

KORYS

iki 3 m.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Žaismė ir atradimai. Rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo pedagogui, parengtos ir išleistos įgyvendinant Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamą projektą „Inovacijos vaikų darželyje“. Projektą inicijavo Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, vykdė Nacionalinė švietimo agentūra.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI. Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui rengė autorių grupė: Ona Monkevičienė (grupės vadovė), Rita Gruodytė-Račienė, Tatjana Jevsikova, Leonas Kleniauskas, Eglė Krivickaitė-Leišienė, Asta Lapėnienė, Sonata Latvėnaitė-Kričienienė, Rita Makarskaitė-Petkevičienė, Ligita Neverauskienė, Viktorija Sičiūnienė, Vaida Stupurienė.

Konsultavo: Vitalija Bujanauskienė, Laimutė Jankauskienė, Edita Maščinskaitė

Leidinį recenzavo Stefanija Ališauskienė

Kalbos redaktorė Anželika Tekutienė
Fotografai: Juozas Lukoševičius, Lina Mickevičė
Dailininkė Živilė Šimėnienė
Dizainerė Silva Jankauskaitė

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-454-539-9

Išleido ir spausdino UAB „Vitaė Litera“

© Nacionalinė švietimo agentūra, 2021

Viktorija Sičiūnienė,
Sonata Latvėnaitė-Kričėnienė

KORYS

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI
REKOMENDACIJOS IKIMOKYKLINIO
UGDYMO PEDAGOGUI
I RINKINYS

Vilnius, 2021

LINIJŲ
KARALYSTĖJE / 8 p.

12. Meninė raiška
17. Kūrybiškumas

SEKOS
RITMU / 14 p.

18. Mokėjimas mokytis

PENKIOS
ANTELĖS / 33 p.

12. Meninė raiška (muzika)

11.
Skaičiavimas
ir matavimas

MILŽINAI IR
NYKŠTUKAI / 19 p.

1. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai
10. Aplinkos pažinimas

POKYČIAI / 28 p.

1. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai
16. Problemų sprendimas

VIZUALINIS FIGŪRŲ
DERINIMAS / 23 p.

18. Mokėjimas mokytis

KNYGELĖS AKCENTAI

Knygelės *Korys* paskirtis – pasidalyti idėjomis, kaip gali būti kaupiama ankstyvoji matematinė patirtis, paprastai labiausiai siejama su vaiko intelektine raida. Norėdami, kad vaikas išmoktų susieti idėjas, kaupti jas atmintyje, logiškai išdėlioti, nuo mažens turime rūpintis jo gebėjimu sutelkti ir išlaikyti dėmesį ties matematiniais (ir ne tik) objektais ir jų sąveika.

GALIMYBĖS

Knygelėje pateikiamos šešios temos. „Linijų karalystėje“ atskleidžiama, koku nuoseklumu ir atliekant kokias veiklas galėtų vykti ankstyvoji vaiko pažintis su įvairiomis linijomis. Tema „Sekos ritmu“ atkreipia pedagogų dėmesį į visą spektrą smulkių gebėjimų, kuriuos svarbu įgyti vaikui, kad vėliau jis galėtų sėkmingai plėtoti sekų ir dėsningumo pažinimo gebėjimus. Kaip galima padėti vaikui suprasti ir apibūdinti dydžius ir išmokti vartoti sąvokas, skirtas jų panašumui ir skirtumams apibūdinti, atskleidžiama temoje „Milžinai ir nykštukai“. Vaiko erdvinio mąstymo ugdymo idėjomis pasidalijama temoje „Vizualinis figūrų derinimas“. Vaiko matematinių gebėjimų plėtotė priklauso ne tik nuo specifinės matematinės veiklos, bet ir nuo kasdien įgyjamos patirties, praturtintos žaidybiniais, kūrybiniais ir meniniais elementais. Tokios veiklos pavyzdžių rasite temose „Pokyčiai“ ir „Penkios antelės“. Knygelėje siūlomos veiklos patiems mažiausiems, tačiau jose perteikiamos idėjos gali būti lengvai pritaikomos ir plėtojamos organizuojant darbą ir su vyresniais vaikais.

RODYKLĖS PEDAGOGUI

Dėmesio apimtis plečiasi vaikui augant, tačiau kiekviename amžiaus tarpsnyje – vis kitaip. Antai, iki 2 metų amžiaus vaikai pasaulį pažįsta per pojūčius ir judėjimą. Įvykius kūdikiai geriausiai prisimena tada, kai aktyviai dalyvauja kūrybinėje, tiriamojoje veikloje, kai gausu žaidimų, vaikų veiksmus lydinčių rimuotų ir ritmingų sakinių ar dainelių, kai suaugusysis nuolat pakartoja vaikų veiklai būdingus žodžius ir trumpus sakinius, įtraukia vaiką į pasikartojančius įvykius.

Nuo 2 metų vaikų galimybės pažinti pasaulį gerokai išsiplėčia: svarbų vaidmenį vaiko gyvenime ima atlikti ne tik veiksmai ir pojūčiai, bet ir vaizdai (piešiniai, schemos ir pan.), ir žodžiai. Šiame amžiaus tarpsnyje itin svarbu atkreipti vaiko dėmesį į kasdienėje jo veikloje pasikartojančius elementus, rūpestingai ir atsakingai skatinti jį taisyklingai įvardyti daiktus ir reiškinius. Itin svarbi yra vaiko saviraiška per piešinius, kuriuose atsispindi besikeičiantys vaiko vaizdiniai apie jį supantį pasaulį. Piešiniuose atsirandančios linijos, figūros ir jų įvardijimas – ne kas kita, kaip ankstyvoji vaiko matematinio ugdymosi patirtis. Labai svarbu supažindinti vaiką su kuo įvairesnėmis piešimo ar tapymo technikomis, kitokiais saviraiškos būdais.

Apie 2–3 metus vaikai ima žaisti vienas šalia kito, tačiau tai yra labiau vienas kito stebėjimas, nei vaidmenų žaidimai. Pedagogas, pajutęs, kad vaikas jau įžengė į mokymosi stebint vystymosi stadiją, turėtų tapti vaiko veiklos modelio pavyzdžiu. Kiekvieną tikslingą veiksmą ar mąstymo būdą jis turėtų gebėti suskaidyti taip smulkiai ir gebėti jį tiek detaliai parodyti ar paaiškinti, kad jį stebintis vaikas aiškiai įsivaizduotų visas detales ir jų ryšius. Taigi, pedagogui čia tenka itin svarbus vaidmuo: jo žodynas, pasikartojančios kalbinės konstrukcijos atlieka be galo svarbų vaidmenį, užtikrinant vaiko intelekto raidą.

1

LINIJŲ KARALYS- TĖJE

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. **2 žingsnis:** supranta vis daugiau žodžių, kuriais apibūdinamos linijos. **3 žingsnis:** skiria skirtingų formų linijas, supranta ir pradeda vartoti linijų formą, storį, ilgį, kryptį nusakančius žodžius.

12. MENINĖ RAIŠKA, VIZUALINĖ RAIŠKA. **2 žingsnis:** tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus darbo su jomis būdus. **3 žingsnis:** piešdamas, antspauduodamas, tapydamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.

17. KŪRYBIŠKUMAS. **2 žingsnis:** domisi naujais daiktais, vaizdais. **3 žingsnis:** atranda vis naujus dalykus artimiausioje aplinkoje, įsivaizduoja daiktus, apie kuriuos jam pasakojama.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė
(meno erdvė)

FORMA: atradimų
stotelės, pažinimo salos,
kūrybinės dirbtuvės,
vaikų projektas

Audinys ir audinių skiautės,
segtukai, virvė, žibintuvėliai ar
kiti šviesą skleidžiantys šaltiniai.

Horizontalios, vertikalios,
įstrižos linijos, pirmyn,
atgal, lankas.

- Ar pastebi, atpažįsta linijas kasdienėje aplinkoje?
- Ar geba nukopijuoti, atkartoti liniją miniatiūriškai?
- Kaip apibūdina liniją?
- Kokius daiktus įsivaizduoja, kai mato tam tikros rūšies liniją?
- Kaip vaikas emociškai reaguoja į įvairiomis priemonėmis išgaunamas linijas?

Tiesios linijos

Zigzagai

Banguotos linijos

Spiralės

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Pažintį su bet kokia linija pradėkime nuo jos stebėjimo kasdienėje vidaus ar lauko aplinkoje. Pavyzdžiui, sūpynių virvės yra tiesios linijos, tačiau, kai jos juda pirmyn ir atgal, sūpynių judėjimo trajektorija (kelias) yra lanko formos (netiesi linija). Panašiai, kaip ir sūpynės, juda sieninio laikrodžio švytuoklė, mamos rankose į šonus sūpuojamas vaikas. Banguotą liniją mums primena judančios žaislų detalės, banguojanti stogo danga, žiogo judėjimo trajektorija ir pan.

1 veikla. LINIJOS KELIAS (stambioji motorika)

Leiskime vaikui fiziškai pajusti liniją, organizuodami atitinkamas veiklas darželio grupėje. Visuomet iš pradžių naudokime didelius daiktus. Pavyzdžiui, atsineškime į grupę ilgą virvę, ant didelio lapo nupieškime shematizuotą grupės planą (pagal vidaus erdvės apstatymą) ir jame pažymėkime liniją – virvės kelią. Išnagrinęję planą, vaikai įsikimba į virvę ir pagal pateiktą schemą keliauja. Baigus eiti, virvė nuleidžiama ant žemės.

Pasiūlykime vaikams koja ar ranka piešti linijas ant sienoje pritvirtinto lapo (tikėtina, kad vyraus lanko formos linijos). Arba pasiūlykime su mašinėlėmis įveikti zigzago formos kelią ar važinėti įsivaizduojamo miesto gatvėmis. Galima iš pusmaišio jūros nugludintų akmenukų ar naudojant kokias nors kitas priemones padaryti norimos formos kelią ir pasiūlyti vaikams lėtai, atsargiai keliauti tuo taku. Kaskart įvardykime liniją, kuri atsiranda vaiko veikloje.

2 veikla. LINIJOS – VINGIAI (smulkioji motorika)

Padirbėjus su dideliais daiktais, pasiūlykime užduočių su miniatiūriniais žaisliukais, didaktiniais paveikslėliais. Pradėkime nuo stambesnių paveikslėlių su viena linija ir pamažu pereikime prie smulkesnių vaizdų, kuriuose yra daugiau įvairių linijų.

Pavyzdžiui, paprašykite:

- pieštuku apvesti vabzdžio judėjimą;
- pajusti liniją, kerpant popierių per nupieštą liniją;
- atkartoti liniją ant šviesos stalo pabertame smėlyje;
- ant linijos sudėlioti mozaiką.

3 veikla. LINIJOS NUOTRAUKOSE IR ABSTRAKČIUOSE PIEŠINIUOSE

Tik tuomet, kai vaikai be vargo atkuria liniją miniatiūriškai, mokykime linijas atpažinti nuotraukose, o dar vėliau – abstrakčiuose piešiniuose. Pavyzdžiui, mažiems vaikams labai patinka linijų paveikslėlius jungti su tas linijas turinčių daiktų nuotraukomis ar paveikslėliais. (žr. šios knygelės priedų 1 lapą)

4 veikla. LINIJOS KŪRYBINĖJE VEIKLOJE

Vaiko pažintį su bet kokia linija užbaikime kūrybiniu darbu.

Vaiko sugebėjimas atpažinti ir apibūdinti įvairias linijas vystosi kartu su jo raida ir priklauso nuo vaiko pažinimo ir kalbos gebėjimų lygio. Plėtoti vaikų supratimą apie įvairias linijas reikia palaipsniui, pakankamai dėmesio skiriant vienos rūšies linijos ypatumams pastebėti, išjausti, atpažinti, apibūdinti. Linijos samprata, kuri ilgainiui rasis vaiko galvoje, plėsis kartu su jam siūlomų veiklų įvairove.

Linija (pagal *zodynas.lt*)

1. Mat. ilgio matą teturinti taškų aibė, vaizduojama brūkšniu, taškais, brūkšneliais: tiesioji, kreivoji, baigtinė, begalinė, uždaroji linija. Plona, stora linija. Taškinė, brūkšninė linija.
2. Matoma ar įsivaizduojama riba, apybrėža: horizonto, pusiaujo, fronto, kranto, potvynio, sniego, demarkacijos linija. Šoninė, galinė, vidurio, skiriamoji linija. Sprando, pažasties, dantenuų, antakių linija. Kūno, figūros linijos. Vesti, žymėti, peržengti, užminti liniją. Užlipti ant linijos. Saugoti (kūno) linijas.
3. Eilė, virtinė, ruožas: apkasų, gynybos, gairių linija. Spektro linijos.
4. Ryšio, susisiekimo, tiekimo kelias: oro, telefono, elektros, dujotiekio linija. Tiesti, atidaryti, paleisti, taisyti liniją. Linija veikia, sugedo, užimta, laisva.
5. Įrenginių eilė, apimanti tam tikrą gamybos procesą: konvejerinė, automatinė linija. Pieno linija. Surinkimo, plovimo, pilstymo linija. Paleisti, stabdyti liniją.
6. Veiksmo, veiklos, pažiūrų, elgesio kelias, kryptis: gyvenimo, biografijos, elgesio linija. Romano siužeto linija.
7. Pirmtako (ar jų poros) ir palikuonių eilė, giminystė: genealoginė linija. Kraujo, grynoji linija. Tiesioji, šalutinė linija. Giminystė: tėvo, motinos linija (pagal tėvo, motinos liniją).

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Veikla su plastilinu. Vaikams išdalijami lapai su linijomis. Vaikai ant linijų lipdo plastilino gabaliukus. Galima pasiūlyti iškočioti skirtingų spalvų plastilino linijas.
- Veikla su vandeniu. Stebime, kaip keičiasi linijos, kai jas tapome dažais ant vandens.
- Vaiko savityra. Atkreipkime vaikų dėmesį į jų riešuose ir delnuose matomas linijas. Jos mums primena upes arba medžių šakas. Stebėkime plaukų linijas, veido linijas, atlikdami savimasažo pratimėlius. Vaizduokime augančius medžius, kūno linijomis atkartodami medžių formas. Susikibę rankomis vaikai gali tapti upės linija, kuri teka grupės „kraštovaizdžiu“. Taip vaikai išmoksta susisieti su juos supančia gamta.
- Žemėlapių nagrinėjimas ir sudarymas. Mokomės atrasti žemėlapyje ar pavaizduoti upių, kelių, valstybės ribų linijas.

KAŠ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas išlaiko dėmesį, kai jam skiriama užduotis? Kiek ilgai, kaip kruopščiai ją atlieka? (11, 12)
- Kokias linijas atpažįsta kasdienėje aplinkoje? Kaip tai pasireiškia? (11)
- Kaip tiksliai nukopijuoja, atkartoja linijas miniatiūriškai? (11)
- Ar atpažįsta linijas nuotraukose, piešiniuose? (11)
- Kiek idėjų turi, kokius daiktus, piešinius sukuria iš linijų? (12, 17)
- Ar mėgaujasi, atrasdamas spalvų, linijų įvairovę? (12, 17)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Jei kuris nors vaikas bijo rankomis liesti medžiagas, su kuriomis dirbama (dažus, smėlį, molį ir pan.), pasiūlykime jam netiesioginius medžiagos lietimo būdus: dažyti (išgauti) linijas teptuku, pagaliuku. Leiskime jam stebėti kitus vaikus ir padrąsinkime, pasiūlydami kartu atlikti užduotį. Pavyzdžiui, leiskite vaikui vedžioti jūsų ranką.
- Jei yra dar rišliai nekalbančių ar negalinčių aiškiai išreikšti minčių vaikų, jų galima paprašyti norimą mintį išreikšti piešiniu.
- Vienu metu pateikiamos informacijos apie linijas gausa gali vaiką išgąsdinti ir sugluminti arba išblaškyti, todėl jis negalės susikaupti ties užduotimi. Todėl siūlomame paveikslėlyje turėtų būti pateiktas gerai apgalvotas informacijos kiekis, nurodyti labai konkretūs, aiškūs žingsniai, kad vaikas suprastų, ką jam reikės atlikti. Patartina vaikui siūlyti vis sudėtingesnio lygio užduočių, kad jis jaustų norą ir motyvaciją bandyti jų įveikti kuo daugiau, o įveikus – pasidžiaugti sėkme, kad jam pavyko.
- Vaikai ne iš karto atras ir pastebės įvairių tipų linijas, tad pažintis su jomis turėtų vykti palaipsniui. Stebėkime, kokias linijas vaikas jau pastebi, pavadina, padėkime atrasti naujų. Atkreipkime dėmesį, kad linija, priklausomai nuo žiūrėjimo į ją kampo, gali atrodyti vis kitaip. Mokykime pastebėti pokyčius, atrasti jų priežastis. Siūlomos veiklos lengvai integruojamos su kitomis veiklomis. Jas atliekant ugdomi ir lengvai stebimi ne tik aprašytieji vaikų gebėjimai, todėl organizuojant šias veiklas pedagogui rekomenduojama iš anksto pasirengti vaikų gebėjimams įvertinti ir fiksuoti skirtas formas.

2

SEKOS RITMU

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. 3 žingsnis: geba kopijuoti, pratęsti, atkartoti, atpažinti, sukurti AB (BA) tipo seką.

18. MOKĖJIMAS MOKYTIS. 3 žingsnis: atidžiai stebi, bando. Džiaugiasi tuo, ką išmoko.

VIETA:
vidaus erdvė
(meno erdvė)

FORMA: tyrinėjimų
laboratorija,
atradimų stotelės

Sekos elementai A ir B,
pasikartojantis sekos segmentas
AB (seka AB), panašu / skiriasi,
prieš / po, kitas, paeiliui ir pan.
Nukopijuoti, pratęsti, atkartoti,
atpažinti (surasti), sukurti.

Dviejų paeiliui einančių
spalvų juostelės (įvairūs
spalvų deriniai). Nedideli
tokių pačių spalvų daiktai
(karoliukai, konstruktoriaus
detalės ir pan.).

- Iš kokių elementų sudaryta seka AB?
- Koks yra pirmasis sekos elementas?
- Kokia yra sekos elementų tvarka?
- Ar vaikas atranda pasikartojantį sekos segmentą?
- Ar sutelkia dėmesį į tai, kas jam sakoma, rodoma?
- Ar bando pakartoti?

Seka AB

1 veikla: AB TIPO SEKOS KOPIJAVIMAS

Leiskime vaikui išsirinkti norimą kortelę su pavaizduota AB tipo spalvų seka (pvz., raudona, mėlyna, raudona, mėlyna ir t. t.), o tada pasiūlykime ją nukopijuoti, dedant atitinkamų spalvų daiktus žemiau pavaizduotos juostelės.

2 veikla: AB TIPO SEKOS PRATĖSIMAS

Nupieškime ant popieriaus nebaigtą dviejų spalvų elementų seką. Paskatinkime vaiką garsiai pasvarstyti, iš kokių pasikartojančių elementų sudaryta seka. Stebėkime, kaip vaikas supranta, koks elementas po kokio seka, ar seka turi pabaigą. Atkreipkime vaiko dėmesį į pasikartojantį sekos segmentą.

Tada vaikams pasiūlykime išsirinkti norimą kortelę su nebaigta spalvų seka. Paprašykime seką pratęsti, ant nenuspalvintų kortelės langelių uždedant atitinkamų spalvų daiktus. Nenuspalvinti langeliai gali būti bet kurioje sekos vietoje: gale, priekyje ar viduryje.

3 veikla: AB TIPO SEKOS ATKARTOJIMAS GARSU

Iškeliamas klausimas, ar tokio paties tipo seką galima sukurti iš kitokių elementų. Atliekant veiklą vaikams pasiūloma užsimerkti ir pasiklausyti garsinės sekos (pvz., *pliaukšt, trept, pliaukšt, trept*). Vaikų paklausiama, ar girdėti garsai irgi sudaro seką, ir aptariama, kad seką gali sudaryti ne tik vaizdiniai, bet ir garsiniai elementai. Tuomet pasiūloma dar kartą pasiklausyti garsinės sekos, tik šįkart atsimerkus ir stebint spalvų seką. Prieš klausantis, susitariama, kad kiekviena spalva turi savo atitikmenį – garsą (pvz., raudona – plojimas delnais, mėlyna – trepsėjimas kojomis). Išklausus garsinės sekos, aptariama, kokie garsiniai elementai sudarė seką. Tada vaikui pasiūloma pačiam sugalvoti garsinių elementų ir atitinkamai, laikantis turimos spalvų sekos struktūros, atkartoti ją savo sugalvotais garsais.

4 veikla: AB TIPO SEKOS ATPAŽINIMAS APLINKOJE

Vaikams parodomas gyvūno ar vabzdžio, kurio kūnelis turi dryželius (pvz., bitės), paveikslukas ir paprašoma apibūdinti jo kūnelio raštą. Tada pasiūloma apžiūrėti daugiau paveikslukų, nuotraukų, kuriose galima surasti panašių pasikartojimų. Vaikai skatinami pagalvoti ir prisiminti, kur dar ir kokias sekas yra matę savo aplinkoje. Tyrinėjant surastą objektą, vaiko paprašoma įvardyti, kokie elementai jame pasikartoja, paaiškinti, kaip atpažino seką.

5 veikla: AB TIPO SEKOS SUKŪRIMAS IŠ ATMINTIES

Vaikų paprašome apžiūrėti kokią nors daiktų seką, o tada ją atkurti iš atminties, dėlioiant daiktus (pvz., iš paeiliui sudėtų kankorėžių ir pagaliukų). Jei matome, kad vaikas klysta, kitą kartą, prieš jam dėlioiant, atkreipkime jo dėmesį į pirmą sekos elementą, koks elementas eina po jo, kokia yra pasikartojančių elementų grupė.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

Vaiko pažintį su konkrečia tipo seka plėtojame kuo įvairesnėse situacijose ir kontekstuose. Nagrinėtinos sekos:

- vaizdinės: geometrinių figūrų sekos (pvz., ▼●▼●▼●), skirtingų dydžių sekos (pvz., didelis, mažas, didelis, mažas) ir pan.;
- garsinės: sekų kūrimas ritmingu plojimu (pvz., plojimas, pauzė, plojimas, pauzė), pasitelkiant skirtingų instrumentų garsus (pvz., būgnai, lėkštės, būgnai, lėkštės), muzikos kūrinių su pasikartojančiais motyvais klausymasis;
- žodinės: pasakų, eilėraščių su pasikartojančiais motyvais ir nuspėjamu turiniu skaitymas (pvz., pasaka „Ropė“, pasaka apie Auksaplaukę ir tris meškiukus), dainelių, kuriose yra daug pakartojimų, dainavimas (pvz., „Išėjo tėvelis į mišką“);
- judesio: sekų vaizdavimas veiksmais (pvz., atsistoti, atsistoti, atsistoti, atsistoti, atsistoti, atsistoti), šokis sekant pasikartojantį muzikinį ritmą, šokis pasikartojančia žingsnelių seka ar pasikartojančiais šokio judesiais;
- pojūčių: sekų pajutimas per lytėjimą, sekų kūrimas pasitelkiant objektų medžiagiškumą, tekstūras (pvz., šiurkštus, švelnus, šiurkštus, švelnus; minkštas, kietas, minkštas, kietas; blizgi saga, matinis akmuo, blizgi saga, matinis akmuo), bandymų atlikimas, tyrinėjant skonio pojūčius (pvz., ragaujant: saldus, rūgštus, saldus, rūgštus);
- skirtingų kategorijų objektų: pvz., vaisius, daržovė, vaisius, daržovė; gyvūnas, augalas, gyvūnas, augalas.

Atkreipkime dėmesį:

- maži vaikai dažniausiai pastebi, kad sekos sudaromos pagal spalvas, o kito sekai būdingo požymio (kai jis yra) nepastebi;
- maži vaikai labiau linkę kreipti dėmesį į sekos elementus, nei į jų išdėstymo tvarką;
- vaikams geriau sekasi nukopijuoti seką, kai originalas guli tiesiai virš daromos kopijos;
- vaikai lengviau pastebi horizontalia linija išdėstytą seką;
- su sudėtingesnių tipų sekomis (AAB, ABB, AABB, ABC) rekomenduojama supažindinti tik tada, kai vaikas parodo įgijęs visus veiklose paminėtus gebėjimus, dirbdamas su AB tipo sekomis.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas geba nukopijuoti AB tipo seką? (11)
- Ar geba pratęsti AB tipo seką? (11)
- Ar vaikas sau priimtiniu būdu atkartoja AB tipo seką? (11)
- Ar atpažįsta AB tipo seką aplinkoje? (11)
- Ar geba atkurti seką iš atminties? (11)
- Kaip vystosi vaiko kalba apie seką? (11)
- Kaip jis elgiasi, kai kas nors pavyksta, nepavyksta? (18)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei vaikui sunku sutelkti dėmesį, prieš atliekant užduotį, daugiau laiko skirkite akių kontaktui su juo užmegzti. Pasistenkite, kad vaiko vizualiai niekas neblaškytų (nuo stalo arba grindų, kur dirbama su vaiku, nuimkite visus nereikalingus rakandus; su juo dirbkite tokioje vietoje, kur pro šalį nevaikšto žmonės; venkite veidrodžiais ar spalvingais objektais nukabinėtų sienų).

3

MILŽINAI IR NYKŠTUKAI

1. KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI. 2–3 žingsniai: paprašytas padeda daiktą į nurodytą vietą, pradeda susitvarkyti žaislus.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. 2–3 žingsniai: atpažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, daiktus, jų atvaizdus, domisi jais.

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. 2–3 žingsniai: žaisdamas stengiasi rasti reikiamo dydžio daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakomas daikto dydis. Pradeda vartoti daiktų dydžiams nuskaidyti skirtus žodžius: *didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas.*

VIETA:
vidaus erdvė

FORMA: žaidimas,
istorijų kūrimo stotelės,
atradimų stotelės,
pažinimo salos

Didelis – mažas, ilgas – trumpas,
toks pat – kitoks, aukštas – žemas,
milžinas – nykštukas. Kasdienių
daiktų, gyvūnų pavadinimai (pagal
situaciją). Susitvarkyti žaislus.

Tik dydžiu
besiskiriantys
personažai ir daiktai
(miniatiūriniai ir lėlės
dydžio).

- Ar vaikas gali apibūdinti daiktą, nurodydamas jo dydį?
- Ar gali pasakyti, kuo du daiktai panašūs / skirtingi?
- Kokius gyvūnus, daiktus pažįsta?
- Ar vaikas noriai susitvarko žaislus?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Vaikas kviečiamas apžiūrėti nykštukų karalystės gyventojus (mažas namukas, maža lėlytė, mažas meškiukas, mažas paukščiukas ir pan.). Leiskime vaikui juos paliesti, apžiūrėti. Atkreipkime jo dėmesį, kad visi tos karalystės gyventojai yra panašūs savo dydžiu.

Pakartokime tą patį su milžinų karalystės gyventojais. Milžinų karalystėje gyvena tokie patys gyventojai, kaip ir nykštukų karalystėje, tik jie yra didesni (didelis namukas, meškiukas, didelė lėlytė ir pan.). Atkreipkime vaiko dėmesį, kad ir šios karalystės visi gyventojai yra panašūs savo dydžiu.

Vaikui pasakojama istorija apie dviejų karalysčių – nykštukų ir milžinų – gyventojus, kaip jie susitiko ir susidraugavo. Pavyzdžiui, didelis ir mažas meškiukas susitiko arbatos vakarėlyje. Jie arbatą gers iš dviejų žaislinių arbatos servizų – miniatiūrinio dydžio ir lėlių dydžio. Du arbatos servizus sumaišome draugėn. Vaikas turi išrūšiuoti stalo įrankius bei indus ir padėti juos tinkamo dydžio meškiukams.

Panašų žaidimą galima žaisti ir su drabužiais ar kitais kasdienėje aplinkoje naudojamais daiktais. Kaskart į tą pačią ar kitą susitikimo vietą atvyks vienas mažas ir vienas didelis, tačiau toks pat personažas. Kiekvienas krausis daiktus į atitinkamo dydžio lagaminą ar dėžutę, miegos atitinkamo dydžio lovose ir pan.

Vaikui žaidžiant su juo pasikalbame apie tai, kaip daiktai ir personažai skiriasi savo dydžiu.

Kaskart baigus žaisti, vaiko paprašoma susitvarkyti žaislus: personažas turi parodyti namo į savo karalystę, o per susitikimą naudoti daiktai turės būti surūšiuoti į atitinkamo dydžio dėžes (konteinerius).

Priešingus dydžius nusakančių žodžių (*ilgas – trumpas, storas – plonas, aukštas – žemas, lengvas – sunkus* ir pan.) mokome ne tuo pat metu, o vaiko žaidžiamus žaidimus palaipsniui pritaikydami mokymo tikslams.

KAŲ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Kokie daiktai domina vaiką, ar jis susidomėjo užduotimi? (10)
- Kokių spalvų, formų daiktus atpažįsta? Kokias dar daiktų savybes žino? (11)
- Ar auklėtojo paskatintas vaikas susitvarkė žaislus? (1)
- Koku būdu vaiko veikloje dalyvavo suaugęs asmuo, kaip vaikas priėmė jo užuominas? (1)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Klausydamiesi sunkumų patiriančiam vaikui dydžių skirtumus pabrėžiančius žodžius reikia ištarti po keletą kartų, daugiau laiko skirti akių kontaktui su juo užmezgti prieš juos ištariant, paskatinti vaiką pakartoti ar kaip nors kitaip išreikšti, kad juos suprato.
- Vaikas dėmesį sukaups ir išlaikys ilgiau, jei žaidimas bus kuo labiau struktūruotas, t. y. turės aiškią pradžią ir pabaigą. Pasistenkime nuslopinti jo dėmesį blaškančius trikdžius. Pasirūpinkime, kad atliekant rūšiavimo veiklas būtų naudojami vaikui jau pažįstami daiktai

ir personažai, o vienu metu veikloje būtų naudojama nedaug daiktų. Taip pat vaikui reikėtų aiškiai pasakyti, ko iš jo tikimasi.

- Jei vaiko regimoji atmintis dar nėra išlavinta, pasistenkime, kad atliekant užduotį vaikui reikėtų suvokti mažiau žodžių. Venkime panašių regimųjų stimulų. Trumpinkime veiklos trukmę. Atidžiai stebėkime vaiką ir nutraukime veiklą nelaukdami, kol jis ims nuobodžiauti. Tikėtina, kad jis mieliau sugrįš prie tos pačios užduoties kitą kartą.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Kartu su vaiku pasiklausyti dainelės, kurioje raginama ką nors susitvarkyti (pavyzdžiui, „Netvarkos nykštuko daina“ iš miuziklo „Kakės Makės gimtadienis“). Pasiklausius dainelės paklausti vaiko, apie ką buvo ši dainelė, paskatinti jį susitvarkyti žaislus.

R. Radzevičius, A. Smilgevičiūtė. Netvarkos nykštuko daina iš miuziklo „Kakės Makės gimtadienis“:

- Pasakos „Auksaplaukė ir trys lokiai“ klausymasis ir aptarimas, kokių dydžių lovose miegojo, iš kokių indų valgė skirtingo dydžio meškos. Plėtojant aplinkos pažinimo gebėjimus, su vaiku galima pažiūrėti filmą apie natūralioje gamtoje gyvenančias meškas ar apsilankyti zoologijos sode.

Pasaka „Auksaplaukė ir trys lokiai“:

Pasaka „Trys lokiai“:

4

VIZUALINIS FIGŪRŲ DERINIMAS

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. 2 žingsnis: žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. 3 žingsnis: tapatina daiktus pagal formą. Supranta daiktams lyginti skirtus žodžius: toks pat – ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan.

18. MOKĖJIMAS MOKYTIS. 2 žingsnis: nori naujų įspūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais, juda norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti daiktus. Stebi ir mėgdžioja, klausia. 3 žingsnis: džiaugiasi tuo, ko išmoko.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA: tyrinėjimų
stotelės, kūrybinės
dirbtuvės, pažinimo
salos

Žiūrėk, toks pats,
skirtingas, kitoks.

Atliekant formų derinimo užduotis, siūloma naudoti šiuos daiktus: kietas dvimates geometrinės figūras, plokščias figūras iš žaislinių konstruktorių, kartoninius arba plastikinius šablonus, dėlionių detales, iš spalvoto limpamo popieriaus iškirptas figūras, trafaretus, dėžes.

- Kokie daiktai domina vaiką?
- Ar geba derinti plokščius daiktus pagal formą?
- Ar geba derinti erdvinius daiktus pagal formą?
- Ar geba susieti plokščią formą su erdviniu daiktu?
- Kaip išreiškia emocijas, kai kas nors pavyksta ar nepavyksta?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Pažintį su geometrinėmis figūromis pradėkime pasiūlydami vaikui judėti atitinkamos formos keliu. Tai gali būti judrieji žaidimai salėje ar žaidimų kampelyje, kai pats vaikas ar jo judinamas daiktas juda tam tikros formos keliu.

Pirmame pažinties su daikto geometrine forma etape vaiko dėmesį atkreipiame tik į tai, ar jis ir jo judinamas objektas juda *tokios pat* formos ar kitu, *skirtingos* formos keliu. Iš jūsų veiksmų ir žodžių vaikas turėtų suprasti, kad dėmesys kreipiamas tik į *tokią pačią* ar *kitokią* daikto formą.

1 veikla. TRAFARETAI VIDAUS ERDVĖJE

Pasiūlykime vaikui spalvingus trafaretus su įvairių geometrinių formų skylėmis. Vaikas turėtų surasti figūrą, kurią būtų galima įdėti į atitinkamos formos skylę.

Leiskime vaikui laisvai eksperimentuoti ir pačiam atrasti įvairias formas atitinkančias detales.

2 veikla. DĒLIONĖS

Kitas žingsnis būtų įgusti padaryti, atkartoti tokią pat geometrinę formą, kaip ir paveikslėlyje. Pavyzdžiui, parodykime vaikui, kaip GEO lentoje ant kuoliukų užvyniojant gumytę galima atkartoti paveikslėlyje pavaizduotą geometrinę formą. Arba išardykime figūros dēlionę ir vėl ją sudėkime. Pasiūlykime vaikui padaryti tą patį. Kaskart dirbkime tik su vienu paveikslėliu (viena forma).

3 veikla. JUDRIEJI ŽAIDIMAI

Pažinti geometrines formas vaikai turėtų kuo įvairesnėse erdvėse. Pavyzdžiui, galima salėje ant kiekvienos sienos pritvirtinti po didelį kokios nors figūros brėžinį. Grojant muzikai, vaikai žygiuos aplink salę, o jai sustojus, turės nubėgti prie tos sienos, kur bus priklijuota tokios pat formos figūra, kaip ir tuo metu pedagogo parodytoji.

4 veikla. TRAFARETAI LAUKO ERDVĖJE

Lauko sąlygomis mokytis derinti formas padeda veiklos su trafaretais. Kiekvienam vaikui duokime vis kitos figūros trafaretą. Žiūrėdamas pro trafareto skylę, vaikas ieškos atitinkamos formos daiktų (norimas formas galima pakabinti ant medžio šakų ar nupiešti ant asfalto). Vaikas netikėtai gali atrasti ir reikiamos formos šešėlį ar saulės apšviestą plotą.

5 veikla. DAIKTŲ RŪŠIAVIMAS PAGAL FORMĄ

Suprasti, kaip gerai vaikas skiria tos pačios formos daiktus, galima pasiūlant jam surūšiuoti dviejų formų plokščius daiktus. Pavyzdžiui, ant padėklo sudedami dviejų formų daiktai ir prašoma juos surūšiuoti pagal formą į dvi dėžes. Padėkite vaikui pradėti, į kiekvieną iš dėžių (indų) įmesdami po tam tikros formos daiktą. Kad būtų įdomiau, vaikas daiktus gali kilnoti su mentele, žnyplėmis arba samteliu. Palaipsniui didinkite formų, kurias vaikas turi surūšiuoti, skaičių.

KAŠ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Kokių formų plokščias figūras vaikas sugeba suderinti (pvz., skritulį su skrituliu, kvadratą su kvadratu ir t. t.)? (11)
- Kokias plokščias figūras pastebi kasdienėje aplinkoje? (11)
- Kokiais daiktais ir formomis domisi? (18)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Droviam, užsisklendusiam vaikui leiskime ramiai stebėti, kaip dirba kiti vaikai. Jį įtraukti į veiklą galima padrašinant, užduotį atliekant kartu su juo. Nenorinčiam dirbti šalia kitų vaikui duokime laiko apsiprasti. Pasiūlykime atokesnę erdvę šio vaiko veiklai, stebėkime, kad jo netrikdytų pašaliniai dirgikliai.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Vaikams galima pasiūlyti patyrimėti įvairių daiktų antspaudus. Pavyzdžiui, pedagogas galėtų apibrėžti erdvės figūrų pagrindus ant didelio balto popieriaus lapo ir pasiūlyti vaikams surasti, kuri figūra buvo apibrėžta.
- Duokite vaikams įvairių kasdienių daiktų, kuriuos jie galėtų panaudoti kaip šablonus, kurdami formas ir piešinius. Pavyzdžiui, norėdami nupiešti apskritimą, jie gali apibrėžti puodelį, o apibrėžę knygą – gauti stačiakampį.

Kol susiformuos vaiko daiktų derinimo pagal formą įgūdžiai, gali praeiti nemažai laiko. Kol vieni vaikai mokysis ant jūsų nupiešto namo kontūro (pavyzdžiui, namo stogas gali būti trikampis, jo pagrindas – kvadratas, o durys ir langai – stačiakampiai) priklijuoti tinkamas formas, kiti vaikai jau galės mokytis atkurti paveikslėlį iš konstruktoriaus detalių.

Ilgainiui vaikai iš atminties pradės kurti iš geometrinių detalių sudarytus piešinius. Jie galės apžiūrėti vienas kito piešinius ir aptarti juose panaudotas formas. Ar jie galės pasakyti, kuriame paveikslėlyje kuris šablonas buvo panaudotas?

Nepamirškite, kad vienodus daiktus vaikui derinti yra lengviau, nei trimačius daiktus derinti su trafaretu ar piešiniu.

5

POKYČIAI

1. KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI. 2 žingsnis: domisi maistu, stalo įrankiais.
3 žingsnis: pasako, ko nori ir ko nenori valgyti.

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. 2 žingsnis: nuotraukoje, piešinyje atpažįsta realius, anksčiau matytus daiktus. 3 žingsnis: supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakomas daikto dydis, forma, spalva. Pradedama vartoti daiktams palyginti skirtus žodžius.

16. PROBLEMŲ SPRENDIMAS. 1 žingsnis: pakartoja nepasisekusį veiksma, jį keičia, kad pasiektų laukiamą rezultatą. 2 žingsnis: stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti vaikai, ir išbando jų taikomus būdus. 3 žingsnis: atkakliai keičia veikimo būdus, bando veiklą atlikti pats.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus
erdvė

FORMA: bendravimo
salos, problemų
sprendimo stotelės,
vaikų projektas,
pažinimo salos

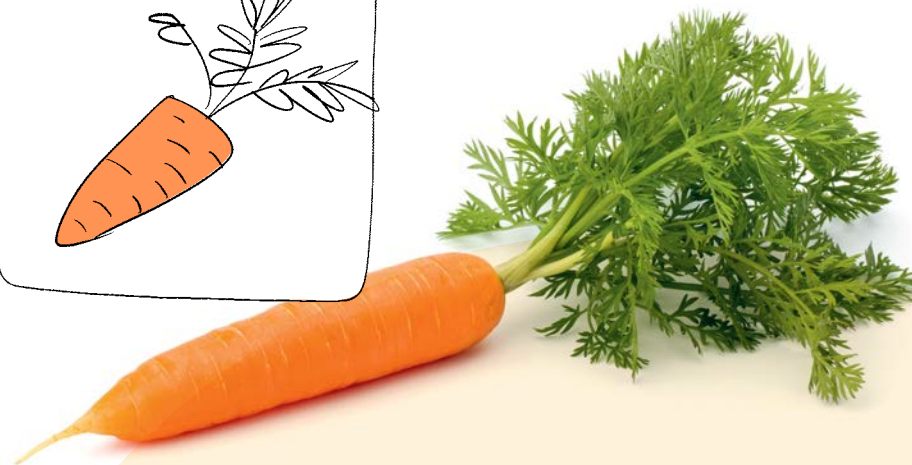
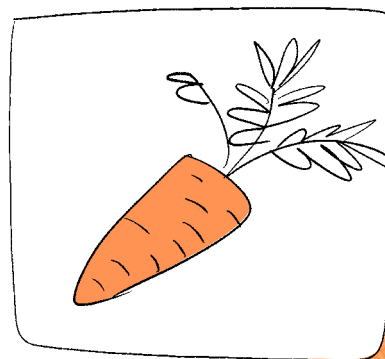
Pakeisti išvaizdą, tikras daiktas, pavaizduotas daiktas. Toks pat, kitoks, ne toks, vienodi, skirtingi, ilgas – trumpas, lengvas – sunkus ir pan.

1 veikla. Maisto produktai, kurių išvaizdą galima lengvai pakeisti, ir jų nuotraukos, paveikslėliai.
2 veikla. Serviravimo indai, kilimėliai su jų atvaizdais, medžiagos, iš kurių galima būtų „gaminti“ įsivaizduojamą maistą.

- Ar vaikas geba priderinti tikrą daiktą prie paveikslėlio?
- Kokius daiktus įsivaizduoja, kai daro tam tikros geometrinės formos patiekalą (pvz., plona modelino juostelė primena makaroną; skrituliuku vaizduojama pica ir pan.)?
- Kokius maisto produktus atpažįsta?
- Kokius stalo indus, įrankius atpažįsta, pavadina?
- Kaip elgiasi, jei kas nepasiseka?

1 veikla. **MAISTO PRODUKTAI IR JŲ POKYČIAI**

Su vaikais apžiūrime ir tyrinėjame maisto produktus, kurių išvaizdą galima lengvai pakeisti. Pavyzdžiui, paimkime apelsiną ir suskirstykite jį skiltelėmis; nulupkite bananą ir leiskite vaikams jį supjaustyti griežinėliais; tegu vaikai pabando iškočioti tešlą ir suformuoti įvairių formų pyragėlius; tegu suplėšo salotas ir pagardina jas prieskoniais ir pan. Atkreipkite vaiko dėmesį, kad daiktai gali pakeisti išvaizdą.

Pakvieskime vaikus apžiūrėti paveikslėlius, nuotraukas, korteles, kuriose anksčiau nagrinėti daiktai yra kaip nors pakeitę savo išvaizdą. Ar vaikas gebės atpažinti daiktą? Ar galės pasakyti ar parodyti, kas su juo buvo padaryta, kad jis pakeitė išvaizdą?

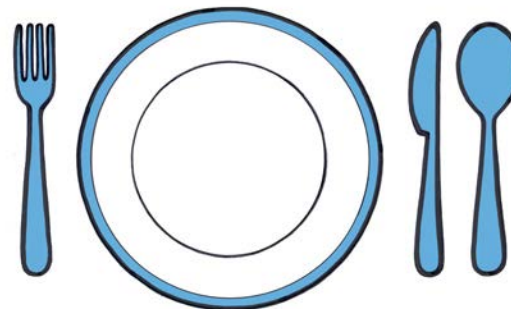

2 veikla. SERVIRAVIMO INDAI

Valgant atkreipkime vaikų dėmesį į indus, iš kurių jie valgo. Ar žino jų pavadinimus?

Pastatykite kelis rečiau naudojamus serviravimo indus (pvz., ledų ar desertų indelį, torto lėkštę). Ar vaikai žino jų pavadinimus, paskirtį?

Išdalykite vaikams kilimėlius, ant kurių pavaizduoti serviravimo indai (žr. šios knygelės priedų 2–4 lapus). Ar vaikai susieja tikrą daiktą su jo vaizdu paveikslėlyje? Pasiūlykite priemonių ir medžiagų, iš kurių būtų galima pagaminti įsivaizduojamą maistą (spalvota tešla, modelinas, papuošimų detalės ir kt.) ir sudėti jį į kilimėlyje pavaizduotą indą. Leiskite vaikams patiems nuspręsti, kokį patiekalą norėtų pagaminti. O kai jie baigs darbą, paprašykite papasakoti, ką pagamino, ką norėtų pavaišinti savo patiekalu.

Vaiko matematinų gebėjimų plėtotė priklauso ne tik nuo specifinės matematinės veiklos, bet ir nuo kasdien įgyjamos patirties, praturtintos žaidybiniais ir kūrybiniais elementais. Svarbu, kad žaidžiančiam vaikui pedagogas užduotų klausimus, skatinančius paaiškinti, apsvastyti, atrasti naujų idėjų, vis geriau suprasti ir vartoti daiktų formą, dydį ir t. t. nusakančius žodžius.

Ištrauka iš filmuko „Mikė Pūkuotukas“ apie gimtadienį lietuvių kalba:

Ištrauka iš filmuko „Mikė Pūkuotukas“ apie gimtadienį anglų kalba.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Kokių formų plokščias figūras vaikas sugeba suderinti (pvz., skritulį su skrituliu, kvadratą su kvadratu ir t. t.)? (11)
- Kokias plokščias figūras pastebi kasdienėje aplinkoje? (11)
- Kokiais daiktais ir formomis domisi? (1)
- Ar stebi, kaip elgiasi kiti vaikai, ar išbando jų siūlomus būdus? (16)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Vaikui gali būti sunku įsitraukti į veiklą dėl patiriamų girdimojo suvokimo ar kalbinių sunkumų. Siūlome išbandyti tokias mokymo strategijas:

- neskubinkite vaiko, parodykite jam laukiamą atsaką į užduotį, o tada tegu jis pabando tai pakartoti;
- dirbkite šalia vaiko su tokiu pačiu rinkiniu, kokį turi jis, ir po kiekvieno žingsnio stabtelėkite, kad vaikas galėtų pasielgti panašiai;
- pasiūlykite vaikui pradėti vykdyti užduotį ir prisijunkite, padėdami ją užbaigti;
- nurodymus vaikui pateikite aiškia, paprasta kalba, neviršijančia vaiko kalbinių sugebėjimų;
- pasistenkite, kad atlikdamas užduotį vaikas turėtų suvokti mažiau žodinių nurodymų.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

Animacinis edukacinis filmukas apie Mikę Pūkuotuką (jo gimtadienį). Pasižiūrėję aptariame matytą filmuką ir paklausiamo, ką vaikai norėtų pasikviesti į savo gimtadienį (draugą, šeimos narį, žaislą ir pan.). Ar vaikai žino, kokį maistą mėgsta jų svečiai? Tada pakviečiame padaryti ar pavaizduoti skanų patiekalą įsivaizduojamam svečiui. Gal darželyje yra virtuvėlė, kurioje vaikai galėtų pagaminti tikrų patiekalų? Galima pasikalbėti su jais apie tai, kaip užmaišyti ir iškočioti tešlą, sudėlioti maistą į formeles.

6

PENKIOS ANTELĖS

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. 3 žingsnis: skiria žodžius: mažai (vienas, du, trys, ...) ir daug. Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos spalvos daiktą. Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakomas judėjimas erdvėje, pradeda vartoti daiktams palyginti, surikiuoti eilės tvarka skirtus žodžius.

12. MENINĖ RAIŠKA. 3 žingsnis. Muzika: dainuoja dainelės, palydėdamas jas judesiais, žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstus imituodamas judesiais.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
laboratorija,
žaidimas

Spalvos: raudona, geltona, žalia, mėlyna. Antelė, lizdas, upė, plaukti, grįžti. Pirmas, antras, trečias, ketvirtas, penktas.

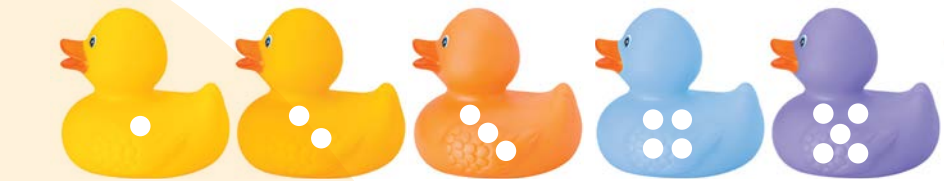
Mėlynos spalvos medžiaga (upė), medžiagos atraižos (antelių lizdeliai), 3–4 spalvų žaislinės antelės (po 3 kiekvienam vaikui), kortelės ar lipnūs lapeliai su skaičiais (jų modeliais), kuriuos galima pritvirtinti prie antelių.

- Kokios spalvos anteles aš turiu?
- Kelinta mano antelė plauks?
- Ar visos mano antelės sugrįžo?
- Kokios spalvos antelių aš turiu daugiau?
- Kaip sekasi pakartoti antelės (pedagogės) judesius?

Amerikiečių liaudies daina *Penkios antelės*

*Penkios antelės plaukia upe,
Plaukia upe, plaukia upe.
Kai mama pašaukia „kre kre“,
Visos antelės sugrįžta pas ją.*

Žaidimo centre patiesiame mėlyną medžiagą (upė). Drauge su vaikais dainuojame lietuvių liaudies dainelę apie antelę, palydėdami ją judesiais:

Plaukė antelė, plaukė antelė
(rankomis rodome plaukimo judesius),
Paplast, paplast, paplast
(rankomis rodome plazdenimo judesius),
Ir atsitūpė ant galvelės
(delniukus uždedame ant galvos).

Kiekvienam vaikui padalijame po 3–5 anteles ir „lizdelį“ (medžiagos skiautelę). Kviečiame jas suskaičiuoti, pasakyti, kokių jos yra spalvų.

Kartu su vaikais pasiruošiame dainuoti ir improvizuoti dainelę „Penkios antelės“. Iš pradžių dainuojame, kad *viena antelė plaukia upe*. Vaikai turi ant mėlynos medžiagos padėti po vieną savo antelę. Tardami žodžius *kai mama pašaukia „kre kre“*, *viena antelė sugrįžta pas ją*, kviečiame vaikus paimti po vieną antelę ir padėti ją ant medžiagėlės (į lizdelį).

Kartodami dainelę keičiame skaitmenį: *Dvi antelės plaukė upe*; jei antelių yra pakankamai, tada dainuojame: *Trys antelės plaukė upe*. Kokį skaičių dainuojame, tiek antelių vaikai deda ant

mėlynos medžiagos (upės). Tardami žodžius *kai mama pašaukia „kre kre“*, kviečiame vaikus savo anteles surasti ir parnešti į namus (į lizdelius). Pasiūlome patikrinti, ar visos antelės grįžo, suskaičiuojame.

Improvizuodami dainelę, galime sakyti ne plaukiančių antelių skaičių, bet jų spalvą (pavyzdžiui: *Geltonos antelės plaukia upe*). Gali ir visos antelės plaukti upe, o sugrįžti tik tos, kurias auklėtoja nurodys dainelėje. Vaikų prašoma sekti, kad lizdelyje nebūtų daugiau antelių, nei buvo iš pradžių (jie turi jas kaskart suskaičiuoti).

Muzikinį žaidimą galima pajvairinti, ant antelių užkljuojant lipdukus su skaičiais nuo 1 iki 5 arba jų atitikmenimis. Kiekvienam vaikui duodamas tik vienas skaičius (jo atitikmenys). Dainuojame dainelę: *Pirma antelė plaukė upe* (vaikas, turintis skaičių 1, eina paskui pedagogą), *antra antelė plaukė upe* (vaikas, turintis skaičių 2, eina paskui pedagogą), *trečia antelė plaukė upe* ir t. t., kol susirenka visi vaikai. Vaikai su antelėmis juda paskui pedagogą, improvizuodami antelių plaukimą.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Antelės ne tik plaukioja, bet ir krypuoja. Pasiūlome vaikams vienam paskui kitą krypuoti atsitūpus. Dainuojame: *Penkios antelės krypavo krante...*
- Antelės gauda žuvis. Tegu vaikai ilsisi – atsigula ant nugaros ir ramiai judina rankas ir kojas. Dainuojame: *Penkios antelės gauda žuvis...* Vėliau paklausime, kokių žuvų pagavo: didelių, mažų, lydekų, karosų, lynų ir t. t.
- Pažiūrėkime vaizdo įrašą apie antis. Pasiūlykime vaikams atkurti ančių judesius.
- Pažaiskime žaidimą „Mama antis ir jos ančiukai“. Ančiukai klauso mamos. O aš? Judėkime, šokime paskui „mamą“, eidami vienas paskui kitą.
- Žaidimas „Aš turiu ančiuko pėdas“. Bandome vaikščioti kaip ančiukai. Pasigaminame iš popieriaus anties pėdutes, prisitvirtiname prie pėdų ir vaikštome.

Smagūs žaidimų pakartojimai padeda vaikui lengvai įsidėmėti ir suprasti skaičiavimo esmę.

KAŲ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Kokius skaičius, jų atitikmenis pažįsta vaikas? (11)
- Ar supranta kelintinius skaitvardžius? (11)
- Iki kokio skaičiaus suskaičiuoja? (11)
- Kaip supranta žaidimo taisykles? (11, 12)
- Ar skiria spalvas? (11)
- Ar noriai įsitraukia į dainavimą, judesių atkartojimą? (12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Jei vaikas nesupranta žaidimo ir jo taisyklių, leiskime jam stebėti, o vėliau būtinai pakviškime dalyvauti bendroje veikloje. Vaikui įsitraukti į žaidimą bus lengviau, jei struktūruosime veiklą, jos seką pateikdami paveikslėliuose.
- Raidos sunkumų turintis vaikas gali nesuprasti, ką prašoma padaryti. Leiskime jam laisvai žaisti su antelėmis.
- Klausos sunkumų patiriančiam vaikui suprasti ir įsitraukti į žaidimą bus lengviau, jei kelis kartus parodysime, kaip atlikti užduotį, o žodinius paaiškinimus pakeisime gestais.

NAUDINGOS NUORODOS

Pasaka apie antį Janiną. Beatrix Potter. *Pasakos*. Alma littera, 2010.

Daina „Penkios antelės“ lietuvių kalba:

Daina „Penkios antelės“ anglų kalba:

Vaizdo įrašai:

apie antį su ančiukais,
plaukiojančius tvenkinyje /
Paperelle coraggiose:

apie antį su ančiukais
krante ir vandenyje /
Mamma anatra e famiglia:

apie antį su ančiukais mieste, kaip jie
pereina gatvę / *Saving a duck family
crossing a busy street in Cologne:*

apie antį su ančiukais /
*Female Mallard Duck with Baby
Ducklings being Attacked:*

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI

Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui sudaro:

- Vadovas pedagogui
- *Pakylėta kasdienybė* (iki 6 m.)

I RINKINYS (iki 3 m.)

- *Judantys laiptai*
- „Aš“ pasaulis
- *Smėlio dėžė*
- *Kalbos spintelė*
- *Atradimų takelis*
- **Korys**
- *Puodų orkestras*
- *Medžiagų dialogai*

II RINKINYS (3–6 m.)

- *Judantis pasaulis*
 - „Aš“ – matomas ir nematomas
 - *Kalbos ir knygos gelmė*
 - *Žalioji pieštukas*
 - *Energijos upė*
 - *Dėlionių kilimas*
 - *Pasaulis be sienų*
 - *Kūrybiniai dialogai*
 - *Mokymosi veidrodis*
 - *Realybių žaismė*
- Priedai knygelėms: *Judantys laiptai*, „Aš“ pasaulis, *Korys*, *Judantis pasaulis*, „Aš“ – matomas ir nematomas, *Žalioji pieštukas*, *Energijos upė*, *Dėlionių kilimas*, *Mokymosi veidrodis*, *Realybių žaismė*.

Giliają, žmogaus dvasios gelmė patiriamą matematinio mąstymo kultūrą formuokime nuo mažens. Užtikrinkime vaiko prigimtinių reikmę įvairiuose kontekstuose ir veiklose suprasti matematinės kalbos elementus. Planuodami matematinės veiklas, atsižvelkime į konkretaus amžiaus vaikų galimybes pažinti pasaulį, jau turimą patirtį, pozityviai vertinkime jų rodomas pastangas. Nepamirškime, kad emocinis aspektas matematinėse veiklose visuomet yra pats svarbiausias.

iki 3 m.

MEDŽIAGŲ DIALOGAI

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Žaismė ir atradimai. Rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo pedagogui, parengtos ir išleistos įgyvendinant Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamą projektą „Inovacijos vaikų darželyje“. Projektą inicijavo Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, vykdė Nacionalinė švietimo agentūra.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI. Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui rengė autorių grupė: Ona Monkevičienė (grupės vadovė), Rita Gruodytė-Račienė, Tatjana Jevsikova, Leonas Kleniauskas, Eglė Krivickaitė-Leišienė, Asta Lapėnienė, Sonata Latvėnaitė-Kričėnienė, Rita Makarskaitė-Petkevičienė, Ligita Neverauskienė, Viktorija Sičiūnienė, Vaida Stupurienė.

Konsultavo: Vitalija Bujanauskienė, Laimutė Jankauskienė, Edita Maščinskaitė

Leidinį recenzavo Stefanija Ališauskienė

Kalbos redaktorė Anželika Tekutienė
Fotografai: Juozas Lukoševičius, Lina Mickevičė
Dailininkė Živilė Šimėnienė
Dizainerė Silva Jankauskaitė

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-454-567-2

Išleido ir spausdino UAB „Vitae Litera“

© Nacionalinė švietimo agentūra, 2021

Asta Lapėnienė,
Ligita Neverauskienė

MEDŽIAGŲ DIALOGAI

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI
REKOMENDACIJOS IKIMOKYKLINIO
UGDYMO PEDAGOGUI
I RINKINYS

Vilnius, 2021

TEKSTILĖS IR PIRŠTUKŲ DIALOGAS / 8 p.

- 2. Fizinis aktyvumas
- 4. Savireguliacija ir savikontrolė
- 5. Savivoka ir savigarba

RADINIŲ DIALOGAS / 13 p.

- 8. Sakytinė kalba
- 11. Skaičiavimas ir matavimas
- 18. Mokėjimas mokytis

PLYTELIŲ MOZAIKA / 31 p.

- 2. Fizinis aktyvumas
- 3. Emocijų suvokimas ir raiška
- 8. Sakytinė kalba

17. Kūrybiškumas 12. Meninė raiška

PURVO PIEŠINIAI. LINIJA IR DĖMĖ / 18 p.

- 5. Savivoka ir savigarba
- 14. Iniciatyvumas ir atkaklumas
- 15. Tyrinėjimas

ŠEŠĖLIŲ PIEŠINIAI / 27 p.

- 5. Savivoka ir savigarba
- 6. Santykis su suaugusiuoju
- 11. Skaičiavimas ir matavimas

JUDANTYS VOLELIAI / 23 p.

- 2. Fizinis aktyvumas
- 5. Savivoka ir savigarba
- 15. Tyrinėjimas

RINKINIO AKCENTAI

Rinkinyje *Medžiagų dialogai* pateiktos idėjos atspindi **kūrybingumo ir atvirumo** vertybes, kurios vaikystėje reiškiasi smalsumu ir noru pažinti nauja, ir vaiko kūrybos proceso integralumo sampratą, kuria remiantis, vaikui kuriant į bendrą visumą susilieja *emociniai, pažintiniai, sensoriniai ir estetiniai* jo išgyvenimai.

Rinkinys skirtas vaikams iki 3 metų. Šis amžiaus tarpsnis yra laikomas kūrybingumo plėtotės pradžios laikotarpiu, jam būdingas manipuliavimas daiktais ir medžiagiškumas. Todėl leidinyje prie vaiko kūrybinės raiškos siūloma artėti naudojant ir jungiant konkrečias netradicines medžiagas ir kuriant kinestetines žaidybines situacijas, kurios įtraukia vaiką, leidžia jam natūraliai judėti ir veikti.

RINKINYJE MEDŽIAGŲ DIALOGAI PRISTATOMOS ŠIOS POTEMĖS:

- „Tekstilės ir pirštukų dialogas“;
- „Radinių dialogas“;
- „Purvo piešiniai“;
- „Judantys voleliai“;
- „Šešėlių piešiniai“;
- „Plytelių mozaika“.

GALIMYBĖS

Iki 3 metų savo pasaulio suvokimą vaikas išreiškia dėmėmis ir linijomis. Todėl dėmė ir linija – pirmieji kūrybinės raiškos elementai. Leidinyje juos siūloma vaizduoti pačiais netikėčiausiais būdais: vandeniu, purvu, dažais, voleliais, pirštais, medžiagos skiautėmis ar pasinaudojant šešėlių atspindžiais. Kuriant įtraukiančius kontekstus, siūloma sujungti vidaus ir lauko erdves, naudoti natūralias medžiagas, kurių patys vaikai gali ieškoti ir rasti aplinkoje. Taip vaikai nuo pat pradžios įtraukiami į kūrybos ir sąlyčio su gamta procesą. Lauke surinktos šakelės, lapai, akmenukai gali tapti kontekstų ir siužetų kūrimo priemonėmis vidaus erdvėje. Skatinkime vaikus veiklos nenutraukti, ją tęsti čia ir dabar!

VEIKLŲ FORMOS: kūrybinės ateljė, tyrinėjimų stotelės.

Kūrybinis procesas aprėpia tyrinėjimo ir kūrybinės raiškos etapus, todėl pasirinktos būtent šios veiklos formos.

RODYKLĖS PEDAGOGUI

Didžiausias pedagogo dėmesys sutelkiamas ne į tai, ką vaikas pavaizduos, o į kūrybišką žaismės procesą, įsitraukimą. Šiame amžiaus tarpsnyje arba atveriami keliai laisvai spontaniškai veiklai, arba pradedamos formuoti „nemokėjimo ar nenoro piešti“, „išsiterlioti ar susitepti“ stigmos. Todėl nereikėtų orientuotis į tai, kiek ir kokių piešinėlių bus sukurta. Svarbiausia, kad pedagogas kartu su vaiku dalyvautų laisvo judėjimo situacijose, paliekančiose dėmių ir linijų pėdsakus. Tik dalyvaudami ir įsitraukdami į žaismės procesą, priartėsime prie kito kūrybinės raiškos etapo. Todėl pedagogas turėtų kūrybiškai pažvelgti į situacijas, kai vaikas procesą pakreipia sava, norima linkme, pavyzdžiui, išberia savo radinius, pradeda dėlioti ne ant paruošto audinio ir pan. Taip jis pažįsta pasaulį ir įgauna naujų patirčių.

1

TEKSTILĖS IR PIRŠTUKŲ DIALOGAS

2. FIZINIS AKTYVUMAS. 3 žingsnis: tikslingai skirtingu tempu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis. Juda keisdamas kryptį, greitį.

4. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ. 3 žingsnis: bando klausyti suaugusiojo prašymų ir laikytis susitarimų.

5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA. 2 žingsnis: džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėtis, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.

12. MENINĖ RAIŠKA. 2 žingsnis: tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus darbo su jomis būdus.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 2 žingsnis: domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. 3 žingsnis: įsivaizduoja, žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
ateljė

Upė, takas, segtukas, virvė,
skiautė, audinys.

Audinys ir audinių skiautės,
segtukai, virvė, žibintuvėliai ar
kiti šviesą skleidžiantys šaltiniai.

- Kaip žaisti su medžiagomis?
- Kaip drauge žaisti ir kurti siužetą?
- Kokius veiksmus galima atlikti su medžiagų atraižomis?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Grupėje ištempiamos virvės ir skirtinguose aukščiuose sukabinamos įvairių medžiagų atraižos. Jos susegamos skalbinių segtukais. Segtukus patariama dekoruoti arba paversti kokiais nors personažais – tokios idėjos procesą praturtina, ir jis tampa įdomesnis.

Siūloma pasitelkti šviesos efektus, tai padėtų sukurti išskirtinai jaukią ir paslaptinę aplinką.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Ateljė ant virvės iškabinamos skirtingos lengvo, plevenančio audinio atraižos. Atraižos prikabinamos dekoruotais mediniais segtukais.

Veiklai parenkama lengva, lyriška muzika, o pedagogas, rankose laikydamas dėžutę, paslaptinai traukia iš jos ilgą, lengvą audinį.

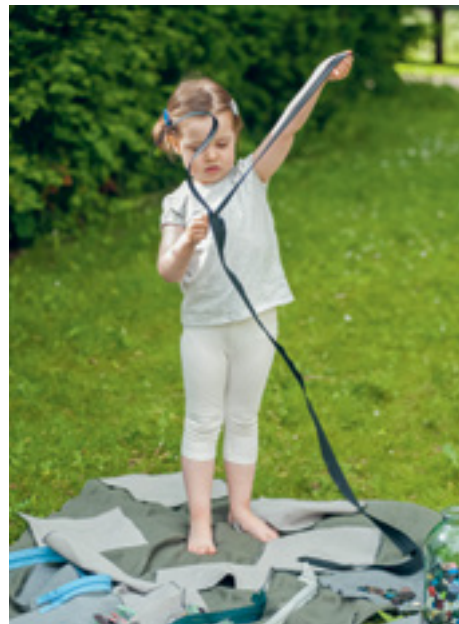
Kuriant kontekstą kūrybiniam dialogui, siūloma pasitelkti skirtingus šviesos šaltinius, atspindžius, projektorius. Nebijoti žaismingai pasinaudoti šviesos kontrastu, jos atspindžiais ir veidrodžiais.

Pedagogas, ramiai ir paslaptinai traukdamas iš dėžutės audinį, tarsi pradeda žaisti su juo. Išmeta į viršų, pakelia, apsuka, apsisuka ir t. t. ir pakviečia vaikus prisijungti prie žaidimo.

Žaidimas su audiniu priklauso nuo pasirinkto siužeto. Pavyzdžiui, jei tai upė, vaikai kviečiami plaukti kaip žuvelės ar

banguoti kaip bangos. Jei plėtojamas miško ar pievos siužetas, vaikai kviečiami imituoti skruzdės, kiškučio, lapės ar net gyvatės judesius.

Atliekant visą veiklą skamba konkretų siužetą atitinkanti muzika.

Pedagogas padeda ant grindų audinį ir taip sukuria upės ar tako įspūdį.

Pedagogas atkreipia vaikų dėmesį į aplinkoje iškabintas atraižas (skiautes), pasiūlo kiekvienam pasirinkti po vieną iš jų ir kviečia vaikus su jomis pažaisti. Jis kviečia šias atraižas pamėtyti, patampyti, išskleisti ar suskleisti, po jomis pasislėpti, sugauti ir kt.

Skambant muzikai vaikai su audiniu žaidžia ir mėgaujasi.

Pedagogas stebi čia ir dabar kintantį procesą ir skatina vaikus aktyviai žaisti su audiniu.

Tęsdamas procesą pedagogas savo audinio skiautę įkomponuoja į pasirinktą didžiojo audinio vietą, kviečia vaikus prisijungti ir drauge kuriant surasti savo audinio skiautei vietą.

Taip gimsta spalvotas, linksmas, netikėtas audinių atraižų koliažas, kuriuo vaikai kviečiami pereiti.

Veikla, panaudojant atraižas ir ne-tradicinėmis priemonėmis kuriant bendrą koliažą, sužadina gyvą ir nuotaikingą žaidybinį procesą.

Nuolat besikeičiantis, aktyvus ir žaismingas kūrybinis procesas paskatina tokio amžiaus vaikus pažinti aplinką ir pajusti atradimo džiaugsmą.

Svarbu leisti šiam procesui tęstis, jo neslopinti, bet skatinti vaikus žaisti ir atrasti kitokias laisvas idėjas.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas įsitraukia į kūrybinį procesą? (17)
- Ar domisi skirtingomis priemonėmis ir medžiagomis? (12, 17)
- Ar vaikas laisvai juda, improvizuoja, žaidžia, kuria siužetą su audinio atraižomis? (2, 5)
- Ar žaisdamas vaikas užmezga dialogą su draugais ir pedagogu? (4, 5)
- Kaip kiekvienas vaikas gali įnešti savo patirties į bendrą kompoziciją, t. y. prisidėti prie bendros kompozicijos kūrimo? (12, 17)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Jei vaikas su audiniu atlieka monotoniškai vienodus veiksmus, parodykime jam kitokių, įvairesnių žaidimo su audiniu galimybių. Tam gali padėti skirtingi muzikiniai tonai.
- Jei vaikui sunkiau sekasi segtuku prisegti audinio atraižas prie virvės, pasiūlykime jam žaisti su segtukais segiojant popierių.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Audinių koliažą galima papildyti kitomis medžiagomis ir priemonėmis (akmenukais, kriauklėmis, šakelėmis, pagaliukais ir kt.).
- Taip sukurtas koliažas puikiai tinka trumpalaikiai parodai surengti.

NAUDINGOS NUORODOS

Atliekant visą veiklą, rekomenduojama konkretų siužetą (miesto šurmuly, miško atradimai ir kt.) atitinkanti muzika.

2

RADINIŲ DIALOGAS

8. SAKYBINĖ KALBA. 1 žingsnis: vartoja kelis trumpus žodelius daiktams, veiksams įvardyti, norams išsakyti, palydi juos judesiu.

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. 2 žingsnis: supranta, ką reiškia „vienas“, „dar vienas“, „du“, „daug“. 3 žingsnis: tapatina daiktus pagal formą, dydį.

12. MENINĖ RAIŠKA. 2 žingsnis: tyrinédamas medžiagas ar priemones, intuityviai atranda skirtingus veikimo būdus.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 2 žingsnis: domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. 3 žingsnis: įsivaizduoja, žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.

18. MOKĖJIMAS MOKYTIS. 2 žingsnis: nori naujų įspūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais, juda, norédamas paimti, pasiekti, išbandyti.

VIETA:
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
ateljė

Pasaka, dëlionė, audinys,
kibirėlis, krepšelis, akmenukas,
lapas, šakelė ir kt.

Kibirėliai ir krepšeliai, audinys
(pageidautina – apvalios
formos), gamtinė medžiaga.

- Kokie radiniai yra tavo krepšelyje?
- Kuris radinys tau labiausiai patinka?
- Kur tu juos norėtum padėti?
- Kuris radinys yra didelis (mažas), kuris – kietas (minkštas) ir pan.?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS – audinys ir įvairūs radinių krepšeliai

Pedagogas gali pasirinkti užduoties pateikimo būdus:

- audinys ištiesiamas ant žolės, kampus pritvirtinant pagaliukais;
- audinys supakuojamas ir pateikiamas vaikams dėžėje;
- audinys surandamas suvyniotas ir paliktas prie grupės durų ir kt.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Įtraukiančio konteksto esminis akcentas gali būti paklodės dydžio audinys, pasižymintis skirtingomis spalvomis, formomis, tekstūromis ar piešiniais.

Nuo audinio pasirinkimo gali kisti visas kontekstas:

- jei audinys yra dekoruotas (languotas), ant jo siūloma sudėlioti radinius pagal audinio liniją;
- jei audinys yra spalvotai dėmėtas ar toninis, ant jo siūloma kurti koliažus iš radinių.

Vaikams pasiūloma pasirinkti krepšelius (kibirėlius) ir eiti pasivaikščioti į parką, mišką ar kitą vietovę. Jei nėra galimybės, galime pasivaikščioti ir darželio kieme.

Pedagogas drauge su mažaisiais renka įvairius radinius: akmenukus, smilgas, lapus, šakeles ar kt.

Pedagogas skatina vaikus apžiūrėti, įvardyti ir apibūdinti surinktus radinius.

Vaikai su radinių krepšeliais pakviečiami prie ištiesto ir pritvirtinto audinio.

Pedagogas pradeda kurti dėlionę, kūrybiškai improvizuodamas pasakojimą:

„Mano kibirėlyje apsigyveno akmenukas, vardu Bala“, „Ar jūsų kibirėliuose yra akmenukų?“ ir t. t.

Sekdamas istoriją pedagogas skatina vaikus savo radinius kūrybiškai išdėlioti ant audinio.

Taip žaismingai pasakojimas jungiamas su aktyvia vaikų veikla.

KAŲ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas įsitraukia į procesą? (17, 18)
- Ar vaikas geba rinkti, įvardyti ir apibūdinti radinius? (8, 12)
- Ar vaikas dėlioja radinius padrikai, ar atsižvelgdamas į pedagogo pasakojimą, audinio dėmes ir linijas? (11, 17)
- Ar vykstant procesui vaikas bendrauja su bendraamžiais? (12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Grupėje bus skirtingų kalbinių gebėjimų turinčių vaikų, todėl pedagogas skatinamas kuo aktyviau šnekučiuotis su vaikais, daugiau įvardyti ir apibūdinti radinius. Tam galėtų padėti ir vyresnių grupių vaikų įtraukimas į procesą.
- Jei vaikas nenorėtų rinkti ir liesti radinių rankutėmis, pasiūlykime jam pirštinaites.
- Pedagogas turėtų kūrybiškai pažvelgti į situacijas, kai vaikai į procesą įsitraukia skirtingai. Pavyzdžiui, nesiklauso pasakojimo ir pradeda dėlioti radinius kitoje vietoje, juos išberia, ima atskirai žaisti su radiniais ir kt.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Siūlome audinį su radiniais palikti ir veiklą pratęsti kitą dieną.
- Įtraukti ir kitas darželio grupes, sukuriant darbų ant audinių parodą atviroje erdvėje.
- Mažiesiems galėtų pagelbėti vyresnieji, įsitraukdami į bendrą veiklą.

Taip aktyviai veikiant, vaikas nepastebimai įtraukiamas į kūrybinės raiškos procesą.

Kalbinė vaiko raiška skatinama, prašant įvardyti ir apibūdinti radinius.

Audinys tampa priemone, padedančia sujungti ir sutelkti vaikus bendrai veiklai vienoje vietoje.

3

PURVO PIEŠINIAI. LINIJA IR DĖMĖ

5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA. 2 žingsnis: džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėtis, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.

12. MENINĖ RAIŠKA. 2 žingsnis: tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus veikimo būdus (brauko pirštais, varvina dažus, maigo tešlą).

14. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS. 3 žingsnis: mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaidimus, neįprastą veiklą.

15. TYRINĖJIMAS. Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 2 žingsnis: domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais.
3 žingsnis: įsivaizduoja, žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.

PASIEKIMAI

VIETA:
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
ateljė

Durpės, vanduo, pagaliukas, audinys, kibirėlis, akmenukas, dubuo, teptukas, maišyti, sukti ir kt.

Dubuo, pagaliukas, teptukai, durpės, daržo plėvelė, laistytuvai ir kitos medžiagos, galinčios tapti pagrindu piešimui (didelis kartono lakštas, popierius, popieriniai rankšluosčiai ir kt.).

- Kaip įsidėti žemių?
- Kaip įsipilti vandens?
- Kaip „virti košę“?
- Kaip nupiešti liniją?
- Kaip nupiešti dėmę?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Aplinka parengiama pievoje išdėliojant įvairių dydžių ir spalvų dubenis, kastuvėlius ir laistytuvus su vandeniu.

Dubenų skaičius atitinka grupės vaikų skaičių.

Šalia ištiesiamas didelis daržo plėvelės audinys ir pritvirtinamas smeigtukais.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Lauke parengiama erdvė kūrybinei veiklai.

Erdvėje išdėliojami dubenys. Jie gali būti skirtingų formų ir spalvų, taip sukuriant vaikams pasirinkimo galimybes.

Rekomenduojami kelių tipų audiniai (daržo plėvelė, kartonas, popierius ar kt.) – jie bus pagrindas bendram kūrybiniam procesui plėtoti.

Siūlomas šviesus audinys (balkšvas ir vienspalvis). Ant jo piešiant purvu, išryškės linijos ir dėmės.

Purvui paruošti pasirenkamas norimas žemės mišinys, jis pateikiamas kūrybiniam procesui dėžėje, kibiruose ar supilamas į krūvelę.

Vaikams pasiūloma išsirinkti labiausiai patikusius dubenis, prieiti prie paruoštos durpių krūvos ir prisisemti durpių į savo dubenėlius.

Pedagogas paima laistytuvą ir įpila vandens į savo dubenį su durpėmis. Pasiūlo vaikams stebėti, kas vyksta.

Pedagogas parodo laistytuvus, pasiūlo vaikams įsipilti vandens į savo dubenėlius su durpėmis ir stebėti, kas vyksta pilant vandenį ir maišant jas su vandeniu.

Šiame etape pedagogas gali pradėti dainuoti dainelę „Virė, virė košė“ (ar kokią nors kitą), taip paskatindamas vaikus maišyti ir dainuoti drauge.

Pedagogas išsitraukia penkis–šešias korteles su skirtingais teminiais paveikslėliais (saulė, musė, debesis, drugelis ir pan.), kad galėtų išplėtoti pasakojimo seką, pradėti vystyti pasakojimą ir paskatinti vaikų kūrybinę raišką. Pedagogas pats nusprendžia, kokius paveikslėlius rinktis.

Pedagogas po vieną traukia paveikslėlius, deda juos ant audinio ir, vaizdingai pasakodamas, skatina vaikus piešti purvu.

(Pavyzdžiui: *Rytas. Nušvito saulė ir jos spinduliukai krito į žemę. Kur mūsų spinduliukai? Atskrido musė ir nutūpė...*)

Taip žaismingas pasakojimas jungiamas su aktyvia vaikų veikla.

Kita užduotimi gali tapti akmenukas ar medžio žievės gabaliukas, kurį pedagogas netikėtai įdeda į dubenį. Ši užduotis skatina vaiką jį įvardyti, ieškoti ir ištraukti.

Šioje veikloje atrandami vis nauji iššūkiai, kurie šiame amžiaus tarpsnyje padeda įsitraukti į aktyvią kūrybinę veiklą.

Šiame amžiaus tarpsnyje skatinama laisvai vaizduoti linijas ir dėmes, ir tai tampa pagrindu vaikų kūrybinei raiškai, vaizduotės plėtotei.

KAŠ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar procesas domina vaiką? (14, 15, 17)
- Ar vaikas geba prisisemti žemių į savo kibirėlį? (5, 12, 15)
- Ar vaikas geba įsipilti vandens? (5, 12, 15)
- Ar vaikas geba maišyti žemes su vandeniu? (5, 12, 15)
- Ar vaikas įsitraukia į linijų ir dėmių vaizdavimą? (12, 17)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Ši tema orientuota į vaiko aktyvią veiklą lauke. Kai kurie vaikai gali bijoti sušlapti ar išsitepti, todėl labai svarbus tinkamas pasiruošimas, apranga (rankogaliai, lietpalčiai ir kt.).
- Jeigu vaikai neparodo noro ir aktyvumo maišyti ar piešti purvu, jiems pasiūloma piešti švariu vandeniu ar dėlioti gamtinę medžiagą.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

Purvo piešinius siūloma praturtinti kitomis medžiagomis: gamtine medžiaga, mašinėlėmis, gyvūnėlių figūrėlėmis, žaislais ir kt. Pateikdamas vis naujų užduočių, pedagogas galės procesą kūrybiškai modeliuoti, atsižvelgdamas į pateiktą užduotį.

4

JUDANTYS VOLELIAI

2. FIZINIS AKTYVUMAS. 2 žingsnis: savarankiškai atsistoja, stovi, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdamas ar tempdamas daiktą, bėga tiesiomis kojomis. Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais ir kt.

5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA. 2 žingsnis: džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėtis, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.

12. MENINĖ RAIŠKA. 1 žingsnis: baksnoja, brauko, teploja, palikdamas pėdsakus (taškus, įvairių krypčių linijų brėžius, dėmes).

15. TYRINĖJIMAS. 3 žingsnis: atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 1 žingsnis: pastebi ir smagiai, gyvai reaguoja į naujus daiktus, žmones, aplinkos pokyčius. 2 žingsnis: domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. 3 žingsnis: įsivaizduoja, žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.

VIETA:
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
ateljė

Volelis, linija, kelias, upė,
vanduo, dažai, pėdsakas,
vonelė, popierius,
polietilenas ir kt.

Skirtingo pločio voleliai ir kibiras,
vonelės su skirtingų spalvų dažais,
skudurėliai, popierinis rankšluostis,
servetėlės, polietilenas arba popieriaus lakštai.

- Ar volelis sukasi?
- Ar galime pavaizduoti, kaip jis sukasi?
- Kas dar sukasi?
- Kaip galime su voleliu piešti (judėti)?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Vaizdo įrašo fragmentas, kuriame dažytojas voleliu dažo sienas. Pasiūloma vaikams prisijungti prie filme rodomo personažo ir paėmus volelius pavaizduoti judėjimą dažant.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Veiklai parengiami du kontekstai:

Pirmasis skirtas kinestetiniams pratimams su voleliais sporto salėje. Šiai veiklai parengiamas ir kibiras su skirtingų pločių voleliais.

Antrasis skirtas kūrybinei raiškai – piešimui su voleliais. Šiam tikslui grupėje ant grindų ištiesiami plataus formato popieriaus lakštai ar polietilenas, t. y. grindys užtiesiamos, kad vaikams būtų patogų užlipti ir piešti. Padedamos dažų vonelės su skirtingų spalvų dažais ir vandeniu, popieriniai rankšluosčiai ar audinio skiautės.

Pirmajame veiklos etape po vaizdo įrašo fragmento peržiūros vaikams siūloma pasirinkti po norimą volelį.

Grojančiam ritmingai muzikai, vaikams pasiūloma pažaisti su voleliu jį voliojant, stumiant, braukiant ant sienos, grindų, savo kūnu ir kt., kuriant žaismingus judesius.

Antrajame veiklos etape sugrįžtame į grupę ar kitą erdvę, kuri jau yra parengta veiklai su dažais.

Pirmiausia vaikams pasiūlome pamirkyti volelius į voneles su vandeniu ir pažiūrėti, kokį pėdsaką gali palikti volelis. Norintiems tęsti veiklą pasiūlomi skirtingų spalvų dažai.

Voleliais laisvai kuriamos skirtingų storių ir spalvų linijos.

Šie kontekstai sukuria galimybes spontaniškai vaiko veiklai, ir ji neturėtų būti varžoma ar ribojama.

Leiskime vaikams laisvai judėti, pritaikant judesį kūryboje.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

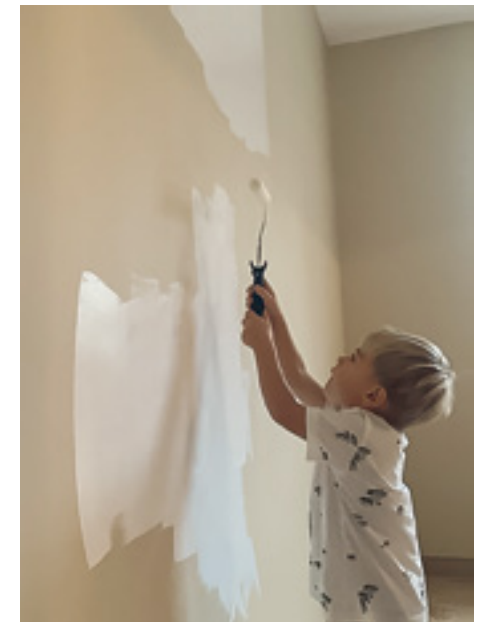
- Ar vaikas domisi ir įsitraukia į kūrybinį procesą? (5, 17)
- Ar vaikas geba imituoti judesius, laisvai ir saugiai judėti su voleliu rankose? (2, 5)
- Ar geba atlikti įvairius įsivaizduojamus veiksmus su voleliu ir kurti linijas (dėmes)? (2, 5, 15, 17)
- Kokio ilgio linijas geba kurti su voleliu? (5, 15)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Jei vaikas neįsitraukia į veiklą, tai ir leiskime jam būti proceso dalyviu iš stebėtojo pozicijos arba pasiūlykime kurti teptuku ar pirštais.
- Jei vaikas procese nenori naudoti dažų ir išsitepti, linijas ir dėmes pasiūlykime kurti vandeniui.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Volelių pėdsakus siūloma pratęsti ant veidrodinio paviršiaus ar šviesos stalo.
- Vaikų sukurtas linijų labirintas gali būti vėliau pritaikytas kuriant siužetinius žaidimus. Pavyzdžiui, galima žaisti su mašinėlėmis, dėlioti akmenukus ar kankorėžius, kurti gamtos siužetą arba įtraukti į žaidimą gyvūnėlių figūrėles.

5

ŠEŠĖLIŲ PIEŠINIAI

5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA. 2 žingsnis: džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėtis, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.

6. SANTYKIS SU SUAUGUSIUOJU. 3 žingsnis: drąsiai veikia, išbando ką nors nauja. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo.

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. 3 žingsnis: geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. Tapatina daiktus pagal formą, dydį.

12. MENINĖ RAIŠKA. 3 žingsnis: spontaniškai reiškia emocijas, įspūdžius dailės priemonėmis ar medžiagomis. Savo abstrakcijose įžvelgia daiktus ir įvykius.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 2 žingsnis: domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. 3 žingsnis: įsivaizduoja, žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
ateljė

Šešėlis, nuotaika, paslaptis, saulė, šviesa, tamsa, linija, pavėsis, šilta, vėsu ir kt.

Daiktai, žaislai, kibirėliai, gamtinių medžiagų ar daiktų dėžės, fotoaparatas.

- Kas yra šešėlis?
- Kaip tikras daiktas yra susijęs su šešėliu?
- Kas sukuria šešėlį?
- Kaip juda ir keičiasi šešėliai?
- Kaip kuriami šešėliai?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Saulėta diena ir nuotaikingas šešėlių gaudymas grupės ar lauko erdvėje.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Kuriant kontekstą kūrybiniam dialogui, siūloma pasitelkti tinkamas priemones, tokias kaip virvės, įvairi gamtinė medžiaga, žaislai ar įvairūs daiktai. Siūloma pasiruošti kuo daugiau priemonių ir jas turėti šalia; tam puikiai tiktų dėžės ar talpos su įvairiomis priemonėmis kūrybiniam procesui plėtoti.

Atkreipiame vaikų dėmesį į daiktus ir nuo jų krintančius šešėlius. Supažindiname su jais, kalbame ir rodome šešėlio kitimą.

Grupės aplinkoje pradedame ieškoti šešėlių arba bandome juos kurti.

Pakviečiame vaikus kurti šešėlius. Atkreipiame jų dėmesį į šešėlio kitimą, priklausomai nuo vaiko judesio.

Šešėlių paieškas tęsiame ir lauke. Pakviečiame vaikus susipažinti su šešėliais, pažymėti jų ribas.

Šešėlių ribos, dėliojamos iš įvairių medžiagų, sukuria vientisos linijos įspūdį.

Tokių linijų dėliojimas šio amžiaus vaikams skatina vystytis smulkiąją motoriką.

Šiam kūrybiniam procesui reikalingos kūrybinės dėžės su gamtine medžiaga ar daiktais. Siūloma jas susikurti nuolatiniam ir tęstiniam veiklos procesui.

Susipažinus su šešėliu ir pažymėjus jo ribas, tęsiame veiklą šešėlio ribose. Toliau galime dėlioti ornamentus iš įvairių medžiagų, pasiūlykime vaikams žaisti šešėlio viduje. Kurkime kontekstus su gamtine medžiaga, daiktais, „apgyvendinkime“ žaislinius gyvūnėlius, mašinas ar kt. Taip gimsta nesudėtingas pasakojimų siužetas.

Pakvieskime vaikus šešėlius pagauti, atkartoti, parodyti draugams, išmatuoti ar palyginti.

Tęsdamas procesą pedagogas galėtų šešėlius fotografuoti ir atspausdinęs nuotraukas jas naudoti piešiant šešėlių piešinius.

Ši veikla gali būti tęsiama grupėje.

Skatinkime formuotis vaikų vaizdinių pasaulį kuo įvairiausiai ir netikėčiausiai būdais. Taip kurdami šešėlio vaizdinį, išvengiame tradicinio piešimo prie stalo.

Šešėlių nuotraukos naudojamos kaip paskata vaikų piešiniams plėtoti.

KAŠ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas suranda ir pastebi šešėlio kontūrą aplinkoje? (17)
- Ar kuria šešėlio kontūrą? (6, 12)
- Kokias medžiagas renkasi kūrybai? (12)
- Ar geba kurti šešėlio linijas, naudodamas pasirinktas medžiagas? (11, 12)
- Ar vaikas įsitraukia į kūrybinį procesą? (5, 17)
- Ar žaisdamas vaikas užmezga dialogą su draugais ir pedagogu? (5, 6)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei vaikui sunkiau užfiksuoti šešėlio kontūrą, siūloma pedagogui pačiam pažymėti kontūrą virve, kaladėlėmis ar kitomis priemonėmis ir pasiūlyti vaikui veikti šešėlio ribose.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Siūlome surasti šešėlius kieme kartu su tėveliais ir taip sukurti šešėlių nuotraukų kolekciją.
- Pasitelkiant norimus žaislus, daiktus (meškutis, pagalvė, kėdė ir kt.) siūlome kurti trumpas istorijas, pasakojimus. Taip pratęsiant veiklą, kurti siužetus ar scenarijus šventėms.
- Saulėtą dieną šešėlius galima „pakutenti“ su veidrodėliais, taip sukurti žaismingas kūrybines situacijas.
- Pėdutėmis ar delniukais galime šešėlius matuoti, lyginti ar kurti naujus.

6

PLYTELIŲ MOZAIKA

2. FIZINIS AKTYVUMAS. 3 žingsnis: geriau derina akies – rankos, abiejų rankų judesius, tiksliau suima daiktą, konstruoja, dėlioja.

3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA. 3 žingsnis: pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus.

8. SAKY TINĖ KALBA. 3 žingsnis: kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius.

12. MENINĖ RAIŠKA. 2 žingsnis: storu teptuku baksnoja, brauko palikdamas pėdsakus (taškus, įvairių kryptių linijų brėžius, dėmes). 3 žingsnis: eksperimentuoja su dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veiklos su jomis būdus.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 2 žingsnis: domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. 3 žingsnis: atranda vis naujus dalykus artimiausioje aplinkoje. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
ateljė

Plytelė, didelė, maža, pailga, kvadratinė, dėžė, saga, dažai, vanduo, pipetė ir kt.

Skirtingų dydžių keraminės plytelės, dėžutės su dangteliais, lininiai maišeliai ar kibirėliai, guašo dažai buteliukuose, gamtinė medžiaga, kaladėlės, norimi daiktai.

- Kuri plytelė tau patinka?
- Kuri plytelė yra didelė, o kuri – maža?
- Kas yra dėžutėse?
- Papasakok, kas tau patinka ir ką išsirinkai?
- Kaip galima skirtingai sudėlioti daiktus ant plytelės?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Šioje idėjoje plytelės yra naudojamos kaip pakaitalas tradiciniam pasirinkimui – popieriui, kaip kūrybinio darbo pagrindui.

Užduočiai siūlomos 5–7 dėžutės su skirtingomis medžiagomis ir daiktais. Siūloma naudoti neperšviečiamas dėžutes, kurios būtų uždaromos, kad vaikai negalėtų pamatyti, kas yra jų viduje.

Taip sukuriamas paslapties įspūdis.

Dėžutėse galėtų būti sudėti skirtingi akmenukai, šakelės, kankorėžiai, sagos, medinės kaladėlės, guašas, stori teptukai ir kt. Pedagogas gali pasirinkti skirtingą dėžučių turinį, atsižvelgdamas į plėtojamą temą ar metų laiką.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Grupėje ar lauko erdvėje (pievoje) skirtingais intervalais išdėliojamos skirtingų formų, dydžių, faktūrų keraminės plytelės ir dėžutės su skirtingomis medžiagomis ir daiktais.

Taip pat vaikams pasiūlomi lininiai maišeliai pasirinktiems daiktams ar medžiagoms susidėti.

Kuriant plytelių dėlionės, darbas su jomis gali būti plėtojamas trimis etapais:

Pirmame etape dėliojame natūralias medžiagas ar daiktus.

Pedagogas pasiūlo vaikams pasivaikščioti išdėliotų plytelių labirintais.

Vaikai skatinami plyteles apžiūrėti, paliesti, palyginti ir išsirinkti labiausiai patinkančią.

Pedagogas pakviečia vaikus priėti prie paslaptinių dėžių ir pats reikšdamas emocijas jas palaipsniui paslaptinai atidaro, įvardydamas, kas yra dėžėse.

Pedagogas skatina vaikus priemonės apžiūrėti, aptarti, o labiausiai patinkančias – įsidėti į savo kibirėlius ar lininius maišelius.

Pedagogas ant savo išsirinktos plytelės pradeda kurti kompozicijas iš gamtinių medžiagų ar norimų daiktų ir pakviečia vaikus kartu įsitraukti į šią veiklą.

Antrame etape žaidžiame su dažais.

Pedagogas paslaptį atidaro dar vieną dėžę, kurioje sudėti skirtingų spalvų gvašo buteliukai, paletės ir stori teptukai. Šiam procesui siūloma naudoti gvašo dažus, ir labai tiktų, kad gvašas būtų supiltas į minkštus buteliukus, turinčius nedidelę angą (angą galima pradurti). Vaikams pasiūloma pasirinkti norimas spalvas, jas lašinti ar piešti teptuku, pagaliukais ar pirštais. Kai vaikai išdekoruoja savo plyteles, pasiūlykime visas plyteles sujungti į visumą ir sukurti bendrą mozaiką.

Tokia mozaika, esant geram orui, gali išlikti ilgesnį laiką ir tapti žaisminga trumpalaikė paroda.

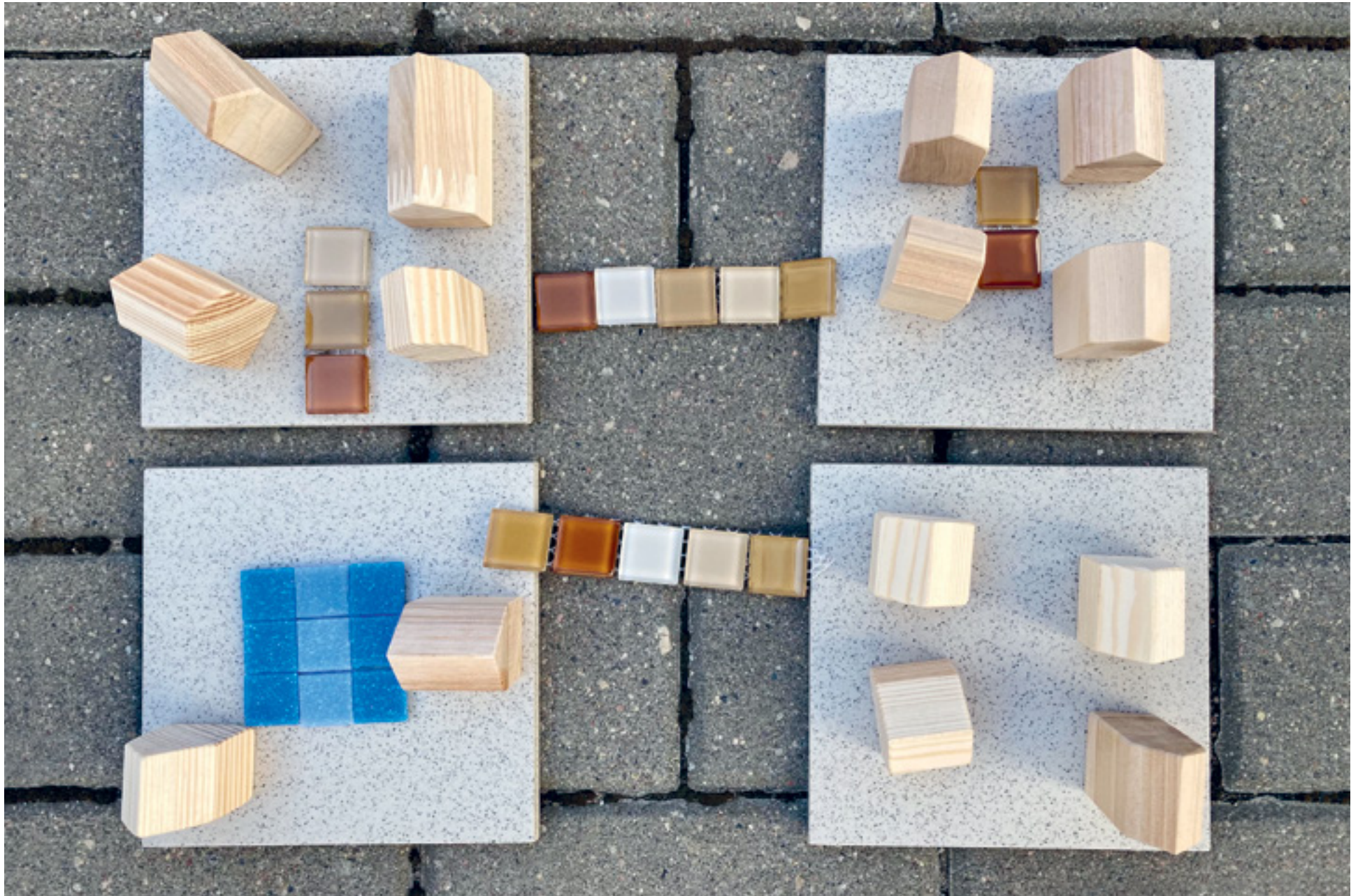

Trečiame etape pipetėmis lašiname spalvotą vandenį ir stebime vandens taškučius.

Pedagogas pasiūlo atidaryti dar vieną paslaptinę dėžę ir pažiūrėti, kas yra jos viduje. Ten – indeliai su skirtingų spalvų vandeniu ir didelės pipetės.

Pedagogas su vaikais išbando, kaip į pipetę pritraukti vandens. Vėliau vaikai kviečiami žaisti, ant plytelių lašinant spalvotus lašelius.

Atliekant veiklą, kaip pagrindas vaiko kūrybinei raiškai vietoj tradicinio popieriaus lapo naudojamos keraminės plytelės.

Taigi vietoj įprasto popieriaus lapo siūloma naudoti netradicines, alternatyvias medžiagas.

Taip plečiamos vaiko pasirinkimo galimybės.

Svarbu leisti šiam procesui augti, o vaikams – atrasti kitokias laisvas idėjas.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar žaidžiant vyksta dialogas su kitais vaikais (suaugusiuoju)? (8)
- Kokios medžiagos sudomina vaiką ir ką jis pasirenka? (12, 17)
- Kaip dėlioja skirtingas medžiagas ant pasirinktos plytelės? (2, 17)
- Ar dėlionėje pastebimas ritmas, seka, sistema? (12, 17)
- Ar vaikas įsitraukia į kūrybinį procesą? (3, 17)
- Ar domisi skirtingomis priemonėmis ir daiktais? (8, 12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei veikla vaiko nesudomina, leiskime jam būti stebėtoju ar pagalbininku. Visiškai nauja ir nematyta veikla iš pradžių vaikui gali pasirodyti neįtrauki. Todėl siūlome paskatinti vaiką veikti kartu su pedagogu, kuriant dėliones ant plytelių.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Siūlome rengti dėlionių parodas. Sudėlioti kompozicijas aplink smėlio dėžę, medį, šalia takelio, ant suoliuko ir kt. Tokių kompozicijų dėliojimas sukuria žaismės situacijas, ir taip kūrybinis procesas praplečia savo ribas.
- Kūrybinės raiškos formatas gali būti įvairūs. Siūloma kaip dėlionės kūrimo pagrindą naudoti ne tik plyteles, bet ir lenteles, medines skiedras, tinklelius ir kitas alternatyvias medžiagas.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI

Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui sudaro:

- Vadovas pedagogui
- *Pakylėta kasdienybė* (iki 6 m.)

I RINKINYS (iki 3 m.)

- *Judantys laiptai*
- „Aš“ pasaulis
- *Smėlio dėžė*
- *Kalbos spintelė*
- *Atradimų takelis*
- *Korys*
- *Puodų orkestras*
- ***Medžiagų dialogai***

II RINKINYS (3–6 m.)

- *Judantis pasaulis*
 - „Aš“ – matomas ir nematomas
 - *Kalbos ir knygos gelmė*
 - *Žalioji pieštukas*
 - *Energijos upė*
 - *Dėlionių kilimas*
 - *Pasaulis be sienų*
 - *Kūrybiniai dialogai*
 - *Mokymosi veidrodis*
 - *Realybių žaismė*
- Priedai knygelėms: *Judantys laiptai*, „Aš“ pasaulis, *Korys*, *Judantis pasaulis*, „Aš“ – matomas ir nematomas, *Žalioji pieštukas*, *Energijos upė*, *Dėlionių kilimas*, *Mokymosi veidrodis*, *Realybių žaismė*.

„Niekas nevyksta be džiaugsmo ir malonumo. Tai – dimensija, kurios kasdien ieško tiek vaikai, tiek suaugusieji. Tai – optimistinė dvasia, nes kaita yra neatsiejama nuo žmogaus. Todėl į visus pokyčius reikia žiūrėti džiaugsmingai.“ (Loris Malaguzzi)

PUODŲ ORKESTRAS

iki 3 m.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Žaismė ir atradimai. Rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo pedagogui, parengtos ir išleistos įgyvendinant Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamą projektą „Inovacijos vaikų darželyje“. Projektą inicijavo Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, vykdė Nacionalinė švietimo agentūra.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI. Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui rengė autorių grupė: Ona Monkevičienė (grupės vadovė), Rita Gruodytė-Račienė, Tatjana Jevsikova, Leonas Kleniauskas, Eglė Krivickaitė-Leišienė, Asta Lapėnienė, Sonata Latvėnaitė-Kričėnienė, Rita Makarskaitė-Petkevičienė, Ligita Neverauskienė, Viktorija Sičiūnienė, Vaida Stupurienė.

Konsultavo: Vitalija Bujanuskienė, Laimutė Jankauskienė, Edita Maščinskaitė

Leidinį recenzavo Stefanija Ališauskienė

Kalbos redaktorė Anželika Tekutienė
Fotografai: Juozas Lukoševičius, Lina Mickevičė
Dailininkė Živilė Šimėnienė
Dizainerė Silva Jankauskaitė

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-454-540-5

Išleido ir spausdino UAB „Vitaė Litera“

© Nacionalinė švietimo agentūra, 2021

Sonata Latvénaitė-Kričėnienė
Eglė Krivickaitė-Leišienė

PUODŲ ORKESTRAS

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI
REKOMENDACIJOS IKIMOKYKLINIO
UGDYMO PEDAGOGUI
I RINKINYS

Vilnius, 2021

DIDELĖ – MAŽA SPALVOTA ŽUVIS / 8 p.

- 8. Sakytinė kalba
- 10. Aplinkos pažinimas
- 11. Skaičiavimas ir matavimas

TREPSINČIOS KOJYTĖS / 14 p.

- 4. Savireguliacija ir savikontrolė
- 10. Aplinkos pažinimas
- 15. Tyrinėjimas

SKAMBANTYS PUODAI / 34 p.

- 13. Estetinis suvokimas
- 14. Iniciatyvumas ir atkaklumas

12. Meninė raiška

BŪGNAS PADEDA KALBĖTI / 19 p.

- 3. Emocijų suvokimas ir raiška
- 8. Sakytinė kalba

SKAMBANTI SKARELĖ / 29 p.

- 8. Sakytinė kalba
- 10. Aplinkos pažinimas

GARSAS GARSAS, KĄ AŠ GIRDŽIU / 24 p.

- 7. Santykiai su bendraamžiais
- 10. Aplinkos pažinimas
- 13. Estetinis suvokimas

KNYGELĖS AKCENTAI

Knygelės *Puodų orkestras* tikslas – padėti „prisijaukinti“ muzikos garsus ir muzikinius žaidimus, lavinančius visus vaiko pojūčius ir gebėjimus. Siūloma vaikams suteikti galimybę veikti su *tikrais* muzikos instrumentais.

Šioje knygelėje aptariami pagrindiniai muzikos elementai (melodija, tembras, ritmas, tempas ir dinamika). Vienas iš pagrindinių muzikos terapijos kūrėjų K. Ke-ningas tvirtina, kad atskiri muzikos elementai turi įtakos skirtingoms fiziologinėms žmogaus sistemoms:

- ritmas – motorikai,
- melodija – emocijoms,
- harmonija – vidaus organų veiklai.

RODYKLĖS PEDAGOGUI

Muzikai įsisąmoninti, suprasti, išmokti reikia laiko – rekomenduojame reguliariai ir neskubant kartoti tas pačias veiklas, kad lavėtų visi aptarti vaiko gebėjimai ir pojūčiai.

Užsiimant veiklomis svarbu bendradarbiauti su vaiku, būti atviriems vaikų pasiūlymams, kartu žaisti, nebijoti klysti. Vaikams bus įdomu ir smagu tada, kai pedagogas bus susidomėjęs, smalsus, lankstus ir atviras naujoms idėjoms.

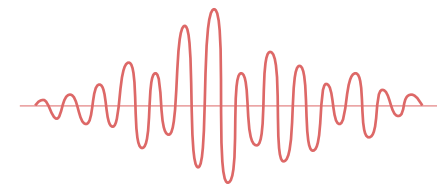
Jei pirmuoju bandymu veikla nepavyko (taip gali nutikti dėl įvairių priežasčių), nebijokime bandyti jos dar kartą. Primename, kad šios veiklos yra skirtos grupės pedagogui atlikti su vaikais.

KNYGELĖ PUODŲ ORKESTRAS SUDARYTA IŠ TRIJŲ DALIŲ:

1. dalį „Skambantys daiktai“ sudaro šios veiklos:
Didelė – maža spalvota žuvis; Skambanti skarelė; Skambantys puodai;
2. dalį „Skambantis kūnas“ – veikla
Trepsinčios kojytės;
3. dalį „Žaidimas garsais“ sudaro šios veiklos:
Būgnas padeda kalbėti; Garsas, garsas, ką aš girdžiu.

VEIKLŲ FORMOS:

kūrybinė laboratorija,
tyrinėjimų stotelė,
bendravimo
laboratorija.

GALIMYBĖS

Muzikoje slepiasi jausmai; ji padeda susikalbėti ir išreikšti emocijas. Muzika – tai skambantis menas, kurį suvokiame klausia, bet negalime nei matyti, nei paliesti, tačiau ritmą ir melodiją jaučiame visu kūnu: šokdami, aktyviai judėdami, pritardami muzikiniais instrumentais.

Muzikos klausymasis padeda išmokti sukaupti dėmesį, lavina pastabumą, kūrybiškumą, pakelia nuotaiką, slopina įtampą.

Muzikinis ritmas palengvina žodžių, ypač daugiaskiemenių, tarimą. Tai ypač svarbu vaikams, turintiems kalbos sunkumų. Muzika geba susieti kalbą ir meną, fizinį aktyvumą ir matematiką, ji padeda vaikui kontroliuoti save ir sutarti su kitais.

1

DIDELĖ – MAŽA SPALVOTA ŽUVIS

8. SAKY TINĖ KALBA. 2 žingsnis: supranta nesudėtingus trumpus tekstus – žaidinimus, eilėraštkus. Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. 1 žingsnis: domisi aplinka, sutelkia dėmesį į arti esančius daiktus, reaguoja į skirtingus vaizdus, paviršius, atpažįsta artimus žaislus, daiktus.

11. SKAIČIAVIMAI IR MATAVIMAI. 2 žingsnis. Skaičiavimas: supranta, ką reiškia „vienas“, „du“, „daug“. Matavimas: žaisdamas stengiasi rasti nurodytos spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. 3 žingsnis. Matavimas: suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus. Supranta ir pradeda vartoti daiktams lyginti skirtus žodžius: didelis – mažas.

12. MENINĖ RAIŠKA. Muzika, šokis. 2 žingsnis: žaidžia rankų judesiais, skambant muzikai ritmiškai ploja, stuksena koku nors daiktu. Žaidinimai, vaidyba. 2 žingsnis: žaisdamas mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus, mėgdžioja suaugusiojo veiksmus.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė

Žuvis, žuvytė, spalvotas, geltona, raudona, mėlyna, žalia, rūšiavimas, dydžiai, didelis, mažas, vienas, du, daug.

Projektorius, knygos, spalvoti kamuoliukai, krepšys ar dėžė kamuoliukams.

- Kokių spalvų būna žuvis?
- Kokio dydžio būna žuvis?
- Kaip žuvis juda?
- Kiek kamuoliukų aš turiu? Kiek jų yra iš viso?

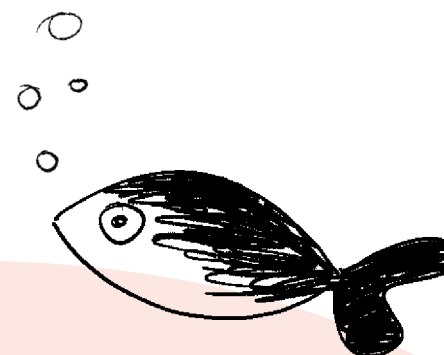

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Krepšys su spalvotais kamuoliukais.

Skanduotė:

*Plaukia žuvytė, plaukia žuvis (2k.),
Raudona, geltona, mėlyna, žalia,
Plaukia žuvytė, plaukia žuvis.*

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS (pasirinkti vieną)

- Trumpas filmas apie žuvų pasaulį.
- Knygelės, kuriose pateikiamos pasakos, pasakojimai apie žuvis.
- Žuvų paveikslėliai, nuotraukos, žuvų atvaizdai meno kūrinuose.
- Akvariumo stebėjimas (jei turime darželio erdvėje).

Per pirmąjį susitikimą vaikams parodome, kiek daug kamuoliukų yra krepšelyje. Paberiame kamuoliukus ant kilimo ir kviečiame vaikus pasiimti po du kamuoliukus: *dvi rankytės – du kamuoliukai*.

Kamuoliukus laikome tvirtai ir judindami rankas skanduojuame: *Plaukia žuvytė, plaukia žuvis, plaukia žuvytė, plaukia žuvis, raudona, geltona, mėlyna, žalia, plaukia žuvytė, plaukia žuvis*. Tai kartojame keletą kartų.

Tęsiame skanduoję, sakydami kitus žodžius: *Miega žuvytė, miega žuvis, raudona, geltona, mėlyna, žalia, miega žuvytė, miega žuvis*. Pakviečiame vaikus padėti kamuoliukus ant žemės ir nejudinti.

Tęsiame skanduoję, sakydami: *Slepiasi žuvytė, slepiasi žuvis...* Pakviečiame vaikus kamuoliukus paslėpti už nugaros.

Tęsiame skanduoję, sakydami: *Šoka žuvytė, šoka žuvis...* Pasiūlome vaikams kamuoliukus mušti ritmiškai į grindis.

Tęsiame skanduoję, sakydami: *Išdykauja žuvytė, išdykauja žuvis...* Pakviečiame vaikus mėtyti kamuoliukus į viršų ar žemyn – paįsdykauoti.

Veiklos pabaigoje vaikus pakviečiame vėl pasiimti po du kamuoliukus (dvi rankytės – du kamuoliukai) ir laisvai, plačiais mostais judinti rankas pagal Š. K. Sen-Sanso muziką „Akvariumas“ iš ciklo „Žvėrių karnavalas“.

Per antrąjį susitikimą atkreipiame vaikų dėmesį į skirtingo dydžio žuvis. Sakydami žodžius *plaukia žuvytė*, kamuoliukus priglaudžiame arti vienas kito – taip rodydami mažą žuvytę. Sakydami žodžius *plaukia žuvis*, kamuoliukus atitraukiame vieną nuo kito, plačiai atveriamo rankas – taip rodydami didelę žuvį.

Per trečiąjį susitikimą pakartojame visą žaidimo eigą, kaip per pirmąjį susitikimą.

Atkreipiame dėmesį į kamuoliukų spalvą (turėtume iš anksto pasirūpinti, kad kamuoliukai, su kuriais žaidžiame, būtų raudonos, geltonos, žalios ir mėlynos spalvų).

Sakydami spalvos pavadinimą, pakviečiame vaikus aukštyn pakelti tos spalvos kamuoliuką, kokią spalvą skanduoju: *raudoną, geltoną, mėlyną, žalią* (mokytojas pats šalia savęs turi visas šias spalvas, kad galėtų kartu su vaikais rodyti).

Judiname rankas su kamuoliukais: *Plaukia žuvytė, plaukia žuvis, plaukia žuvytė, plaukia žuvis*. Keliame aukštyn nurodytos spalvos kamuoliuką: *raudoną, geltoną, mėlyną, žalią*. Judiname rankas, imituodami žuvies plaukimą: *Plaukia žuvytė, plaukia žuvis*. Šį tekstą kartojame keletą kartų.

Pasiūlome vaikams įdėmiai pasižiūrėti į rankose laikomus kamuoliukus – kokios jie spalvos. Skanduoju *išdykauja žuvytė, išdykauja žuvis*, kamuoliukus metame, kur papuola. Po šio smagaus veiksmo pakviečiame vaikus surasti savo kamuoliukus. Jei vaikai neatsimena, kur numetė kamuoliukus, tai ženklas, kad pratimą dar reikia kartoti.

Pasiūlome vaikams kamuoliukus surūšiuoti pagal spalvas. Mokytojas sako spalvą, vaikai ieško tos spalvos kamuoliuko ir deda į krepšelį.

Sutvarkius kamuoliukus, pakviečiame vaikus pajudėti *tyliai kaip žuvytės* pagal Š. K. Sen-Sanso muziką „Akvariumas“ iš ciklo „Žvėrių karnavalas“.

Šią veiklą kartojame po keletą kartų per savaitę ne trumpiau nei mėnesį, kad rezultatas būtų pasiektas – vaikai atpažintų spalvas.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Žaiskime žaidimą su kamuoliukais, tik skanduokime kitą skanduotę, pavyzdžiui:

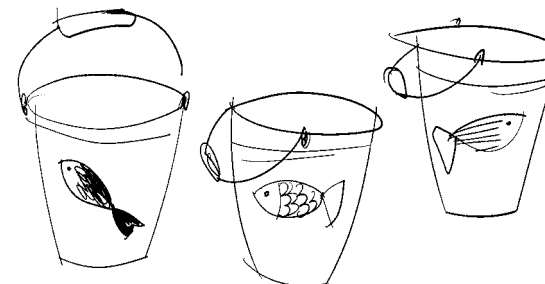
*Išėjo kiaulytės į turgų
Pirkti skanių obuolių.
Pirmoji išrinko raudonus,
Antroji išrinko žalius,
Trečioji išrinko geltonus,
Ketvirtoji susirinko visus,
Penktoji negavo jokių obuolių
Ir žviegė visu balsu
Kvy kvy kvy.*

(Alison M. Reynolds, Wendy H. Valerio, Beth M. Bolton. Muzikos žaismas. Ankstyvosios vaikystės muzikos mokymo programa. Vadovas tėvams ir mokytojams).

- Galime žaisti žaidimą „Žuvytės ir jūra“: žaisti su mėlynos spalvos medžiaga (ją judinti, po ją slėptis ir pan.), kamuoliukus „šokdinti“ ant medžiagos, kamuoliukus slėpti po medžiaga ir kt. Pasiūlykime vaikams erdvėje surasti tokios pat spalvos daiktus, kaip kamuoliukas, ir ten padėti kamuoliukus.
- Galime pasiūlyti vaikams stebėti žuvis akvariume: kaip jos juda, ar skleidžia garsus, kur slepiasi ir kt. Po to pakviečiame vaikus judėti grupėje kaip matytos žuvytės (tyliai, lėtai arba greitai bėgioti, slėptis).

- Paruoškime vaikams baseiną ar vonelę su vandeniu. Pasiūlykime samčiais ar kiaurasamčiais išgaudyti kamuoliukus – „žuvytes“. Sugaudę būtinai suskaičiuokime.
- Ant sienos pritvirtinkime spalvoto popieriaus. Duokime vaikams spalvotų lipdukų ir pasiūlykime jiems lipdukus užklijuoti ant tokios pat spalvos popieriaus.
- Padėkime keturių spalvų puodus, kibirus arba kartonines tūtas, papildkime daug skirtingų kamuoliukų. Pabandykime su vaikais kamuoliukus surūšiuoti pagal spalvas.

Smagiai žaisdami, natūraliai bendraudami vaikai mokosi skirti spalvas, dydžius, taip pat gramatiškai derinti būdvardį su daiktavardžiu. Šis ritminis žaidimas jiems ne tik suteikia džiugių emocijų, bet ir ugdo pasitikėjimą savimi.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar supranta ir atkartoja eilėraštką? (8)
- Ar sutelkia dėmesį? (10)
- Ar atkartoja judesius? (12)
- Ar supranta sąvokas *daug* ir *vienas*? (11)
- Ar supranta sąvokas *didelis* – *mažas*? (11)
- Kokias ir kiek spalvų pažįsta ir skiria? (11)
- Ar ritmiškai stuksena kamuoliuku? (12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Vaikas ar vaikai gali nesuprasti perkeltinės reikšmės: kamuoliukai – žuvytės. Kamuoliuko „virsmą“ žuvyte pakartojame keletą kartų.
- Jei kuris nors vaikas ar vaikai neranda savo pamesto kamuoliuko taip greitai, kaip kiti vaikai, neskubiname, duodame laiko.

NAUDINGOS NUORODOS

Š. K. Sen-Sanso „Akvariumas“ iš ciklo „Žvėrių karnavalas“ (*Aquarium from Saint-Saens Carnival of the Animals*):

Vaizdo filmas su žuvimis, kuriame skamba raminanti muzika (3 HOURS of Beautiful Coral Reef Fish, Relaxing Ocean Fish, Aquarium Fish Tank & Relax Music):

Žuvis mena kūriniuose: Henri Matisse, Pablo Picasso, Paul Klee.

Knyga pedagogui:

Alison M. Reynolds, Wendy H. Valerio, Beth M. Bolton. *Muzikos žaismas. Ankstyvosios vaikystės muzikos mokymo programa. Vadovas tėvams ir mokytojams*. Kronta, 2015.

2

TREPSINČIOS KOJYTĖS

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė

- Kaip susidaro balos?
- Kur dingsta vanduo?
- Koks garsas sklinda, kai pilu vandenį ant žemės, ant asfalto?
- Kokį garsą girdžiu, kai trepsiu per vandenį?
- Kaip skamba sausas paviršius? Kaip skamba šlapias paviršius?
- Kaip aukštai galiu pakelti koją?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Kiame pastatome nedidelį baseiną. Pripildome jį vandens. Prie baseino pastatome kibirėlių, laistytuvų, puodelių, kiaurasamčių, samčių ir kt.

4. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ. 3 žingsnis: bando klausyti suaugusiojo prašymų ir laikytis susitarimų.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. 1 žingsnis: reaguoja į skirtingus vaizdus, paviršius, kvapus, garsus, skonius.

12. MENINĖ RAIŠKA. 2 žingsnis: juda krykštaudamas, žaisdamas balso intonacijomis, garsais. Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi.

15. TYRINĖJIMAS. 3 žingsnis: rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.

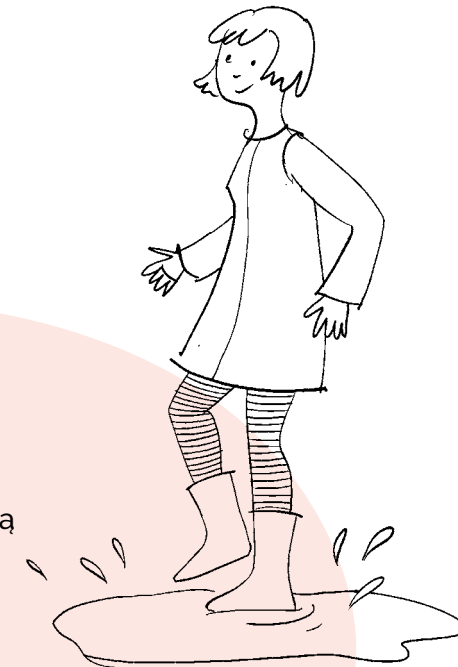
Žemė, asfaltas, kibiras, kiaurasamtis, samtis, pėdos, kojos, keliai, kojų pirštai, vandens skleidžiamas garsas.

Vaikiškas baseinas, plastikiniai indeliai, laistytuvai, kibirėliai, kiaurasamčiai, samčiai, muzikos grotuvas.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Pedagogo pavyzdinis patrepsėjimas baloje karštą vasaros dieną.

Leidžiame vaikams atrasti baseiną. Stebime, kaip jie žaidžia su pateiktais įrankiais: kibirėliais, laistytuvais, puodeliais, kiaurasamčiais, samčiais.

Po kiek laiko pasiūlome į kibirėlius prisipilti vandens ir palaistyti lauko augalus.

Parodome kiaurasamtį ir paklausiamo: „Ar pavyks įsipilti vandens?“. Leidžiame vaikams patiems bandyti ir tyrinėti (iškart nepateikiame atsakymo į savo užduotą klausimą).

Pedagogas prisisemia laistytuvą vandens iš vaikų baseino ir jiems matant netoliese išpila vandenį, padaro balutę ir patrepsi garsiai sakydamas: *Kojytės mėgsta tip tip linksmi trepsėti*. Taip jis pakviečia vaikus patirti linksmą nuotykį.

Pasiūlome vaikams daryti balutes, basiems trepsėti, pilti vandenį, sušlapsti.

Atidžiai stebime vaikus, sakome skanduočią apie linksmas pėdutes, linksmas kojytes: *Trepsi trepsi kojytės, trepsi trepsi linksmi, trepsi trepsi išdykę, trepsi trepsi linksmi*.

Pasiūlome vaikams padaryti balučių taką ir keliauti paskui draugą takeliu.

Patiesiame ir sušlapiname medžiagos gabalą. Stebime, kaip ji keičiasi. Kviečiame šokinėti ir ant jos.

Šį linksmą žaidimą baigiame šokiais. Dainuojame žinomas dainas ir šokame arba leidžiame nuotaikingą, ritmišką muziką.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Kaip vaikas reaguoja į skirtingus vaizdus, paviršius, kvapus, garsus, skonius? (10)
- Ar veikla kelia džiaugsmą? (12)
- Kaip aktyviai trepsis kojytėmis, ploja rankytėmis? (12)
- Ar siūlo naujų idėjų žaidimui? (15)
- Kaip reaguoja į muziką? (12)
- Ar trepsis ritmiškai? (12)
- Ar laikosi susitarimų (pvz., eiti vienas paskui kitą)? (4)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Vaikai, kurie nemėgsta sušlapti, gali atsisakyti dalyvauti veikloje. Pirmąsias keletą minučių jiems leidžiame stebėti draugus, o po kelių minučių pakviečiame, įtraukiame į veiklą, kartu šokame.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Veiklą galima plėtoti įvairiais metų laikais. Rudenį ir pavasarį – bėgioti, trepsėti, šokinėti per balas: *Tip tip tap, tip tip tap, šokinėjam per balas, tip tip tap, tip tip tap, ir įgriūnam į balas*. Žiemą šokame vidaus erdvėje: ant kilimo ir įvairių paviršių, kuriuos randame grupėje.
- Suorganizuojame piešimą pėdutėmis ant didelio formato eskizinio popieriaus. Patiesiame popieriaus lapą, vienkartinėse lėkštutėse paruošiame dažų (rekomenduojame guašą praskiesti vandeniu). Nepamirštame piešimą pajvairinti skandutėmis.
- Darželio erdvėje paieškome įvairių medžiagų: trepsėti galima basomis per žolę, smėlį, akmenukus, sensorinius kilimėlius ir t. t.
- Ieškome įvairių trepsėjimo būdų, mokydami iš žinomų šokėjų (žr. „Naudingos nuorodos“). Pakviečiame vaikus stebėti, tyrinėti ir mėginti atkartoti judesius.

Ugdomoji veikla skatina vaikus judėti, pagerina jų fizinę formą ir ištvermę, nuolat besikartojantis žaidimas stiprina raumenis. Šokdami vaikai pažįsta pasaulį, suskuria malonių atsiminimų. Ritmiškas judėjimas žadina emocijas, protą ir kūną, todėl vaikas greičiau mokosi, geriau atsimena informaciją.

NAUDINGOS NUORODOS

Smagi muzika trepsinčioms kojytėms: čarlstonai (angl. *charleston*), tvistai (angl. *twist*), rokenrolai (angl. *rock and roll*), bugi vugi (angl. *boogie woogie*), stepai (angl. *step dance*), keltų, arių liaudies šokių muzika. Pavyzdžiui:

Chubby Checker. Bill Haley. Glen Miller. Bill Whelan.
Let's Twist Again: *Rock-A-Beatin' Boogie:* *In The Mood:* *Riverdance:*

Vaizdo įrašai:

Steps, Tap Dance showdown between toddler and seasoned: *Cups Tap Dance:* *Swing time:* *Irish Dance Group:*

Šokiai su dainomis anglų kalba, kuriuos sukūrė Patty Shukla specialiai vaikams:

Twist Children Song | Right and Left Dance song: *Jump! Children's song:*

3

BŪGNAS PADEDA KALBĒTI

3. EMOCIJŪ SUVOKIMAS IR RAIŠKA. **1 žingsnis:** mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baime, pyktį.

8. SAKY TINĒ KALBA. **1 žingsnis.** Kalbėjimas: bendraudamas vartoja įvairius garsus ir judesius: daug čiauška, kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis. **2 žingsnis.** Sakytinė kalba: suaugusiojo padedamas, kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius.

12. MENINĒ RAIŠKA. **2 žingsnis:** įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų; skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena. **3 žingsnis:** emociškai reaguoja į klausomus kūrinėlius; drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais; apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
laboratorija

Būgnai, tambūrinas, didysis,
lėtai, greitai, tyliai, garsiai.

Būgnai,
tambūrinai.

- Kokį garsą skleidžia būgnas?
- Kada aš būgną mušu garsiai, o kada – tyliai?
- Ką jaučiu liesdamas būgną?
- Ar man smagu su draugais mušti būgną?
- Kaip aš jaučiuosi būgną mušdamas vienas?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Vieną dieną šalia didžiojo būgno atsiranda mažesnių būgnelių ir tambūrinų. Leidžiame vaikams laisvai juos visus patyrinti.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Grupėje, vaikams prieinamoje vietoje, jau keletą savaičių stovi didelis būgnas.

Paleidžiame lietuvių liaudies šokio *Sukčius* muziką, pedagogas pagal muziką muša būgną (lėtai ir greitai).

Pakviečiame vaikus prisijungti: lėtai būgną arba tambūriną mušame dviem rankytėmis kartu, greitai – abiem rankytėmis viena po kitos.

Pasidžiaugiamo puikiu grupės grojimu, visi muzikantai nusilenkia.

Pasiūlome kiekvienam vaikui mušti būgną po vieną.

Po kiekvieno grojimo paplojame draugui.

Keičiame dainelę skanduote. Sakome:
Buvo labai gražus koncertas, bet dabar atėjo laikas padirbėti – raugsime kopūstus.

Drauge mušdami būgnus sakome skanduotę:

Kopūstėlj mes kapojam (būgną mušame abiem delniukais vienas po kito),

Morkas pjaustom ir tarkuojam (viena ranka glostome būgną),

Druskos beriam kuo skubiausiai (pirštukų galiukais kutename būgną),

Ir kopūstą mes suspausim (būgną mušame abiem delniukais vienu metu).

Klausiamo vaikų: *Kaip spausime: tyliai ar garsiai? Greitai ar lėtai?* Priklausomai nuo vaikų atsakymo, taip ir grojame (pvz., tyliai). Vėl kartojame skanduootę nuo pradžių. Pabaigoje vėl kartojame klausimą *Kaip spausime: tyliai ar garsiai? Lėtai ar greitai?*

Padėję būgnus į vietas, padarome rankyčių mankštą (žr. „Naudingos nuorodos“).

Šią veiklą kartojame po keletą kartų per savaitę.

KAŠ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas drąsiai dirba su instrumentais? (12)
- Ar bando pakartoti pedagogo sakomus žodžius? (8)
- Ar geba būgną mušti ritmiškai? (12)
- Ar būgno mušimas padeda vaikui parodyti emocijas? (3)
- Kokias emocijas vaikas rodo grodamas instrumentu? (3)
- Ar imituoja pedagogo pasiūlytą žaidimą? (8)
- Ar geba ritmiškai groti kartu su pedagogu? (12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Vaikai gali bijoti būgno garso. Rekomenduojama pirmuosius kartus groti tyliau, leisti vaikams susipažinti, „susidraugauti“ su instrumentu. Rekomenduojame su būgnais žaisti reguliariai, visą mėnesį.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Galima tęsti panašią veiklą su kitais perkusiniais instrumentais: kiaušiniai, marakasais, žvangučiais ir kt.
- Galima mokytis eilėraščių ar skanduočių naudojant būgnus.

NAUDINGOS NUORODOS

Pirštukų žaidimą
Kopūstėlj mes kapojam
YouTube kanale
demonstruoja
V. Venckutonytė:

Lietuvių liaudies šokio
Sukčius muziką galite
rasti kompaktiniame
diske *Naktišokiai*
arba YouTube kanale:

Veikla suteikia galimybę lavinti ritmo pojūtį, atspindėti vaikų emocijas, suprasti garso intensyvumą ir greitį, turtina aktyvųjį vaiko žodyną, lavina stambiają ir smulkiają motoriką.

Suteikiame vaikams galimybę susipažinti su įvairių formų ir dydžių būgnais!

4

GARSAS GARSAS, KĄ AŠ GIRDŽIU

7. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS. 2 žingsnis: mėgsta žaisti greta vaikų, gali duoti žaislą bendraamžiui, jį paimti iš kito vaiko.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. 1 žingsnis: reaguoja į skirtingus vaizdus, garsus.

12. MENINĖ RAIŠKA. 1 žingsnis: reaguoja į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas, judesius, išraiškingą mimiką, suklusdamas, sutelkdamas žvilgsnį, nutildamas, nustodamas arba pradėdamas judėti, krykštaudamas, žaisdamas balso intonacijomis, garsais. 2 žingsnis: įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų. 3 žingsnis: apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja su pedagogu.

13. ESTETINIS SUVOKIMAS. 2 žingsnis: skirtingai reaguoja į besikeičiančius muzikos garsus. 3 žingsnis: atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinis; paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
laboratorija

Garsas, girdžiu, ausytės,
muzikos instrumentai,
garsiai, tyliai.

Įvairūs instrumentai (lazdelės,
muzikiniai kiaušiniai, marakasai,
žvangučiai, tambūrinai ir kt.).

- Kam man reikalingos ausys?
- Ką aš girdžiu tyloje?
- Kaip skamba skirtingi instrumentai?
- Kurio instrumento garsas man labiausiai patinka?
- Kokius garsus galiu išgirsti aplinkoje?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Skirtingo tempo ir dinamikos muzika. Kai groja švelni ir rami muzika, vaikai atsigula ant nugaros, švelniai judina rankytes ir kojytes; kai groja greito tempo muzika – bėgioja po erdvę.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

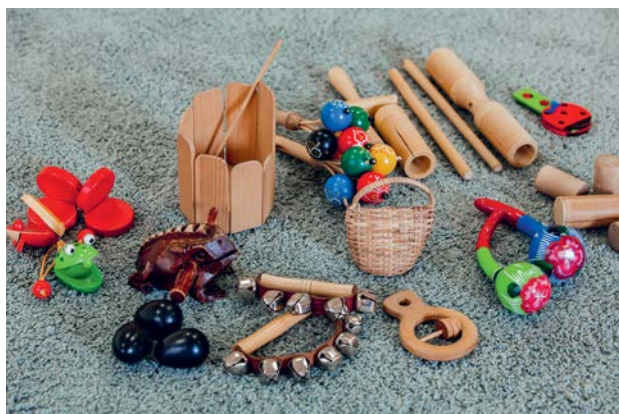
Krepšelyje sudėti įvairūs skambantys daiktai ir du instrumentai. Krepšelis padėtas vaikams pasiekiamoje vietoje. Vaikai kviečiami tyrinėti. Stebima jų reakcija.

Pedagogas, dainuodamas *Garsas garsas, ką aš girdžiu, / Garsas garsas, paklausyk ir tu, / Aš jau girdžiu, / Paklausyk ir tu*, atsiņeša krepšelį, kuriame sudėti įvairūs instrumentai (lazdelės, muzikiniai kiaušiniai, marakasai, žvangučiai, tambūrinas ir kt.).

Ištraukiame vieną instrumentą, grojame juo ir pristatome garsą, pavyzdžiui, žvangučiais grojame garsiai, o lazdelėmis – tyliai (kai grojame, nieko nekalbame, leidžiame vaikams klausytis).

Pagroję užduodame klausimus vaikams: *Ką girdėjote? Kaip tai skambėjo: tyliai ar garsiai?*

Dainuodami *Garsas garsas, ką aš girdžiu, / Garsas garsas, paklausyk ir tu, / Aš jau girdžiu, / Paklausyk ir tu*, ištraukiame dar du instrumentus, jais pagrojame ir padedame ant kilimo.

Pagroję užduodame klausimus vaikams: *Ką girdėjote? Kaip tai skambėjo: tyliai ar garsiai?*

Šią seką kartojame tol, kol iš krepšio ištraukiami visi muzikos instrumentai.

Kai visi instrumentai jau ištraukti, dar kartą jais visais pagrojame.

Pakviečiame po vieną vaiką, kad pasiimtų po vieną, labiausiai patikusį instrumentą.

Pakviečiame vaikus atrasti instrumento garsą, groti juo taip, kaip nori (stebime, kad instrumentas nebūtų laužomas).

Paleidžiame linksmą, ritmišką muziką (vaikai vis dar groja instrumentais).

Siūlome vaikams apsikeisti instrumentais.

Dainuojame vaikams jau žinomą dainelę arba leidžiame ritmingą muzikos įrašą ir pasiūlome vaikams pagroti kartu.

Tvarkingai susidedame instrumentus. Parodome, kaip *tyliai* dedami instrumentai (mokomės nemesti instrumentų į dėžę).

Dainuojame *Garsas garsas, ką aš girdžiu* (užrakiname burnytes, liečiame ausytes), *ieškome* tylos ir klausomės aplinkos garsų. Vaikai nurimsta.

VEIKLOS PLĒTOJIMAS

- Dainelę galima dainuoti lauke, klausantis gamtos garsų (kaip ošia medžiai, švilpia vėjas, krinta lietaus lašai ir pan.).
- Instrumentus galima klasifikuoti, pavyzdžiui, mediniai mušamieji (lazdelės, guerai, marakasas), metaliniai (žvangučiai, trikampiai, varpeliai), gamtos instrumentai (akmenukai, pagaliukai, lapai ir kt.) ir pan.
- Grupėje galima pakabinti paveikslą, kuriuose nupiešti muzikos instrumentai, ir vaikus supažindinti su šių instrumentų garsu. Šią veiklą siūloma kartoti periodiškai, kad vaikai susietų instrumento garsą su kabančiu instrumento paveikslu.

KAŠ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Kaip reaguoja į skirtingus muzikos instrumentus? (12)
- Ar įdėmiai klausosi muzikinių garsų? (12)
- Ar geba ritmiškai barškinti, stuksenti? (12)
- Ar reaguoja į pedagogo užduodamus klausimus? (10)
- Ar dalinasi instrumentais su draugais? (7)
- Ar atpažįsta jau girdėtus muzikos kūrinį? (13)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Vaikai gali *intensyviai* groti nekontroliuodami savo judesių. Paaiškiname, kad instrumentas, kaip ir tu, turi galvytę, rankytes, jam skauda, paaiškinti, kad muzika skamba ore. Taip pat gali būti, kad vaikai nenorės dalytis instrumentais. Siūlome veiklą atlikti tada, kai vaikai bus susipažinę su bendrosiomis taisyklėmis.

NAUDINGOS NUORODOS

Rami tyli muzika: Robert Schumann.
Kinderszenen Op. 15, „Scenes From
Childhood“, No.1 Of Foreign Lands
and Peoples:

Greita intensyvi muzika:
D. Kabalevsky.
Comedians' Galop:

Galima pritarti skambančiai muzikai
ritminiais muzikos instrumentais:
Johann Strauss. *II Waltz*
„The Beautiful Blue Danube“
(An der schönen blauen Donau):

Tobulėja reakcija į skirtingus muzikos garsus, vaikas mokosi sutelkti dėmesį, suklusti, lavinamas ritmo pojūtis, garso intensyvumo ir greičio suvokimas.

5

SKAMBANTI SKARELĖ

8. SAKY TINĖ KALBA. 1 žingsnis. Kalbėjimas: bendraudamas vartoja įvairius garsus ir judesius: daug čiaūska, kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis. 2 žingsnis. Sakytinė kalba: suaugusiojo padedamas, kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. 1 žingsnis: reaguoja į skirtingus vaizdus, garsus.

12. MENINĖ RAIŠKA. 2 žingsnis: reaguoja į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas, judesius, išraiškina mimiką, suklysdamas, sutelkdamas žvilgsnį, nutildamas, nustodamas arba pradėdamas judėti, krykštaudamas, žaisdamas balso intonacijomis, garsais. 2 žingsnis: įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA: tyrinėjimų
stotelė, kūrybinė
laboratorija

Garsas, girdžiu, ausytės, muzikos instrumentai, garsiai, tyliai, gegutė, pelėda, gandras, vieversys.

Įvairių spalvų ir
dydžių skarelės.

- Kaip gali plazdenti skarelė?
- Kaip skamba garsai?
- Kaip skirtingai gali skambėti ir judėti skarelė?
- Ką „sako“ gegutė, pelėda, vieversys ir gandras?
- Kaip juda paukšteliai?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Skamba muzika, pedagogas tylėdamas mėto skareles ir kviečia pašokti skarelių šokį.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Paukščių garsai / garsinės knygos su paukščių garsais.

Pakviečiame vaikus susėsti ant kilimo, nes skarelės staiga pradeda *skambėti*.

Skarelė pedagogo rankose juda, o pedagogas taria priebalsį, pavyzdžiui, *sssssss* ir plevena skarele aukštai.

Šššššš taria aktyviai ir skarele plevena aktyviau.

Taria *pppppp* ir skarelę judina staigiais judesiais.

Taria *mmmmm* ir skarele švelniai plevena pagal grindis.

Sakome skanduotę *ciki ciki ciki A*: kai sakoma *ciki*, skarele aktyviai mojuojama, kai tariamas balsis – skarelė metama į viršų ir ją paleidus ištariamas balsis.

Sakome skanduotę *ciki ciki ciki O*: kai sakoma *ciki*, skarele aktyviai mojuojama, kai tariamas balsis – skarelė metama į viršų ir ją paleidus ištariamas balsis.

Sakome skanduotę *ciki ciki ciki É*: kai sakoma *ciki*, skarele aktyviai mojuojama, kai tariamas balsis – skarelė metama į viršų ir ją paleidus ištariamas balsis.

Sakome skanduotę *ciki ciki ciki U*: kai sakoma *ciki*, skarele aktyviai mojuojama, kai tariamas balsis – skarelė metama į viršų ir ją paleidus ištariamas balsis.

Visą balsių skanduotę pedagogas pakartoja tris kartus, ketvirtą kartą balsių nebetaria, meta skarelę į viršų, o balsį ištaria vaikai.

Pasiūlome skarelę užsidėti ant galvos ir sakome:

Namelyje gyvena gegutė, tada atidengiame nuo veido skarelę ir sakome: KU-KŪ;

Namelyje gyvena pelėda, tada atidengiame nuo veido skarelę ir sakome: ŪŪŪ;

Namelyje gyvena vieversys, tada atidengiame nuo veido skarelę ir sakome: ČIR-VIR-VIR;

Namelyje gyvena gandra, tada atidengiame nuo veido skarelę ir sakome: GA-GA-GA.

Paleidžiame muziką ir leidžiame „paukšteliams“ laisvai judėti.

Pasibaigus muzikai skarelės grįžta į krepšelį.

Vaikas mokosi sutelkti dėmesį, judesių plastikos, lavėja jo smulkioji ir stambioji motorika, turtėja žodynas.

KAŲ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Kaip vaikas reaguoja į skirtingus pedagogo tariamus garsus (priebalsius, balsius)? (8)
- Ar vaikas plevena ir kaip plevena skarele? (10)
- Ar bando pamėgdžioti pedagogo veiksmus ir tariamus garsus? (8)
- Kokius garsus, skiemenis ir žodžius vartoja vaikas, užsiimdamas veikla? (8)
- Ar įdėmiai klausosi įvairių balso intonacijų ir bando jas atkartoti? (12)

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Galima tarti kitus garsus, kuriuos vaikams sunku ištartti (darbas kartu su logopedu).
- Tinkama veikla – „Stebuklų žemė“ (knygelė – *Judantys laiptai*).

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

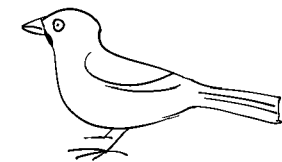
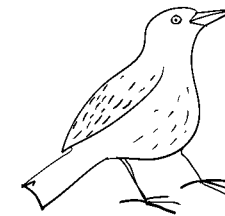
Veiklos pradžioje vaikai gali netarti garsų ar nedainuoti, nes jie pirmiausia klausosi. Reikia laiko informacijai priimti ir suprasti. Džiaukimės kiekvienu vaiko išartu ar pakartotu garsu.

NAUDINGOS NUORODOS

Knygos pedagogui:

Knyga su paukščių garsais: S. Paltanavičius. *Lietuvos paukščiai. Paklausk, ką jie sako*. Alma Littera, 2015.

Muzikinė pasaka: S. Latvėnaitė-Kričėnienė, P. Kričėna. *Čiulba ulba. Ūbauja*. Muzikija, 2013.

6

SKAMBANTYS PUODAI

12. MENINĖ RAIŠKA. 2 žingsnis. Muzika, šokis: skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena koku nors daiktu. 3 žingsnis. Muzika: apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu.

13. ESTETINIS SUVOKIMAS. 1 žingsnis: susidomi, trumpam sutelkia dėmesį ir rodo pasitenkinimą (krykštauja, siekia paliesti rankomis). 3 žingsnis: emociškai reaguoja girdėdamas ritmišką muziką.

14. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS. 1 žingsnis: pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą. 3 žingsnis: mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė

- Kokį garsą skleidžia puodas?
- Kada puodas skamba garsiai?
- Kaip groti šaukštais?
- Kaip susikalbėti muzikos garsais?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

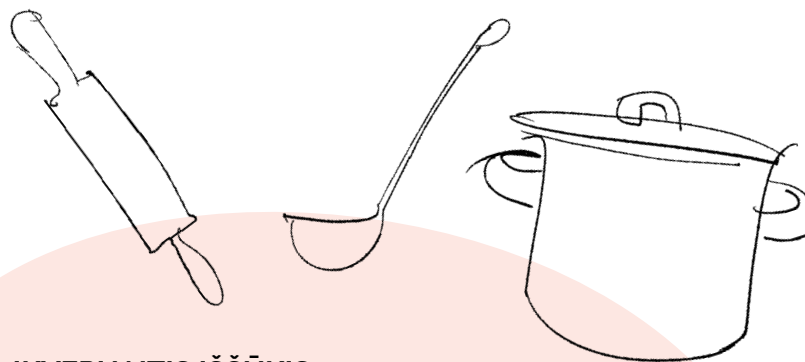
Paleiskime ritmišką muzikos įrašą, pagal kurį smagu judėti, mušti ritmą.

Puodas, dubuo, šaukštas, kibiras, medinis, metalinis, plastikinis, orkestras, kūrinys, tylą, garsas.

Virtuvės įrankiai, įvairių dydžių puodai, dubenys, kibirai, plastikiniai indai, mediniai šaukštai, pliušiniai žaislai, kompaktinių diskų grotuvas arba daugialypės terpės sistema, kompiuteris.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Ant kilimo paruoškime įvairių virtuvės reikmenų kompoziciją: padėkime puodų, keptuvių, kepimo formų, plastikinių, metalinių dubenų, plastikinių butelių, pripildytų vandens, plastikinių butelių, pripildytų kruopų, medinių šaukštų, kibirų ir kt.

Pakviečiame vaikus laisvai tyrinėti išdėliotus virtuvės įrankius.

Paleidžiame ritmiškos muzikos, pagal kurią smagu mušti ritmą, įrašą. Leidžiame vaikams patiems savarankiškai atrasti grojimo būdą. Stebime ir fiksuojame. Neskubame.

Įsitraukiame į žaidimą. Grojame kartu ir sakome skanduočių: *Grojame grojame stop, grojame grojame stop, greitai grojame stop, lėtai grojame stop, tyliai grojame stop, garsiai grojame stop.*

Tokio amžiaus vaikui labai patinka *sustabdyti garsą*, suprasti, kad jis kažką kontroliuoja. Žaidimą kartojame keletą kartų.

Duodame vaikams tyrinėti ir ieškoti garso rankytėmis. Po kiek laiko pasiūlome pagroti įvairiais šaukštais. Grojame kartu ir sakome skanduočių: *Grojame grojame stop, grojame grojame stop, greitai grojame stop, lėtai grojame stop, tyliai grojame stop, garsiai grojame stop.*

Grojimą pajvairiname dainele *Virė virė košę* (apverčiame puodus ir imituojame košės maišymą).

Kitą veiklos dieną paslepame *po puodais mėgstamus vaikų* žaisliukus. Žaidžiame žaidimą „Mano žaisliukas dingo – mano žaisliukas atsirado“. Neskubame, leidžiame vaikams patiems surasti pasislėpusius žaisliukus. Kai vaikas žaisliuką suranda, pasiūlome žaisliukui pašokinėti ant puodo.

Pasiūlome vaikams patiems žaisliuką paslėpti po puodu. Kai paslepame žaisliuką – ieškome tylos (negrojame), o kai surandame – ieškome garso (grojame).

„Mano žaisliukas dingo – mano žaisliukas atsirado“ kartojame keletą kartų. Neskubame.

Surastam žaisliukui „gaminame valgyti“. Sakome ketureilį apie košę arba dainuojame lietuvių liaudies dainelę, žaidinimą apie maisto ruošą. Pasiūlome vaikams pagroti stalo įrankiais: šaukštais, šaukšteliais.

Pagaminę „valgį“, leidžiame vaikams žaisliukus „pamaitinti“.

Parodome gražų pavyzdį – pamokome po veiklos susitvarkyti. Žaismingą veiklą užbaigiame daiktų rūšiavimo žaidimu. Pedagogas vardija įrankius – vaikai ieško ir atneša. Pavyzdžiui: *kur šaukštai, kur puodai, kur kibirai, žaisliukai* ir t. t.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Atkreipiame vaikų dėmesį į plastikinius butelius. „Grojame“ buteliais: vienuose – vanduo, kituose – kruopos. Klausomės garso. Pakviečiame vaikus pritarti muzikai. Kas nori – šoka, kas nori – groja. Labai tinka lietuvių ar kitų tautų liaudies šokiai.
- Plastikinius indus ar plastikinius butelius apklijuojame lipdukais, spalvotu popierumi arba papuošame kitomis turimomis priemonėmis.
- Iš virtuvės reikmenų pasigaminame savadarbių muzikos instrumentų: iš *popierinio maišelio – barškutį* (popierinį maišelį duodame papuošti piešiniais, į jį leidžiame patiemis vaikams priberti šiek tiek ryžių, pupelių, tada užrišame juoste), iš *kavos skardinės – būgnelį* (kavos skardinę apklijuojame vaikų piešiniais, apačią galima išpjauti, ją apklijuoti lipnia juoste), *skambančią skardinę* (į skardinę siūlome vaikams

pridėti, ko tik jie nori, – sagų, mažų metalinių dangtelių ir kt., uždengiame, apklijuojame lipnia juosta, kad lengvai neatsidarytų, apklijuojame piešiniais), *plastikinio butelio barškutį* (plastikinius butelius pripildome įvairių kruopų, užsukame, siūlome vaikams juos apklijuoti lipdukais arba pririšame įvairių spalvų kaspinėlių).

- Vaikams grojant puodais, fone paleidžiame vaizdo įrašą, kuriame puikūs perkusijos muzikantai groja įvairiais daiktais arba puodus primenančiais muzikos instrumentais, tokiais kaip *ghatamas* (molinė puodynė, kuria grojama kaip mušamuoju instrumentu; paplitęs Pietų Indijoje) ar *hangas* (melodinis idiofonų grupės puodas; šie instrumentai gaminami Šveicarijoje nuo 2000 m.).
- Lauko erdvėje sukuriame puodų instaliaciją.

KAŲ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas ritmiškai groja skambant muzikai? (12)
- Ar noriai tyrinėja puodų „orkestrą“? (12)
- Ar vaikas emociškai reaguoja girdėdamas ritmišką muziką? (13)
- Ar girdi ir reaguoja į žodį „stop“? (14)
- Ar mėgsta išbandyti naujai pasiūlytus daiktus? (14)
- Ar pats pasirenka instrumentus veiklai? (14)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei grupėje yra daug aktyvių vaikų, rekomenduojama pasirinkti lengvesnius indus, plonos skardos puodus, dubenis, kad vaikai vienas kito neužgautų. Reikėtų groti tik rankomis, nenaudoti šaukštų, samčių ir kitų įrankių.

NAUDINGOS NUORODOS

Žymūs ghatamo atlikėjai: *Grammy* apdovanojimą gavęs Vikku Vinavakram, Thetakudi Harihara Subash Chandran, Ghatam Udupa. Rekomenduojamos kompaktinės plokštelės: Afrikos būgnų muzika, lietuvių liaudies šokiai iš rinkinio *Naktišokiai*. Geriausi gatvės muzikantai: Dario Rossi, Matthew Pretty.

Hango
meistrai ir
muzikantai:

Muzikinės
grupės *Stomp*
pasirodymai:

Škotų liaudies muzika:
Clanadonia (škotų
gatvės muzika), *Scottish
Folk/Traditional*:

Japonų būgnai:
*Joji Hirota
& The Taiko
Drummers*:

Brazilijos samba:
*Instrumental Salsa
Dance Music 2018 |
Latin Jazz Funk Music
Mix Bossa Nova*:

Veikla ugdo ir padeda palaikyti įgimtą, natūralų ritmo pojūtį, gerina miklumą, tobulina akių ir rankų koordinaciją. Vaiko sukeliamas triukšmas augina jo pasitikėjimą savimi, sukelia džiugesį.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI

Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui sudaro:

- Vadovas pedagogui
- *Pakylėta kasdienybė* (iki 6 m.)

I RINKINYS (iki 3 m.)

- *Judantys laiptai*
- „Aš“ pasaulis
- *Smėlio dėžė*
- *Kalbos spintelė*
- *Atradimų takelis*
- *Korys*
- ***Puodų orkestras***
- *Medžiagų dialogai*

II RINKINYS (3–6 m.)

- *Judantis pasaulis*
 - „Aš“ – matomas ir nematomas
 - *Kalbos ir knygos gelmė*
 - *Žalioji pieštukas*
 - *Energijos upė*
 - *Dėlionių kilimas*
 - *Pasaulis be sienų*
 - *Kūrybiniai dialogai*
 - *Mokymosi veidrodis*
 - *Realybių žaismė*
- Priedai knygelėms: *Judantys laiptai*, „Aš“ pasaulis, *Korys*, *Judantis pasaulis*, „Aš“ – matomas ir nematomas, *Žalioji pieštukas*, *Energijos upė*, *Dėlionių kilimas*, *Mokymosi veidrodis*, *Realybių žaismė*.

Paprasti muzikos elementai, tokie kaip ritmas ir tonas, sužadina vaiko emocijas, protą ir kūną. Muzikos kalba (melodija, ritmas, tembras, tempas, dinamika, dermė, harmonija, faktūra) sukuria ryšius, lavinančius vaiko emocinį intelektą ir protinius gebėjimus. Dėl šių priežasčių siūloma muziką integruoti į įvairias veiklas.

KALBOS SPINTELE

iki 3 m.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Žaismė ir atradimai. Rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo pedagogui, parengtos ir išleistos įgyvendinant Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamą projektą „Inovacijos vaikų darželyje“. Projektą inicijavo Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, vykdė Nacionalinė švietimo agentūra.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI. Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui rengė autorių grupė: Ona Monkevičienė (grupės vadovė), Rita Gruodytė-Račienė, Tatjana Jevsikova, Leonas Kleniauskas, Eglė Krivickaitė-Leišienė, Asta Lapėnienė, Sonata Latvėnaitė-Kričienienė, Rita Makarskaitė-Petkevičienė, Ligita Neverauskienė, Viktorija Sičiūnienė, Vaida Stupurienė.

Konsultavo: Vitalija Bujanauskienė, Laimutė Jankauskienė, Edita Maščinskaitė

Leidinį recenzavo Stefanija Ališauskienė

Kalbos redaktorė Anželika Tekutienė
Fotografai: Juozas Lukoševičius, Lina Mickevičė
Dailininkė Živilė Šimėnienė
Dizainerė Silva Jankauskaitė

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-454-563-4

Išleido ir spausdino UAB „Vitaė Litera“

© Nacionalinė švietimo agentūra, 2021

Sonata Latvėnaitė-Kričienienė,
Eglė Krivickaitė-Leišienė

KALBOS SPINTELĖ

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI
REKOMENDACIJOS IKIMOKYKLINIO
UGDYMO PEDAGOGUI
I RINKINYS

Vilnius, 2021

SKAITINIAI NE TIK
SUAUGUSIESIEMS / 37 p.

- 13. Estetinis suvokimas
- 17. Kūrybiškumas
- 18. Mokėjimas mokytis

KNYGA KAIP
KONTEKSTAS / 31 p.

- 2. Fizinis aktyvumas
- 12. Meninė raiška

LAPAI / 8 p.

- 11. Skaiciavimas ir matavimas

8. Sakytinė
kalba
9. Rašytinė
kalba

POJŪČIŲ RATAS.
BALTA / 26 p.

- 12. Meninė raiška
- 15. Tyrinėjimas

MAŽIEJI
REŽISIERIAI / 13 p.

- 16. Problemų sprendimas

MEDIS / 17 p.

- 10. Aplinkos pažinimas
- 12. Meninė raiška

PIRMŪJŲ
ŽODŽIŲ
TEATRAS / 22 p.

- 18. Mokėjimas mokytis

KNYGELĖS AKCENTAI

Ši knygelė skirta patiems jauniausiems (iki trejų metų) vaikams. Aprašytomis veiklomis siekiama parodyti galimus kelius į gražią ir turtingą vaiko kalbą: nuo pirmųjų garsų ir garsažodžių iki pirmųjų žodžių tarimo ir gebėjimo suprasti, atsiminti ir pasekti ar suvaidinti trumpą pasakojimą.

Knygelės dalių *Garsažodžių istorijos* ir *Miklieji pirštukai* veiklos yra skirtos kalbai lavinti, o trečioji dalis *Knygų paslaptys* – draugystei su knyga puoselėti: aptarti, kaip „prisijaukinti“, „susidraugauti“ ir išmokti gerbti knygą.

Vaikai kalbą atranda aktyviai tyrinėdami kultūrinę ir gamtinę aplinką, kurdami spontaniškai, savitai ir džiaugsmingai. Šioje knygelėje kalbą ir supantį pasaulį siekiama pažinti visais pojūčiais (uosle, lytėjimu, klausu, regu, ragavimu).

KNYGELĖ KALBOS SPINTELĖ SUDARYTA IŠ TRIJŲ DALIŲ:

1. Dalį „Garsažodžių istorijos“ sudaro šios veiklos: *Pirmųjų žodžių teatras; Lapas;*
2. dalį „Miklieji pirštukai“ sudaro veiklos: *Mažieji režisieriai; Pojūčių ratas. Balta; Medis;*
3. dalį „Knygų paslaptys“ sudaro veiklos: *Knyga kaip kontekstas; Skaitiniai ne tik suaugusiesiems.*

VEIKLŲ FORMOS:

kūrybinė laboratorija, tyrinėjimų stotelė, ateljė.

GALIMYBĖS

Ankstyvajame amžiuje mokymas(is), susipažinimas su vaiku supančia aplinka vyksta žaidžiant, svarbu, kad vaikui veikla patiktų. Jei vaikui bus smagu, jis lengviau įsisąmonins perduodamą informaciją. Kurkime jaukią, malonią, estetišką aplinką.

Veikime **neskubėdami**. Stebėkime, kaip vaikai jaučiasi, reaguoja, ką jie atranda. Jei iškyla sunkumų, siūloma pakartoti tą pačią veiklą, kad vaikas priprastų, perprastų, suprastų žaidimo ar veiklos esmę.

Siekiant lavinti ir ugdyti vaiko kalbos gebėjimus (tai svarbu ne tik kalbos, bet ir bendrajai raidai), veiklomis reikia užsiimti **reguliariai**, nebijoti tos pačios veiklos kartoti. Dažnai žaidžiant tuos pačius žaidimus, susiformuoja vaikų įgūdžiai, vystosi jų smegenys, lavėja kalbiniai, bendravimo ir socializacijos gebėjimai.

RODYKLĖS PEDAGOGUI – VEIKIMO KRYPTYS

Dauguma aprašytų veiklų tinkamos ir vyresnio amžiaus vaikams, tačiau autoriai jas išbandė ir pagal vaiko bendrąją raidą, gebėjimus ir susidomėjimą labiau pritaikė būtent 1–3 m. amžiaus mažyliams.

Aprašytos veiklos neturi nustatytos sekos: jas pedagogas gali pritaikyti pagal poreikį, situaciją, remdamasis nuojauta, prisitaikydamas prie savęs ir vaikų. Svarbu, kad veiklos patiktų pačiam pedagogui: tada Jūs būsite labiau atsipalaidavęs, energingesnis ir kantresnis, žaisdamas su vaikais.

Norėdami pajusti kiekvieno vaiko pažangą, turime nepamiršti būti išradingi: į vaikus žvelkime kantriai ir jautriai, nes vienu metu jausti, matyti ir girdėti mažiesiems nėra lengva.

Kad lavėtų vaiko aktyvusis ir pasyvusis kalbos žodynai, svarbu jam įvardyti atliekamus veiksmus, jaučiamus skonių, girdimus garsus, kitais lytėjimo pojūčiais patiriamus jausmus.

1

LAPAI

8. SAKY TINĖ KALBA. **1 žingsnis.** Kalbėjimas: bendraudamas vartoja įvairius garsus ir judesius: daug čiauška, kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis; vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksmams įvardyti, norams išsakyti, palydi juos judesiu. **2 žingsnis.** Klausymasis: supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus. Kalbėjimas: noriai dalyvauja pokalbiuose. Mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmais, mimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose; dviejų trijų žodžių sakiniiais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. **3 žingsnis.** Kalbėjimas: kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. **3 žingsnis:** atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais.

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. **2 žingsnis.** Matavimas: žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: *paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų* ir pan. **3 žingsnis.** Matavimas: suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus.

12. MENINĖ RAIŠKA. **3 žingsnis.** Vizualinė raiška: eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė

Medžio lapas, gėlės žiedlapis, popieriaus lapas, didelis lapas, mažas lapas, raudonas, geltonas, žalias, aukštyn, žemyn, krenta, skrenda, limpa, paveikslas.

Medžiaga, išmarginta lapais, projektorius, lipnioji plėvelė, medžių lapai ir gėlių žiedlapiai.

- Kokie gali būti lapai (spalva, forma, dydis)?
- Kokį garsą gali skleisti lapas (lapai)?
- Kuo tikras medžio lapas skiriasi nuo audinyje nupiešto?
- Ar skamba krentantis lapas?
- Ką jaučiu liesdamas lapą?
- Ką aš galiu sukurti iš medžio lapų?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Paleidžiama muzika ir projektoriumi ant sienos rodomas vaizdo įrašas apie rudeninius medžius (žr. „Naudingas nuorodas“). Stebime kieme augančius medžius, renkame nukritusius lapus, juos tyrinėjame.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Pakviečiame vaikus imtis veiklos: ant žemės patiesta medžiaga, kurioje atvaizduoti medžių lapai ir gėlių žiedlapiai.

Leidžiame vaikams laisvai tyrinėti medžiagą (lipti, stebėti, žiūrėti, analizuoti, liesti ir pan.).

Rodome pirštu į lapą ir sakome: „*Lapas*“, į kitą lapą – vėl sakome: „*Lapas*“, po kelių kartų vaikai turėtų pradėti atkartoti.

Prijungiame būdvardžius – rodome į lapus ir sakome: „*Didelis lapas, mažas lapas; raudonas lapas, geltonas lapas*“.

Pasiūlome vaikams žaidimą „Lapas skrenda – lapas krenta“: rankas iškeliamo į viršų, pasukinėjame delnus ir sakome: „Lapas skrenda – lapas skrenda“, rankas padedame ant medžiagos – delnais paliečiame grindis ir sakome: „Lapas krenta – lapas krenta“.

Atnešame pintinę lapų.

Ištraukiame vieną didelį ir vieną mažą lapą (būti pasiruošus), sakome ir rodome: „*Didelis lapas, mažas lapas*“. Vaikai kartoja.

Pakviečiame vaikus susikaupti, atrasti tylą ir pasiklausyti lapų šnabždesio:

- krenta didelis lapas: paleidžiame lapą kristi ant žemės, ką girdime?
- krenta mažas lapas: paleidžiame lapą kristi ant žemės, ką girdime?
- iš pintinės ar krepšio išberiamė visus lapus. Ką girdime?

Pasiūlome vaikams žaisti su lapais. Esame šalia vaikų, kartojame žodžius: *lapas, lapai, skrenda, aukštyn, krenta, žemyn*.

Pakviečiame vaikus kurti lapų paveikslą: lipinti lapus ant lipniosios plėvelės, užklijuotos ant sienos ar lango.

Kol vaikai lipdo lapus, vardijame lapų spalvas, dydžius ir kt.

Pasidžiaugiamo vaikų sukurtais paveikslais, paprašome papasakoti apie savo sukurtą paveikslą (jį apibūdinti).

Veikla skatina vaikus natūraliai reaguoti, tarti garsų junginius, žodžius, jungti žodžius, įvardyti ir apibūdinti objektus.

Dalyvaujant lavėja smulkioji motorika, taktiliniai pojūčiai, kalba (pasyvusis ir aktyvusis žodynai).

NAUDINGOS NUORODOS

Krentantys lapai. 4K UHD 10 hours - Autumn / Fall Leaves with birdsong audio - relaxing, meditation, nature:

Lipniosios plėvelės galima įsigyti apdailos ir interjero parduotuvėse, pavyzdžiui:

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar duotos medžiagos kelia vaikui susidomėjimą: ar jis kartoja auklėtojos žodžius *lapas, didelis lapas, krenta lapai* ir kt.? (8)
- Ar vaikas domisi veikla: ieško lapų (didelių, mažų, pagal spalvas), parodo lapus medžiagoje; žaidžia su lapais (mėto juos ir pan.)? (11)
- Ar skiria lapus pagal dydį ir spalvą, atskiria gėlės žiedlapius nuo medžio lapų? (10)
- Kokius žodžius vartoja vaikas, veikdamas su lapais (medžiagoje ir kurdamas paveikslą): savos kalbos, pavienius žodžius, žodžių junginius, sakinius? (8)
- Kaip vaikas kuria: paveikslas kuriamas iš pavienių detalių ar detalės jungiamos į visumą? (12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei vaikas veiklą atliko kur kas greičiau nei likusi grupė, pasiūlome jam išplėtoti veiklą. Užduodami tikslingus klausimus, jo veiklą pakreipiame tam tikra linkme, pavyzdžiui: „Kaip atrodytų paveikslas, jei lapai kristų?“, „Kaip atrodytų paveikslas, jei lapus derintume pagal spalvą ir dydį?“ ir pan.

Atliekant šią veiklą, nereikėtų bijoti netvarkos – tegul vaikai laisvai mėto lapus. Po veiklos visi drauge susitvarkome.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Ilgalaikis projektas: stebėti, kaip džiūsta ir keičiasi lapai (keičiasi jų forma, spalva, tekstūra).
- Kita žodžio *lapas* reikšmė. Didelio formato baltas ar kitokios spalvos lapas; auklėtoja lapą judina ir *ieško* lapo garso (tyliai, garsiai). Lapas padedamas ant žemės, vaikai *ieško* garso, lapą kutendami, barbendami, liesdami ir kt.
- Ant didelio formato balto lapo gali „ateiti“ judantis (prisukamas) personažas (pvz., bitė (programuojama), traukinukas, kirmėliukas ir kt.). Jis sustoja lapo viduryje ir nori susipažinti su vaikais. Prie kurio vaiko personažas prieina – tas vaikas pasako savo vardą (veikėjas gali paklausti vaiko vardo, paprašyti jo pasakyti savo vardą).

2

MAŽIEJI REŽISIERIAI

2. FIZINIS AKTYVUMAS. **1 žingsnis:** stuksena, gniaužo, suima smulkų daiktą, perima daiktus iš vienos rankos į kitą.

8. SAKY TINĖ KALBA. **1 žingsnis:** idėmiai klausosi suaugusiojo; vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksams įvardyti. **2 žingsnis:** dviejų trijų žodžių sakiniiais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko; domisi animaciniais filmukais ir kalba apie juos; kalba kelių žodžių sakiniais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį.

12. MENINĖ RAIŠKA. **1 žingsnis.** Vizualinė raiška: domisi ir džiaugiasi dailės priemonėmis, jas liečia, apžiūrinėja, varto. **2 žingsnis.** Vizualinė raiška: tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus veikimo jomis būdus. **3 žingsnis.** Vizualinė raiška: savo abstrakcijose įžvelgia daiktus ar įvykius. Žaidimai ir vaidyba: įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro.

16. PROBLEMŲ SPRENDIMAS. **2 žingsnis:** susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų taikomus būdus.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinė
laboratorija

Plastilinas, skulptūra, spalva, mėlyna, kvapas, audinys, paviršius, objektas, eterinis aliejus.

Naminis plastilinas, maistiniai dažai, eteriniai aliejai (kvapniosios esencijos), plastikas, kartonas, gamtinės medžiagos, audiniai, vaizdo kamera, projektorius.

- Kaip paslėpti pirštus plastiline?
- Kaip padaryti piršto arba daikto antspaudą ant plastilino?
- Kokias formas galima išgauti minkant plastiliną?
- Ką jaučiu minkydamas plastiliną?
- Kokį daiktą galima nulipdyti iš plastilino?
- Kokį garsą skleidžia daiktas, nulipdytas iš plastilino?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Didelė masė bespalvio naminio plastilino.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Vaikai atsignybia plastilino patys, kiek nori. Leidžiame vaikams tą masę patyrinti: minkyti, knaibyti ir pan.

Prasideda magija.

Ant vaiko turimo plastilino užlašiname keletą lašų mėlynos spalvos maistinių dažų.

Leidžiame kiekvienam vaikui pačiam atrasti, kaip jų turimo bespalvio naminio plastilino gabalėlis virsta mėlynu.

Pasidžiaukime šiuo stebuklu.

Tęsiame magiją: ant plastilino užlašiname lašelį kvapniosios esencijos arba vaikams tinkamo eterinio aliejaus. Pasimėgaujame kvapu.

Pasiūlome vaikams iš mėlynos spalvos plastilino gabalėlio nulipdyti tai, ką jie nori.

Nepamirškime vaikų pasiteirauti, ką jie lipdo: „Kas čia?“, „Kas čia toks?“, „Ką sukūrei?“ ir pan.

Pasidžiaukime sukurtais lipdiniais.

Pasiūlykime patyrinėti skirtingus paviršius: plastikinį veidrodį, skirtingus audinius, gamtines medžiagas ir kt., leiskime jiems pasiimti sudominusią medžiagą ir paraginkime ją pasidėti iš anksto apgalvotoje vietoje (ant žemės, ant neaukšto stalo ir pan.).

Pakvieskime vaikus ant išsirinktų paviršių padėti iš plastilino sukurtus mėlynuosius lipdinius.

Atėjo laikas pasigėrėti savo ir draugų sukurtomis skulptūromis. Paraginkime vaikus tyrinėti akimis, judėti pagal muziką aplink meno kūrinis (žr. „Naudingas nuorodas“).

Skambant muzikai filmuokime vaikų darbus ir emocijas (nufilmuokime bendrą vaizdą, priartinkime atskirai kiekvieno vaiko darbą, fiksuokime vaikų reakcijas).

Antroje dienos pusėje ar kitą dieną ant sienos rodome nufilmuotą vaizdo medžiagą (leidžiame žiūrėti ne kartą); stebime vaikų reakcijas; skatiname vaikus reaguoti.

Ši veikla atspindi pagrindinius holistinio ugdymo principus. Visuminė ugdymo samprata grįsta nuostata, kad pasaulis yra integruota visuma, kurioje viskas susiję.

Vaikai mokosi (kuria, tyrinėja), pasitelkdami visus 5 pojūčius: regą, klausą, skonį, uoslę, lytėjimą.

Veikla padeda vaikams natūraliai reaguoti, tarti garsų junginius, žodžius, jungti žodžius, įvardyti ir apibūdinti daiktus; lavina smulkiąją motoriką, taktilinius pojūčius.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar minkydamas plastiliną vaikas jį perima iš vienos rankos į kitą, plastiliną gniaužo, suima pirštais? (2)
- Kokius ir kiek žodžių vartoja vaikas, kalbėdamas apie lipdomą meno kūrinį? (8)
- Ar vartoja taisyklingas gramatines formas? (8)
- Ar domisi ir kaip domisi priemonėmis? (12)
- Ar pasiūlytos medžiagos skatina vaiką kurti? (12)
- Ar susidūręs su sunkumais, vaikais stebi draugus ir mokosi iš jų? (16)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei vaikui (ar vaikams) sunku ramiai žiūrėti filmą, duoti *veiklos jo rankoms*: rankose laikyti mėgstamą žaislą, tegul filmą rodo jam (žaislui); galima pasiūlyti nupiešti tai, ką mato filme; taip pat galima pasiūlyti kitos veiklos, kuri atkreiptų dėmesį į rodomą filmą. Jei vaikas nesutelkia dėmesio ir nesuvokia filmo – padaryti veiklos nuotraukų, duoti jas peržiūrėti.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Galime veiklai naudoti daugiau spalvų (jas maišyti) ir kvapų (daugiausia – 2 kvapai).
- Galime žaisti su šviesomis: tamsoje, išjungus šviesas, leisti vaikams skulptūras apšviesti prožektoriais.

NAUDINGOS NUORODOS

Rekomenduojama rami, lengva, minimalistinė foninė instrumentinė muzika. *Beautiful Relaxing Piano Music - Provence Inspiration Mix*:

Naminio, vaikams tinkamo plastilino receptas pagal Beatą Nicholson:

3

MEDIS

8. SAKY TINĖ KALBA. 2 žingsnis. Klausymasis: supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus. Kalbėjimas: noriai dalyvauja pokalbiuose. Dviejų trijų žodžių sakiniais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. 2 žingsnis: pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus.

12. MENINĖ RAIŠKA. 2 žingsnis. Vizualinė raiška: spontaniškai keverzoja rankų judesiu piešinius, juos apžiūrinėja. Džiaugiasi dailės priemonės paliekamu pėdsaku ir patiriamais jutimais, siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį. Muzika. 3 žingsnis: vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais, eina ratuku.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė; ateljė

Medis, metų laikai, ruda spalva, kankorėžis, spyglys, duria, samanos, kamienas, šaknys, lapai, šaka, šakelė, medinis; šeimos medis, nuotrauka, mama, tėtis, močiutė, sesė, brolis.

Lipnioji dvipusė baltos ar kitos spalvos plėvelė, rudos spalvos plati lipnioji juosta, įvairios rudens gamtos gėrybės (lapai, šakelės, kankorėžiai, spygliai, kaštonai, samanos ir kt.), popierius, akvarelė, knyga apie medžius.

- Kas auga ant medžių?
- Ar galiu apkabinti medį?
- Kokias dalis turi medis?
- Ką jaučiu liudamas medžio dalis?
- Kokių yra medžių?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Kieme augantys medžiai. Knyga apie medžius (žr. „Naudingas nuorodas“). Didelio formato grupės nuotrauka prie medžio.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Sugrįžtame į grupę, kur yra paruošta erdvė: ant grindų dvipuse lipniaja juosta iškljuotas medis ir paruoštos priemonės (lapai, samanos, kankorėžiai, šakelės ir kt.). Medžių paruošta tiek, kad prie vieno galėtų dirbti vienas–trys vaikai.

Pakviečiame visus vaikus prie vieno medžio maketo, sustojame ratu aplink paruoštą priemonę (medžio formos) ir paklausime vaiku, *ką jie čia mato*. Išklausome vaikų atsakymus, visi kartu sakome: „*Medis*“. Pedagogas toliau klausia: „*Ką turi medis?*“. Laukia vaikų atsakymo ir drauge dar kartą įvardija ir parodo medžio dalis: „*Šaknys, kamienas, šakos*“ (*didelės ir mažos*).

Pasiūlome vaikams susėsti ratu aplink *medį*, parodome tikras medžio šakeles, sėklas, tošį, lapus, spyglius ir kt.

Leidžiame liesti, įvardijame ir kartu su vaikais aptariame, kas tai yra: paimame priemonę, siunčiame vaikams, paklausime, *ar jie žino*, kas tai yra, kokios spalvos, kur matė, *ką jaučia, kai paima į rankas*, ir pan.

Pasiūlome vaikams eiti prie priemonių ir „*aprengti*“ medį.

Esame šalia vaikų, jiems veikiant kartojame priemonių pavadinimus.

Visi drauge pasidžiaugiamo vaikų kūriniais.

Padarome didelį ratą aplink medį, dainuodami lietuvių liaudies ratelį „Graži mūsų šeimynėlė“: einame ratu, plojame, trepsime, džiaugiamės.

Nufotografuojame rezultatą (tik medžio arba medžio ir vaikų, sustojusių ratu).

Pakviečiame vaikus priemones sudėti į joms skirtas vietas (lieka tik medžio forma).

Kiekvieną savaitės dieną mes *puošiame* ir „*nurengiame*“ medžius, kartodami tuos pačius žodžius jiems apibūdinti. Natūralu, kad kaskart vaikai medžius „aprengs“ skirtingai, todėl svarbu kiekvieną rezultatą įamžinti.

Savaitės pabaigoje padarome medžių nuotraukų galeriją, ją pasidžiaugiamo (medžių formos jau nuklijuojamos nuo grindų, galerija lieka dar savaitei).

Kitą savaitę – šeimos medžio kūrimas (praeitos savaitės pabaigoje tėvų paprašome atnešti po 5–8 šeimos nuotraukas (kitoje nuotraukų pusėje užrašyti vaiko vardą). Nuotraukose turėtų būti po vieną asmenį – mama, tėtis, brolis ar sesė, močiutė ar senelis.

Veiklą pradedame nuo lietuvių liaudies ratelio „Graži mūsų šeimynėlė“.

Padainavę susėdame ratu ir apžiūrime šeimų nuotraukas: pirmadienį atpažįstame tik save tarp kitų vaikų nuotraukų; antradienį atpažįstame mamą ir tėtį; trečiadienį atpažįstame senelius; ketvirtadienį – brolius ar seseris ir augintinius. Galimi nuotraukų peržiūros būdai: 1. nuotraukas, atitinkančias dienos temą, sumaišome ir padedame ant kilimo; paprašome vaikų, kad jie

surastų savo nuotraukas; 2. pedagogas iš dėžutės traukia po vieną nuotrauką, visi tą nuotrauką aptaria ir ieško joje pavaizduoto vaiko.

Visą šią savaitę toliau tęsiame medžio temą: ieškome knygose, kieme, tyrinėjame, liečiame, lipdome iš molio ar plastilino. Nepamirštame vaikams įvardyti priemonių pavadinimų, atliekamų veiksmų.

Antroje savaitės pusėje piešiame medį ant A3 formato popieriaus lapų: piešiame guašu, kas kaip nori – kas pirštukais, kas teptukais, kas kempine, kas pagaliuku ir pan. Leidžiame išdžiūti. Kitą dieną ant piešinio tvirtiname šeimos nuotraukas. Pasakojame vaikams, kad jie kuria savo *šeimos medį*, kuris sudarytas iš vaiko, mamos, tėčio, sesės ar brolio, močiučių, senelių, naminių gyvūnų nuotraukų.

Senąją medžių galeriją pakeičiame nauja – šeimos medžio – galerija (svarbu, kad kūriniai būtų vaikų akių lygyje). Pasidžiaugiame vaikų **šeimos medžiais**.

Veikla skatina vaikus tyrinėti, reaguoti, tarti garsų junginius, žodžius ir juos jungti, įvardyti ir apibūdinti objektus, kalbėti apie šeimą.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar veiklai parinktos medžiagos kelia vaikui susidomėjimą? (12)
- Kokius žodžius vartoja vaikas veikdamas? (8)
- Ar spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja? (12)
- Ar bando ir kokiais žodžiais bando pasakoti apie savo šeimą? (8; 10)
- Ar dainuoja dainelę kartu su pedagogu? (12)
- Ar atkartoja ratelio judesius? (12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Pamatęs mamos ir tėčio nuotraukas, vaikas gali susigraudinti, todėl šią veiklą geriau vykdyti pasibaigus vaikų adaptaciniam laikotarpiui.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Medžių šokis pagal pasirinktą ramią instrumentinę muziką: kojos tvirtai stovi ant žemės, lyg jaugusios šaknys; kūnas – kaip kamienas – tiesus, rankos – šakos, laisvai juda erdvėje pagal muziką.
- Dainos apie tai, kas gyvena medyje, ant medžio šakų ir po medžiu.
- Daugiau veiklų apie šeimos narius žr. knygelėje „Aš“ pasaulis.

NAUDINGOS NUORODOS

Knyga apie medžius, skirta pedagogui: P. Wohlleben. *Paslaptingas medžių gyvenimas*. Kitos knygos, 2018.

Knygos vaikams:

W. Grajkowski, P. Socha. *Medžiai*. Terra Publica, 2018.

Christie Matheson. *Pabelsk į stebuklingą medį*. Apkabink mėnulį, 2016.

Peter Wohlleben. *Ar girdi, kaip medžiai šneka?* Kitos knygos, 2019.

Shel Silverstein. *Dovanų medis*. Tyto alba, 2013.

4

PIRMŲJŲ ŽODŽIŲ TEATRAS

2. FIZINIS AKTYVUMAS. 2 žingsnis: ridena, meta, gaudo kamuolį; spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą.

8. SAKYBINĖ KALBA. 1 žingsnis. Kalbėjimas: bendraudamas vartoja įvairius garsus ir ju-desius: daug čiauška, kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis; vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksams įvardyti, norams išsakyti, palydi juos judesiu. 3 žingsnis. Klausymasis: klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinių, naujų žodžių.

12. MENINĖ RAIŠKA. 1 žingsnis. Žaidinimai, vaidyba: kalbinamas, žaidinamas reiškia emocijas, norus įvairiomis balso intonacijomis, veido mimika, lingavimu, plojimu, mojuodamas žaislu, daiktu.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė

Katė, katinas, darai, miauksi, ausytės, letenytės, ūseliai, nageliai, nosytė, uodegytė, paspirti, mesti, aukštyn, žemyn, ridenti.

Atspausdinti katino pėdučių pėdsakai, krepšys, įvairūs kamuoliai.

- Kaip katinas kniaukia?
- Kokias kūno dalis turiu aš ir kokias turi katinas?
- Kokių yra kamuolių?
- Kokius žaidimus galima žaisti su kamuoliais?
- Ar aš moku šokti tyliai kaip katinas?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Įėję į grupę, ant grindų vaikai pamato katino pėdsakus (atspausdintus ir ant grindų priklijuotus katino letenėlių antspaudus), vedančius prie krepšio, kur tupi katinas.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Knyga ar daina apie katina
arba katino nuotrauka.

Sukviečiame vaikus prie katinėlio.

Klausiamo: „Kas čia?“

Sakome skanduotę: „Kate, katele, ką tu veiki, / sėdžiu, miaukiu, ar negirdi?“

Paklausiamo vaikų: „Kaip kalba katinėlis?“

Pakviečiame visus vaikus pamiauksėti – sukuriame kačių chorą.

Dainuojame lietuvių liaudies dainą „Kac kac kačiukai“:

*Kac kac, kačiukai,
Maži mažučiuukai,
Stačios ausytės,
Minkštos letenytės.*

*Kac kac, kačiukai,
Maži mažučiuukai,
Ilgi ūseliai,
Aštrūs nageliai.*

*Kac kac, kačiukai,
Maži mažučiuukai,
Šalta nosytė,
Riesta uodegytė.*

Paleidžiame muziką ir kviečiame vaikus pasivaikščioti ar pabėgioti, kaip tai daro katinai.

Juk kačiukai mėgsta žaisti su kamuoliukais! Atsinešame krepšį su įvairiais kamuoliukais: siūlų kamuoliais, medžiagininiais, plastikiniais, lauko ar stalo teniso kamuoliukais ir t. t.

Išimame vieną kamuoliuką ir sakome: „*Paridensiu aš, paridenk ir tu!*“. Taip išridename skirtingų faktūrų kamuoliukus.

Ijungiamo muziką ir leidžiame vaikams laisvai tyrinėti skirtingus kamuoliukus, su jais žaisti.

Kamuoliukus pasukiojame tarp delniukų.

Kamuoliukus pamėtome.

Kamuoliukus paspiriame.

Kamuoliukus metame aukštyn ir stebime, kaip jie krinta.

Ijungiamo muziką ir pakviečiame vaikus pašokti kačiukų šokį – tegul vaikai juda laisvai. Primename, kad katinai juda labai tyliai.

Tobulėja vaiko gebėjimas atpažinti ir suprasti kalbą. Atliekant veiklą žaidimo forma mokomasi deklamuoti tautosakas ir grožinės literatūros kūrinius.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas bando pakartoti suaugusiojo kalbą: žaidinimus, eilėraštkus, daineles? (8)
- Ar noriai dalyvauja pokalbyje? (8)
- Ar klausosi skaitomų kūrinių? (8)
- Ar žaidžia balso intonacijomis? (12)
- Kaip reaguoja į instrumentinę muziką? (12)
- Ar geba ridenti, mesti, gaudyti ir paspirti kamuolį? (2)
- Ar kalbinamas, žaidinamas reiškia emocijas veido mimikomis? (12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei vaikas nenori judėti su visa grupe, leisti jam stebėti; į veiklą įtraukti, paprašant palaikyti šios veiklos veikėją – katiną; po kiek laiko dar kartą pakviesti prisijungti; duoti vaikui ranką ir veiklą atlikti drauge.

NAUDINGOS NUORODOS

Knygos vaikams:

Rob Scotton knygų serija *Katinėlis juodis*. Nieko rimto, 2012–2018.

P. Brown. *Mūsų žaviosios katės*. Naujoji Rosma, 2008.

K. Kubilinskas. *Katinėlis ir gaidelis*. Vaga, 2012.

Kačiukas ir draugai. Baltos lankos, 2019.

Ką mėgsta kačiukas? Presvika, 2019.

Sonata Latvėnaitė-Kričėnienė, Petras Kričėna. *Dangus griūva*. Muzikija, 2010.

Muzika „kačiukams“ bėgioti:

S. Rachmaninof, *Italian polka*:

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Galima kalbėti apie kamuoliukus: slidus, šaltas, minkštas, kietas ir pan.
- Galima kamuoliukus sverti: lyginti katino ir kamuoliukų svorį. Padėjus ant vienos svarstyklių pusės pliušinį katiną, ant kitos – kamuoliukus, matuoti jų svorį.
- Veiklą galima papildyti naujais eilėrašciais ir dainomis, pavyzdžiui, J. Degutytės eilėrašciu „Juoda katytė“.

5

POJŪČIŲ RATAS. BALTA

8. SAKY TINĖ KALBA. **1 žingsnis.** Sakytinė kalba: supranta elementarius kalbinančiojo klausimus ir prašymus. Atpažįsta artimiausios aplinkos garsus. Džiaugiasi įvairiais garsais ir ritmais. **2 žingsnis.** Kalbėjimas: suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius.

9. RAŠY TINĖ KALBA. **2 žingsnis.** Rašymas: įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape.

12. MENINĖ RAIŠKA. **2 žingsnis.** Vizualinė raiška: tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus veikimo jomis būdus (brauko, varvina, maigo). **3 žingsnis.** Muzika: emociškai atliepia klausomus kūrinus.

15. TYRINĖJIMAS. **1 žingsnis:** stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti, paragauti. **3 žingsnis:** atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus
ir lauko
erdvė

FORMA:
kūrybinė
laboratorija;
tyrinėjimų stotelė

Balta, kvepia, sūru, saldu, lipnu, paveikslas, tirštas, stingsta, molbertas, plėvelė, ramunėlės, miltai, druska, cukrus, puodynėlė ar puodynė.

Juoda ir balta daržo plėvelės, balta medžiaga, balti popieriaus lapai, miltai, cukrus, druska, kokosų drožlės, ramunėlių žiedai, iš krakmolo pagaminti natūralūs klijai, pienas ar ledai, baltas gvašas, molbertas.

- Ar man malonu tyrinėti nepažįstamą masę?
- Kokio skonio yra druska (miltai, cukrus, kokosų drožlės, pienas)?
- Kuo kvepia ramunėlės?
- Kaip kvepia balta spalva?
- Kaip skamba balta spalva?
- Kokią emociją man kelia balta spalva?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Labas rytas baltai spalvai: molbertas (juodu fonu), ant kurio vaikai piešia baltu gvašu. Kol vieni vaikai piešia ant molberto, kiti – žaidžia su baltais žaislais, sudėtais šalia esančioje dėžėje.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Ryte vaikus pasitinkame, pasiruošę tą dieną „draugauti“ su balta spalva: baltomis staltiesėmis padengti visi stalai. Daržo plėvele apdengtos vaikų žaislų lentynos. Grupėje patiestą kilimą uždengiame juoda plėvele. Pedagogės apsirengusios baltai.

Po pusryčių vaikus kviečiame į *kilimo erdvę*, kur kilimas uždengtas juoda plėvele, o ant jo paruošta balta kompozicija: balti popieriaus lapai uždengti balta medžiaga.

Visi sėdime ant juodos plėvelės, paėmę už kraštų judiname medžiagą ir sakome:

*„Išaušo rytas, baltas baltas kaip pienas,
išaušo rytas, baltas baltas kaip sniegas,
išaušo rytas, baltas baltas kaip plunksna,
išaušo rytas, baltas baltas kaip...“**

Skambant muzikai, vaikai atsistoję judina medžiagą, ir po medžiaga buvę popieriaus lapai pradeda judėti.

Pasibaigus muzikai, baltą medžiagą padedame.

* Pasviruoju šriftu parašyti pedagogų vaikams tariami žodžiai.

Deklamuodami S. Gedos eiles, visi žaidžiame su baltais popieriaus lapais:

*Aš esu Niekas,
Baltas berniukas (judiname balto popieriaus lapus) (sakome 4 kartus),
Ne, ne berniukas,
O kamuoliukas (glamžome baltą popierių ir darome kamuoliukus) (4 k.).*

*Aš esu Niekas,
Paukščio plunksnelė (plėšome baltus lapus ir metame į viršų – žiūrime kaip skrenda),
Ne, ne plunksnelė,
Beržo šakelė (padarome tūtelę arba dėliojame balto popieriaus lapus, lyg formuodami medžio kamieną) (4 k.).*

Iš panaudotų balto popieriaus lapų, jų skiaučių pasiūlome pastatyti namelį ant juodos plėvelės.

Kai vaikai pastato namelį, dainuojame:

*„Gale lauko kamarėlė, rida-rida-riidada, /
Stovi pieno puodynėlė, rida-rida-riidada, /
M-a ri-da-da, m-a ri-da-da, m-a ri-da-da,
M-a ri-da-da.*

Dainuodami atnešame indus su druska, miltais, cukrumi, kokosų drožlėmis ir ramunėlių žiedlapiais.

Susėdame ant juodos plėvelės, vaikams padalijame po juodą popieriaus lapą (storą). Leidžiame vaikams tyrinėti induose esančias medžiagas – pasiūlome jas berti ant šalia savęs turimo lapo.

Leidžiame vaikams ragauti, uostyti, kitaip tyrinėti.

Stebime vaikų reakcijas ir į jas reaguojame, pavyzdžiui: „Kodėl susiraukei? Sūru? Kurios medžiagos kvepia?“ ir pan.

Iš krakmolo pasigaminame natūralius kljus (400 g krakmolo užpilti 5 l šalto vandens, virti ant silpnos ugnies ir maišyti, kol sutirštės, tada ataušinti iki kambario temperatūros).

Natūralių kljų masę pilti ant juodo popieriaus, kur vaikai maišo medžiagas iš indų.

Leidžiame toliau tyrinėti – kurti paveikslus; fone leidžiame įvairią instrumentinę klasikinę ar liaudies muziką (be žodžių).

Vaikų darbus paliekame džiūti ir einame nusiprausti.

Jau švarūs susėdame prie stalų ir ragaujame baltą pieną (vasarą – vanilinius ledus).

Laimė, 3 m. „Meška“

KAŠ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas drąsiai veikia su priemonėmis? (9)
- Ar bando kartoti pedagogo sakomus žodžius? (8)
- Ar esančios medžiagos skatina vaiką kurti? (15)
- Kokiais judesiais (brauko, tapšnoja ir pan.) vaikas kuria paveikslą? (12)
- Ar ir kaip reaguoja į muzikos kūrinį? (12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Pažintį su balta spalva galima tęsti, pridėdant kitų įvairių veiklų, pavyzdžiui: ant bet kokios tamsesnės spalvotos medžiagos dėlioti miltuotų rankyčių antspaudus; į pripučiamą baseiną ar didelę kartoninę dėžę pridėti įvairių baltų daiktų: kamuoliukų, lapų, sulaužyto putplasčio ir pan.
- Panašias veiklas galima atlikti ir su kitomis spalvomis. Kiekvienai spalvai galima sukurti savitą, sau priimtina scenarijų, pritaikyti žinomas daineles ir eilėraštkus.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

Jei vaikas neįsitraukia į veiklą, nes nenori liesti medžiagų rankomis, duoti jam pagaliuką, šaukštelį arba teptuką. Galime pasiūlyti dirbti su pirštinėmis (turėti daugiau porų pirštinių, nes ir kiti vaikai gali norėti išbandyti); taip pat pasiūlyti kitus įrankius (šukas, šaukštelius, indelius ir pan.)

NAUDINGOS NUORODOS

Rekomenduojama rami, lengva, minimalistinė, foninė instrumentinė muzika.
Edvard Grieg, *Morning Mood*:

Skaitinys pedagogui:
Spalvotos knygos (1):

Knygos vaikams:

Laima Zulonė. *Spalvoti pieštukai*. Obuolys, 2020.

Imants Ziedonis. *Spalvotosios pasakos*. Pasviręs pasaulis, 2006.

Gita Balžekaitė. *Vaivorykštės lietus*. Naujas vardas, 2014.

Anna Llenas. *Spalvų monstriukas*. Right thing, 2016.

Veikla, paremta patirtiniu ugdymu(si), suteikia galimybę lavinti visus vaiko pojūčius: lytėjimą, uoslę, skonį, regą, klausą.

Ši veikla lavina smulkiąją motoriką, ugdo taktilinius pojūčius, kūrybingumą, padeda plėsti aktyvųjį ir pasyvųjį vaiko žodynus.

6

KNYGA KAIP KON- TEKSTAS

2. FIZINIS AKTYVUMAS. **1 žingsnis:** sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal. **3 žingsnis:** tikslingai skirtingu ritmu eina; bėga keisdamas kryptį, greitį. Vertybinė nuostata: noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. Koordinuotai eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja.

8. SAKYBINĖ KALBA. **3 žingsnis.** Klausymasis: klausosi ir supranta skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių prasmę, naujų žodžių reikšmes. Kalbėjimas: kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato.

9. RAŠYTINĖ KALBA. **1 žingsnis.** Skaitymas: varto, žiūrinėja paveikslėlių knygeles, peržiūri paveikslėlius. Palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą) kartu su suaugusiaisiais.

12. MENINĖ RAIŠKA. **3 žingsnis.** Šokis: mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. Žaidimai ir vaidyba: žaisdamas su daiktu ar žaislu, atlieka matytus veiksmus, judesius.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė

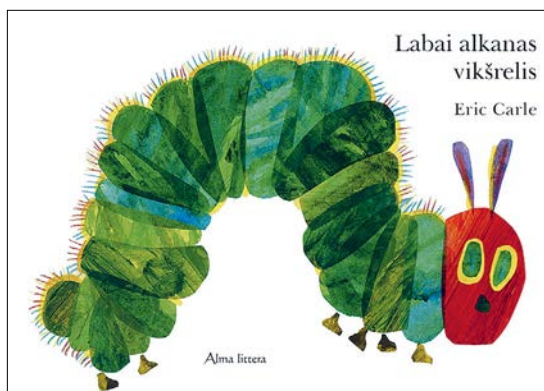
Pirmadienis, antradienis,
trečiadienis, <...> sekmadienis,
savaitė, vikšras, drugelis, ciklas,
vaisiai, daržovės, maisto produktai.

Vienas didelis raudonas kamuolys,
dvi žalios skarelės, trys mėlyni maži
kamuoliukai, keturi raudoni karoliukai,
penki oranžinės spalvos popieriaus lapai,
įvairių medžiagų skiautės, konstruktorių
detalės, kaladėlės, pagalvėlės,
medžiaga, daržo plėvelė, spalvotos
skarelės, žaidimo tunelis.

- Kaip atrodo vikšras?
- Kaip atrodo drugelis?
- Kaip vikšras virsta drugeliu?
- Kodėl vikšras daug ėda?
- Nuo ko vikšrui skauda pilvą?
- Kaip juda drugelis?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Lauke rastas vikšras arba skraidantis drugelis (drugeliai).

Panagrinėjame su vaikais, kaip atrodo vikšras – kokios jis yra spalvos, kaip jis juda, kur gali gyventi ir pan.

Pasiūlome vaikams pagaudyti drugelį arba tyliai stebėti nutūpusį drugelį – kokios jis yra formos, spalvos, kaip jis skrenda ir pan.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Lauke arba grupėje vaikams parodome knygą „*Labai alkanas vikšrelis*“, paklausime, ką jie čia mato: kas tai yra, kokios spalvos yra jo galva ir kūnelis, kuo apaugęs jo kūnas, kiek jis turi kojųčių, kur keliauja ir pan.

Išklausę vaikų diskusijas apie ant knygos viršelio nupieštą vikšrelį, pradedame žaisti vikšrelio istoriją: verčiame po vieną knygos lapą, skaitome jame parašytą sakinį ir jį atvaizduojame: „*Naktis, mėnesiena, ant vieno medžio lapo guli mažas kiaušinis*“. Pakviečiame vaikus atsigulti ant šono, kojas prispausti prie pilvo, rankytėmis apkabinti kojas – pavaizduoti kiaušinėlių.

Pasiūlome nurimti, nes yra naktis – vikšrelis, esantis kiaušinėlyje, miega.

Verčiame kitą lapą ir skaitome: „*Ir kai išaušo gražus vasaros rytas, saulė pakilo aukštai, tapo šviesu ir šilta, išsirito vikšrelis ir ėmė ieškoti maisto*“.

Kviečiame vaikus (ir patys tai darome) vaizduoti, kaip vikšrelis ritasi iš kiaušinio, rąžosi, ir kaip vikšrelis šliaužiame ant pilvo ieškoti maisto (jei esame kieme, užuot šliaužus ant pilvo, siūlome lėtai eiti).

Atverčiame kitą puslapį ir knygą pastatome taip, kad vaikai matytų, kas nupiešta.

Išsitraukiame dėžę arba krepšį, lėtai skaitome: „*Pirmadienį graužia raudoną obuolį*“; iš krepšio traukiame raudoną kamuolį ir sakome: „*Raudonas obuolys*“.

Pakviečiame vaikus vaizduoti, kaip vikšrelis graužia obuolį.

Skaitome tekstą: „*Bet jam buvo negana*“, raudoną kamuolį padedame į šoną ir iš dėžės traukiame dvi žalias skareles, sakydami: „*Antradienį jis graužė dvi kriaušes*“.

Pakviečiame vaikus vaizduoti vikšrelį, graužiantį kriaušes.

Skareles dedame į šoną ir skaitome tekstą: „*Bet jam buvo negana*“, lėtai iš dėžės traukiame tris mažus mėlynus

kamuoliukus ir sakome tekstą: „*Trečiadienį jis graužė tris slyvas*“.

Pakviečiame vaikus vaizduoti vikšrelį, graužiantį slyvas.

Pasiūlome vaikams suskaičiuoti iki trijų, kartu pasakome: „*Trys slyvos*“ ir „*Trečiadienis*“.

Mėlynus kamuoliukus padedame į šoną, skaitome tekstą: „*Bet jam buvo negana*“, iš dėžės traukiame keturis raudonus karoliukus ir sakome: „*Ketvirtadienį jis graužė keturias braškes*“.

Suskaičiuojame su vaikais keturis karoliukus, pakviečiame suskaičiuoti savo keturis pirštukus juos liečiant.

Dedame karoliukus į šoną, skaitome tekstą: „*Bet jam buvo negana*“ ir iš dėžės traukiame penkis oranžinės spalvos lapus.

Visi kartu pakartojame: „*Oranžiniai apelsinai*“, suskaičiuojame iki penkių ir vaizduojame vikšrelį, graužiantį apelsinus.

Vaikai pirštukais liečia oranžinius lapus ir sako: „*Bet jam to buvo negana*“ (kartojame 5 kartus).

Oranžinius lapus padedame į šoną ir verčiame kitą knygos lapą, taip pat padedame naują dėžę su daiktais priešais vaikus.

Skaitome: „*Šeštadienį jis graužė gabalėlį šokolado, ledų, agurką, sūrį, gabalėlį dešros, meliono...*“. Pasiūlome vaikams kišti rankas į dėžę (krepšį) ir paliesti („valgyti“ pirštukais) joje esančius daiktus.

Sakome: „*Visą šį maistą jis rado ant gimtadienio stalo. Vikšrelis gimtadienyje valgė, šoko ir dainavo*“.

ir storas. Jis pasistatė didelį namą, kurį pavadino kokonu.“

Gulinčius vaikus apklojame plona peršviečiama medžiaga arba daržo plėvele (medžiaga turi būti tokio dydžio, kad ja būtų galima apkloti visus vaikus).

Kartu su vaikais pasislepiame po plėvele ir su savimi pasiimame krepšelį, kuriame sudėtos skarelės.

Pakviečiame vaikus padainuoti tradicinę gimtadienio dainelę, pašokti patinkantį grupės šokį (pakviečiame vaikus aktyviai judėti).

Pasibaigus šokiui, garsiai sakome (skaitome): „*Vakare jam ėmė skaudėti pilvuką*“. Paprašome vaikų parodyti, kaip skauda pilvuką, atsigulti ant žemės ir susiriesti į kamuoliuką.

Sakydami: „*Vikšrelis nieko nebenorėjo, jam niekas nebuvo skanu*“, pakviečiame vaikus surinkti visus daiktus atgal į krepšį (dėžę).

Pasiūlome visiems pailsėti – atsigulti ant šono ir nurimti.

Paleidžiame ramią muziką (iki 2 min.).

Verčiame kitą knygos puslapį ir skaitome: „*Kitą dieną, t. y. sekmadienį, vikšrelis ėdė žalią lapą ir nuo to jam buvo geriau. Vikšrelis nebebuvo mažas, jis buvo didelis*

Verčiame kitą knygos lapą ir du kartus suskaičiuojame iki septynių (kokone vikšrelis praleis dvi savaites).

„Po dviejų savaitių vikšrelio namelis sujuda ir pasirodo nuostabus drugelis“: pakviečiame vaikus po vieną lįsti tuneliu, tunelio gale vaikas iš krepšelio pasiima jam patinkančią skraistę ir bėga šokti kaip drugelis.

Vaikams lendant tuneliu, sakome: *„Įsaušo rytas, spalvotas spalvotas, dainuoti ir šokti jis kviečia visus“.*

Kai vaikai lenda iš tunelio, renkasi skraistes, įjungiamo E. Grygo (E. Grieg) „Rytą“ iš siuitos „Peras Giuntas“ (žr. „Naudingas nuorodas“).

Vaikai šoka, žaidžia su skarelėmis, lyg būtų drugeliai, pagal pirmiau nurodytą muziką.

Knyga kaip kontekstas vaiką skatina tyrinėti, atrasti, pažinti aplinką, žodį išreikšti judesiu; skatina domėtis aplinka, fantazuoti ir kurti. *Knyga kaip kontekstas* gali būti ilgalaikių grupės tyrinėjimų (projektų) pagrindas.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas juda koordinuotai? (2)
- Ar noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus? (2)
- Ar veikloje dalyvauja drąsiai? (2)
- Ar supranta sakomą tekstą? (8)
- Ar lengvai supranta visą papasakotą istoriją? (8)
- Ar palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą) kartu su suaugusiuoju? (9)
- Ar prisimena ir įvardija matytus veiklos objektus? (8)
- Ar atlieka matytus veiksmus, judesius? (12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Jei vaikui ar vaikams nemalonu slėptis po medžiaga, pasiūlome „kokoną sukti“ kitaip, pavyzdžiui, atsirėmus nugara į sieną.
- Jei vaikams dar per anksti mokytis savaitės dienų, veikloje jų neminėti.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Tą pačią istoriją kartoti keletą savaičių: vieną savaitę ragauti paminėtus produktus (pvz., pirmadienį – obuolius, antradienį – kiaušes), kitą – daryti darbelius, dainuoti, mokytis ketureilių apie vaisius ir kt.
- Mokytis skaičiuoti. Autoriaus E. Carle knygos puslapiuose iškirstos skylutės, padedančios vaikams mokytis skaičiuoti. Vaikas skaičiuoja jas liesdamas.
- Žiūrėti animuotą vikšrelio istoriją.
- Pasiūlyti knygą vaikams patyrinėti individualiai.
- Pažiūrėti dokumentinį filmą apie vikšro virsmą drugeliu.
- Nusipiešti vikšrelį įvairiausiomis priemonėmis (pvz., mažais pripūstais balionais, grūstuvu ir pan.).
- Pagal I. Babilaitės knygą „(Ne)vienas“ (Tikra knyga, 2018) galima sukurti grupės spektaklį – panašiai, kaip aprašytoje vikšrelio istorijos veikloje.

NAUDINGOS NUORODOS

E. Grieg. Pero Giunto siuita Nr. 1, op. 46 („Rytas“, „Ozės mirtis“, „Anitros šokis“, „Kalnų karaliaus oloje“):

Animuota vikšrelio istorija: *The Very Hungry Caterpillar - Animated Film*:

I. Babilaitė. *(Ne)vienas*. Tikra knyga, 2018.

I. Zalieckienė. *Kapt kapt mieste*. Alma Littera, 2020.

K. Zylė. *Mažas kaip vabalėlis*. Dvi tylos, 2020.

7

SKAITINIAI NE TIK SUAUGUSIESIEMS

9. RAŠY TINĖ KALBA. 2 žingsnis. Skaitymas: varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, juos rodo piršteliu. Rašymas: įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape. 3 žingsnis. Skaitymas: geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradedama pažinti aplinkoje esančius simbolius. Rašymas: įvairiomis rašymo priemonėmis kraiglioja vertikalias ir horizontalias linijas.

13. ESTETINIS SUVOKIMAS. 2 žingsnis: skirtingai reaguoja girdėdamas muzikos garsus, matydamas gražius gamtos ir aplinkos daiktus ar vaizdus, spalvingas knygelių iliustracijas.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 2 žingsnis: domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais.

18. MOKĖJIMAS MOKYTIS. 2 žingsnis: nori naujų įspūdžių, todėl aktyviai domisi siūloma veikla. Stebi ir klausia.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė

Paveikslas, linija, taškas, raštas,
abstraktusis menas, teptukas,
dailininkas, menas.

Ištiestas popieriaus ritinys (gali
būti tapetų ritinys), juodi guašo
dažai, indukai dažams supilti, dideli
teptukai; lipnioji juosta, žirkklės.

- Kas yra paveikslas?
- Ar esu dailininkas?
- Kodėl paveikslas yra knygoje?
- Kuo ir kaip galiu piešti?
- Kokio dydžio gali būti paveikslas?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Atkreipiame vaikų dėmesį į ant sienos kabantį naują paveikslą. Stebime vaikų reakcijas, aptariame *savaitės įkvepiantį iššūkį* – paveikslą – ir tuomet pasiūlome popieriaus ir dažų: kartu prie grindų tvirtiname popieriaus ritinį, išsidalijame dažus ir teptukus.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Po savaitgalio grupėje ant sienos, aiškiai matomoje vietoje, pakabinamas paveikslas ar paveikslų reprodukcija (mūsų rekomenduojami pavyzdžiai pateikti „Naudingose nuorodose“).

Pakviečiame kurti bendrą meno paveikslą Dž. Poloko (J. Pollock) „taškyto paveikslo“ (angl. *drip paintings*) būdu.

Kartu su vaikais merkiame teptuką į dažų indelį ir teptuku braukiame per popierių.

Sureaguojame: „*Kokią storą liniją nupiešėme!*“

Teptukus dar kartą įmerkiame į dažų indelį ir ant popieriaus lapo varviname dažus, judindami teptuką linijomis.

Sureaguojame: „*Kiek įdomių raštų atsirado!*“

Teptukus įmerkiame į dažų indelį ir dažus taškome ant popieriaus.

Sureaguojame: „*Kiek daug juodų taškelių atsirado!*“

Su draugu pasikeičiame vietomis ir pakartojame eigą.

Pasidžiaugiamo darbu, paliekame piešinį džiūti.

Kitą dieną iš ryto pasikalbame apie grupėje kabantį paveikslą (pvz.: „*Kaip šiandien atrodo paveikslas?*“, „*Kokias spalvas matote?*“, „*Ar patinka paveikslas?*“, „*Kas jame nupiešta?*“ ir pan.).

Kviečiame piešti paveikslą, tačiau kita spalva ir ne teptukais, o pagaliukais. Piešiame ta pačia eiga (braukiame liniją, varviname, taškome). Pedagogas įamžina piešimo procesą.

Kitą dieną vaikų pieštus paveikslus pakabiname šalia savaitės įkvepiančio iššūkio – paveikslo.

Trečiadienį aptariame visus grupėje kabančius paveikslus: *pakviečiame rasti savo kurtus paveikslus, suskaičiuojame paveikslus, paprašome pasakyti, kuris paveikslas patinka*, ir pan.

Pakviečiame vaikus atsisėsti šalia savęs ir parodome A. Wenzel knygą „13 paveikslų, kuriuos dera žinoti“.

Verčiame knygą, skaičiuojame paveikslus, stebimės, *kiek jų daug ir kokie jie spalvingi*. Jei vaikams kyla klausimų, juos aptariame.

Prie paskutinio paveikslo apsistojame (42–43 psl.); į šį paveikslą sureaguojame, mimika rodydami nustebimą: „*Koks įdomus paveikslas! Kokias spalvas matote? Kiek taškiukų, brūkšniukų? Ar mūsų grupėje yra panašus paveikslas?*“

Laukiame vaikų reakcijos, neskubame pateikti atsakymų.

Jei vaikams nepavyko, nukreipiame jų dėmesį į jų pieštus paveikslus.

Vaikams parodome, kas piešė knygoje esantį paveikslą (40–41 psl.), pasidžiaugiame, kad esame dailininkai ir tapėme kaip Dž. Polokas.

Vaikai apžiūri dailininko nuotrauką, parodome nuotraukas, darytas jiems piešiant paveikslus.

Ketvirtadienio rytą dar kartą neskubėdami vartome A. Wenzel knygą „13 paveikslų, kuriuos dera žinoti“, atsakome į vaikams kilusius klausimus, sureaguojame į vaikų komentarus.

Pakviečiame vaikus nupiešti savo paveikslą: duodame A4 formato lapą ir piešimo priemonių.

Vaikų sukurtą abstraktųjį meną eksponuojame penktadienį, o A. Wenzel knygą „13 paveikslų, kuriuos dera žinoti“ paliekame laisvai prieinamą vaikams ir tėvams.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Remiantis A. Wenzel knyga „13 paveikslų, kuriuos dera žinoti“, plėtoti projektą „Dvigubas portretas“ (knyga: A. Wenzel. *13 paveikslų, kuriuos dera žinoti*, 34–35 psl.): priešais vaiką pastatome veidrodį ir pasiūlome jam nupiešti tai, ką mato veidrodyje.
- Atliekant tokias veiklas, galima naudoti ir kitas knygas: meno, fotografijų albumus, knygas apie dailininkus, M. K. Čiurlionio reprodukcijų albumą ir kitas knygas apie dailę.
- Projektas tema „Kokia naktis“ (knyga: A. Wenzel. *13 paveikslų, kuriuos dera žinoti*, 28–29 psl.): galima žaisti žaidimą „Diena–naktis“, piešti šaltomis (*naktis*) ir šiltomis (*diena*) spalvomis, kalbėti tema „Diena–naktis“.
- Projektas tema „Karaliaus pilyje“ (knyga: A. Wenzel. *13 paveikslų, kuriuos dera žinoti*, 22–23 psl.): galima kalbėti apie drabužius, papuošalus; statyti karališkas pilies ir sekti karalių pasakas.
- Projektas tema „Susipažinkime, aš vardu Kiškis“ (knyga: A. Wenzel. *13 paveikslų, kuriuos dera žinoti*, 14–15 psl.): į svečius šis kiškis gali ateiti per Šv. Velykas; galima rasti ir daugiau įvairių kiškių kitose knygose (pvz., B. Potter „Pasaka apie triušį Petriuką“); į grupę atnešti gyvą triušį.

Atlikdami šią veiklą, vaikai susipažįsta su meno kūriniais; skatinamas spontaniškumas; ugdomas vaiko meninis skonis; plečiamas vaiko akiratis ir aktyvusis bei pasyvusis žodynai.

KAŠ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas pastebi aplinkoje atsiradusius naujus daiktus? (17)
- Ar domisi knygos vartymu? (9)
- Ar užduoda klausimus, komentuoja? (9)
- Ar aktyviai dalyvauja veikloje? (18)
- Kaip reaguoja į knygių iliustracijas? (13)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Menas ir kūryba neprivalo būti gražūs, kartais menas – tai procesas, priemonių atradimas, jausmų išraiška ir išbandymas. Svarbu procesas, o ne rezultatas.
- Pernelyg dažnai nevertokime žodžių *kaip gražu, koks puikus piešinys*, juos keiskime šiais: *kiek spalvų (linijų) mačiau, kaip susikaupęs (susikaupusi) piešei ir pan.*
- Vaikai piešdami gali paslęsti, dažais apsimiškyti veidus, drabužius.

NAUDINGOS NUORODOS

Knygos vaikams ir pedagogui:

Wenzel. *13 paveikslų, kuriuos dera žinoti*. Modernaus meno centras, 2012.

Susie Brooks. *Nerk į meną*. Nieko rimto, 2019.

Paveikslų ar paveikslų reprodukcijų pavyzdžiai:

S. Gutauskas:

L. Gutauskas:

Savicko dailės galerija:

Vilniaus aukcionas:

MO muziejus:

E. Scinsko darbai:

Abstrakčiojo meno kūrimas kompiuteriu:

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI

Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui sudaro:

- Vadovas pedagogui
- *Pakylėta kasdienybė* (iki 6 m.)

I RINKINYS (iki 3 m.)

- *Judantys laiptai*
- „Aš“ pasaulis
- *Smėlio dėžė*
- ***Kalbos spintelė***
- *Atradimų takelis*
- *Korys*
- *Puodų orkestras*
- *Medžiagų dialogai*

II RINKINYS (3–6 m.)

- *Judantis pasaulis*
 - „Aš“ – matomas ir nematomas
 - *Kalbos ir knygos gelmė*
 - *Žalioji pieštukas*
 - *Energijos upė*
 - *Dėlionių kilimas*
 - *Pasaulis be sienų*
 - *Kūrybiniai dialogai*
 - *Mokymosi veidrodis*
 - *Realybių žaismė*
- Priedai knygelėms: *Judantys laiptai*, „Aš“ pasaulis, *Korys*, *Judantis pasaulis*, „Aš“ – matomas ir nematomas, *Žalioji pieštukas*, *Energijos upė*, *Dėlionių kilimas*, *Mokymosi veidrodis*, *Realybių žaismė*.

Kalbos ir muzikos gebėjimų ugdymas yra ne produktas, o procesas, kurį reikia pradėti puoselėti kuo anksčiau ir leisti jam natūraliai plėtotis. Vaikai kalbos ir muzikos mokosi labai panašiai – per patyrimą: jie priima viską, ką girdi, ir noriai mėgdžioja. Verbalinė komunikacija prasideda nuo bandymų pakartoti pirmuosius garsus ir intonacijas.

JUDANTYS LAIPTAI

iki 3 m.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Žaismė ir atradimai. Rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo pedagogui, parengtos ir išleistos įgyvendinant Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamą projektą „Inovacijos vaikų darželyje“. Projektą inicijavo Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, vykdė Nacionalinė švietimo agentūra.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI. Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui rengė autorių grupė: Ona Monkevičienė (grupės vadovė), Rita Gruodytė-Račienė, Tatjana Jevsikova, Leonas Kleniauskas, Eglė Krivickaitė-Leišienė, Asta Lapėnienė, Sonata Latvėnaitė-Kričėnienė, Rita Makarskaitė-Petkevičienė, Ligita Neverauskienė, Viktorija Sičiūnienė, Vaida Stupurienė.

Konsultavo: Vitalija Bujanauskienė, Laimutė Jankauskienė, Edita Maščinskaitė

Leidinį recenzavo Stefanija Ališauskienė

Kalbos redaktorė Anželika Tekutienė
Fotografai: Juozas Lukoševičius, Lina Mickevičė
Dailininkė Živilė Šimėnienė
Dizainerė Silva Jankauskaitė

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-454-561-0

Išleido ir spausdino UAB „Vitaė Litera“

© Nacionalinė švietimo agentūra, 2021

Rita Gruodytė-Račienė
Eglė Krivickaitė-Leišienė

JUDANTYS LAIPTAI

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI
REKOMENDACIJOS IKIMOKYKLINIO
UGDYMO PEDAGOGUI
I RINKINYS

Vilnius, 2021

KNYGELĖS AKCENTAI

Judesys svarbus visais gyvenimo etapais: nuo paties mažiausiojo iki garbaus amžiaus senjoro. Judėdamas vaikas susipažįsta su jį supančia aplinka, socializuojasi, mokosi taisyklių, kuria, improvizuoja, ieško ir atranda, mokosi kalbėti. Judėjimas svarbus fiziniam ir protiniam vystymuisi.

Atliekant aprašytas veiklas, žaidžiami įvairūs žaidimai, o juos žaisdamas vaikas ugdo pagrindinius judėjimo gebėjimus: sėdėti, ropoti, šliaužti, stotis, tūpti, stiebtis, eiti, bėgti, pašokti, peršokti, laiptoti, išlaikyti pusiausvyrą ir t. t.

Knygelė *Judantys laiptai* sudaryta iš dviejų dalių, skirtų smulkiajai ir stambiajai motorikai lavinti: 1. *Aikštė* skirta stambiajai motorikai lavinti (*Aukštyn kojomis, Nykštukai ir lobis, Trys kampai*); 2. *Karuselė* skirta stambiajai ir smulkiajai motorikai lavinti (*Spalvų akvariumas, Magijos žemė, Voriukų lenktynės*).

KNYGELĖ JUDANTYS LAIPTAI SUDARYTA IŠ DVIEJŲ DALIŲ:

1. „Aikštė“;
2. „Karuselė“.

VEIKLOS FORMOS:

judesių tyrinėjimo
stotelės.

RODYKLĖS PEDAGOGUI

Žaidybinio pobūdžio pratybos vaikams teikia džiaugsmo, žadina smagią, žvalią nuotaiką. Mažyliai džiaugsmingai reaguoja, jeigu pedagogas yra švelnus, judrus, linksmas, domisi vaikų atliekamais veiksmais, aktyviai įsitraukęs žaidžia kartu su jais.

Atliepiant naujausias Pasaulinės sveikatos organizacijos rekomendacijas, vaikai, išmokę vaikščioti, turėtų būti fiziškai aktyvūs bent po 3 val. kasdien. Jų fizinis aktyvumas turėtų būti paskirstytas per visą dieną.

Vaikus įtraukia įdomios užduotys, žaislai, įrenginiai, judėjimo erdvė ir tam skirtos priemonės. Vaikams nuobodu, kai jie mažai užimti, kai tenka ilgai laukti savo eilės atlikti pratimus ar užduotys neįdomios.

Vaikui būtina sudaryti įvairiapusio judėjimo galimybes, jį aktyvinti ir skatinti. Nuo besikartojančių pratimų vaikai pavargsta ne tiek fiziškai, kiek psichologiškai. Kad vaikai būtų sudominti ir įtraukti į ilgalaikį fizinį aktyvumą, ypač svarbi veiklos įvairovė. Svarbiausia skatinti, palaikyti, stimuliuoti natūralų vaikų poreikį judėti, kūrybiškai tyrinėti judesių įvairovę.

Įvairūs pratimai ir žaidimai praturtina vaikų judėjimo patirtį, supažindina su skirtingais judesiais, paprasčiausiais sporto šakų veiksmais. Fizinės ypatybės ugdomos kompleksiai: vaikai sistemingai mokomi vis sudėtingesnių judesių, sąlygos dažnai keičiamos, po truputį sunkinamos. Judesiai atliekami iš įvairių pradinių padėčių, keičiama judesių atlikimo kryptis, amplitudė ir greitis.

GALIMYBĖS

Vaiko raidai užtikrinti svarbu lavinti tiek stambiają, tiek smulkiąją motoriką. Lavinant stambiają motoriką, kai dirba viso kūno raumenys, lavinama jėga, greitis, statinė ir dinaminė pusiausvyra, koordinacija. Lavinant stambiają motoriką, geriau suprantama ir išmokstama kalba, taip pat ugdomas ritmo suvokimas, regimasis ir girdimasis suvokimas, gebėjimas derinti savo ir kitų vaikų veiksmus, gebėjimas sukaupti ir išlaikyti dėmesį, pratinama laikytis taisyklių.

Smulkiosios motorikos lavinimas yra tiesiogiai susijęs su vaiko kalbos raida. Galvos smegenų žievėje yra sritis, atsakinga už rankų pirštų, riešų ir plaštakų motorinį aktyvumą. Ji yra šalia motorinio kalbos centro, todėl smulkiosios motorikos lavinimas aktyvina motorinio kalbos centro veiklą, o tai skatina kalbos raidą. Taigi, atliekant įvairius pirštukų judesius, gerėja ryšys tarp kairiojo ir dešiniojo smegenų pusrutulių, ir taip stimuliuojama smegenų branda.

Judesius valdančios smegenų žievės sritys ypač aktyvios pirmąjį gyvenimo penkmetį, o jautriausias laikotarpis, kai smegenyse formuojasi už kalbą atsakingos neuroninės jungtys, yra pirmieji penkeri gyvenimo metai. Pirštų galiukuose esantys nervai į galvos smegenis perduoda daugybę nervinių signalų, kurių įvairovė lemia vaikų smegenų vystymąsi ir kalbos motorinio centro formavimąsi. Vaikai, kuriems ankstyvajame amžiuje sudaromos palankios sąlygos mankštinti pirštus, greičiau pradeda taisyklingai kalbėti, geriau artikuliuoti garsus.

1

AUKŠTYN KOJOMIS

2. FIZINIS AKTYVUMAS. 2 žingsnis: savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdamas ar tempdamas daiktą, paima daiktą apimdamas jį pirštais; pralenda pro kliūtis. 3 žingsnis: lipa ir nulipa ranka pasiremdamas į atramą; atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio (neaukštos pakylės).

15. TYRINĖJIMAS. 2 žingsnis: stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. 3 žingsnis: atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip tai veikia, vyksta.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 1 žingsnis: pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į naujus daiktus, aplinkos pasikeitimus.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
judesių
tyrinėjimo
stotelė

Aukštyn kojomis, apversti, taburetė, bokštas, įprasta, neįprasta.

Stalas, taburetės.

- Kas atsitiko mūsų stalui?
- Ką galima veikti su apverstomis taburetėmis?
- Ką galima pastatyti iš taburečių?
- Kada pavyksta pastatyti bokštą iš taburečių?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Grupėje parengiama speciali erdvė: įprastai stovintis stalas apverčiamas aukštyn kojomis.

Leidžiame vaikams laisvai tyrinėti *apversto stalo fenomeną*.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Grupėje pastatytas stalas yra apverstas aukštyn kojomis.

Į grupę atsinešame vaikiškų taburečių (be atkaltės) ir pakviečiame vaikus bendrai veiklai.

Pasiūlome taburetes apversti aukštyn kojomis, kaip matėme apverstą stalą.

Pasiūlome paversti taburetes ant šono.

Pasiūlome iš apverstų aukštyn kojomis taburečių padaryti kelią ir juo praeiti.

Pasiūlome pastatyti iš jų bokštą.

Paklauskime vaikų, o ką dar galime veikti su neįprastomis – apverstomis taburetėmis? (Atsisėsti, užlipus nušokti, sustumdyti į įvairias figūras ir pan.)

Pabaigoje priminkime vaikams, kad reikia susitvarkyti: taburetes pastatyti ant kojų ir padėti į joms skirtą vietą.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Kaip vaikas reaguoja į aplinkos pokyčius? (15, 17)
- Kaip aktyviai vaikas dalyvauja veikloje? (2, 15)
- Kaip vaikui sekasi koordinuotai judėti (kelti, versti, stumti, padėti ir t. t.) rankose laikant taburetę? (2)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Vaikas gali sunkiau priimti pokyčius, kai stalas ir kėdės bus „netvarkingai“ ir ne kaip įprasta sustatyti grupėje. Tokiu atveju galima jį iš vakaro perspėti, kas jo rytoj lauks grupėje (t. y. apverstas stalas ir kėdės).
- Vaikas gali nesuprasti sąvokų, ką yra prašoma padaryti. Padėkime jam suprasti veiklas, papildomai pavyzdžiais paaiškinkime sąvokas. Pakviškime prie veiklos prisijungti ir logopedą.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Galima iš taburečių statyti (stumdyti) įvairias geometrines figūras, pavyzdžiui, trikampį ir kt. (žr. knygelę *Judantys laiptai*, „Trys kampai“).
- Piešti ant apversto stalo (žr. knygelę *Judantys laiptai*, „Spalvų akvariumas“).

NAUDINGOS NUORODOS

Veiklai siūlome lengvas, vaikams saugias (be aštrių kampų ir pan.) taburetes, pavyzdžiui, iš IKEA parduotuvės:

Veikla padės vaikams įprastus dalykus pažvelgti kitaip; lavins fantaziją ir kūrybinį mąstymą; skatins tyrinėti naujas galimybes judėti, bendradarbiauti, bandyti, ieškoti, atrasti ir pastebėti.

2

SPALVŲ AKVARIU- MAS

2. FIZINIS AKTYVUMAS. **1 žingsnis:** dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi – suima ir suspaudžia daiktą (pvz., skalbinių segtuką), perima daiktus iš vienos rankos į kitą. **3 žingsnis:** geriau derina akies – rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius.

8. SAKYTINĖ KALBA. **1 žingsnis.** Klausymasis: supranta elementarius kalbinančiojo klausimus ir prašymus, veiksmy pavadinimus, geba veiksmais atsakyti į klausimus. Kalbėjimas: vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksams įvardyti, norams išsakyti, palydi juos judesiu. **3 žingsnis.** Kalbėjimas: kalba kelių žodžių sakiniiais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį.

12. MENINĖ RAIŠKA. **1 žingsnis.** Vizualinė raiška: teptuku ar kitomis priemonėmis baksnoja, brauko, tepinėja palikdamas pėdsakus (taškus, įvairių krypčių linijų brėžius, dėmes). **2 žingsnis.** Vizualinė raiška: Džiaugiasi (šūkčioja, krykštuoja, mojuoja rankomis) dailės priemonės paliekamu pėdsaku ir patiriamais jutimais, siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį. **3 žingsnis.** Vizualinė raiška: spontaniškai reiškia emocijas, įspūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Bando ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius; eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, spauduodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
judesių
tyrinėjimo
stotelė

Segtukai, kempinė, spalvos
(raudona, mėlyna, žalia ir kt.), piešti,
spausti, segti, plėvelė, meno kūrinys.

Stalas, spalvoti skalbinių segtukai,
maistinė plėvelė, vaikams draugiški
dažai, kempinė, žirklys, teptukai.

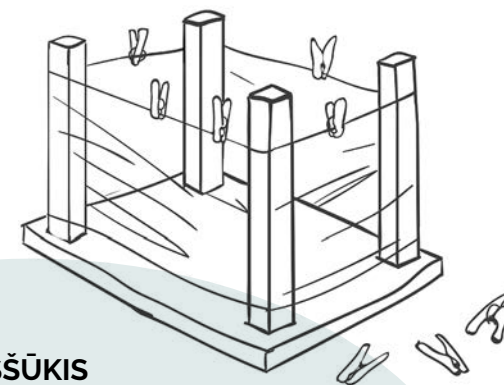

- Kuo pavirto mūsų stalas?
- Kokiomis priemonėmis patiko piešti?
- Kaip jaučiuosi piešdamas ant permatomo paviršiaus?
- Kokį garsą skleidžia teptukas ar kempinė, piešiant ant plėvelės?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Grupėje parengiama speciali erdvė: įprastai stovintis stalas apverčiamas aukštyn kojomis, o šios apvyniojamos maistine plėvele. Šalia padedame segtukų skalbiniams. Leidžiame vaikams laisvai tyrinėti apverstą, plėvele apvyniotą stalą ir segtukus.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Grupėje pastatytas stalas apverstas,
o jo kojos apvyniotos maistine plėvele.

Pakviečiame vaikus veiklai.

Pasiūlome vaikams paimti segtukus ir pabandyti juos suspausti ir atleisti. Tai pakartoti kelis kartus.

Pabandykite segtukus prisegti prie plėvelės.

Pasiūlykime segtukais apsegti visą plėvelės viršutinį kraštą.

Pasidžiaukime sukurtu meno kūrinium.

Galime pasiūlyti įvardyti susegtų segtukų spalvas.

Atsineškime nedideliais gabalėliais sukarpytų kempinėlių. Pasiūlykime jas vaikams suimti su segtukais. Pabandykite tai pakartoti kelis kartus. Jei nepavyksta, nespaukite vaikų būtinai tai padaryti, o pasiūlykite tai pakartoti po kurio laiko.

Atsineškime įvairių spalvų dažų ir teptukų. Pakvieskime vaikus ant plėvelės piešti pasirinkta priemone, t. y. teptuku, kempinėle, suimta pirštais, arba segtuku.

Pasidžiaugiamės sukurtais meno kūriniais.

Veikla padės vaikams įprastus dalykus pažvelgti kitaip; lavins fantaziją ir kūrybinį mąstymą; skatins tyrinėti naujas galimybes, kurti.

Dalyvaujant lavėja smulkią motoriką, taktilinius pojūčius, kalbą (pasyvūs ir aktyvūs žodynai).

KAJĄ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar geba smiliumi ir nykščiu suspausti segtuką ir prisegti jį prie plėvelės? (2)
- Kokius garsus, skiemenis, žodžius vartoja vaikas, užsiimdamas veikla? (8)
- Ar pasakoja / kokius žodžius vartoja apibūdindamas savo kūrinį? (8)
- Ar domisi ir kaip domisi priemonėmis? (12)
- Kokiais judesiais kuria piešinį (brauko, baksnoja, spauduoja ir pan.)? (2, 12)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Vaikams gali nepavykti iš pirmo karto suspausti ir prisegti skalbinių segtukų. Rekomenduojama kartoti veiklą su segtukais reguliariai, kas savaitę, kas kartą parodant, kaip turi dirbti pirštukai, kad suspaustu segtukus. Mankštiname pirštukus.
- Vaikai gali panorėti įlipti į „akvariumą“ ir išlipti iš jo. Arba gali užsigeisti piešti, įlipę į „akvario“ vidų. Suteikime vaikams daugiau laisvės eksperimentuoti, tyrinėti, kurti.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Piešti, segti segtukus, plėvelę ištempus lauke, pavyzdžiui, tarp medžių.
- Veikla su *lapais* (žr. knygelę *Kalbos spintelė*, „Lapai“).

3

MAGIJOS ŽEMĖ

1. KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI. 2 žingsnis: paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą. 3 žingsnis: padeda į vietą vieną kitą daiktą.

2. FIZINIS AKTYVUMAS. 2 žingsnis: mosteli plaštaka, paima daiktą pirštais, išmeta daiktus iš rankos atleisdamas pirštus. 3 žingsnis: geriau derina akies – rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius.

8. SAKY TINĖ KALBA. 1 žingsnis. Kalbėjimas: vartoja įvairius garsus ir judesius: daug čiauška, kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis; vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksams įvardyti, norams išsakyti, palydi juos judesiu. 2 žingsnis. Klausymasis: supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta prašymus, kvietimus. Kalbėjimas: mėgdžioja, pakartoja nesudėtingos struktūros žodžius, pakartoja veiksmus, dalyvauja paprastuose žodžių žaidimuose.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
judesių
tyrinėjimo
stotelė

Skraistė, mėlyna, geltona, raudona ir kt. spalvos, aukštyn, žemyn, šokti, nušokti, pritūpti, pasistiebti, magiški žodžiai, burtažodis.

Pintinė, spalvotos skraistės.

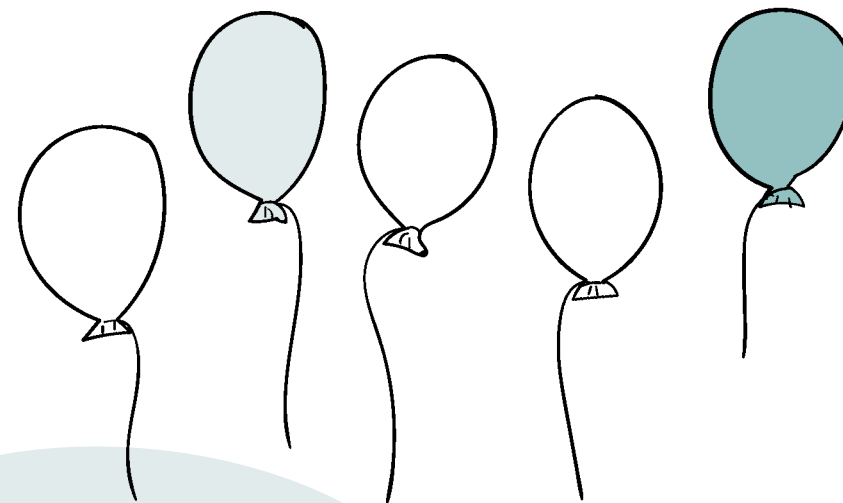

- Kokį garsą skleidžia krintanti skraistė?
- Kaip skraistė plasnoja?
- Kiek sveria skraistė?
- Ką jaučiu žaisdamas su skraiste?
- Kokių spalvų skraistes matau?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Grupėje parengiama speciali erdvė laisvai judėti. Pastatoma pintinė, pilna įvairių spalvų skraisčių. Leidžiame vaikams laisvai tyrinėti pintinės turinį: išbandyti, kaip skraistės plevėsuoja aukštyn ir žemyn, užsirišti skraistę it apsiaustą, palyginti, ar jos sklando ore taip, kaip balionai, ir pan.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Grupėje yra daug spalvotų balionų.

Pakviečiame vaikus veikti. Pasiūlome kiekvienam paimti po skraistę: pašokdinsime skraistes ir pasidžiaugsime, kaip gražiai ir lengvai jos plevėsuoja ore.

Iškėlus skraistę aukštyn, atleisti pirštukus ir paleisti ją, kad nuplevėsuotų žemėn (komentuojame: „Kaip gražiai krinta skraistė“).

Paėmus skraistę už dviejų kampų, kelti ją aukštyn, leisti žemyn, kartojant tai keletą kartų, neskubant (atlikdami kiekvieną veiksmą, vis kartojame: „Aukštyn, žemyn“, t. y. įvardijame atliekamus veiksmus).

Pritūpę paimame skraistę už dviejų kampų, stodamiesi keliame ją aukštyn ir pasistiebiame, tępdami – leidžiame skraistę žemyn.

Pritūpę paimame skraistę už dviejų kampų, stodamiesi keliame ją aukštyn ir įkvepiame pro burną, tępdami – leidžiame skraistę žemyn ir iškvepiame pro burną (kvėpuojant lūpos turi būti O formos).

Pritūpę paimame skraistę už dviejų kampų, stodamiesi keliame ją aukštyn, pakėlę stabelime ir pasakome *magiškus žodžius* („pa-pa-ta“)*, tępdami – leidžiame skraistę žemyn ir pritūpę dar kartą pakartojame *magiškus žodžius* („pa-pa-ta“).

Pasiūlome vaikams susirasti draugą, su kuriuo tęstų magiją (t. y. du vaikai atliktų judesius su viena skraiste).

* „Magiškus žodžius“ galima vis keisti pagal tai, kokius garsų junginius vaikams sunkiau sekasi tarti.

Paskraidinkime skraistes poromis: kiekvienas vaikas paima už dviejų skraistės galų, abu vaikai kartu kelia skraistę aukštyn ir leidžia ją žemyn, tai kartuoja keletą kartų, neskuba.

Poromis pritūpę paimame skraistę už kampų, stodamiesi keliam ją aukštyn ir pasistiebiame, tępdami – leidžiame skraistę žemyn.

Poromis pritūpę paimame skraistę už kampų, stodamiesi keliam ją aukštyn ir įkvepiame pro burną, tępdami – leidžiame skraistę žemyn ir iškvepiame pro burną (kvėpuojant lūpos turi būti O formos).

Poromis pritūpę paimame skraistę už kampų, stodamiesi keliam ją aukštyn, pakėlę stabtelime ir pasakome *magiškus žodžius* („šaaš-šaaš“), tępdami – leidžiame skraistę žemyn ir pritūpę dar kartą pakartojame *magiškus žodžius* („šaaš-šaaš“).

Kiekvienas vaikas vėl pasiima po skraistę ir sukasi aplink savo ašį tai į vieną, tai į kitą pusę.

Pasiūlome vaikams pasitiesti skraistę ant grindų, pritūpti ir užšokti ant jos, nušokti nuo skraistės ant grindų.

Leidžiame vaikams laisvai judėti su skraistėmis, o vėliau pakviečiame sudėti skraistes atgal į pintinę.

Veikla lavins vaikų vaizduotę, kvėpavimą, judesių koordinaciją, plastiškumą.

Dalyvaujant lavėja smulkioji ir stambioji motorika, kalba (pasyvusis ir aktyvusis žodynas); lavėja sudėtingos artikuliacijos garsų junginių tarimas.

NAUDINGOS NUORODOS

Knyga vaikams ir pedagogui: Sonata Latvėnaitė-Kričėnienė, Jolanta Vaišvilienė. *Muzikinė istorija „Vienaragio mįslė“ (su CD)*. Muzikija, 2016.

KAŠ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar geba suimti skraistę už kraštų dviem pirštais? (2)
- Ar geba atlikti kelis veiksmus vienu metu, pavyzdžiui, tūpdamas iškvėpti? (2)
- Ar geba pakartoti *burtazodžius*? (8)
- Kokius garsus, skiemenis, žodžius vartoja vaikas, užsiimdamas veikla? (8)
- Ar tvarkingai padeda į vietą daiktus? (1)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Vaikams iš pirmo karto gali nepavykti atlikti prašomus veiksmus, judesius. Rekomenduojama kartoti judesį, jį įvardijant, pavyzdžiui, sakant „pasistiebiame“, parodyti tą veiksmą, t. y. stojantis iš pritūpimo, siekti rankomis kuo aukščiau, net pasistiebiant ant pirštų galų. Kartoti šią veiklą reguliariai, kol vaikas išmoksta judesį ir jo pavadinimą. Paskui išmoktą judesį galima pakeisti nauju. Suteikime vaikams daugiau laisvės eksperimentuoti, tyrinėti, kurti. Rekomenduojama labai atidžiai parinkti muziką veiklai. Ji turėtų neblaškyti vaiko dėmesio (žr. „Naudingos nuorodos“).
- Vaikams gali nepavykti pasakyti parinktus „magiškus žodžius“. Bendradarbiaujant su logopedu, parinkime individualizuotus ar atitinkamai amžiaus grupei sunkumų keliančius sudėtingos artikuliacijos garsų junginius.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Šia veikla galima užsiimti reguliariai, kaskart keičiant vieną ar kitą veiksmą, pavyzdžiui, galima po skraiste pasislėpti, pūsti į plačiai išskleistą skraistę.
- Sukurti iš skraisčių spalvotą mozaiką.
- Sukurti šokį su skraistėmis.
- Su skraistėmis suvaidinti stebuklinę pasaką (pvz., apie Vienaragį).

4

NYKŠTUKAI IR LOBIS

2. FIZINIS AKTYVUMAS. **1 žingsnis:** sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal, įkalnėn ir nuokalnėn, laiptais aukštyn; tikslingai siekia daikto, rankos judėjimą seka akimis, pačiumpa ir laiko daiktą saujoje, stuksena, gniaužo, perima daiktus iš vienos rankos į kitą. **2 žingsnis:** pralenda pro kliūtis keturpėscia. **3 žingsnis:** tikslingai skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis.

3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA. **2 žingsnis:** atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.

9. RAŠYBINĖ KALBA. **1 žingsnis.** Skaitymas: vartinėja, žiūrinėja paveikslėlių knygeles, žiūrinėja paveikslėlius. Palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą) kartu su suaugusiaisiais. **3 žingsnis:** geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
judesių
tyrinėjimo
stotelė

Nykštukai, lobis, kalnas,
įkalnė, nuokalnė, šliuožti,
šliaužti, kopti, stuksenti,
plaktukas, ledas.

Maišas, kaladėlės, medinis plaktukas,
poroloninės gimnastikos formos, kortelės,
ilustruojančios pasaką „Snieguolė ir
septyni nykštukai“, žaislinis tunelis.

- Kas yra lobis?
- Kaip surasti, kur glūdi lobiai?
- Ar lobį lengva rasti?
- Ar noriu išsiruošti į lobiaus paieškos kelionę?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Pagal paveikslėlius sekame pasaką „Snieguolė ir septyni nykštukai“. Rekomenduojamas *lėtas* skaitymas (žr. knygelę *Kalbos ir knygos gelmė*, „Lėtas knygos skaitymas“). Su vaikais aptariami nykštukai (pagal iš anksto pasiruoštą kiekvieno nykštuko nuotrauką ar paveikslėlį): koks yra jų darbas, charakterio savybės, vardai, išvaizdos bruožai? Aptariamos paveikslėliuose vaizduojamų nykštukų nuotaišos. Pedagogas imituoja aptariamas emocijas (veido išraiška, judesiu). Nepamirštame aptarti ir Snieguolės, nykštukų namo.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Lobių skrynelė, pilna
įvairių daiktų.

Kitą rytą prisimename skaitytą pasaką „Snieguolė ir septyni nykštukai“.

Prisimename aptartus klausimus: *Ką nykštukai veikia? Koks yra jų darbas? Kur jie dirba?* ir pan.

Po diskusijos vaikams pasiūlome pabandyti „tapti“ nykštukais: eiti jų keliu ir kalno tunelyje iškasti lobį.

Pakviečiame į veiklai specialiai paruoštą erdvę (lauke ar grupėje): išdalijame kiekvienam vaikui po „maišą“ (tai gali būti medžiaginis maišelis ir pan.), kuriame įdėta po medinį plaktuką. Užsimegame maišą per petį (kaip tai darė nykštukai).

Vaikams pasiūlome eiti išsiriavus vienas paskui kitą (kaip tai darė nykštukai, eidami

į kalną kasti lobio). Pedagogas sako: „Dabar būsime *nykštukai linksmuoliai* ir linksmai sakysime: *Mes nykštukai, mes maži, mes maži, mes maži, / Mes keliaujame visi, keliaujame visi*. O dabar būsime liūdni nykštukai ir liūdnai kartosime tą pačią skanduotę“ (muzika šiai skanduotei nurodyta „Naudingose nuorodose“).

Ateiname į veiklai paruoštą erdvę: iš poroloninių formų, gimnastikos čiužinių ir žaislinių tunelių sukurtą „taką link kalno“. Veiklos inventorių sumodeliuojamas taip, kad būtų sudaryta galimybė lavinti tokius judėjimo gebėjimus, kaip lipti į kalną, šliužti nuokalne, šliaužti ar keturpėsčia ropoti tuneliu ir pan.

Taip pasiekama „lobių skrynia“. Joje randame „brangakmenių“ – lede užšaldytų įvairių daiktų (pvz., nedidelių medinių įvairių formų kaladėlių).

Pasiūlome pasiimti po „brangakmenį“, tačiau jį dar reikia iškrapštyti iš ledo.

Iš savo maišų vaikai išsitraukia medinius plaktukus.

Paruoštoje erdvėje (jei veikla vyksta vidaus patalpoje – galima patiesti ant grindų plėvelę) pasiūlome vaikams turimu plaktuku pastuksenant, padaužant ledą, išimti „lobį“ (kaladėlę).

Iškrapščius iš ledo medinę kaladėlę, įsidėti ją į maišą. Jei dar yra likę „lobio“, pakartoti veiksmus.

Jau laikas nykštukams grįžti namo, turime įveikti kelią iš kalno gelmės namų link.

Įveikę kliūčių ruožą, grįžtame į grupę. Pasiūlome eiti išsirikiavus vienam paskui kitą ir kartojant nykštukų skanduočių. Pedagogas sako: „Dabar būsimė *nykštukai linksmuoliai* ir linksmi sakysime: *Mes nykštukai, mes maži, mes maži, mes maži, / Mes keliaujame visi, keliaujame visi.* O dabar būsimė liūdni nykštukai ir liūdnai kartosime tą pačią skanduočių“.

Ši veikla lavina vaikų judėjimo gebėjimus (smulkiąją, stambiają motoriką), ugdo vaizduotę, padeda suprasti, atpažinti ir išreikšti skirtingas emocijas (linksmas, liūdnas ir kt.). Skatina domėtis rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu ar pasakojamu tekstu.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas noriai, džiaugsmingai juda ir įsitraukia į judrius žaidimus? (2)
- Ar domisi pasakojamu tekstu? (9)
- Ar imituoja įvairias emocijas (liūdnas, linksmas ir kt.)? (3)
- Kaip sekasi stuksenti ledo gabalą (pvz., ar pataiko į ledą)? (2)
- Ar geba judėti tiksliai, pralįsti pro kliūtis keturpėsčia? (2)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Vaikams gali nepavykti sklandžiai atlikti veiklą iš pirmo karto. Rekomenduojama kartoti veiklą reguliariai.
- Vaikai gali nesuprasti sąvokų, ką yra prašoma padaryti. Padėkime jiems suprasti, papildomai pavyzdžiais paaiškinkime sąvokas. Pakviškime prie veiklos prisijungti ir logopedą arba ergoterapeutą.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Erdvė fizinei veiklai gali būti paruošiama įvairiai, atitinkamai pagal vaikų turimus judėjimo įgūdžius.
- Mokytis su šia pasaka susijusių dainelių.
- Plėtoti temą apie kalnus ar kalvas (dideli, maži), žiūrėti nuotraukas apie kalnus, atsinešti savo nuotraukų, kur galbūt teko lankytis.
- Veikla su akmenimis ar mineralais: lyginti – didelis ar mažas, statyti iš jų bokštus.
- Ledą galima ne daužyti, o tirpdyti pipetėmis lašinant šiltą vandenį.

NAUDINGOS NUORODOS

Muzikinis ritminis fonas skanduotei:
Edvard Grieg, *In the Hall of the Mountain King*:

5

TRYS KAMPAI

2. FIZINIS AKTYVUMAS. 2 žingsnis: savarankiškai atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdamas daiktą. 3 žingsnis: tikslingai eina, eina siaura linija. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, peršoka kliūtis, peršoka liniją. Geriau derina akies – rankos judesius.

9. RAŠYBINĖ KALBA. 2 žingsnis. Skaitymas: kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. 3 žingsnis. Skaitymas: geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius. Rašymas: įvairiomis rašymo priemonėmis kraigloja vertikalias ir horizontalias linijas.

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. 2 žingsnis. Matavimas: žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos ir dydžio daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: *paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų* ir pan. 3 žingsnis. Skaiciavimas: geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. Matavimas: tapatina daiktus pagal formą, dydį.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
judesių
tyrinėjimo
stotelė

Trikampis, trys, linija, įsokti,
išsokti, peršokti, taburetė,
šešėlis.

Popieriaus lapai, lipni juosta,
trikampių iškarpos, pieštukai,
taburetės.

- Kaip atrodo trikampė forma?
- Kas yra šešėlis?
- Kada galime pamatyti šešėlį?
- Kaip galiu pagauti šešėlį?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Saulėtą dieną vaikai pastebi grupėje ant grindų krintantį didelį trikampio formos (kontūrų) šešėlį. Šis šešėlis atsiranda dėl ant lango užklijuoto iš popieriaus iškirpto trikampio (pilnavidurio arba tuščiavidurio). Leidžiame vaikams laisvai jį patyrinėti, pavyzdžiui, vesti ant grindų trikampio linijas pirštuku, apvažiuoti trikampio kontūrą su žaisline mašinyte ar praeiti jį su lėle, apibėgti patiems ar pan.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Grupėje atrinkti trikampės formos daiktai (kaladėlės, formelės). Leidžiame vaikams juos tyrinėti, su jais žaisti.

Pakviečiame vaikus trikampio šešėlį „pagauti“ („jėminti“) – stebint vaikams pedagogas baltos ar kitos spalvos lipnia juosta užklijuoja trikampio kraštines (tris tiesias kampais susijungiančias linijas pagal krantinčio trikampio formos šešėlio kontūrus). Nepamirštame kiekvieno atliekamo veiksmo vaikams įvardyti.

Pasiūlome vaikams sustoti prie trikampio linijų (iš išorės) už visų trijų šonų.

Visi vienu metu judesiais patyrinėsime šį trikampį:

- išsokime į trikampį, išsokime iš trikampio, į jį pasisukę veidu (veiksmas pakartojamas kelis kartus);
- išsokime į trikampį, išsokime iš trikampio, pasisukę šonu (veiksmas pakartojamas kelis kartus);

- pajudėkime trikampiu: pasisukę šonu zigzagaš šokinėkime per liniją į kairę – į dešinę, judėdami į priekį;
- eikime siaura trikampio linija vienas paskui kitą;
- siaura trikampio linija dviem kojytėmis šokinėkime pirmyn;
- siaura trikampio linija dviem kojytėmis šokinėkime pirmyn ir skaičiuokime: „Vienas, du, trys“. Tariant „trys“ galima pritūpti ir delnais paliesti grindis. Kartojame keletą kartų.

Pedagogas klausia: „Vaikai, paskaičiuokime, kiek kampų turi ši figūra? – ir, ant kiekvieno figūros kampo statydamas po apverstą taburetę, skaičiuoja, – vienas, du, trys“.

Pakviečiame vaikus likusias apverstas taburetes sustumdyti ant pažymėtų trikampio linijų.

Pasiūlome vaikams „pagauti savo trikampio šešėlį“.

Pedagogas turi iš anksto pasiruošęs trikampio formos iškarpu (A4 formato lapo dydžio ar šiek tiek mažesnių).

Pasiūlome vaikams kreipdamiesi: „Pagavome vieną didelį trikampio šešėlį, o dabar pasigaukime kiekvienas savo“.

Vieną iškarpu priklijuojame ant lango (atokiau nuo didžiojo trikampio) ir klausiamo: „Vaikai, kur yra šešėlis, kas jį pagaus?“.

Vaikui, kuris pirmas „pagavo“ šešėlį ant grindų, duodame lapą ir paprašome palaukti, kol draugai pagaus savo šešėlius.

Kai visi vaikai „pagauna“ po savo trikampio šešėlį, duodame jiems po pieštuką ir paprašome šešėlį nupiešti ant lapo.

Pasidžiaugiamo veiklos rezultatais.

Dalyvaujant lavėja smulkioji ir stambioji motorika, taktiliniai pojūčiai, kalba (pasyvusis ir aktyvusis žodynai).

Veikla padės vaikams įprastus dalykus pažvelgti *kitaip*; lavins vaizduotę ir kūrybinį mąstymą; skatins tyrinėti naujas galimybes, kurti.

KAŲ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar geba atlikti fazines užduotis ir koordinuoti judesius (eina tiesia linija, peršoka liniją, stumia daiktą ir kt.)? (2)
- Kaip sekasi braižyti šešėlio linijas ant lapo? (2, 9)
- Ar suvokia, kur ieškoti trikampės formos šešėlio? (11)

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Stebėti, kaip keičiasi šešėlio kritimo vieta vėliau tą pačią dieną (lyginti su ant grindų lipnia juosta pažymėto trikampio linijomis).
- Susijusi veikla aprašyta knygelėje *Judantys laiptai*, „Aukštyn kojomis“.
- Tą pačią veiklą atlikti su kitų formų (pvz., žvėrelių, įvairių daiktų) aplikacijomis.
- Susijusi veikla aprašyta vyresniems vaikams skirtoje knygelėje *Judantis pasaulis*, „Pagauk šešėlį“.

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Vaikams gali nepavykti sklandžiai atlikti veiklą iš pirmo karto. Rekomenduojama veiklą kartoti reguliariai.
- Vaikai gali nesuprasti sąvokų, ką yra prašoma padaryti. Padėkime jiems suprasti, papildomai pavyzdžiais paaiškinkime sąvokas. Pakviškime prie veiklos prisijungti ir logopedą arba ergoterapeutą.

NAUDINGOS NUORODOS

- Daugiau informacijos apie edukacines veiklas su šešėliais galima rasti *Reggio Emilia* svetainėje:

6

VORIUKŲ LENKTYNĖS

2. FIZINIS AKTYVUMAS. **1 žingsnis:** dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi – suima ir suspaudžia daiktą. **3 žingsnis:** pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes); tikslingai eina, apeina arba peržengia kliūtis, eina linija. Lipa ir nulipa, atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją. Vertybinė nuostata: noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.

8. SAKY TINĖ KALBA. **1 žingsnis.** Klausymasis: supranta elementarius kalbinančiojo klausimus ir prašymus. Supranta veiksmy pavadinimus, geba veiksmais atsakyti į klausimus. Kalbėjimas: bendraudamas vartoja įvairius garsus ir judesius: daug čiauška, kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis. Vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksams įvardyti, palydi juos judesiu.

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. **2 žingsnis.** Matavimas: žaisdamas stengiasi rasti reikiamos spalvos daiktą. **3 žingsnis.** Matavimas: suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
judesių
tyrinėjimo
stotelė

Voriukas, lenktynės, trasa,
užšokti, nušokti, lipti, nulipti,
mėlyna, žalia, raudona, geltona
ir kt. spalvos, virvė, linija, pūsti.

4–5 ilgos skirtingų spalvų virvės,
didelis žaidimų kauliukas (su skaičiais),
sensorinių silikoninių diskų rinkiniai
(po 2 vnt.), žirklys, popierius, piešimo
ar spalvinimo priemonės.

- Kokios spalvos bus (yra) mano voriukas, kurį pasigaminsiu?
- Kokios būna lenktynių trasos?
- Kaip gali atrodyti vorų lenktynių trasa?
- Kaip toli mano pasigamintas voriukas gali pajudėti, kai aš į jį pučiu?
- Kaip jaučiuosi eidamas voriukų lenktynių trasa?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Vaikai nuspalvina iš popieriaus iškirptus voriukus (žr. šios knygelės priedo 1 lapą) pasirinkta viena iš kelių pasiūlytų spalvų. Ant stalo padedama po du vienetus geltonos, žalios, mėlynos, raudonos, violetinės spalvų piešimo priemonių (siūlomos spalvos turėtų atitikti silikoninių diskų ir virvių spalvas).

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Į grupę atnešamas terariume gyvenantis voras. Vaikai jį stebi keletą dienų. Aptarinėja.

Pakviečiame vaikus parengti lenktynių trasą jų nuspalvintiems voriuokams: 4–5 skirtingų spalvų virves ant grindų išilgai ištiesiame taip, kad per centrą jos persikryžiuotų.

Pedagogas atneša sensorinius silikoninius diskus prie „voratinklio“ ir kviečia vaikus diskus pasirinkti tokių spalvų, kokių yra jų nuspalvinti voriuokai.

Vaikai, išsirinę voriuoko spalvą atitinkantį diską, jį pasideda į lenktynių trasos pradžią ir ant disko uždeda voriuoką.

Paprašome vaikų nusiąuti avalynę ir likti su kojinitėmis (basomis).

Pedagogas vaikams paaiškina žaidimo „Voriukų lenktynės“ taisykles: pedagogas meta žaidimų kauliuką (pvz., su taškeliais); iškritęs skaičius žymi, kiek kartų reikės pūsti voriuoką, pavyzdžiui, iškritus skaičiui 2, vaikai du kartus pučia voriuokus, kad jie judėtų lenktynių trasos centro link (lenktynių trasos centras – virvių susikirtimo vieta).

Vaikai pasiima voriuokus į rankas, užlipa ant diskų, pašokinėja (patrepsi) nuo kojtės ant kojtės ir pasako voriuokui sėkmę nešantį linkėjimą: „Vore, bėk bėk, tu skubėk, / Pirmas tu nulėk (ar kitokį, pedagogo pasiūlytą ar pačių sugalvotą).

Leiskime vaikams iš pradžių pabandyti, kaip stipriai reikia pūsti, kad jų pasigamintas voriuokas pajudėtų iš vietos reikiama kryptimi.

Vaikai pasiruošia lenktynėms: voriuokus padeda ant grindų, stebi, koks iškrinta skaičius, arba klausosi, kokį skaičių pasako pedagogas.

Kartoti kauliuko metimą, voriuokų pūtimą.

Lenktynės tęsiasi tol, kol visi voriuokai pasiekia finišą.

Jei kuriam nors vaikui sunkiau sekasi pūsti voriuoką, ir jis labai atsilieka nuo draugų, vaikus, pasiekusius finišą, pakviečiame padėti draugams. Arba pasiūlykime pūsti lengvesnį objektą, pvz., plunksną.

Pasibaigus lenktynėms, pedagogas pakomentuoja, kaip šauniai sekėsi voriuokams lenktyniauti, pasiūlo atokesnę vietą jiems pasidėti ir kurį laiką „pailsėti“.

Sukviečiame vaikus prie voriuokų lenktynių trasos ir pasiūlome po ją pasivaikščioti patiems, visiems kartu.

Pavyzdžiui, lipdamas ant raudonos spalvos virvės, pedagogas pakviečia vaikus eiti jam iš paskos, įvardijant, kokios spalvos linija yra einama.

Tą patį pakartojame su visų spalvų virvėmis.

Kviečiame vaikus dar kartą pereiti lenktynių trasą, bet šįkart – su kliūtimis: ant virvių pedagogas savo nuožiūra išdėlioja silikoninius diskus – „kliūtis“, ant kurių galima užlipti ir nulipti arba užšokti ir nušokti.

Taip „įveikiame kliūtis“, eidami per visų spalvų virves.

Dalyvaujant lavėja smulkioji ir stambioji motorika, taktiliniai, sensoriniai pojūčiai, kalba (pasyvusis ir aktyvusis žodynai), artikuliacinis aparatas.

Veikla padės lavinti vaizduotę ir kūrybinį mąstymą; skatins tyrinėti naujas galimybes, kurti.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar geba smiliumi ir nykščiu suimti virvę, popierinį voriuką? (2)
- Kaip koordinuoja judesius (eina tiesia linija, užsoka (nušoka) ant (nuo) disko ir kt.)? (2)
- Kokių garsus, skiemenis, žodžius vartoja vaikas, užsiimdamas veikla? (8)
- Kaip sekasi pūtimo pratimas – lenktynės? (2, 8)
- Kaip sekasi rasti reikiamos spalvos virvę, piešimo priemonę ar silikoninį diską? (11)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Vaikams gali nepavykti sklandžiai atlikti veiklą iš pirmo karto. Rekomenduojama ją kartoti reguliariai, varijuojant su kliūtimis.
- Vaikai gali nesuprasti sąvokų, ką yra prašoma padaryti. Padėkime suprasti, papildomai pavyzdžiais paaiškinkime sąvokas. Pakvieskime prie veiklos prisijungti ir logopedą arba ergoterapeutą.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Gamtamokslinis voro ir voratinklio tyrinėjimas.
- Nupiešti ar nulipdyti vorą (iš molio, plastilino, popieriaus skiaučių ir pan.).
- Išmokti dainelę (-ių) apie vorą.
- Išmokti rankomis padaryti voro šešėlį arba pirštų žaidimą „Voras“ (žr. „Naudingas nuorodas“).
- Susipažinti su istorija iš J. Marcinkevičiaus „Voro vestuvių“.
- Galima sugalvoti įvairių variacijų veiklos dalyje, kai vaikai bando įveikti voriukų lenktynių trasos kliūtis.

NAUDINGOS NUORODOS

Dainelės apie vorą:
Telebimbam „Voras“:

„Mažas mažas voras“:

Garsinė istorija
„Voro vestuvės“:

Voro šešėlio kūrimo
rankomis pavyzdys:

Sensorinių diskų
pavyzdžiai:

Knyga vaikams ir pedagogui:

Lina Beržinienė, Sonata Latvėnaitė-Kričienienė. *Muzikinių-teatrinių žaidimų knyga „Mano lagaminas“ (su CD)*. Muzikija, 2014.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI

Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui sudaro:

- Vadovas pedagogui
- *Pakylėta kasdienybė* (iki 6 m.)

I RINKINYS (iki 3 m.)

- *Judantys laiptai*
- „Aš“ pasaulis
- *Smėlio dėžė*
- *Kalbos spintelė*
- *Atradimų takelis*
- *Korys*
- *Puodų orkestras*
- *Medžiagų dialogai*

II RINKINYS (3–6 m.)

- *Judantis pasaulis*
- „Aš“ – matomas ir nematomas
- *Kalbos ir knygos gelmė*
- *Žalioji pieštukas*
- *Energijos upė*
- *Dėlionių kilimas*
- *Pasaulis be sienų*
- *Kūrybiniai dialogai*
- *Mokymosi veidrodis*
- *Realybių žaismė*

- Priedai knygelėms: *Judantys laiptai*, „Aš“ pasaulis, *Korys*, *Judantis pasaulis*, „Aš“ – matomas ir nematomas, *Žalioji pieštukas*, *Energijos upė*, *Dėlionių kilimas*, *Mokymosi veidrodis*, *Realybių žaismė*.

„Pastebėjome, kad grindys, kaip erdvus paviršiaus plotas, dovanoja begalę judėjimo galimybių įvairaus amžiaus vaikams ir yra vienas lengviausiai transformuojamų ugdymo proceso elementų. O ten, kur grindys pereina į pakylą ar laiptus, yra ypatinga vaikus supančios aplinkos vieta – čia, it miesto aikštėje (it. *piazza*), vaikai spontaniškai susiburia skirtingoms santykių raiškos situacijoms gvildinti: prisėda pasišnekučiuoti ar apsikeisti mažomis „brangenybėmis“, rungtyniauja, kas nušoks nuo aukštesnio laiptelio, bumpsėdami sėdynėmis leidžiasi nuo pakylų žemyn ar prigula ant laiptų ir ramiai stebi, kas vyksta aplinkui.“ (cit. iš „Children, spaces, relations. Metaproject for an Environment for Young Children“ (Eds. Giulio Ceppi, Michele Zini, 2011 (7th printing). Reggio Children: Reggio Emilia, Italy)

iki 3 m.

ATRADIMU
TAKELIS

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Žaismė ir atradimai. Rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo pedagogui, parengtos ir išleistos įgyvendinant Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamą projektą „Inovacijos vaikų darželyje“. Projektą inicijavo Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, vykdė Nacionalinė švietimo agentūra.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI. Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui rengė autorių grupė: Ona Monkevičienė (grupės vadovė), Rita Gruodytė-Račienė, Tatjana Jevsikova, Leonas Kleniauskas, Eglė Krivickaitė-Leišienė, Asta Lapėnienė, Sonata Latvėnaitė-Kričėnienė, Rita Makarskaitė-Petkevičienė, Ligita Neverauskienė, Viktorija Sičiūnienė, Vaida Stupurienė.

Konsultavo: Vitalija Bujanauskienė, Laimutė Jankauskienė, Edita Maščinskaitė

Leidinį recenzavo Stefanija Ališauskienė

Kalbos redaktorė Anželika Tekutienė
Fotografai: Juozas Lukoševičius, Lina Mickevičė
Dailininkė Živilė Šimėnienė
Dizainerė Silva Jankauskaitė

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-454-559-7

Išleido ir spausdino UAB „Vitaė Litera“

© Nacionalinė švietimo agentūra, 2021

Rita Makarskaitė-Petkevičienė

ATRADIMŲ TAKELIS

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI
REKOMENDACIJOS IKIMOKYKLINIO
UGDYMO PEDAGOGUI
I RINKINYS

Vilnius, 2021

TYRINĖJU
LIESDAMAS / 8 p.

2. Fizinis aktyvumas

VEIDRODĖLI
VEIDRODĖLI... / 14 p.

3. Emocijų suvokimas ir raiška
14. Iniciatyvumas ir atkaklumas

PYPT! ŠITAS
TINKA! / 18 p.

9. Rašytinė kalba

GAMTOS
RADINIŲ
KRAITELĖ / 46 p.

16. Problemų sprendimas
17. Kūrybiškumas

TAI NE TIK
MEDINĖ
LENTELĖ... / 22 p.

17. Kūrybiškumas

10.
Aplinkos
pažinimas
15.
Tyrinėjimas

SKYLUČIŲ
TYRINĖJIMAS / 39 p.

2. Fizinis aktyvumas
11. Skaičiavimas ir matavimas

VĖJO
BURTAI / 32 p.

4. Savireguliacija ir savikontrolė
18. Mokėjimas mokytis

VANDENS
MAGIJA / 26 p.

1. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai
6. Santykiai su suaugusiais

KNYGELĖS AKCENTAI

Šia knygele siekiama padėti pedagogams ugdyti pačių mažiausių vaikų *aplinkos pažinimo* ir *tyrinėjimo gebėjimus*. Tačiau aptariamas ugdymo turinys yra integralus, jis paliečia kur kas daugiau pasiekimų sričių.

Ankstyvajame amžiuje vaikas yra individualistas. Jis savarankiškai žengia savosios raidos keliu. Tačiau pedagogas, būdamas šalia, kurdamas įvairius ugdymo kontekstus ir situacijas, pasitelkdamas gamtinę aplinką, mažam vaikui gali parodyti stebuklą pasaulį. Norėtusi, kad vos ne kasdien vaikas patirtų kažką nematyto, nepatirto, negirdėto. Ir nuolat turėtų galimybę grįžti prie to paties, pradėti iš naujo ir siekti tiek kitaip.

GALIMYBĖS

Aplinkos pažinimas grindžiamas jūtimais. Per pojūčius bendraudami su gamta, vaikai įgyja tam tikrų žinių apie ją. „*Gamta, – kaip sakė R. V. Emersonas, – amžinai besikeičiantis debesis; niekuomet nebūdama tokia pat, ji visuomet išlieka pačia savimi*“. Taigi, gamta niekada nepabos: ji vis kitokia skirtingu metu, paros laiku. Tik svarbu kuo daugiau dėmesio skirti vaikų pasitapumui ugdyti.

KNYGELE ATRADIMŲ TAKELIS SUDARO 8 TEMOS, KURIAS VAIKAS GVILDENA:

- 1) liesdamas ir apžiūrinėdamas veidrodyje;
- 2) susipažindamas su edukaciniais žaislais ir priemonėmis;
- 3) įmindamas kai kurias vėjo ir vandens paslaptis;
- 4) tyrinėdamas smulkmenas, atveriančias kelius į pasaulį.

Veiklos modeliuojamos taip, kad vaikai mokytųsi žaisdami, tyrinėdami, praktiškai veikdami *tyrinėjimų laboratorijoje*. Žinoma, jeigu tik turime galimybę, ugdymui rinkimės *lauko edukacines erdves*.

RODYKLĖS PEDAGOGUI

Daug tikimės ir iš pedagogo. *Apie gamtos objektus vaikams reikia kalbėti teisingai, neišsisukinėjant, vartojant gamtamokslines sąvokas*. Ši knygelė turėtų padėti pedagogui supažindinti vaikus su gamta, aplinkos daiktais. Su jais vaikai susipažįsta įvairiai: žaisdami, stebėdami, tyrinėdami, sprenddami problemas, kurdami. Nereikia sukti galvos, ką pažinti, kuo domėtis... Visa tai yra šalia mūsų, kieme. Taigi, drašiai ir su džiaugsmu veskime mažuosius atradimų takeliu!

1

TYRINĖJU LIESDAMAS

2. FIZINIS AKTYVUMAS. **1 žingsnis:** tikslingai siekia daikto, rankos judėjimą seka akimis, pačiumpa, paglosto [...], gniaužo, dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi – suima smulkų daiktą. **2 žingsnis:** pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais [...], ploja rankomis.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. **1 žingsnis:** domisi aplinka, sutelkia dėmesį į arti esančius daiktus. Reaguoja į skirtingus paviršius. **2 žingsnis:** stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, daiktus [...].

15. TYRINĖJIMAS. **1 žingsnis:** stengiasi pamatyti, paliesti [...]. Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui, bando dalyvauti (mimika, judesiais, garsais). **2 žingsnis:** stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti [...].

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ar
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimo
laboratorija

Pojūčiai: rega, klausa,
skonis, uoslė, lyta.

Sensorinis (taktilinis) takelis; pojūčių,
sveikatingumo arba basakojų takas.

- Kas čia?
- Ar minkšta? Ar švelnu?
- Kur saga?
- Kur...? O kur...?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Vilniaus J. Basanavičiaus progimnazijos mokiniai per technologijų pamokas (mokytoja Aušra Jurgaitienė) lopšelio vaikučiams pasiuvo taktilinį takelį. Mokiniai, žinodami, kad jų darbas bus prasmingai naudojamas, stengėsi, vienas kitą skatino, įdėjo daug šilumos. Ir štai šis takelis atkeliauja į lopšelio grupę. Prasideda ugdomoji veikla.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Vaikai – vaikams.

LYTOS EDUKACIJA

Leiskime vaikui veikti savarankiškai. Tegul pats apsižvalgo, susiranda įdomiausias takelio vietas. Vienas galbūt susidomės sagomis, kitas – užtrauktuku, o trečias tyrinės „mėnulio paviršių“.

Stebėkime, kaip vaikas elgiasi kitą dieną: ar domisi tais pačiais takelio objektais, ar jo pažinimo erdvė plečiasi.

Kalbėkimės su tyrinėjančiu vaiku. Svarbios jo reakcijos, mimika. Paklauskime, pavyzdžiui: „Kur yra gėlė?“, „Kur yra baltas meškiukas?“. Jei vaikas nebando atsegti užtrauktuko, galime jį paskatinti: atsekime jį. Ar vaikas stebi mūsų veiklą? Kaip reaguoja? Vėliau sakykime: „Aš segsiu vieną, o tu – kitą“. Ir panašiai.

Stebėkime vaiko rankyčių judesius (liečia paviršius, gnaužo pirštukus, pirštukais suima detales, pasuka delną, mojuoja ir t. t.).

Kiekvieną naują daiktą grupėje ar kieme bandykime pažinti pasitelkę kuo daugiau jutimų. Pažinkime daiktų savybes: spalvą, kietumą, dydį, formą ir kt. Kuo daugiau jutimo organų dalyvaus suvokiant, tuo išsamiau ir tiksliau tą daiktą vaikas suvoks.

Paruoškime įvairių audinių atraižų rinkinių ir duokime vaikams. Skirtingų tekstūrų medžiagos skatina vaiko pažinimą, padeda ugdyti jo motorinę koordinaciją, vizualinius įgūdžius.

Vaikams nuo 6 mėn. duokime kamuoliukų, kubelių su skirtingais sienelių paviršiais. Mažiausiesiems duodami kamuoliukai turėtų būti minkšti. Tyrinėdami, liesdami tokius daiktus vaikai juda, šliaužioja – tai padeda vystyti jų raumenims. Be to, skirtingos spalvos ir formos vysto akių raumenis.

Lytos edukaciją tęskime ir su vyresniais (2–3 metų) vaikais.

Atsiranda puikių iniciatyvų. Štai viena mamytė pasiuvo raides. Jas papuošė įvairaus dydžio ir spalvų karoliukais, sagomis, spalvotomis ir švelniomis juostelėmis. Raidžių vidų užpildė žirniais, ryžiais.

Leiskime vaikams atpažinti savo vardo raidę. Jei reikia, padėkime. O gal tiesiog tegul ima atsitiktinę ar labiausiai patikusią raidę. Skirkime laiko susidraugauti su raide: apžiūrėti, liesti, tyrinėti. Kuo ji ypatinga? Kaip išpuošta? Ar pasiūta raidė yra švelni? Ar turi sagų? O kokių ji yra spalvų? Ir pan.

Tada raides dėkime ant šviesos stalo. Tyrinėkime toliau.

Atpažinkime į dubenėlius subertus ryžius ir žirnius. Paskui dar kartą apčiupinėję raides, ryžius ir žirnius atpažinsime jose: ryžiai yra smulkūs, o žirniai – stambesni.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

LYTOS EDUKACIJA LAUKE

Palieskime lapą, žolę, medžio kamieną, akmenį...

Jei turime basakojų, sveikatingumo ar pojūčių takelius, pereikime jais. Jei tokių takų neturime, tada bent basi pasivaikščiokime žolė.

Išnaudokime kiemą aplinkai pažinti per jautimus. Pavyzdžiui, pražydo gėlė – apžiūrėkime ir pauostykime; pakilo vėjas – pasiklausykime, kaip ūžauja, linguoja medžių šakos; lysvėje prinoko agurkas – jį palieskime, pajuskime, koks jis dygus, o paskui nuplaukime, paragaukime ir pan.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas čiumpa, liečia, glosto, parodo daiktus? (2)
- Ar daiktą pasiima, apimdamas jį pirštais? Ar paėmęs daiktą reaguoja plodamas? Ar išmetęs daiktą arba norėdamas jį paimti pasuka delnus? (2)
- Ar vaikas domisi aplinka, sutelkia dėmesį į arti esančius daiktus? Ar reaguoja į skirtingus daiktų paviršius? (10)
- Ar stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką? Ar joje orientuojasi? (10)
- Ar pažįsta kai kuriuos gyvūnus, daiktus? O gal jau juos ir pavadina (kad ir savo kalba)? (10)
- Ar reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui, bando dalyvauti (mimika, judesiais, garsais), paliesti? (15)
- Ar stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus? Ar stebi, kas vyksta aplinkui? Ar rodo kitiems, ką pavyko padaryti? (15)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Kūdikio elgesį lemia lytint, o ne regint gaunama informacija. Lytėjimo būdu gauta informacija tokio amžiaus vaikui yra įprasta, nes tai jis patyrė dar būdamas motinos įsčiose. Todėl pirmaisiais gyvenimo metais aplinkos pažinimas lytint tinkamas ir veiksmingas visiems vaikams. Vis dėlto, gali pasitaikyti medžiagų, skatinančių neigiamas emocijas. Todėl stebėjime, ar vaikas gerai jaučiasi, ar jo neblaško, nedirgina naudojama priemonė. Jei reikia, padėjime išvengti per didelio stimulų kiekio; pašalinkime dirginančią medžiagą ar paviršių. Pirmiausia užtikrinkime vaikui saugumą, jo adaptacijai ugdymo įstaigoje palankią aplinką. Būkime šalia, kalbėkimės su juo, tegul jis pasijunta ramus. Ir tuomet taktilinis takelis atvers jam savo paslaptis: sagas, užtrauktukus, kilpas, kutus; švelnius ir šiurkščius, lygius ir grublėtus paviršius; čia esančius meškiukus, gėles ir kitus objektus.

NAUDINGOS NUORODOS

Knygos vaikams:

Nicola Edwards. *Lietimo knyga*. Alma littera, 2020.

Anna Casalis. *Pažįstu gyvūnus su Peliuku Luku*. Alma littera, 2004.

Filippo Tommaso Marinetti išskiria šešias lytos jutimo kategorijas, pateikia jutimų skalę ir išvardija, kas juos sukelia.

1. Užtikrinčiausias, abstraktus, šaltas jutimas (švitrinis popierius, aliuminio folija, ...).
2. Vėsus, įtikinantis, racionalus jutimas (glotnus šilkas, šilko krepas, ...).
3. Jaudinantis, šiltas, nostalgiškas (aksomas, vilna, šilko ir vilnos krepas, ...).
4. Beveik erzinantis, karštas, valingas (šifonas, pintas šilkas, korėtas audinys, ...).
5. Minkštas, šiltas, žmogiškas [jutimas] (zomša, arklio arba šuns plaukai, žmogaus plaukai).
6. Šiltas, juslingas, sąmojingas, meilus. Ši kategorija turi dvi atšakas: 1) šiurkšti geležis, švelnus šepetys, kempinė, vielinis šepetys; 2) pliušas, gyvaplaukiai arba persiko pūkeliai, paukščio pūkai.

Dijana Raudonienė (2014).
Juslių edukacija [...].

2

VEIDRO- DĖLI VEIDRO- DĖLI...

3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA. 2 žingsnis: atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas. 3 žingsnis: pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradeda vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. 2 žingsnis: [...] pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, daiktus, jų atvaizdus. 3 žingsnis: atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių gyvūnų, daiktų, domisi jais.

14. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS. 2 žingsnis: pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą, kartoja tai, kas pavyko.[...] Savarankiškai modeliuoja kelis judesius ar veiksmus į vieną seką. Trumpam atitraukus dėmesį, vėl sugrįžta prie ankstesnės veiklos. 3 žingsnis: nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, [...] pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų [...].

15. TYRINĖJIMAS. 2 žingsnis: stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. [...]. 3 žingsnis: atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ar
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimo
laboratorija

Atspindys. Emocijos.
Mimika.

Plastikinės gyvūnų figūrėlės, veidrodžiai;
dažai, teptukas, dėžė su skrybėlėmis,
kepurėmis; dėžutė su veidrodėliu.

- Ką matau veidrodyje? Kur yra mano nosytė? Kur yra akytės?
- Kaip atrodo, kai esu linksmas? O kai būnu liūdnas?
- Kaip man save pamatyti veidrodyje?
- Kaip vadinasi šie gyvūnai?
- Kaip pamatyti avytės atvaizdą veidrodyje?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Ant stalo ar grindų padedamos kelios gyvūnų figūrėlės. Likusios figūrėlės lieka gulėti krepšyje ar dėžutėje, kad vaikas pats galėtų išsiimti. Šalia pastatomas veidrodis. Dabar gyvūnus galima apžiūrėti iš visų pusių. Prasideda kūrybinis momentas.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS
Atspindys veidrodyje. Oho!

MAKIAŽAS

Nusidažykime savo nosies galiuką. Nosies galiuką nudažykime ir vaikui. Prieikime prie veidrodžio. Kaip vaikas reaguoja? Kokios emocijos jį lydi? Dabar leiskime jam pačiam brūkštelėti teptuku per kaktą ar skruostą...

MIMIKŲ ŠALYJE

Mimika – tai veido raumenų judesiai, išreiškiantys jausmus, nuotaikas. Pamokykime, kaip save išreikšti ne žodžiais. Tam galime naudoti ir dėžutę su veidrodėliu. Sakykime, kad joje yra paslaptis, kažkas netikėto. Stebėkime, kaip reaguos vaikas, ten pamatęs save. Ar norės dar kartą pamatyti, „kas dėžutėje gyvena“?

SKRYBĖLIŲ DĖŽĖ

Pastatykime dėžę su įvairiomis skrybėlėmis ir šalikėliais. Leiskime vaikams iširti jos turinį, užsidėti skrybėlę ir save apžiūrėti veidrodyje. Visi drauge patirkime daug teigiamų emocijų.

PASITELKUS VEIDRODĮ

Vaikui patinka matyti save veikiantį. Pasiūlykime vaikams tyrinėti ir save piešti ant veidrodžio. Flomasterių potėpius nuo veidrodžio jie patys lengvai nuvalys bet kokia drėgna servetėle.

Veidrodinį atspindį suteikime bet kuriam vaiko piešinio fragmentui. Leiskime jam pačiam ieškoti, eksperimentuoti.

Veidrodinis „gamtos stalas“ padeda tyrinėti gamtos radinius (plunksnas, lapus, šakeles, vaisius ir pan.), randamus darželio kieme. Iš įvairių rastų daiktų sudėliokime mozaiką. Veidrodis atspindės daiktų paviršių. Jei ši veikla atliekama lauke, veidrodyje atsispindi debesys, medžių šakos. Todėl vaikų sukurti darbai būna nepakartojami!

„ANTRININKAS“ VEIDRODYJE

Veiklai naudokime plastikines naminių ar laukinių gyvūnų figūrėles.

Atspindžius projektuokime iš įvairių pusių, kad vaikas galėtų apžiūrėti, kaip tiriamas objektas atrodo iš apačios, iš šono (*kur yra kojos, kur pilvas, kur galva, kokia spalva ir pan.*).

Kalbėkimės su tyrinėjančiu vaiku, kad jis girdėtų, o vėliau ir perprastų: *šalia, greta, toliausiai nuo..., arčiausiai nuo..., už, prie pat..., vienas, daug ir pan.*

ATSPINDŽIAI DARŽELIO KIEME

Pasiimkime veidrodėlius ir darželio kieme ieškokime atspindžių. Juos kurkime.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

Tyrinėjamiems gyvūnams įrenkime ferma. Juos ten „auginkime“, „prižiūrėkime“. Savo veikloje remkimės pojūčiais, žaiskime siužetinius žaidimus, spręskime problemas.

Savo gyvūnus valykime, plaukime. Tai ne tik padeda stiprinti rankų raumenis, bet kartu ugdomi ir rankų plovimo įgūdžiai.

Aptarkime, kur šie gyvūnai gyvena: vandenyje ar sausumoje? O gal gyvena ir ten, ir ten? Sugrupuokime. Gyvūną priskirti grupei bus lengviau, jei atskiras grupes „pavadinsime“ paveikslėliais ar stiklainiais su žeme, vandeniu, oru.

KAŲ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar bando save pamatyti, apžiūrėti, paliesti veidrodyje? Ar atpažinęs reaguoja (mimika, judesiais, garsais)? (3)
- Ar pradeda atpažinti tai, ką jaučia? Ar turi savus emocijų raiškos būdus? (3)
- Ar domisi aplinka, sutelkia dėmesį į tyrinėjamus daiktus? Ar juos atpažįsta? (10)
- Ar atpažįsta tyrinėjamų gyvūnų atvaizdus? Ar pavadina artimiausioje aplinkoje esančius gyvūnus, daiktus? (10)
- Ar bandė kartoti tai, kas buvo sunku arba nepavyko iš pirmo karto? (14)
- Ar imasi iniciatyvos, ieško naujų veidrodžio pritaikymo galimybių? (14)
- Ar tyrinėdamas vaikas buvo smalsus, susidomėjęs, išbandė veiklose pasiūlytas priemones? (15)
- Ar tyrinėdamas atspindžius veidrodyje pasitelkia kitus daiktus? Ar rodo kitiems, ką pavyko padaryti? (15)

Veidrodis kaip priemonė rekomenduojama jau nuo 2–3 mėnesių amžiaus. Būdamas 1,5–2 metų, vaikas veidrodyje jau atpažįsta save. Veidrodis tinka ne tik pažinčiai su emocijomis, mimikomis, bet ir atspindžių paieškai, savo paties ir tiriamų gyvūnų kūno dalių, kitų objektų pažinimui.

Dėmesį 2 metų vaikai išlaiko iki 15 minučių, tad orientuokimės į procesą (kaip vaikas ieško atspindžių veidrodyje, kaip juos kuria), o ne į rezultatą.

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Kartais veidrodžiai asocijuojasi su sudužimu, sužeidimu. Tačiau tai greičiau suaugusiųjų fobija. Loris Malaguzzi ankstyvojo ugdymo centro patirtis įtikina, kad ugdydami turėtume dažniau naudoti veidrodžius. Montessori pedagogika irgi teigia, kad veidrodžius mažieji labai mėgsta. Per veidrodžius vaikas save suvokia kaip kitą asmenį, erdvėje. Vis dėlto, veiklos su veidrodžiais – tai ne tik galimybė geriau pažinti save ir kitus, suvokti, kad atspindys veidrodyje

priklauso tau pačiam, bet ir neišsenkančios galimybės aplinkoje ieškoti atspindžių, juos kurti, geriau pažinti savo veiklos rezultatus.

Veidrodžių vaiko aplinkoje turėtų būti pakankamai ir visokių: mažų, į lauką išsinešamų, didelių, stacionarių ir išdėstytų įvairiose ugdymosi erdvėse. Žinoma, veidrodžiais naudotis bus galima ilgiau ir jie bus visiškai saugūs, jei juos įrėmsime.

NAUDINGOS NUORODOS

Knygos vaikams:

Wimmer Ferguson lavinamoji knygelė.

Kukū! Čia tu. Knygelė su veidrodėliu. Egmont Lietuva, 2020.

3

PYPT! ŠITAS TINKA!

9. RAŠYTINĖ KALBA. 2 žingsnis: varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. [...] Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. 3 žingsnis: varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui [...]. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. 2 žingsnis: stebi ir atpažįsta savo artimiausią aplinką, orientuojasi joje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, daiktus, jų atvaizdus. 3 žingsnis: atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių gyvūnų, daiktų, domisi jais.

15. TYRINĖJIMAS. 2 žingsnis: stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. [...] Patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų. 3 žingsnis: atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimo
laboratorija

Požymis; panašumai
ir skirtumai.

Elektroniniai lavinamieji žaidimai; paveikslėlių
rinkiniai; gamtos daiktai; atrinkti judantys
(mechaniniai), garsiniai žaislai.

- Kas tai?
- Kuris tinka?
- Kuris netinka?
- Kaip tai veikia?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Į grupę atnešamas elektroninis ar
mechaninis žaislas. Kokios yra jo
galimybės?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS
Kas pasakė „pypt“?

KOKIE SKIRTINGI DAIKTAI!

Parenkime vaikams paveikslėlių rinkinių ir paprašykime, kad išimtų netinkantį paveikslėlį. Pavyzdžiui: gandras, zylė, balandis ir žuvis (*netinka žuvis, nes visi kiti yra pauščiai*); saulėgraža, tulpė, žibuoklė ir kurmis (*netinka kurmis, nes jis yra gyvūnas, o kiti – augalai*). Arba duokime šių daiktų – šaldytuvo, lovos, mikrobangų krosnelės ir viryklės – paveikslėlius. Kuris daiktas priklauso miegamajam kambariui? (*Lova*.)

Analogiškai prašykime rasti vieną vaisių, kuris skiriasi nuo kitų (*kriaušė*) arba parodyti tą, kuris nėra lapas (*žiedas*).

Panašiai galime žaisti ir lauke. Padėkime 4 daiktus: saujelę smėlio, eglės kankorėžį, akmenuką, plunksną. Kuris daiktas priklauso medžiui? (*Kankorėžis*.) Kuris – pauščiui? (*Plunksna*.) Paprašykime vaikų rasti ir atnešti daugiau akmenukų ar pasemti smėlio.

Galime skirti užduočių: atsinešti du minkštus žaislus, o vieną – kietą; rasti du medinius daiktus, o vieną – popierinį.

Arba tyrinėkime, pvz., popieriaus savybes. Paimkime voka, laikraštį, sąsiuvinio lapą... Skirtingi daiktai. Paskirtis jų irgi skirtinga, tačiau šie daiktai turi ir panašumų. Jie popieriniai, todėl visus galima sulankstyti, suglamžyti ar net suplėšyti,

Požymis – žymė, pagal kurią galima atskirti, savybė.

Žodžiai, apibūdinantys *gamtos objektų* požymius, savybes ir ypatybes, atsako į klausimus koks? kokia? kokie? kokios?

Gamtos objekto požymiai apibūdina:

- spalvą (geltonas, žalias, auksinis...),
- formą (apvalus, pailgas, širdiškas...),
- skonį (sūrus, saldus, beskonis...),
- medžiagą (medinis, varinis, popierinis...),
- išorines ypatybes (aukštas, storas...),
- įvairias kitas ypatybes (ankstyvas pavasaris, smulkus cukrus...).

Kiekybiniai požymiai (masė, amžius, plotis, ilgis, temperatūra, arterinis kraujospūdis...). Jiems nustatyti reikia prietaisų, priemonių.

Kokybiniai požymiai (lytis, spalva, skonis...).

IŠMANIOJI KNYGELĖ

Vaikas, paėmęs į ranką rašiklį, savarankiškai ras teisingą atsakymą. Mat radus teisingą atsakymą, pasigirsta garsas ir ima šviesti rašiklio lemputė, o jei atsakymas klaidingas – nėra nei garso, nei šviesos.

Knygelėse pateikiama daug užduočių. Pavyzdžiui: „Rask, koks gyvūnas turi tokią odą“, „Rask, kuo minta šis gyvūnas“.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

Plėtotime veiklą pasitelkdami kitus žaislus.

Judantys (mechaniniai) ir garsą skleidžiantys žaislai puikiai tinka vaikui motyvuoti. Stebėdamas, jis ir pats nori judėti, pamėgdžioti stebimo žaislo judesius. Judėjimas tarp veiklų yra naudingas vaiko fizinei sveikatai. Jei tam tikras žaislas atpažįstamas iš ankstesnės veiklos, fizinius pratimus vaikas priims kaip, tarkim, „pingvino užduotėles“ ir mielai juos atliks.

Atlikęs požymių radimo užduotį, vaikas gali paskelbti pertraukėlę ir paspausti skambutį. Kitą kartą galbūt tai bus ženklas, kad dabar metas pasikeisti žaislais arba žaislus sudėti į vietas ar pan.

Kaip rodo tyrimai, nors elektroniniai žaidimai užima vaiką, turi teigiamos įtakos jo dėmesio koncentracijai, ugdo loginį mąstymą, tačiau nelavinina kalbos, nemoko socialinių įgūdžių, neprisideda prie fizinio aktyvumo. Todėl pedagogas į tai turėtų atkreipti dėmesį, t. y. pats imtis iniciatyvos ir bendrauti su vaiku jam žaidžiant.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

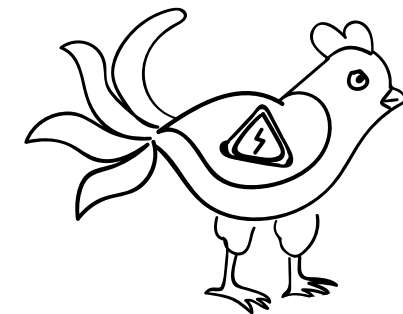
- Ar vaikas sutelkė dėmesį į knygelėse tyrinėjamų daiktų atvaizdus, rodė pirštuku, kaip nors reagojo? (9)
- Ar sieja paveikslėlius su konkrečiais daiktais, juos pavadina? (9)
- Ar atpažįsta vaizduojamus gyvūnus, daiktus? (10)
- Ar atpažįsta ir pavadina gyvūnus, daiktus? Ar domisi jais? (10)
- Ar tyrinėdamas knygelę ar žaislą vaikas buvo smalsus, susidomėjęs? Ar norėjo išbandyti naują priemonę? (15)
- Ar reaguoja, kai pavyksta rasti teisingą atsakymą? Ar teisingą atsakymą (lydimą garso ir šviesos) nori pakartoti dar kartą? (15)
- Ar atsakingai naudojosi priemone? Ar išsiaiškino, kaip ji veikia? (15)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Lavinamieji išmaniosios elektronikos žaislai skirti vaikams nuo 2 metų. Jie žadina vaiko smalsumą, tobulina jo vizualinius įgūdžius, padeda susipažinti su daiktais, augalais ir gyvūnais, rasti jų panašumus ir skirtumus, atpažinti siluetus, kūno dalis pagal tam tikrus pavyzdžius, požymius ir pan.

Kelis kartus pabandęs šią priemonę, vaikas savarankiškai mokosi logiškai, kritiškai mąstyti, randa ryšį tarp klausimo ir atsakymo.

Nors visi žaislai, skleidžiantys garsą, suprojektuoti atsižvelgiant į žaislų saugos direktyvos nuostatas, vis dėlto jų keliamas triukšmas kai kuriuos vaikus gali trikdyti. Tuomet iš rašiklio išimkime elementus ir kalbėdamiesi su vaiku aptarkime, kuris paveikslėlis tinka, o kuris – ne. Kodėl?

NAUDINGOS NUORODOS

Knygos vaikams:

Paspausk mane. Lėkis, 2015.

Kas sako AU. 10 gyvūnų garsų. Vaga, 2020.

Mano pirmieji žaislai. Medžiaginė knygelė. Presvika, 2019.

4

TAI NE TIK MEDINĖ LENTELĖ...

10. APLINKOS PAŽINIMAS. 2 žingsnis: stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, daiktus, jų atvaizdus. 3 žingsnis: atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių gyvūnų, [...] domisi jais.

15. TYRINĖJIMAS. 2 žingsnis: stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. [...] Patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų. 3 žingsnis: atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 2 žingsnis: domisi naujais daiktais, vaizdais [...]. Atranda naujus veiksmus [...] ir taiko juos daiktams tyrinėti. 3 žingsnis: žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus erdvė

FORMA:
tyrinėjimo
laboratorija

Gyvūnas: žvėris, paukštis...
Antspaudas.

Bet kokios medinės dėlionės su
antspaudais, popierius, spalvoti pieštukai,
knygos su gyvūnų nuotraukomis.

- Kas čia toks?
- Ką jis daro (veikia)?
- Kas tai yra antspaudas?
- Kas bus, jei antspaudą atspausi du kartus?
- Ko reikia, kad antspaudas būtų ryškus?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Daugiafunkcis žaislas. Vieną
atradęs, randi dar kažką.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS
Aš pats!

PAŽINTIS SU DĒLIONĒS GYVŪNAIS

Šio amžiaus vaikai yra individualistai. Todėl kiekvienas su priemone susipažins individualiai, ją tyrinėdamas (*sugnybs ir išims gyvūnų figūrėles, jas lies, apčiupinės, vėl sudės į tik joms skirtas vietas*).

Kalbėkime, ką veikiame ir ką jaučiame apžiūrinėdami viršutinę ir apatinę figūrėlių puses. Pajuskime, kad tos pusės skiriasi. Medis ir guma – skirtingos medžiagos. Lygių ir nelygių paviršių, skirtingų formų lietimasis. Šalia turėkime medinių ir guminių daiktų. Pavyzdžiui, medinį kubelį, medinę mentelę, guminį kamuoliuką, guminę pirštinę.

Pasirinktos figūrėlės „dialogas“ su dažais. Palieskime ir atspauskime. Padarykime pasirinkto gyvūno antspaudą. Sekime žingsnius: figūrėlė – dažai – antspaudas.

Kada antspaudas yra ryškus, o kada – ne? Stebėkime, ar vaikas pajunta skirtumą. Sekime, kaip vaikas reaguoja, kai jam pavyksta padaryti antspaudą.

O kaip šie gyvūnai atrodo gamtoje? Susipažinkime su vaizduojamais gyvūnais. Pasklaidykime knygeles, parodykime paveikslėlių.

Kalbėkimės, kur yra galva, kur kojos, kokios jie spalvos, kokį išskirtinį bruožą turi (pvz., *krokodilas – didelius dantis, apuokas – ilgas plunksnas, atrodančias kaip kokios ausys, zebros – dryžuotas*).

Padarytus gyvūnų antspaudus nuspalvinkime arba ką nors jiems pripieškime (žolę, kaspina, karūną ir pan.). Kaip vaikas elgiasi su savo darbu? Ar rodo kitiems? Piešdami išbandykime pačias įvairiausias priemones: kempinėle, audinio gabalėlį, dantų šepetėlį, plunksną. Visa tai lavina sensomotoriką, ugdo išradingumą, kūrybingumą.

Pasiskirstykime dėlionės gyvūnais, kurkime ir skaitykime vaikams pasakojimą, o vaikai įsitrauks suvaidindami, pristatydami (mėgdžios, interpretuos žinomus veiksmus) savo gyvūną.

Apsidairykite grupėje. Gal turime kokio nors gyvūno analogą – minkštą žaislą. Pavyzdžiui, beždžionę. „Nuveskime“ beždžionę ir „supažindinkime“ ją su beždžionės antspaudais. Minkšti žaislai padeda tobulėti vaiko emociniam intelektui, tad kurkime „dialogą“ tarp skirtingų žaislų.

KAŠ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas orientuojasi dėlionėje sudėdamas skirtingų gyvūnų figūrėles? (10)
- Ar pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, atpažįsta jų atvaizdus, domisi jais? (10)
- Ar tyrinėdamas vaikas buvo smalsus, susidomėjęs? Ar stengėsi išbandyti naują priemonę? (15)
- Ar rodo kitiems, ką jam pavyko padaryti? Ar patikusį veiksma kartoja daugiau kartų? (15)
- Ar atsargiai elgėsi su priemone? Ar aiškinosi, kas, kaip ir kodėl taip veikia? (15)
- Ar atranda naujus veiksmus ir taiko juos tyrinėdamas daiktus? (17)
- Ar žaisdamas atlieka simbolinius veiksmus? (17)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Šie kelias veiklas integruojantys žaislai vaikams patinka. Tai ne tik pažintis su gyvūnais ar daiktais, bet ir dažai, antspaudai. Vaikai įsitraukia ilgesniam laikui. Kai kurie vaikai gali stokoti kantrybės sudėti figūrėles į vietas. Neskubinkime jų. Paprašykime, kad mums padėtų, o tai reiškia – dirbkime kartu. Dvejų metų vaikai jau nori būti savarankiški. Jie gali turėti savo nuomonę ir pasakyti: „Ne!“. Visada pasiūlykime alternatyvą, galimybę rinktis iš kelių variantų.

Gali būti, kad pradžioje vaikas bus tik stebėtojas. Tai natūralu, nes socioeducacinei įtraukčiai būdingi tam tikri etapai. Matyt, vėliau seks susidomėjimas, bendravimas.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

Pažiūrėkite nedidelių filmuotos medžiagos fragmentų apie kitus dėlionės gyvūnus, pavyzdžiui, apuoką ir koalą. Paskui pasidomėkite, ką vaikai suprato. Užduokite klausimus. Pavyzdžiui: „Ką darė apuokas?“ (*skrido, mosavo sparnais...*).

Apuokas
(0.20):

Koala (užteks pažiūrėti 30 sekundžių ir be garso):

Pasiklausykime dainelių apie dėlionėje pristatytus gyvūnus (šiuo atveju, pvz., apie žirafą ir begemotą) ir pajudėkime pagal jų melodiją:

Džimba.
Žirafa
(2.21):

Džimba.
Begemotas
(3.34):

Šie ir panašūs žaislai (antspaudukų rinkiniai mažiesiems) lavina vaiko smulkiąją motoriką, rankų – akių koordinaciją, ugdo dėmesio koncentravimą ir kantrybę, padeda pažinti, atpažinti atskirus gyvūnus ir išmokti jų pavadinimus. Jei pedagogas sumanus, šias priemones panaudos ir mokydamas rūšiuoti, kurti asociacijas ir pan. Kiekvienas gyvūnas šioje dėlionėje užima tam tikrą erdvę ir kitur jo neįdėsi, taigi, žaisdamas su ja, vaikas ugdomi erdvinio suvokimo gebėjimus. Vadinasi, tokios priemonės visokeriopai skatina protinių gebėjimų raidą.

NAUDINGOS NUORODOS

Knyga vaikams:

Piešiame pirštų antspaudais. Presvika, 2016.

5

VANDENS MAGIJA

VIETA:
vidaus ar
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimo
laboratorija

- Kas tai yra vanduo?
- Koks tas vandens lašas?
- Kaip pasemti vandens? Kaip pernešti vandenį?
- Kam naudojamas vanduo?
- Ką reiškia *sušlapti*?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Lyja lietus! Pats laikas patirti lietų!
Eime į lauką!

Vanduo, lietus, lašas; pilnas,
tuščias; sausas, šlapias;
maudymas, plovimas.

Kiaurasamčiai, sieteliai, kaušai
vandeniui, ašočiai, paprasti ir skylėti
šaukštai, puodeliai; maistiniai
dažai; gėlių purkštuvėliai, švirkštai,
didelės pipetės; vandens tiekimo
sistema; magnetai, magnetinės
raidės, skaičiai, vonelė, kiti daiktai,
pavyzdžiui: akmenukas, pagaliukas,
moneta; dubenys, vonelės, lėlės ar kiti
plastikiniai žaislai, šluostė; obuoliai.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Ar tai tik paprastas vandens lašas?

1. KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI. 2 žingsnis: vaikas „padedą“ suaugusiajam. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, [...]. 3 žingsnis: suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia, bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas. Padedą į vietą vieną kitą daiktą.

6. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS. 2 žingsnis: [...] dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos. 3 žingsnis: drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. [...] Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. 2 žingsnis: stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos [...] daiktus. Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi [...]. 3 žingsnis: skiria atskirus gamtos reiškinius. Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.

15. TYRINĖJIMAS. 2 žingsnis: stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. [...] Patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų. 3 žingsnis: atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl taip veikia, vyksta.

PASKUI LIETAUS LAŠĄ

„Pagaukime“ lietaus lašą ant nosies, skruosto, kaktos, delno. Aptarkime, koks yra tas lašas (*šaltas, didelis, ištižęs*).

Pabraidžiokime po balutes, pasiklausykime lietaus, pasidžiaukime juo. Kalbėdami vartokime šiuos žodžius: *lašnoja, lyja, pila kaip iš kibiro*. Tegul vaikai pajunta jų reikšmių skirtumus.

Karštą vasaros dieną išsimaudykite vandeniui iš laistymo žarnos, patirkite teigiamų emocijų.

VANDENS PILSTYMAS

Pasirūpinkime įvairios talpos, skirtingo tūrio indais. Naudokime kiaurasamčius, kaušus, ąsočius, sietelius, paprastus ir skylėtus šaukštus.

Semkime vandenį šaukštais, pripildykime jais puodelius. Patirkime, kuriais indais galime pernešti vandenį, o kuriais – ne. Kodėl? Ši veikla yra puikus būdas išmokyti praktinių įgūdžių – pilstyti vandenį iš indo į indą. Taip vaikas išmoks tai daryti saugiai.

Vandenį galime nudažyti, pavyzdžiui, maistiniais dažais. Tuomet vaikas geriau

supras, kad spalva keičiasi, blunka (*įpylus daugiau vandens*).

Kartu vaikas supras matematinės sąvokas: *tuščias, pilnas, mažiau, daugiau*; suvoks jį supantį gamtamokslinį turinį: *vanduo juda, užima vietą, drėgnas, gilus* ir pan.

VANDENS PURSLAI

Naudokime gėlių purkštuvėlius, didelius švirktus (be adatų, žinoma). Leiskime vaikams patiems prisisemti vandens ir laistykime akmenis (*sausas ir šlapias akmuo skiriasi spalva; kada gražesnis: sausas ar šlapias?*), augalus (*kad jie augtų, vanduo – būtina sąlyga*). Taip vaikai susipažins su nauja veikla, patirs, kad darbui atlikti reikia nemažos jėgos, ir suvoks, kad kuo naudojama jėga didesnė, tuo vandens srovė stipresnė. Taip pat stiprins rankų raumenis.

Pasiruoškime didelių pipečių. Pasimokykime prisisemti vandens. Lašinkime po lašą ant sausos šaligatvio plytelės, kurkime pasakojimą apie vandens lašelius.

Išsiaiškinkime, kiek vandens lašų telpa ant 2 eurų monetos.

Jei vaikams nepavyks, pedagogas, naudodamasis įprasta pipete, gali nustebinti savo auklėtinius. Dėl vandens paviršiaus įtempimo ant monetos tilps kelios dešimtys lašų!

Įsirenkime vandens tiekimo sistemą. Išbandykime, kaip ji veikia.

Pasitaškykime vandeniu prieš saulę, gal pamatysime vaivorykštę...

„ŽVEJYBA“ VONELĖJE

Į vandens stalo vonelę ar paprastą didelį dubenį pripilkime vandens. Į jį suberkime magnetines raides, skaičius. Magnetais „žvejokime“ raides ir skaičius.

Dalis į vandenį įmestų daiktų gali būti ne magnetiniai. Vaikui teks patirti, kuriuos daiktus magnetas traukia, o kurių – ne.

Galima veikti keliese: vienas vaikas, turintis raudonos spalvos magnetą, trauktų tik raudonos spalvos daiktus, o turintis mėlyną magnetą – mėlynos ir pan.

Galime lenktyniauti, kas iš vandens ištrauks daugiau daiktų. Panaudokime neįprastus indus, pvz., cilindrą. Į jį įmeskime raktus. Magnetais braukdami per cilindro sienelės išorinę pusę, bandykime juos ištraukti.

LĖLĖS MAUDYMAS

Vaikas maudys savo plastikinius žaislus, pavyzdžiui, lėlę. Pirmą kartą jam padėkime: drauge užkimškime kriauklę ar ant grindų (žolės) pastatykime vonelę. Paprašykime, kad jis padėtų nešti vonelę. Parodykime, kuo ir iš kur pasisemti vandens. Kalbėkime, ką darome. Tegul vaikas girdi. Kitą kartą jis galės padaryti daugiau.

Vandeniui semti turėkime skirtingos talpos ir skirtingo tūrio indų. Ugdykime supratimą, kuriame inde yra daugiau vandens.

Išmaudytą lėlę dar reikės nusausti, nušluostyti arba palikti saulėje, kad nudžiūtų. Tuomet galėsime aiškintis, kur dingo vanduo (*išgaravo*).

OBUOLIŲ PLOVIMAS

Pasirenkime porą plastikinių indų, kelis skirtingų dydžių šepetėlius, įvairių kempinių, šluosčių. Į veiklą įtraukime vaikus: tegul surenka kempinėles, sudeda šepetėlius ir pan.

Obuolius išplaukime su šepėčiu, kempinėle, paskui nušluostykime, sudėkime į švarų indą ir valgykime. Taip ugdysime supratimą, kad daržoves ir vaisius galima valgyti tik gerai nuplautus.

Vietoj obuolių galime plauti morkas, agurkus.

Įtraukime vaikus į jiems labai svarbią ir atsakingą veiklą. Leiskime padėti mums palaistyti gėles, daržoves.

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Veiklos su vandeniu labai įtraukia, tačiau pedagogui gali būti baugu, ar vaikai sušlapę nesusirgs. Todėl pravartu planuojamas veiklas iš anksto pristatyti tėveliams, paprašyti pakaitinių drabužėlių, jeigu vaikas sušlapytų. Atliepdami universalus dizaino švietime nuostatas, stenkimės dirbti su šeima, nes šeimos pagalba, vaikui atrandant prasmę ir džiaugsmą darželio veiklose, yra labai svarbi. Darželiuose turėkime vietų, kuriose būtų galima išdžiovinti drabužius, batus.

Vaikams gali labai patikti lietus. Jie gali norėti dar pabūti lauke. Žiūrėkime pagal situaciją, tačiau ir patalpoje gali būti smagu. Pasiūlykime alternatyvą, pavyzdžiui, stebėti lietų pro langą, sekti lašo kelionę lango stiklu; sudominkime nuostabiais vandens tyrimais.

Besipilstydami vandeniu vaikai gali nepasidalyti priemonių, susipykti. Padėkime vaikams išmokti dalytis, gražiuoju spręsti ginčus.

Dvejų metų vaikas labai nori būti savarankiškas. Svarbu turėti savo nuomonę! Visada pasiūlykime alternatyvą, galimybę rinktis iš kelių variantų.

KAŲ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas „padeda“ suaugusiajam? Ar plaunasi, šluostosi rankas? (1)
- Ar sušlapęs drabužius suaugusiojo padedamas persirengia? Ar nusišluosto rankas, veidą? Ar padeda daiktus į vietą? (1)
- Ar vaikas reaguoja į suaugusiojo prašymus, ar kreipiasi į jį pagalbos? Ar padeda, pavyzdžiui, palaistyti augalus? (6)
- Ar nori veikti savarankiškai, ar noriai išbando ką nors nauja? Ar mėgdžioja suaugusiojo veiksmus? O gal ne visada priima pagalbą, užsispiria? (6)
- Ar orientuojasi veiklos erdvėje? Ar pažįsta, o gal ir pavadina, veiklai naudojamas priemonės, medžiagas, žino jų paskirtį, geba naudotis? (10)
- Ar atpažįsta gamtos reiškinius (pvz., vaivorykštę, lietu)? Ar dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus? (10)
- Ar rodo kitiems, ką jam pavyko padaryti? Ar patikusį veiksmą prašo pakartoti daugiau kartų? Ar bando pats pakartoti? (15)
- Ar atsargiai elgėsi su priemonėmis, medžiagomis? Ar aiškinosi, kas, kaip ir kodėl taip vyksta? (15)

NAUDINGOS NUORODOS

Knygos vaikams:

Vonios knygelė. Smagu plaukti. Nuspalvink vandeniu! Presvika, 2020.

Maudynių knygelė. Kas čia plaukia? Nuspalvink vandeniu. Presvika, 2017.

Spalvink vandeniu. Žaislai 3–4 metų vaikams. Presvika, 2018.

Vabaliukų dainelė apie lietu.

VAIKIŠKOS DAINELĖS.

Lietuviška vaikiška dainelė (1.43):

CACA. Lašelio dainelė,
2015 (2.44):

Veikiant lauke šiltą dieną, nereikėtų pamiršti galvos apdangalų, geriamojo vandens, o lyjant lietu – tinkamai apsirengti (apsiaustai, guminiai batai). Žaidimai ir veiklos su vandeniu yra bene labiausiai atpalaiduojančios, nes malšina įtampą, skatina vaikus išlaisvinti emocijas. Tokios veiklos skatina vaikų kūrybą ir vaizduotę. Vaikai gali įsivaizduoti, kad dirba kepykloje, skalbykloje ar yra gamtos tyrinėtojai. Be to, atliekant šias veiklas ugdomi socialiniai įgūdžiai: vaikai bendradarbiauja, dalijasi erdve, priemonėmis, įranga. Žaidimas su vandeniu lavina akių – rankų koordinaciją (pilant, purškiant vandenį, maišant purvo „košę“, formuojant purvo „tešlą“, plaunant, šluostant ir pan.). Vaikai stiprina savo motorinius įgūdžius, nes, pavyzdžiui, lietu lyjant jie laksto, šokinėja per balutes, gauda vandens lašus. Kartu stiprėja jų raumenys, pavyzdžiui, naudojantis švirktu ar purkštuvu.

6

VĒJO BURTAI

4. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĒ. **2 žingsnis:** pradeda valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. **3 žingsnis:** bando klausyti suaugusiojo prašymų ir laikytis susitarimų.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. **2 žingsnis:** stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje [...]. Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi (vėliavėlė, kaspinas, vėduoklė). **3 žingsnis:** skiria atskirus gamtos reiškinius.

15. TYRINĖJIMAS. **2 žingsnis:** stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. **3 žingsnis:** atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl taip veikia, vyksta.

18. MOKĖJIMAS MOKYTIS. **2 žingsnis:** nori naujų įspūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais, juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. Stebi ir mėgdžioja, klausia. **3 žingsnis:** veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. Džiaugiasi tuo, ko išmoko.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ar
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimo
laboratorija

- Kas tai yra vėjas?
- Ką vėjas daro?
- Kaip žaisti su vėju?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Mano šlapi drabužėliai (ar skalbiniai) išdžiūvo. kažkas nematomas nuo žemės pakėlė ir nunešė lapus. kažkas judina užuolaidą. Kas visa tai daro?

Vėjas: šaltas, stiprus, didelis, ramus, švelnus... „geri“ ir „blogi“ vėjo darbai; vėjo varpeliai.

Vėliava, kaspiniai, juostelės, pagalys; užuolaida, vėduoklė, plona skarelė, popieriaus lapas; plastikinis dangtelis, juostelės, lipni juosta, žirklys, apyrankė; nužydėję kiaulpienių graižai su vaisiais; šukos, plaukų džiovintuvas; saldainio popierėlis, lengva skrybėlaitė; paukščių plunksnos; pageltę lapai; nosinaitė; didelio vėjo nulaužto medžio, nuardyto namo stogo ir kt. nuotraukos; plastikiniai maišeliai, kokteilių šiaudeliai, balionai, plačiakaklis piltuvas, pompa.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Lekiam pasigauti vėją...

IEŠKOME VĖJO

Išeikime į lauką ir suraskime vėją. Kur jis slepiasi?

Suraskime prie darželio pastato pritvirtintą valstybinę vėliavą. Ji plevėsuoja! (*Isiklausykime, išgirskime plazdėjimą.*) Kas judina vėliavą?

Paimkime kaspiną. Jį laikykime rankoje. Ką pastebime? Iš kurios pusės pučia vėjas? (*Iš priešingos, nei kaspino judėjimo kryptis.*)

Ant pagalio užriškime juostelę ir įsmeikime ją į žemę. Arba juostelę užriškime ant medelio stiebo, šakos. Atrodo taip ramu, bet juostelė juda. Vadinasi, vėjas pučia.

Leiskime vaikams palakstyti su kaspinais, juostelėmis ir patirti vėjo kerus. Galbūt pučia silpnas vėjas, bet kai judės juostelės ar kaspiniai, suprasime, kad vėjas yra šalia.

Galime ir kitaip nustatyti, iš kurios pusės pučia vėjas. Iškelkime pirštą į viršų. Kuri piršto pusė labiau šąla?

Pajuskime vėją savo veidu, ranka. Ar veidas ir ranka vienodai jaučia vėją? Kuris yra vėjui jautresnis?

Stebėkime medžių viršūnes vėjuotą dieną. Ką pastebime? Ką daro lapai? (*Virpa ant kotelių, linguoja, šlama, šnara...*) Ką daro šakos? (*Linguoja, liečiasi viena į kitą, lūžta...*) Kaip linguoja? (*Vaizduojame savo kūnu.*) Kaip šnara? (*Pššš – pakuždėkime.*)

Įsitikinome, kad lauke pučia vėjas. Dabar ieškokime vėjo grupėje. Kas judina užuolaidą, kai praveriame langą? Kas ima ir atidaro duris?

Vėduokle pamokuokime prieš veidą (o gal vėduoklę iš popieriaus pasigaminkime patys?). Ar pajutome vėją? Galime pamajuoti ir popieriaus lapu, ir lengva skarele. Pajusime vėją – judantį orą.

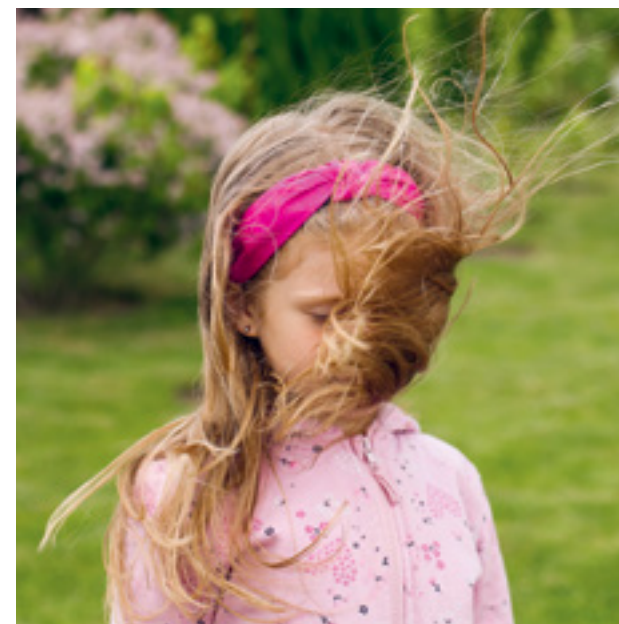
Kaip vaikas reaguoja? Kokios emocijos lydi, kai jo veidą glosto švelnus vėjelis? O kai stiprus vėjas? Vaikas reaguoja į kontrastus: šiandien oras yra ramus, o vakar pūtė didelis (stiprus) vėjas. Apibūdinkite vėją: *šaltas, švelnus, stiprus* ir pan. Tegul vaikai tai girdi.

VĖJO IŠDAIGOS

Vėjas suvelia plaukus. Na ir kas? Negi ant jo pyksi? Palakstykite lauke, tegul vėjas kedena plaukus. Paskui susišukuokime. Nelengva plaukus iššukuoti, ar ne? *(Šią veiklą galime atlikti grupėje, tik pasileiskime plaukus ir pūskime orą plaukų džiovintuvu).*

Vėjas nuneša kepurę, skrybėlaitę ar rankoje laikytą saldainio popieriuką. Leiskime vaikams tai patirti. Pasivykime vėjo nešamus daiktus ir patirsime daug emocijų. Ak, tas vėjas! Nu-nu-nu! *(Visus vėjo nešamus daiktus pasivykime, suraskime. Kitaip jie virs šiukšlėmis darželio kieme.)*

Stebėkime, kaip grakščiai ore sklendo vėjo genama plunksnelė. Visi išbandykime: paleiskime ją skristi kiek galima iš aukščiau.

Rudenį stebėkime, kaip vėjas pakelia, suka, neša medžių lapus. O kiek rūpesčių jis pridaro kiemsargiui, ką tik sugrėbusiam medžių lapus! Ir patys pabūkime vėju. Pasiauskime lapų krūvoje, pasimėtykime lapais, pasivoliokime juose.

Vieni vėjo darbai būna naudingi: išdžiūva skalbiniai, balutės po lietaus... (sušlapinkime nosinaitę ir ją pakabinkime

vėjyje – stebėkime, patirkime tai su vaikais), o kiti – žalingi: stiprus vėjas išverčia medžius, sugriauna namus... (parodykime vėjo sugriautų namų nuotraukų). Vėjas mus vėsina karštą dieną (atsistokime karštą dieną: kojos – plačiai, rankos – į šalis; ar jaučiame vėjelį?) ir šaldo šaltą dieną (esant minusinei temperatūrai ir stipriam vėjui, jutiminė temperatūra būna keliais laipsniais žemesnė).

Lauko erdvėse, kieme paliktus daiktus vėjas kartais apverčia. Kas kaltas? (Priežastis ir padarinys: palikome, nors nereikėjo palikti.)

Kaip apsaugoti nuo vėjo? (Nusisukti, šiltai apsirengti.) O kodėl paukščiai atsisuka prieš vėją? (Stebėkime ant medžio šakos tupintį paukštį. Vėjas jų kūną „apibėga“, priešingu atveju – pašiauštu plunksnas ir paukščiams būtų šalta.)

Imkime ir sugaukime vėją! Išbėkime į lauką su plastikiniais maišeliais. Bėkime prieš vėją. Ar maišelis išsipūtė? Jame yra vėjas (oras)!

ŽAIDŽIU SU VĖJU

Reikiamos priemonės: plastikinis indo dangtelis, 3 juostelės, lipni juosta, žirkklės.

Plastikiniame dangtelyje įpjaukime 3 plyšius (tai atlieka suaugusysis). Į juos įsprauskime juosteles ir pritvirtinkime lipnia juosta.

Dabar saugiai bėgiokime, o įvairiaspalvės juostelės plaikstysis vėjyje. Galime pakabinti ant medžio šakos. Galėsime stebėti, kaip juostelės plaikstosi vėjyje.

Juosteles galime rišti ir ant apyrankės. Taip vaikui bus patogiu įsitverti rankute.

VĖJO VARPELIAI

Pasiklausykime, kaip skamba vėjo varpeliai, sužadinti vėjo gūσιο (vėjo varpeliai gali kabėti ne tik grupėje, bet ir lauke, pvz., šalia lauko grupės, kitos erdvės).

Subtilus vėjo varpelių skambėjimas atpalaiduoja, sukuria meditacinę nuotaiką, padeda susitelkti veiklai, kūrybai.

BALTAS PŪKAS

Kai nužydi kiaulpienė, jos graižas atrodo kaip koks pūkas. Tai kiaulpienės vaisiai. Juose yra sėklos su „parašiotais“.

Padeklamuokite ketureilį: *Augo pievoj balioniukas / Balioniuko baltas pūkas / Štai vėjelis, skrenda pūkas / Kurgi dingo balioniukas?*

Apžiūrėkime kiaulpienės vaisius, bandykime juos nupūsti.

Tai kas išnešioja kiaulpienės vaisius su sėklomis?

„PAKILO VĖJAS“

Patys sukurkime vėją ir patirkime oro judėjimą.

1. Paimkime popieriaus lapą. Jį suplėšykime į daugybę smulkių skiaučių. Skiauteles sudėkime į skaidrius plastikinius maišelius. Į kiekvieną maišelį įdėkime po kokteilių šiaudelį. Maišelį kartu su šiaudeliu suspauskime ranka. Pro šiaudelį burna į vidų pūskime orą. Ką daro popieriaus skiautelės? Juda, sukasi ratu. Kodėl? *(Iš burnos į maišelį patekęs oras yra šiltas, juda, jis judina ir lengvas popieriaus skiauteles.)*
2. Popieriaus skiauteles suberkime į balioną (galime naudoti plačiakaklį piltuvą). Balioną pripūskime pompa. Kodėl su kiekvienu pūstelėjimu kylantis oro gūsis pakelia visas popieriaus skiauteles? Įsivaizduokime, kad popieriaus skiautelės – tai snaigės. Pūskime intensyviau. Kilo tikra pūga! Taigi, pūsdami judiname orą. Vėjas – tai oro judėjimas. Kuo stipresnis vėjas, tuo stipriau juda popieriaus skiautelės.

SILPNAS IR STIPRUS

Patirkime, kad vėjai gali būti skirtingi. Nuo stiprumo priklauso, kokius daiktus jie išjudina, pakelia.

1. Ant stalo sudėkime kokių dešimt įvairių daiktų (mašinytę, kamuoliuką, plunksną, popieriaus gniužuliuką ...). Įjunkime plaukų džiovintuvą. Nustatykime mažiausio greičio padėtį. Stebėkime, kurie daiktai juda.
2. Nustatykime didesnio greičio padėtį. Ar dabar vėjas išjudino daugiau daiktų?
3. Reguluodami džiovintuvo temperatūros nustatymo funkcijas, patirkime šaltą ir šiltą vėją.

Plėtotė. Jei jau naudojame plaukų džiovintuvą, juo išdžiovinkime išskalbtus lėlės drabužėlius.

Išlankstykite laivelį. Į dubenį pripilkite vandens ir įdėkite laivelį. Pūskime. Ar laivelis plaukia?

Vėjas padeda plaukti burlaiviams, skristi oro balionams. Tačiau leidžiantis parašiotu stiprus vėjas sukeltų didžiausią problemą. Stiprūs vėjai gali apversti laivą, parašiotą nublokšti į jūrą ir pan.

Kelis kartus pakilnokime parašiotą. Vėjas parašiotą išpučia, tačiau audiniu mojuoti nėra lengva (jaučiame oro pasipriešinimą).

Vaikai dažnai girdi žodžius *lova, vonia, vanduo*. O ar jie žino, kas yra vėjas? Pedagogo užduotis – sudominti vaikus vėju. Žinoma, kartais vėjas pridaro daug žalos, tačiau dažniausiai jo darbai yra geri. Vėjas svarbus žemės ūkiui, transportui, sveikatai, civilinei saugai. Jis geba išsklaidyti oro taršą.

Vėjas – tai oro judėjimas. Jis turi greitį ir kryptį. Pažintis su vėju ir jo tyrinėjimas vaikams sukels jaudulį ir entuziazmą.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas valdo emocijas, laukdamas vienos ar kitos priemonės arba jomis dalydamasis su draugais? Ar reaguoja į pedagogo veido išraišką, balso intonaciją? (4)
- Ar laikosi susitarimų? Ar reaguoja į suaugusiojo prašymus? (4)
- Ar tyrinėdamas vėją vaikas yra susidomėjęs, entuziastingas, nusiteikęs patirti nuotykių? Ar žino veiklose naudojamų priemonių paskirtį? (10)
- Ar sutelkia dėmesį į veiklai naudojamus daiktus, vėjo keliamus garsus? Ar atpažįsta, išskiria juos iš kitų? (10)
- Ar vaikas džiaugiasi savo atradimais, kūryba? Ar patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų? (15)
- Ar vaikas atsakingai elgiasi su nepažįstamais daiktais? Ar rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl taip veikia, vyksta? (15)
- Ar nori patirti naujų įspūdžių? Ar stebi, mėgdžioja, klausia? (18)
- Ar veikia spontaniškai, ar stebi ir bando? Ar klausinėja, modeliuoja savo veiksmus? Ar džiaugiasi tuo, ko išmoko? (18)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

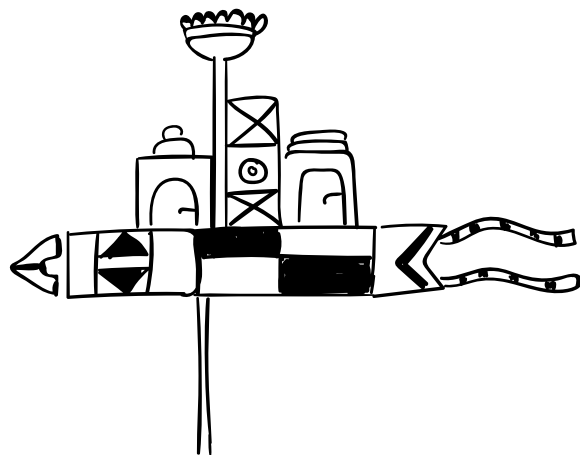
Ši tema orientuota į aktyvią veiklą lauke. Būtina iš anksto pasirūpinti tinkama apranga. Skirtingais metų laikais susitikimas su vėju bus kitoks. Reikia tai patirti. Veiklos nėra monotoniškos, todėl anksčiau ar vėliau vaikai tikrai išeis iš stebėtojo vaidmens ir įsitrauks, patirs daug teigiamų emocijų. Pedagogas turėtų aktyvinti, daugiau kalbėti apie tai, ką jis daro, kodėl taip daro, kurti dialogą su vaikais.

NAUDINGOS NUORODOS

Vėjas suka
malūną (1.58):

„Du šalti vėjai“. Latvių
liaudies pasaka (3.17):

7

SKYLUČIŲ TYRINĖ- JIMAS

2. FIZINIS AKTYVUMAS. 2 žingsnis: pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus apimdama jį pirštais [...]. 3 žingsnis: geriau derina akies – rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. 2 žingsnis: žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojami. 3 žingsnis: atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių [...] daiktų, domisi jais. Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Dalyvauja prižiūrint augalus.

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. 2 žingsnis: supranta, ką reiškia *vienas, dar vienas, du, daug*. Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą [...]. 3 žingsnis: skiria žodžius: *mažai (vienas, du) ir daug*. Supranta ir pradeda vartoti daiktams lyginti skirtus žodžius: *didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat – ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi* ir pan.

15. TYRINĖJIMAS. 2 žingsnis: stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. 3 žingsnis: atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl taip veikia, vyksta.

VIETA:
vidaus ar
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimo
laboratorija

- Kas tai yra skylutė?
- Kokie daiktai yra skylėti?
- Ar mūsų grupėje yra skylėtų daiktų?
- Kaip „draugauja“ skirtingi daiktai?
- Kam daiktuose reikalingos skylutės?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

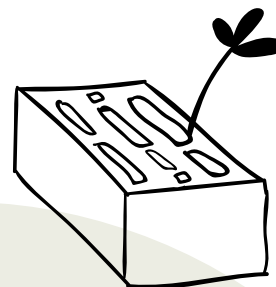
Vaikai tyrinėja popieriaus tūtą, pasižiūri pro jos angą. Ką pavyksta pamatyti pro tūtos skylutę? Pakvieskime vaikus paieškoti daugiau daiktų su skylutėmis ir jas patyrinėti, pritaikyti įvairioms veikloms.

Sąvokos: *didelis – mažas, ilgas – trumpas, plonas – storas, daug – mažai, telpa – netelpa, pilnas – tuščias; kopijavimas, komponavimas, seka, ritmas, srovė.*

Plyta su skylutėmis, šakelės, pagaliukai, žydinčios šakelės, šakelės su lapais, narcizai, plunksnos ar pan.; makaronai su skylutėmis, medžio ripkos su skylėmis, batraiščiai (virvutės, juostelės ar siūlai); kartono lapas, storesni medžių lapai, skylamušis; medžių lapai, iešmeliai, sausi pusryčiai; plastikinis butelis, žirkklės, ylos (tik suaugusiesiems!), vanduo; kiaurasamčiai, dirbtinės gėlės, pypkės valikliai; vazonėlis, šiek tiek žemės, gėlė, vanduo; varžtai, veržlės, lenta.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Šiuose daiktuose yra skylių!
Ar visos skylutės vienodos?
Ką su jomis daryti?

PLYTOS SKYLUTĖS

Nustebinkite vaiką: šioje plytoje yra skylė!
Daug skylių!

Leiskime vaikui apžiūrėti plytą, skylutes, skirkime laiko joms patyrinėti.

Šalia padėkime įvairių natūralių medžiagų: šakelių, pagaliukų... Vieni jų turėtų būti ilgesni, kiti – trumpesni, storesni ir pan.

Stebėkime, kaip vaikas naudoja skirtingas medžiagas, ką įkiša į plytos skylutes. Vieni daiktai turėtų tilpti į skylutes, o kiti – ne. Vaikas tai atras pats. Tad dalį priemonių atmes.

Pasiūlykime ne tik sausų šakelių, bet ir žydinčių augalų, pavyzdžiui, porą kiaulpienių, narcizų žiedų. Vaikas žiedus ims komponuoti su lapais, šakelėmis. Bus įdomiau, jei žiedai skirsis pagal formą, spalvą.

Naudokime ne tik augalinę medžiagą – pasitelkime plunksnas, kempines, kerpėmis apaugusias sausas šakeles, akmenukus. Juk kuo įvairesnę medžiagą panaudosime, tuo bus įdomiau.

Vienoje plytos skylių eilėje galime sudėlioti tokią seką: šakelė, narcizo žiedas ir vėl šakelė. Paprašykime, kad vaikas tą patį atkartotų kitoje eilutėje. Ar pavyks nukopijuoti?

SKYLUTĖS IR VIRVUTĖS

Daiktų su skylutėmis, pavyzdžiui, makaronų, tikrai rasime, o kitus, kad tiktų šiai veiklai, teks paruošti – išgręžti ar skylamušiu išmušti skylutes.

Vaikas taip susipažįsta su natūraliomis medžiagomis. Verdamas batraištį ar siūlą, patiria, kurie makaronai, žievės yra lygūs, o kurie – grublėti; kuri mediena yra švelni, o kuri – šiurkšti; kuris lapas kietas, o kuris – minkštas.

Kartu galėsime ugdyti dydžio ir ilgio sampratą: mažas – didelis; ilgas – trumpas.

Paimkime kartono, storo spalvoto popieriaus lapų ir juose išmušę skylės, pasiūlykime vaikui suvarstyti. Veikla ta pati, bet susipažinsime su kita medžiaga.

TAIP PAT SKYLUTĖS

Paimkime skaidrių plastikinių butelių. Nupjaukime jų viršutinę dalį (tai padaro suaugusieji!).

Dugne padarykime 5–6 skylutes. Būtų gerai, kad jos būtų skirtingų skersmenų. Vaikas matys, kad iš tokio indo vanduo bėga skirtingomis srovėmis. Per kurią skylutę išbėga daugiausia vandens?

Vaikui tai bus dar vienas susitikimas su sąvokomis: *pilnas, tuščias, didelis, mažas* ir pan.

Komponuodami galime naudoti kiaurasamčius. Čia vėl tiks bet kas, kas yra po ranka. Galima paieškoti ir įvairesnių medžiagų, pavyzdžiui, dirbtinių gėlių, pyпкиų valiklių ir pan. Gal pypkės valiklis bus vikšrelis, landžiojantis pro lapo skylutes?

VAZONĖLIO SKYLUTĖS PASLAPTIS

Apžiūrėkime vazonėlį. Suraskime skylutes. Kam jos reikalingos? O gal jame tėra viena skylutė? (Sąvokos: *vienas, kelios, daug.*)

Į vazonėlį pripilkime žemės. Paskui pilkime vandens. Pro skylutę ims lašėti vanduo. Vadinasi, skylutė reikalinga vandeniui išbėgti. Laistydami sudrėkiname žemę, o vandens perteklius neberekalingas, todėl išbėga pro skylutę.

Seniai nepersodintos kambarinės gėlės kartais pro vazonėlio skylutes išleidžia šaknis, taigi dabar augalai patys gali „pasiimti“ vandens. Jei auginsime tokį augalą, vaikai galės stebėti ir įsitikinti, kad vandens inde vis mažėja.

KAS KAM TINKA?

Įsigykime skirtingo ilgio ir skersmens, skirtingo sriegio žingsnio varžtų su veržlėmis. Varžtus įmontuokime lentoje.

Leiskime vaikui patikrinti, ar skiriasi veržlių skylučių dydžiai. Kiekvienam varžtui reikės surasti tinkamą veržlę.

Atlikdamas šią veiklą, vaikas ugdomi ne tik dydžio suvokimą, bet ir kantrybę. Atrodo, paprasta, bet kartu ir sudėtinga: veržlės turėtų tikti visiems varžtams, bet netinka...

DVIEJŲ SKIRTINGŲ DAIKTŲ „DRAUGYSTĖ“

Iešmelį ar nusmailintą šakelę įbeskime į žemę. Prisirinkime įvairių lapų ir suverkime juos ant iešmelio. Prieš tai kiekviename lape reikės pradurti skylutę.

Galime derinti lapų spalvas: žalias – geltonas – žalias – geltonas. Bet kad tai padarytum, reikia pradurti skylutę. Būkime budrūs, įsitinkime, kad vaikai susitelkia į veiklą ir dirba saugiai.

Atlikdamas šią veiklą, vaikas ugdomi kūrybingumą. Perpranta iešmelio (pagaliuko) ir lapo „dialogą“. Vaikas kuria. Kartu tai yra ritmo pajutimo pradžiamokslis.

Iešmelis gali „draugauti“ ir su javiniais, riestainiais, kitais skylėtais daiktais. Ant iešmelio verdamas kakavinius ir vanilinius sausius pusryčius, vaikas taip pat galės ugdytis ritmo pojūtį.

DAIKTAI SU SKYLUTĖMIS

Apsidairykime aplinkui ir vaikams pasiūlykime rasti daiktų su skylutėmis.

Rastus daiktus naudokime pagal paskirtį: padrožkime pieštuką, užsimaukime žiedą, užsekime sago, puodeliu ir indu su skylutėmis pasemkime vandens ir pan. Aptarkime, kas buvo sunku, o kas – lengva.

Paimkime batų ar kitokių dėžių. Padarykime įvairaus dydžio skylučių, į kurias vaikas galėtų komponuoti žievę, kankorėžius, šakeles. Jei neturime gamtinės medžiagos, gal į dėžes pro įvairaus dydžio skylutes mesime skirtingus kamuoliukus ar skirtingo dydžio dangtelius.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Mūsų dirbiniai – su skylutėmis! Iš plastilino ar modelino padarykime „riestainių“. Gabaliuką plastilino ar modelino pradurkime pagaliuku.
- Paragaukime ementalio sūrio su skylutėmis.
- Pasikalbėkime apie dantukus. Juos skauda, jei yra skylučių.
- Skylamušiais padarykime įvairių formų (gėlės, drugelio, širdelės ir pan.) skylučių.
- Įsigykime palapinių, pasisiūdinkime patiesaliukų su skylėmis (landomis).
- Pritaikykime sportinį inventorių: tunelius, lankus.

Kartais į įvairių daiktų skylutes telpa tik pirštukas (nerta servetėlė, prairusi kojine, skylėta plyta ir pan.), keli pirštai (megztinio kilpa), kumštis, ranka (striukės rankovė) ar koja (kelnės, kojine).

Aplinkoje paieškokime įvairiausių daiktų su skylėmis. Dvimečiai–trimečiai labai pastabūs. Jie pastebi skylės medžio kamiene, ypač tas, kurios yra netoli žemės. Jie atkreipia dėmesį, kad ir inkilėlis turi skylę. Smalsu, kam reikalinga ta skylutė. Būtų pravartu kokį inkilėlį nupirkti ar pagaminti kartu su tėveliais ir leisti vaikams jį apžiūrėti. Pavasarį galėtume inkilėlį iškelti ir laukti, kol kas nors jame apsigyvens. Taip ugdytume aplinkosaugines nuostatas. Vaikščiodami kieme vaikai gali rasti ir vynuoginės sraigės kriauklę, kuri taip pat turi skylę.

O buityje turime dar daugiau „skylėtų“ daiktų! Naudokime ir metalinius daiktus. Kartais paprasčiausių me-

talinių daiktų, esančių šalia, nepritai- kome, nes vis baiminamės, mano- me, kad tai nesaugu. Saugiai elgtis išmokstama.

O gal kam nors jau įvėrė auskarus ir ausyse yra pradurtos skylutės?

Rasime daug idėjų skylutėms tyrinėti. Pavyzdžiui, tualetinio popieriaus ar popierinio rankšluosčio ritinėlis gali tapti monokliu. O jei suklijuosime du ritinėlius, turėsime žiūronus.

Skylučių tyrinėjimas – puikus smul- kiosios motorikos įgūdžių lavinimas. Juk ankstyvieji smulkiosios motori- kos įgūdžiai būtini ankstyvojo rašymo gebėjimams ugdyti. Kokią dar naudą teikia šios veiklos? Jos leidžia vai- kams rūšiuoti ir derinti daiktus pagal paprastus kriterijus. Vaikai išmoksta ar įtvirtina daug sąvokų: *mažas – di- delis, ilgas – trumpas, storas – plonas; telpa – netelpa* ir pan. Pajunta buvi- mą apribotoje (dėžėje, manieže) ir laisvoje erdvėje.

KAŲ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais? (2)
- Ar derina akies – rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, verdamas ant virvutės sagas, landžiodamas žaidimų tuneliais ir pan.? (2)
- Ar sutelkia dėmesį į tyrinėjamus daiktus, atlieka veiklas pažindamas skylučių paskirtį? (10)
- Ar atpažįsta ir pavadina kai kuriuos daiktus, domisi jais? Ar, pavyzdžiui, vazonėlį sieja su augalais, jų auginimu? (10)
- Ar supranta, ką reiškia žodžiai *vienas, dar vienas, du, daug*? Ar žaisdamas stengiasi rasti reikiamo dydžio ar spalvos daiktą? (11)
- Ar skiria žodžius *mažai (vienas, du) ir daug*? Ar supranta ir pradeda vartoti daiktams lyginti skirtus žodžius: *didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat – ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi* ir pan.? (11)
- Ar vaikas stebi, kas vyksta aplinkui? Ar jis rodo kitiems, ką pavyko padaryti? Ar džiaugiasi savo atradimais, kūryba? (15)
- Ar atsargiai ir atsakingai elgiasi su naudojamais daiktais? Ar aiškinasi, kaip jie veikia, kokia jų paskirtis? (15)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Šiose veiklose bus naudojama daug daiktų su skylutėmis. Vaikai, įkišę pirštuką į skylutę ir neatsargiai ar skubiai iš jos traukdami, gali pajusti skausmą, išsigąsti. Nuraminkime, išbandykime dar kartą drauge. Ir viskas... Įkišti pirštuką į skylutę yra saugu. Žinoma, visi daiktai turėtų būti saugūs, skylutės – neaštriais kraštais.

Stebėkime, kaip vaikai įsitraukia, veikia. Vieni jau pradžioje susidomės, kiti lūkuriuos, ir susidomėjimas ateis palengva. Leiskime vaikui išlikti savimi. Būdamas stebėtoju, jis irgi kai ką atranda. O gal padės tai, kad dirbsite, tyrinėsite drauge?

NAUDINGOS NUORODOS

Knygos vaikams:

Daug linksmų gyvūnų. Pirmoji pirštukų žaidimų knyga. Presvika, 2020.

Žaidimas. Virvutės ir skylutės. Granna, 2017.

8

GAMTOS RADINIŲ KRAITELĖ

10. APLINKOS PAŽINIMAS. 2 žingsnis: stebi ir atpažįsta savo artimiausią aplinką. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos daiktus, jų atvaizdus. Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi. 3 žingsnis: atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais.

15. TYRINĖJIMAS. 2 žingsnis: stengiasi išbandyti daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. 3 žingsnis: atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl taip veikia, vyksta.

16. PROBLEMŲ SPRENDIMAS. 2 žingsnis: susidūręs su sudėtinga veikla (pvz., daiktų grupavimu, klasifikavimu) stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų taikomus būdus [...]. 3 žingsnis: drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų padarinius. Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūtis, prašo pagalbos arba meta veiklą.

17. KŪRYBIŠKUMAS. 2 žingsnis: atranda naujus veiksmus ir taiko juos tyrinėdamas daiktus. 3 žingsnis: artimiausioje įprastoje aplinkoje atranda vis naujų dalykų. Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ar
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimo
laboratorija

Sąvokos: *grupavimas, klasifikavimas; panašumas – skirtumas; gamtos radiniai.*

Pintinėlės, spalvotų didesnių gummyčių rinkiniai arba stori įvairių spalvų siūlai, spalvotos virvelės; lupos, tyrinėjimų stalas.

- Kas tie gamtos radiniai?
- Ką daryti su pintinėlėje esančiais daiktais?
- Kaip grupuoti daiktus?

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Vaikai vaikštinėja po darželio teritoriją ir į pintinėles renka įvairius gamtos daiktus. Vėliau savo radinius sudeda į didžiąją gamtos radinių pintinę.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Pintinėje daug netvarkos. Kokie įvairūs ir skirtingi yra gamtos daiktai! Pabandykime šiuos daiktus geriau pažinti ir juos sutvarkyti, t. y. sugrupuoti, suklasifikuoti.

GAMTOS DAIKTŲ „MEDŽIOKLĖ“

Išdalykime vaikams pintinėles ir eikime pasivaikščioti. Paprašykime į pintinėles dėti smulkius gamtos daiktus. Pradžioje vaikai deda bet ką, nes nori, kad jų pintinėlės būtų kuo pilnesnės. Tačiau dažniau atlikdami panašias veiklas, įpranta ieškoti kuo įvairesnių, nesikartojančių gamtos daiktų.

Vieną kartą gamtos daiktų paieškai galbūt skirsime tiek laiko, kiek būsim lauke, kitą kartą – kol pamažu nueisime iki darželio tvoros ir grįšime atgal. Trečią kartą galbūt vaikai patys nuspręs, kurį darželio teritorijos kampą ištyrinėti.

SURASTŲ DAIKTŲ EKSPONAVIMAS

Suneštus daiktus išdėliokime ant šaligatvio plytelių, laiptų ar aikštelėje. Prastesniu oru tai galime padaryti pavėsinėje ar parsinešti į grupę.

Pradžioje gal tik išdėliosime savo radinius ir jais pasidžiaugsime, o kitą kartą jau bandykime grupuoti, kas kur tinka: šakelės, žievės gabaliukai, lapeliai, žiedai, akmenukai ir t. t.

Gamtos radinius galime eksponuoti ant didelio veidrodžio. Turėsime daugiau informacijos apie tiriamus objektus.

RADINIŲ GRUPAVIMAS

Radinius grupuokime pagal spalvas. Daiktus, kurie turi geltonos spalvos, apveskime geltonu siūlu ar gumele, baltus – baltu ir t. t. Paskui visus geltonus, baltus ar žalius daiktus galėsime sudėti atskirai.

Grupuokime pagal dydį. Atskirkime visus lapus, išrinkime visas giles ir pan.

RADINIŲ STALAS

Įsirenkime radinių stalą. Čia palikę savo radinius, juos galėsime tyrinėti ir kitą dieną. O tuos radinius, kurie iki kitos dienos nuvystę, pamerkime į vandenį.

RANKYČIŲ MASAŽAS

Surinktas giles, kaštonų sėklas ar kankorėžius naudokime smulkiajai motorikai lavinti: ridenkime giles, kaštonus, kankorėžius, juos apčiupinėkime visais pirštukais, pavoliokime tarp delnų, ridenkime ant stalo. Nuskabykime smulčiausius žiedelius ar lapelius... Tegul tik dirba pirštukai.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

Vaikų atnešti gamtos daiktai ugdo jų kūrybingumą, daugelį kitų gebėjimų.

Rastas įvairias šakeles paverskime įvairiais personažais (žr. 1 temą). Tam tereikia plastikinių akelių, siūlų, audinio atraizų. O dabar pasakokime, vaidinkime...

Vaikams matant pabandykime padaryti medžių lapų koliažą. Rezultatas juos tikrai pradžiugins. Tuomet ir patys drąsiau kurs, eksperimentuos.

Ant pastato sienos pakabinkime lipnią plėvelę. Kvieskime vaikus ant jos klijuoti savo parsineštus lapus.

Grupavimo įgūdžiai pradeda formuotis dar kūdikystėje. Tarkime, vaikas pradeda verkti, ir šeimos nariai skirtingai į tai reaguoja. Vaikas greitai supranta, kada verkti naudingiau, norint kažką gauti. Taip savarankiškai imama suvokti panašumo ir skirtumo sąvokas. Šių sąvokų suvokimas – tai pirmieji vaiko žingsniai į grupavimą ir klasifikavimą, vėliau to mokomasi matematikoje, pažįstant aplinką.

Grupavimas – tai galimybė nustatyti rinkinyje esančių daiktų panašumus ir skirtumus, juos sugrupuoti pagal tam tikrus požymius ir tas grupes pavadinti. Atlikdami šias veiklas, vaikai ugdomi pažinimo įgūdžius, mokosi išdėstyti ir klasifikuoti savo radinius, liesdami, apžiūrėdami, užuosdami, ragaudami, klausydamiesi ir tyrinėdami savo aplinkos daiktų fizines savybes.

Darželių teritorijoje dažnai auga spygliuočiai medžiai. Šių medžių žievė, spygliai, kankorėžiai labai tinka vaikų veikloms. Eglę ir pušį pedagogai paprastai pažįsta ir skiria, tačiau maumedžio, pocūgės dažnas neatpažįsta. Spygliuočiai medžiai, išskyrus maumedį, savo lapus – spyglius – išlaiko kelerius metus, meta juos tik dalimis kas keleri metai, todėl vadinami visžaliais. Kai jau patys pažinsime, tai leiskime patirti ir vaikams.

Maumedžio
kankorėžiai yra
minkšti, 2–4 cm
ilgio.

Pocūgės kankorėžių
sėklažvyniai yra ilgi, triskiaučiai,
išlindę kaip liežuvėliai.

Pušies kankorėžiai
yra kieti, sumedėję,
3–7 cm ilgio, subręsta
per 1,5 metų.

Eglės kankorėžiai
yra ilgi, 10–11 cm
ilgio, kaip ritinėliai,
subręsta per
1 metus.

Gamtos radinių įvairovė – didžiulė. Tai yra: akmenukai; smėlis; vanduo; dirvožemis; plunksnos; kriauklės; pagaliukai; medžių žievė; medžių ir krūmų šakelės, pumpurai, lapai, žiedai; kaštonų sėklos; ažuolų gilės, klevų sparnavaisiai; pušų, eglių, pociūgių, maumedžių kankorėžiai; riešutų kevalai; eglių ir pušų spygliai; javų šiaudai ir grūdai; samanės, kerpės, kempinės, kepurėtieji grybai ir pan.

Kodėl ugdymo reikmėms verta naudoti gamtinę medžiagą? Visų pirma, tai nieko nekainuoja. Antra, moko vaikus pastebėti daikto požymius (spalvą, formą, tekstūrą, dydį, kitas ypatybes). Trečia, vaikas per šiuos daiktus užmezga glaudesnę ryšį su gamta; lavina gamtamokslinį žodyną (*plunksna, kriauklė, žiedas* ir pan.). Ketvirta, ugdo supratimą, kad užsiėmimą galima rasti bet kur ir pasinaudoti tuo, kas yra aplinkui. Penkta, gamtinė medžiaga skatina vaikų kūrybingumą.

Norint į pintinėles dėti smėlį ar dirvožemį, reikėtų pasiruošti nedidelių uždaromų dėžučių, o vandeniui – nedidelių užsukamų buteliukų (geriausia – permatomų, skaidraus plastiko). Kitaip sušlaps ir susiteps kiti į pintinėles sudėti gamtos radiniai.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar aplinkoje vaikas randa gamtos radinių? Ar pažįsta ir pavadina kai kuriuos radinius? (10)
- Ar sutelkia dėmesį į tyrinėjamus daiktus? (10)
- Ar vaikas stebi, ką tyrinėja kiti? Ar jis rodo kitiems, ką pavyko padaryti? Ar džiaugiasi savo atradimais, kūryba? (15)
- Ar vaikas atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais? Ar bando radinius grupuoti pagal požymius, pavyzdžiui, spalvą? (15)
- Ar susidūręs su sudėtinga veikla (pvz., daiktų grupavimu, klasifikavimu) stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti, ir išbando jų taikomus būdus? (16)
- Ar imasi sudėtingos veiklos? Ar bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų padarinius? Ar nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą? (16)
- Ar ieško naujų veiksmų ir taiko juos daiktams tyrinėti? (17)
- Ar naudodamas gamtos radinius kuria, pasakoja? (17)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Gamtos daiktų paieška – tai aktyvi veikla lauke. Jai būtina tinkamai apsirengti. Vaikai daug laiko praleis gamtoje, todėl gali pargriūti, sušlapti, išsitepti. Būkime tam pasirengę. Ši veikla paprastai vaikus įtraukia, jie užsimiršta, laikas jiems neprailgsta. Tik palaikykime jų entuziazmą, sugalvokime, kokių veiklų vaikams pasiūlysim, kad gamtos radinius kuo geriau panaudotume ugdymui.

Vaikas gali nusiminti, jei neras gamtos radinių arba jų ras nedaug. Savo krepšelio turinį dažnas lygina su draugo. Parodykime, padėkime, leiskime patirti, kad aplinkui yra daug gamtos daiktų. Skatinkime vaikus dalytis gamtos radiniais, drauge atlikti tolimesnes veiklas. Bandykime įtraukti visus – tegul grupuoja, lygina, kuria.

NAUDINGOS NUORODOS

Knygos vaikams:

Minna Lacey. *Gamtos knyga. Usborne ūkio pasakaitės*. Alma littera, 2011.

Emilia Dziubak. *Metai miške*. Jūsų Flintas, 2016.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI

Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui sudaro:

- Vadovas pedagogui
- *Pakylėta kasdienybė* (iki 6 m.)

I RINKINYS (iki 3 m.)

- *Judantys laiptai*
- „Aš“ pasaulis
- *Smėlio dėžė*
- *Kalbos spintelė*
- **Atradimų takelis**
- *Korys*
- *Puodų orkestras*
- *Medžiagų dialogai*

II RINKINYS (3–6 m.)

- *Judantis pasaulis*
 - „Aš“ – matomas ir nematomas
 - *Kalbos ir knygos gelmė*
 - *Žalioji pieštukas*
 - *Energijos upė*
 - *Dėlionių kilimas*
 - *Pasaulis be sienų*
 - *Kūrybiniai dialogai*
 - *Mokymosi veidrodis*
 - *Realybių žaismė*
- Priedai knygelėms: *Judantys laiptai*, „Aš“ pasaulis, *Korys*, *Judantis pasaulis*, „Aš“ – matomas ir nematomas, *Žalioji pieštukas*, *Energijos upė*, *Dėlionių kilimas*, *Mokymosi veidrodis*, *Realybių žaismė*.

Aplinkos pažinimas prasideda nuo vaiko smalsumo. Klausimai, kuriuos užduoda pedagogas, ir vaiko stebėjimai sukuria atradimų atmosferą. Nebijokime vaiko klausinėti (pavyzdžiui: „Kas nutiks, jei...?“; „Kaip manai, ar...?“), skatinkime jį mąstyti. Šio amžiaus vaikai su aplinka susipažįsta bandydami ir klysdami. Jiems reikia laiko eksperimentuoti, išbandyti įvairius dalykus ir savarankiškai mąstyti. Duokime vaikui laiko ir erdvės, kad jis galėtų sėkmingai keliauti atradimų takeliu.

iki 3 m.

„AŠ“
PASAULIS

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Žaismė ir atradimai. Rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo pedagogui, parengtos ir išleistos įgyvendinant Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamą projektą „Inovacijos vaikų darželyje“. Projektą inicijavo Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, vykdė Nacionalinė švietimo agentūra.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI. Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui rengė autorių grupė: Ona Monkevičienė (grupės vadovė), Rita Gruodytė-Račienė, Tatjana Jevsikova, Leonas Kleniauskas, Eglė Krivickaitė-Leišienė, Asta Lapėnienė, Sonata Latvėnaitė-Kričėnienė, Rita Makarskaitė-Petkevičienė, Ligita Neverauskienė, Viktorija Sičiūnienė, Vaida Stupurienė.

Konsultavo: Vitalija Bujanauskienė, Laimutė Jankauskienė, Edita Maščinskaitė

Leidinį recenzavo Stefanija Ališauskienė

Kalbos redaktorė Anželika Tekutienė
Fotografai: Juozas Lukoševičius, Lina Mickevičė
Dailininkė Živilė Šimėnienė
Dizainerė Silva Jankauskaitė

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-454-593-1

Išleido ir spausdino UAB „Vitaė Litera“

© Nacionalinė švietimo agentūra, 2021

Ona Monkevičienė,
Vaida Stupurienė

„AŠ“ PASAULIS

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI
REKOMENDACIJOS IKIMOKYKLINIO
UGDYMO PEDAGOGUI
I RINKINYS

Vilnius, 2021

VISKAS APIE MANE / 9 p.

1. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai
8. Sakytinė kalba

„AŠ“ ATSPINDŽIAI / 16 p.

2. Fizinis aktyvumas
8. Sakytinė kalba
18. Mokėjimas mokytis

AŠ MOKU. AŠ GALIU / 51 p.

1. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai
16. Problemų sprendimas

4. Savireguliacija ir savikontrolė
5. Savivoka ir savigarba
6. Santykiai su suaugusiaisiais
7. Santykiai su bendraamžiais

EMOCIJŲ KARUSELĖ / 24 p.

3. Emocijų suvokimas ir raiška

ŠEIMA ATEINA Į DARŽELĮ. DARŽELIS ATEINA Į NAMUS / 46 p.

8. Sakytinė kalba
10. Aplinkos pažinimas

MOKOMĖS DALYTIS / 38 p.

3. Emocijų suvokimas ir raiška
14. Inicijavimas ir atkaklumas

AŠ – VIENAS, MES – DVIESE AR TRISE / 30 p.

2. Fizinis aktyvumas
11. Skaičiavimas ir matavimas

KNYGELĖ „AŠ“ PASAULIS SUDARYTA IŠ KETURIŲ DALIŲ:

1. Savo poreikių atskleidimas.
2. Pažintis su savo kūnu.
3. Savo galių pajauta.
4. Ryšiai su šeimos ir grupės aplinka.

KNYGELĖS AKCENTAI

Knygelės „Aš“ pasaulis dėmesio centre yra vaiko atsiskleidimas sau pačiam ir augantiesiems drauge, vienu laiku su juo, trapių pasitikėjimo ryšių su kitais vaikais atradimas, pasitikint saugumą kuriančia tėvų ir pedagogų sąveika.

Saugiai augti padeda kuriama natūraliai įtraukianti, netikėtai dėmesį atkreipianti aplinka, skatinanti pajusti, nustebti, sužinoti, įprastai veikiant su galimybės atrasti slepiančiais daiktais ir žaislais.

VEIKLOS FORMOS:
tyrinėjimų
laboratorija;
tyrinėjimų stotelės;
spontaniški
tyrinėjimai.

GALIMYBĖS

Norint užtikrinti, kad šio amžiaus vaiko raida vyktų tinkamu laiku, svarbu sudaryti jam galimybę spontaniškai, laisvai tyrinėti aplinką. Kai kurie dvimečiai–trimečiai dar nebus perėję sensorinio kognityvinės raidos etapo, ir jiems bus itin svarbu pažinti save ir pasaulį visais pojūčiais: matant, liečiant, girdint, ragaujant, uostant. Kiti jau bus įkopę į priešoperacinę vystymosi stadiją, kurioje vyrauja egocentriškas mąstymas – savęs (savojo „aš“) laikymas pasaulio centru. Tad čia smalsu, smagu, netikėta atrasti, tyrinėti savojo „aš“ kūno šešėlį ant įvairių vaizdą atspindinčių ar permatomų paviršių (veidrodžių, metalinių puodų ir pan.), įvairiai judant, keičiant kūno pozą. Eksperimentuoti, kaip atvaizdas keičiasi, priklausomai nuo vaizdą atspindinčio paviršiaus savybių (faktūros ir kt.). Save stebėdamas veidrodyje ar atpažindamas nuotraukoje, šio amžiaus vaikas jau pradeda atpažinti jam kylančias emocijas, keletą dažniausiai išgyvenamų gali ir įvardyti. Pastebi kilus emocijai pasikeitusią savo veido išraišką, kūno pozą. Pradeda atpažinti socialines situacijas, kuriose kyla pyktis ar džiaugsmas. Vaikai dar tik pradeda atrasti žaidimo kartu (dviese–trise) privalumus ir dalijimosi džiaugsmą. Grupėje esan-

tys įvairių dydžių daiktai (dėžės, lankai) skatina vaikus dalytis erdve, veikti drauge. Antraisiais metais pradeda formotis empatija, t. y. gebėjimas įsijausti ir suprasti, ką jaučia kitas žmogus. Empatiją gali sužadinti liūdnas žaidimų draugo veidas, verksmas. Tuomet vaikas ima pamažu suvokti, kad reikia užjausti ir kitą žmogų. Vaikas mokosi pirmųjų priimtino (prosocialaus) elgesio įgūdžių (gebėjimo paprašyti, sulaukti savo eilės ir pan.). Konfliktai tarp vaikų – normalus grupės vaikų socialinių įgūdžių mokymosi procesas.

Sėkmingai vaiko adaptacijai darželio grupėje ir kokybiškam tolesniam vaiko ugdymo(si) procesui užtikrinti svarbus šeimos ir darželio bendravimas ir bendradarbiavimas, kuriant saugią, pažįstamą grupės aplinką. Tad apraše „Šeima ateina į darželį. Darželis ateina į namus“ siūlomos įvairios veiklos, skatinančios spontaniškus vaiko atradimus ir tyrinėjimus grupėje sukurtame šeimos kontekste, o veiklai plėtoti pasiūlome tėvams kai kuriuos darželio grupės elementus (atspindžių nuotraukas, daiktus ir pan.) „įkurdinti“ namuose. Taip skatintume vaiko, jo šeimos ir darželio emocinį, dalijimosi dialogą.

BENDRAVIMO SALOS

Vaikams iki trejų metų svarbiausia yra sudaryti spontaniškiems tyrinėjimams ir atradimams tinkamą aplinką. Todėl kuriama kontekstą pravartu suskirstyti tyrinėjimų stotelėmis. Kiekvieną stotelę galime skirti

vis kitiems tyrinėjimams, tinkamai parinkę ir išdėstę priemones. Ugdymasis grupėje labai palankus vaikų tarpusavio ryšiams kurtis, todėl siūloma forma – bendravimo salos. Tai – specialiai sumodeliuotos

situacijos, kad vaikai būtų skatinami veikti dviese ar trise ir ugdytis pirmuosius bendravimo gebėjimus. Kartais grupė gali pavirsti tyrinėjimų stoteles sujungiančia tyrinėjimų laboratorija.

RODYKLĖS PEDAGOGUI

Į ką svarbu atkreipti dėmesį?

Kad mažas vaikas norėtų būti ugdymo įstaigoje, kuri jam teikia džiaugsmingo buvimo emocijas, kiekviena ugdymo veikla pradedama sumodeliuojant šiam amžiaus tarpsniui jaukią įkvepiančio iššūkio situaciją. Vaikas atpažįsta šeimoje mėgstamą muziką, skambančią grupėje ir primenančią namus; skirtingas emocijas žadinanti muzika kviečia į emocijų tyrinėjimo stoteles, skatina veikti dviese ar keliese. Įdomi istorija iškelia vaikams aktualų klausimą: „Ar aš turėčiau dalytis?“. Vaikams mieli žaislai ir daikčiukai keliauja iš namų aplinkos į darželį ir čia netikėtai atrandami, taip pat „pareina“ į namus. Vaikai suranda netikėtai didelę krūvą įdomių patyrinėti daiktų, pavyzdžiui, batų.

Saugiems vaikų atradimams paslaptis slepiančių įprastų daiktų ir žaislų aplinkoje pažadinti taikomi išradingi būdai; sukuriama saugiai

jaustis ir spontaniškai tyrinėti patogūs kontekstai: atrandamos vaiko prieraišumo daiktui „apsigyventi“ grupėje patogios vietos; sukuriama kiekvieno vaiko mėgstamiems nusiraminiui būdams pritaikytos erdvės; naujas maistas atrandamas kaip valgymo žaidimas; su tėvais į grupę atkeliauja namų žaidimai; išdėliojami atvaizdai atspindintys, peršviečiami daiktai ir žaislai; sukuriama apšvietimas šešėlių žaidimams; pačiose netikėčiausiose vietose „įkurdinami“ veidai su skirtinga emocija išraiška; netikėtiems vaiko susitikimams su artimaisiais užtikrinti sukuriama erdvė su šeimos narių nuotraukomis ant įvairių daiktų; grupėje atsiranda žaislų dalijimosi dėžė; sukuriama kontekstas bendravimui paskatinti. Taikomi palaikantys, padrąsinantys, vaiko bandymus veikti greta ir kartu, tyrinėti ir pažinti paremiantys metodai: kartu su vaiku tyrinėjama aplinka; pastabiai

ir jautriai reaguojama į vaiko emocijas, saugumo poreikį, naujai išmoktą žodį, žaidimą; taikant paralelinį kalbėjimą – įvardijant, ką vaikas ima, ką daro, kas nutiko, remiamasi vaiko asmeniniu žodynu; vaikui pateikiami paprastos formos prašymai, klausimai ir kantriai, lėtai sulaukiama vaiko atsako ar veiksmo; emocionaliai atkreipiamas vaiko dėmesys į jam įdomius efektus, veiklą; emocionaliai reaguojama į vaiko atradimus sukurtame kontekste; siūloma išbandyti patrauklią ir vaikams aktualią veiklą; paaiškinami vaiko atradimai; modeliuojama atradimo situacija ir vaikai vedami į atradimą; modeliuojamos situacijos, kuriose vaikas pajunta savo elgesio padarinius; taikant tokias priemones, kaip šeimos medis ir grupės namelis, kuriamas jausmas, kad esi šeimos ar grupės dalis; pritaikomos gudrybės, užtikrinančios vaiko veiklos sėkmę; siūloma kūrybinė veikla, kurios rezultatas visada bus puikus.

1

VISKAS APIE MANE

1. KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI. 2 žingsnis: valgo ir geria padedamas arba savarankiškai, mimika ar ženklais parodo, ką valgyti patinka.

4. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ. 1 žingsnis: nusiramina kalbinamas, nešiojamas, supamas. 2 žingsnis: pats ieško nusiramino: apsikabina minkštą žaislą; pradeda valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. Atpažįsta juo besirūpinantį suaugusįjį, džiaugiasi jį pamatęs, jam atsako kalbinamas, žaidinamas, siekia būti greta.

6. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS. 1 žingsnis: atpažįsta juo besirūpinantį pedagogą, jam atsako kalbinamas, žaidinamas. 2 žingsnis: mėgsta žaisti kartu su pedagogu, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus.

8. SAKY TINĖ KALBA. 1 žingsnis: vartoja kelis trumpus žodelius daiktams, veiksmams įvardyti, norams išsakyti, palydi juos judesiu. 2 žingsnis: supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
bendravimo
salos

Mano, tavo, meškiukas, lėlė, namas, lėkštė, morka, agurkas, pomidoras, košė, valgyti, žaisti, miegoti, nusiraminti, liūdnas, piktas, pavargęs, bijo.

Priemonės: dėžutė ar dėkliukas „Vaiko asmeninis žodynas“, kiekvieno vaiko nuotrauka su prierašumo daiktu; nedidelės pastatomos palapinės, kilimėliai, pagalvėlės, minkšti supami žaislai, didelis minkštas žaislas, migdukai, šviečiantys sensoriniai žaislai, lėkštės su piešiniais ant dugno, priešpiečių dėžutės, keksiukų formos, padėklas – stalo žaidimas, lėkštė – laikrodis.

- Ką moku pasakyti?
- Koks daiktas, žaislas man padeda nusiraminti?
- Kas dar mane nuramina?
- Kas vilioja išbandyti naują skonį?
- Kokie žaidimai man patinka?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS Atsinešu žodį, parsinešu du

Susitariame su tėvais, kad namuose ir darželyje pildysime dėžutę ar dėkliuką „Vaiko asmeninis žodynas“.

Tėvai padaro ar nuperka ir pagražina dėžutę, vaikišką kosmetinę, vizitinių kortelių dėkliuką, aplanką – vokelį su spaustuku.

Ant popieriaus lapelių, kortelių tėvai surašo visus vaiko savo kalba tariamus žodžius ir jų reikšmę (*lelia* – „mažas vaikas“, „lėlė“; *niam, niam* – „noriu valgyti“). Lapelius tėvai įdeda į dėžutę, dėkliuką ar vokelį ir perduoda pedagogui.

Peržiūrimė „Vaiko asmeninį žodyną“ ir remiamės juo, bandydami suprasti tai, ką sako vaikas. Kalbėdami su vaiku, taisyklingai vartojame žodžius, kuriuos vaikas taria savo kalba. Taip paskatiname aktyvesnį savo ir vaiko bendravimą, geriau susikalbame su vaiku ir sudarome galimybę vaikui girdėti taisyklingą kalbą.

Vaikui ką nors veikiant, žaidžiant su daiktais ir žaislais, taikome „paralelinį“ kalbėjimą. Įvardijame, ką vaikas ima, ką su daiktu daro, kas nutinka daiktui, kaip jaučiasi vaikas ir pan. (pvz., vaikas ima saugaus dydžio kamuoliuką ir kiša jį prie burnos, susiraukia. Sakome: „Kamuoliukas. Imi kamuoliuką. Dedi į burną. Susiraukei. Neskanu, ar ne? Fui...“).

Išgirstą vaiko sakomą naują žodį, kurio dar nėra asmeninio žodyno dėžutėje ar dėkle, užrašome ant lapelio ar kortelės ir įdedame jį į dėžutę ar dėkliuką, o šį atiduodame tėvams, kai jie pasiima vaiką į namus.

Vaiko asmeninį žodyną stebime ir nuolat pildome mes ir jo tėvai. Tai padeda geriau suprasti vaiką, aktyviau su juo bendrauti ir plėtoti jo žodyną.

ĮTRAUKIANTIS SANTYKIŲ KŪRIMO KONTEKSTAS

Visada su manimi

Išsiaiškiname, koks yra vaiko prierašumo daiktas ar žaislas, kada jam jo labiausiai reikia.

Su tėvais susitariame, kad prierašumo daiktą ar žaislą jis visada atsineš į grupę, o vakare pasiims į namus.

Grupėje drauge su vaiku surandame vietą jo prierašumo daiktui ar žaislui laikyti: miegamajame ant vaiko lovos, jo spintelėje, nusiramavimo erdvėje ir kt.

Paprašome vaiko parodyti savo prierašumo daiktą ar žaislą kitiems vaikams. Su vaikais sutariame, kad jie patys neima vienas kito prierašumo daiktų ar žaislų.

Padarome kiekvieno vaiko nuotrauką su jo prierašumo daiktu ar žaislu. Nuotraukas pakabiname nusiramavimo erdvėje ar kitoje vietoje vaikų akių lygyje, kad visi suaugusieji ir vaikai žinotų, kuris prierašumo daiktas ar žaislas kuriam vaikui priklauso.

Padedame vaikui pasiimti prierašumo daiktą ar žaislą, kai jis nuliūsta, supyksta ar pavargsta. Pabūname su vaiku, jį priglaudžiame, kol jis nusiramina.

Surandame prierašumo daiktą ar žaislą, jeigu vaikas jį pameta, nežino, kur padėjo.

Jeigu kiti vaikai labai nori kurio nors vaiko prierašumo daikto ar žaislo, grupėje parūpiname panašių žaislų (meškiukų, migdukų, kilimėlių ir kt.).

KAS MANE NURAMINA?

Vaikui pradedant lankyti grupę, pasikalbame su tėvais, kas padeda jam nusiraminti įvairiose situacijose, užduodami klausimus:

- Kas padeda vaikui užmigti? (Žaislas, pasaka, lopšinė, šviečiantis migdukas ir kt.)
- Kas padeda sumažinti, įveikti baimę? (Suaugusiojo buvimas šalia, ramus kalbėjimas, nusiramino žaislas ir kt.)
- Kas padeda įveikti liūdesį? (Didelis minkštas žaislas, kurį gali apkabinti, prie jo prisiglausti, smagūs žaislai su įvairiais efektais, džiugi muzika, pramogos (žaidimai su muilo burbulais ar kt.)
- Kas padeda nusiraminti supykus? (Apkabinimas, galimybė pabūti vienam nusiramino erdvėje, raminanti muzika, dėmesio nukreipimas į ką nors džiuginančio, žaidimai su kinetiniu ir paprastu smėliu ir kt.)
- Kas padeda nusiraminti pervargus, įsiau drinus? (Panešiojimas, supimasis, didelis minkštas žaislas, šviečiantys sensoriniai žaislai ir kt.)
- Kas padeda lengviau persijungti nuo vienos veiklos prie kitos? (Varpelio skambėjimas, dainelės dvielis, ketureilis, muzikinis kvietimas, įspūdingas dėmesio atkreipimas ir kt.)

Grupėje sukuriame nusiramino erdvę, kurioje vaikas gali rasti asmeniškai jam nusiraminti padedančius žaislus, daiktus, priemones. Jei reikia, paprašome tėvų parūpinti vaikui reikalingų nusiramino priemonių.

Kartu su vaiku ištyrinėjame, kas yra nusiramino erdvėje (palapinėje, ant asmeninio kilimėlio, pagalvėlės, kamputyje prie lovos, drabužinėje ir kt.). Skatiname vaiką nueiti į nusiramino erdvę, kai jis liūdi, supyksta ar yra pervargęs.

Žaislus, daiktus ar priemones iš nusiramino erdvės vaikui duodame tada, kai jis eina miegoti, prieš valgį, kai vaikas dėl ko nors nerimauja.

VALGYMO ŽAIDIMAI

Vaikai dažnai nenori valgyti maisto, kuris yra paruoštas kitaip nei namuose arba yra jiems naujas. Tačiau plėsti vaiko mitybos racioną yra svarbu tiek tėvams, tiek ugdy-mo įstaigai. Tikslą pasiekti padeda valgy-mo žaidimai.

Vaiką valgyti vilios, jei nelabai mėgsta-mas arba naujas patiekalas atrods kaip gyvūnėlis (kačiukas, kiškutis, paukščiukas, boružėlė ir pan.).

Vaikai paragauja naujų maisto produktų, jeigu turi galimybę valgyti pirštais, kai ant padėklo papjaustyta, priplėšyta, pasmulkin-ta sūrio, vaisių, daržovių, mėsos, žuvies ir kt.

Ant maisto žaidimams skirtų padėklų, dėžučių išdėliojus įvairaus maisto gabalė-lius, vaikas žaidžia ir suvalgo ne tik mėgs-tamus, bet ir naujus produktus.

Pasukęs rodyklę, vaikas suvalgo tai, į ką atsisuko rodyklė. Tada vėl pasuka rodyklę ir suvalgo tai, į ką ji atsisuko. Taip suvalgo ne tik mėgstamo, bet ir mažiau mėgsta-mo maisto gabalėlius.

Ant padėkliuko padėtą maistą nuo pozici-jos „pradžią“ iki pozicijos „pabaiga“ vaikas valgo iš eilės gabalėlis po gabalėlio, tarsi keliaudamas takeliu. Suvalgęs ant kai kurių langelių padėtą maisto gabalėlį, vaikas laimi prizą – galimybę pavalgius pažaisiti mėgstamiausiu žaislu ar kt.

Ant lėkštelių su paveikslėliais išdėliojus maistą kaip meno kūrinį, vaikai norės jo paragauti.

Vaikas su maistu gali žaisti slėpynes – atidaryti dėžutę ir nežiūrėdamas paimti gabalėlį maisto, įsidėti į burną, uždaryti

dėžutę, suvalgyti maistą ir pasakyti, ar skanu. Tada vėl bandyti nežiūrėdamas paimti kitą maisto gabalėlį, įsitikindamas, ar pasisėkė paimti skanų.

PAŽAISK SU MANIMI

Susitariame su tėvais, kad grupėje arba lauke su savo vaiku ir jo grupės draugais jie pažais savo vaiko mėgstamus žaidimus (slėpynes, muzikinius žaidimus, gaudynes, statys bokštelių, laipios ant lauko žaidimų įrangos, supsis ir kt.).

Jeigu kiti vaikai šių žaidimų nemoka, nežino, kaip žaisti, padedame tėvams pamokyti vaikus.

Žaidimus žaidžiame kartu su tėvais ir vaikais, kad vaikai susipažintų su savo grupės vaikų tėvais ir jų nebijotų.

Tėvus pamokome kitų vaikų šeimose žaidžiamų žaidimų, kad jie juos pažaištų su savo vaiku namuose.

Įsidėmime tėvų žaidžiamus žaidimus ir žaidžiame juos grupėje su vaikais.

Pasikalbame su vaikais, kurie žaidimai jiems patiko labiausiai.

2–3 metų vaikai aktyviai tyrinėja „mano“, „tavo“, „mūsų“ ribas.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Kiek žodžių vaikas supranta ir pasako? (8)
- Ar prierašumo daiktas padeda vaikui greičiau nusiraminti? (4)
- Ar vaikas pats ieško nusiramavimo būdo: eina prie pedagogo, ieško nusiramavimo daikto, žaislo? (4)
- Ar vaikas pradeda valgyti nors vieną naujo skonio produktą? (1)
- Ar vaikas žaidžia žaidimus su pedagogu, kitų vaikų tėvais, kitais vaikais? (6)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Kaip pritaikyti veiklą vaikui, kuriam net mėnesį lankius įstaigą vis dar sunku pasilikti grupėje, o atsiskyręs nuo tėvų jis ilgai verkia?

Kol vaikas yra grupėje su tėvais, stengiamės su juo užmegzti emocinį kontaktą – žvilgsniu, trumpai paliesdami, pakalbinti, paimdami vaiką ant rankų, drauge apžiūrinėdami žaislus, kartu žaisdami. Su tėvais sukuriame atsisveikinimo ir susitikimo ritualus, kurių visuomet laikomės. Sukūrus ir laikantis tokių ritualų, vaikui lengviau pajusti dienos ritmą, suprasti, kad vakare tėvai ateis jo pasiimti, pasijusti saugiam ir palaipsniui vis lengviau ir lengviau atsisveikinti su tėvais.

Kaip pritaikyti veiklą vaikui, kuris gali būti alergiškas tam tikriems maisto produktams?

Prieš ragaujant naujo maisto, pasikalbame su tėvais, ar vaikas nėra alergiškas tam tikroms maisto produktų grupėms. Naujam maistui paragauti vaikui duodame tik labai mažą gabalėlį.

Kaip pritaikyti veiklą vaikui, kuris valgo labai nedaug ir tik tam tikros faktūros, formos ar spalvos maisto produktų?

Maisto gabalėlius dedame ne į vieną lėkštutę, bet į atskiras arba dalimis suskirstytas lėkštutes. Stebime, ką vaikas valgo ir ko – ne, kokia maisto forma ar spalva jam patinka. Pasiūlome tai, kas vaikui patinka, tačiau visada yra ir kažkas naujo, jeigu vaikas norėtų pabandyti. Vaiko valgymo įpročius būtina aptariame su tėvais.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Vaiko asmeninį vaizdo ar garso žodyną tėvai gali kurti namų aplinkoje, įrašydami arba filmuodami vaiką, kai jis taria naujai išmokus žodžius.
- Vaikas pratinamas prie darželio valgiaraščio, žaidžiant valgymo žaidimus, kai vaikas nelabai nori valgyti jam naują neįprastą maistą.
- Su vaiku žaidžiami žaidimai, kuriuos jis žaidė grupėje ar lauke su grupės draugo tėvais.

2

„AŠ“ ATSPINDŽIAI

2. FIZINIS AKTYVUMAS. 3 žingsnis: noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą.

5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA. 2 žingsnis: turi savo kūno išorės vaizdinius, atpažįsta save nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis; džiaugiasi savo didėjančiomis galimybėmis judėti. 3 žingsnis: pasako 5–6 kūno dalis.

8. SAKYTINĖ KALBA. 3 žingsnis: kalba 4–5 žodžių sakiniais ir klausinėja apie save.

18. MOKĖJIMAS MOKYTIS. 2 žingsnis: stebi, mėgdžioja, klausia. 3 žingsnis: stebi, bando, modeliuoja.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
laboratorija

TRUKMĖ:
savaitė

Kūnas, galva, veidas,
akys, burna, nosis,
ranka, koja, pilvas,
veidrodis, puodas,
rutulys.

Priemonės: įvairaus dydžio, formos ir paviršiaus veidrodžiai, daiktai su blizgiais vaizdą atspindinčiais paviršiais, širmos, projektoriai, žibintuvėliai, šviestuvai, peršviečiamo audinio skiautės, spalvota peršviečiama plėvelė, faktūrinio stiklo durys ar sienelės, stikliniai indai, prizmės, vaikų nuotraukos, vandens baseinėliai, balutės.

- Tai aš ar ne aš?
- Kaip atrodo mano kūnas?
- Kaip vadinasi atvaizduose matomos kūno dalys?
- Kaip tyrinėjame savo kūną?

ĮTRAUKIANTIS TYRINĖJIMŲ KONTEKSTAS GRUPĖJE

SAVO KŪNO VEIDRODINIO ATSPINDŽIO TYRINĖJIMAS

Veidrodį pakabiname ant sienos, padedame keletą nešiojamų veidrodžių su rėmeliais, mažų veidrodėlių, vitražinių ar vaizdą iškreipiančių veidrodžių.

Parūpiname vaizdą atspindinčių didesnių rutulių, kompaktinių diskų, metalinių indų (puodų, šaukštų), metalizuotų plokštelių, metalizuotų stiklinių indų, folija dengtų paviršių.

Įrengiame iš viršaus apšviestus indus su vandeniu, atspindinčius vaiko veidą, rankas, galvą.

Klausimai vaikams:

- Ką matai veidrodyje?
- Ką matai ant... (įvardijamas vaizdą atspindintis daiktas)?
- Parodyk, kur yra tavo akys, nosis, burna, galva, rankos, kojos (vaikas gali rodyti savo kūno dalis arba jų atvaizdus veidrodyje).
- Padaryk, kad tavo atvaizdas tau nusišypsotų.
- Padaryk, kad atvaizdas tau pamojuotų ranka.
- Padaryk, kad atvaizdas tau pritartų linksėdamas galva.
- Padaryk, kad atvaizdas tau saktų „Ne“.

SAVO KŪNO ŠEŠĖLIO TYRINĖJIMAS

Projektorių pastatome taip, kad horizontaliai apšviestų vaikų žaidimo vietą, mesdamas šešėlius ant grindų ir sienos.

Įvairaus dydžio žibintuvėliais ar šviestuvais sukuriame vaikų aktyviai lankomo grupės kampelio apšvietimą, numatydami vietą, kur kris aiškus žaidžiančių vaikų šešėlis.

Įsukame diskotekos lempą, kuri įjungta sukasi ir kuria judančių spalvotų šešėlių žaismę.

Įrengiame vietą prie lango, pro kurį krinta saulės spinduliai ir vaikas gali matyti savo šešėlį ant grindų ir sienos.

Įrengiame šviestuvo ar žibintuvėlių apšviečiamą širmą, ant kurios vaikai, atsistoję tarp šviesos šaltinio ir širmos, gali pamatyti savo šešėlį ir jį tyrinėti.

Kad vaikai išmoktų pavadinti kūno dalis, jų paprašome ir paklausiamo:

- Pamojuok rankytėmis. Ką daro tavo šešėlis?
- Patrepsėk kojytėmis. Ką daro tavo šešėlis?
- Pakraipyk galvą. Ką daro tavo šešėlis?

Vaizdo įrašai ir aprašymai, kaip kurti šviesos ir šešėlių žaidimus, vaikams anglų kalba (*Light and Shadow Play for Kids*).

SKAIDRUMO EFEKTŲ TYRINĖJIMAS

Įrengiame spalvotą šiek tiek peršviečiamą sienelę iš skaidrių spalvotų plastikinių plėvelių. Vaikai bando paliesti už sienelės esančio vaiko rankas, galvą.

Po stalu ar ant vertikalios rėmo pakabiname plonų peršviečiamų įvairių spalvų audinių, apšviestų šviesos šaltiniais, kad vaikai stebėtų už jų esančių kitų vaikų kūno šešėlius. Vaikai tarp jų ropoja, vaikšto, bėgioja, žaidžia slėpynių.

Pastatome indų su vandeniu, į kuriuos vaikas galėtų panardinti pėdą ar plaštaką ir stebėti pakitusią jos formą.

Pastatome užsuktus didesnius ir mažesnius plastikinius (spalvotus, bespalvius) indus (butelius) su vandeniu, kad vaikas galėtų stebėti, kaip pro juos matosi už indo laikoma ranka, kito vaiko galva ar kita kūno dalis. Padedame smulkių žaisliukų, kad vieni vaikai žaistų vienoje, kiti – kitoje indo pusėje. Atkreipiame vaikų dėmesį į matomus kito vaiko atvaizdus.

Parūpiname stiklinių prizmių, piramidžių, rutulių, pro kuriuos vaikai galėtų stebėti persišviečiančias savo rankas arba kitų vaikų veidus ir kūno dalis.

KŪNO DALIŲ (NE)MATOMUMO TYRINĖJIMAS

Įrengiame erdvę prieš didelį veidrodį, padėdami didesnių kubų, kad vaikas galėtų tyrinėti, kaip jo kūnas pasislepia už daiktų ir kiek jo matosi veidrodyje.

1–2 metrų atstumu prieš veidrodį pastatome fototrafaretą su iškirpta vieta galvai ar kitai kūno daliai.

1–2 metrų atstumu prieš veidrodį padedame daiktų, už kurių vaikas gali iš dalies pasislėpti, veidrodyje matydamas tik dalį savo kūno.

Padedame kaukių, kurias vaikas gali užsidėti ant veido ir stebėti save veidrodyje (vaikas nemato savo veido).

Kai kuri nors kūno dalis pasislepia, vaiko klausiamo:

- Kur yra tavo kojytės? Kur yra tavo pilvukas? Kur yra tavo rankytės? Kur yra tavo veidukas?

VAIZDO TYRINĖJIMAS PER APLYTĄ, APRASOJUSĮ, APŠALUSĮ, FAKTŪRINĮ STIKLĄ

Kai tik susikuria tinkamos sąlygos – po lietaus, nuo šilumos skirtumų aprasojus langams ar kt., žaidžiame „kalbėjimosi per langą“ žaidimus. Vieni vaikai bando kažką pasakyti, parodyti kitiems, o šie stengiasi juos suprasti. Tuo pat metu atkreipiame dėmesį, kaip įdomiai žiūrint pro tokį langą atrodo už jo esantys vaikai.

VEIDRODINIO ATSPINDŽIO TYRINĖJIMAS LAUKE

Pakabiname skirtingos formos veidrodžių ant darželio tvoros, pavėsinių, darželio pastato sienų ar medžių kamienų. Veidrodžiai gali būti atspindintys natūralų vaizdą ir jį iškreipiantys.

Parūpiname vaizdą atspindinčių didesnių metalinių rutulių ar indų (puodų, šaukštų).

Prie natūralių vandens telkinių ar įrengtų baseinėlių padarome patogų priėjimą savo atvaizdai stebėti.

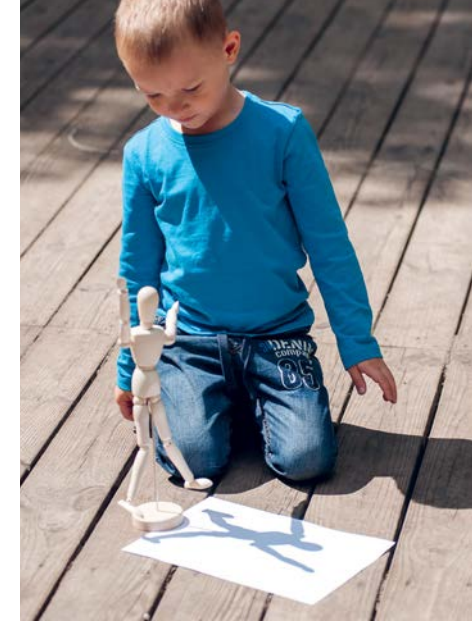
Klausimai vaikams:

- Kur yra tavo akys, burna, nosis, ausys, galva, plaukai?
- Kur yra tavo rankos, kojos, pilvas? (Skatiname parodyti savo kūno dalis ir jų atspindį.)

Parūpiname keletą įvairaus dydžio nešiojamų veidrodžių (ne stiklinių ir nedūžtančių) veiklai lauke. Įsigyjame arba padarome staliukų, kurių stalviršiai yra veidrodiniai. Tegul vaikas ką nors piešia, dėlioja ant veidrodinių paviršių.

Kai vaikas piešia ant veidrodinio paviršiaus, paklausiamo:

- Ką čia matai? Ką nupiešei?

SAVO KŪNO ŠEŠĖLIO TYRINĖJIMAS LAUKE

Šviečiant saulei paraginame vaikus patyrinti savo šešėlį ant asfalto, tvoros, sienos.

Paskatiname nupiešti vienam kito šešėlį.

Vaiko paprašome ir paklausiamo:

- Pabėgiok. Ką daro tavo šešėlis?
- Pašokinėk. Ką daro tavo šešėlis?
- Pamojuok rankomis. Ką daro tavo šešėlis?
- Pasilypėk ant suoliuko. Koks dabar tavo šešėlis?
- Pagauk draugo šešėlį.
- Pagauk savo šešėlį.

SKAIDRUMO EFEKTŲ TYRINĖJIMAS

Braidome po baseiną, stebėdami, kaip keičiasi pėdos, kojos, plaštakos forma.

Pavėsinėje, ant medžių šakų pakabiname peršviečiamus audinius, plastikines plėveles ar daržo plėveles savo ir kitų vaikų kūnams stebėti.

Šviečiant saulei tyrinėjame savo plaštakos vaizdą, matomą pro augalų lapus, žiedlapius.

KAŲ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Kaip vaikas juda, tyrinėdamas savo kūno atvaizdus? (2)
- Ar vaikas pasako arba parodo, kuris atvaizdas yra jo? (5)
- Ar vaikas pavadina 3–6 kūno dalis? (5, 8)
- Ar vaikas kalba apie save sakinukais? (8)
- Ar vaikas stebi, mėgdžioja, bando, klausia? (8, 18)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Kaip pritaikyti veiklą vaikui, kuris savarankiškai nesidomi ir netyrinėja aplinkos? Sudominame vaiką ir kartu su juo tyrinėjame atvaizdus, parodydami įdomių efektų; emociškai paaiškiname, ką matome, kas vyksta; „įgarsiname“ tai, ką mato vaikas, pavyzdžiui, judantis šešėlis kalba, kviečia vaiką pažaisti kartu; vaiko atvaizdas bando vaiką kalbinti, žinoma, jis atkartoja vaiko judesius ir kt.

Kaip pritaikyti veiklą vaikui, kuris silpnai suvokia regą?

Parodome vaikui įvairių būdų aplinką tyrinėti ne akimis (rega), o kitais jutimais: paliečiant gruoblėtą veidrodinį paviršių, erdvėje orientuojantis pagal garsus (skirtingose grupės vietose pakabiname skirtingai skambančius varpelius, barškučius, skambaliukus. Naudojame kontrastingas spalvas, didelius daiktus, ryškius šviesos kontrastus.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Tyrinėti savo atvaizdą veidrodyje. Atpažinti save savo ir šeimos nuotraukose, žaidžiant su tėvų sukurtu „atvaizdų kilimėliu“ (viduryje įtvirtintas veidrodis, o aplink jį skirtingų spalvų dalyse – vaiko, tėvų, šeimos augintinio ar visos šeimos nuotraukos).
- Saulei šviečiant stebėti savo ir šeimos narių šešėlius, kartu su šeima žaisti šešėlių žaidimus.

Nuo 1,5–2 metų pradeda formuotis vaiko savo kūno vaizdinys. Vaikas pradeda save atpažinti veidrodyje, nuotraukose. Savo atvaizdo tyrinėjimas padeda vaikui geriau suvokti save, stiprina asmeninio tapatumo jausmą.

NAUDINGOS NUORODOS

Vaizdo įrašas, kaip sukuriama vandens iliuzija, anglų kalba (*MEL Science*):

Vaizdo įrašas, kaip sukuriama rankos atspindys per vandenį, anglų kalba (*MEL Science*):

Daugiau idėjų galima rasti čia: www.pinterest.com.

Knygos vaikams
Kukū! Čia tu! Egmont Lietuva, 2019.

3

EMOCIJŲ KARUSELĖ

3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA. 2 žingsnis: atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas. 3 žingsnis: pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradeda vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus.

5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA. 2 žingsnis: atpažįsta save ir savo emocijų išraišką neseniai darytose nuotraukose, piešiniuose, atvaizduose.

6. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS. 2 žingsnis: atpažįsta suaugusiojo veido išraiškoje matomus pritarimo ar nepritario ženklius. Atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus.

7. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS. 2 žingsnis: mimika, judesiais, veiksmais bendrauja su kitais vaikais.

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelės

TRUKMĖ:
savaitė

Emocijos, jausmai, piktas, liūdnas, linksmas, ramus, veidas, mimika, gestas, poza, šypsena, nuotrauka, atvaizdas.

Knygelės priedai: 1 lapas, įvairaus dydžio, formos spalvotos ir nespalvotos vaikų nuotraukos su skirtinga emocine išraiška, plastikiniai užsukami indeliai, knygutė su trimis vartomomis dalimis, veido kontūrai, atskiros veido dalys (akys, burna, nosis) su skirtinga išraiška, nuotaičių veideliai, pasidaryti pykčio, liūdesio, džiaugsmo termometrai, nusiramino žaislai, žaislai su įvairiais efektais.

- Ką aš jaučiu?
- Ką jaučia kitas žmogus (vaikas ar suaugusysis)?
- Iš ko suprantu, ką jaučia kitas žmogus?
- Iš ko suprantu, ar suaugusysis pritaria, ar nepritaria mano veiksams?
- Iš ko suprantu, ką aš jaučiu?
- Kaip nusiraminti, kai jaučiu pyktį, liūdesį?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Grupėje skamba kontrastinga muzika: iš pradžių – liūdna, o vėliau – linksmas.

Vaikams klausantis muzikos, stebime jų nuotaiką, judesius. Juos nufotografuojame, nufilmuojame. Pasibaigus muzikai rodome vaikams jų nuotraukas ar vaizdo įrašus. Vaikų paklausiamo:

- Čia tu esi liūdnas (ramus) ar linksmas? (Priklausomai nuo to, kokią emocinę vaiko išraišką pavyko užfiksuoti.)

Pakviečiame vaikus į emocijų tyrinėjimo stoteles.

TYRINĖJIMŲ STOTELĖS. SAVO EMOCIJŲ ATPAŽINIMAS

Vaikui pasiūlome parodyti, kokios nuotaikos jis yra šiuo metu, pasirenkant plastikinį indelį su savo nuotrauka, kurioje jis nufotografuotas atitinkamos nuotaikos.

Vaikui pasiūlome nuspalvinti savo juodai baltas nuotraukas, kuriose jis yra liūdnas, piktas, ramus ir linksmas.

Pasiūlome iš dviejų dalių sudėti perkirptas savo nuotraukas su skirtinga emocine išraiška (liūdnas, piktas, ramus ir linksmas).

Vaikui veikiant paprašome:

- Parodyk, kur tu esi liūdnas.
- Parodyk, kur tu esi linksmas.
- Parodyk, kur tu esi ramus.
- Parodyk, kur tu esi piktas.

SKIRTINGŲ EMOCINIŲ IŠRAIŠKŲ VEIDŲ TYRINĖJIMAS IR KŪRIMAS

Suradęs vartymo knygelę su atskiromis veido dalimis, vaikas ją žiūrinėja, stebėdamas vis kitas veido išraiškas. Vaiko paklausiamo:

- Kaip jis jaučiasi? (Rodome veidą knygelėje.)
- Kas keičia emociją veide? (Akys, lūpos.)

Suradęs veido su nosimi kontūrą ir šalia jo – keletą skirtingos išraiškos akių bei lūpų, vaikas dėlioja ir kuria veidą, įgaunantį skirtingą išraišką. Kai vaikas sudėlioja, jo galime paklausti:

- Kaip jis jaučiasi? (Rodome j veidą lape.)
- Kas keičia emociją veide? (Akys, lūpos.)

Paprašome vaiko:

- Parodyk, kaip tu jautiesi. Sudėk tokį veidą.

SAVO EMOCIJŲ INTENSYVUMO NUSTATYMAS

Supykusiam, nuliūdusiam ar linksmam vaikui pasiūlome „pasimatuoti“ savo emocijos stiprumą (žr. knygelės priedų 1 lapą). Paklausiamo:

- Ar truputį pyksti? Ar labai pyksti? Ar esi labai labai piktas?
- Ar truputį liūdi? Ar labai liūdi? Ar labai labai liūdi?
- Ar tau šiek tiek linksma? Ar tau labai linksma? Ar tau labai labai linksma?

Parodome vaikui, kaip pažymėti savo emocijos intensyvumą ant „pykčio termometro“, „liūdesio termometro“ ir „džiaugsmo termometro“.

TOS PAČIOS NUOTAIKOS VEIDELIŲ TAPATINIMAS

Pasakome vaikams, kad eidami tik linksmais ant grindų išdėliotais emocijų veideliais, jie suras netikėtą staigmeną (linksma žaisliuką, knygelę). Vaikai keliauja, žengdami nuo vieno linksmo veidelio ant kito. Jei suklysta, klausiamo:

- Ar jis linksmas? Koks jis yra?

Vaikai gali pamatyti piktų veidelių takelį ir tyrinėti, ką suras jo gale (piktą pasakų veikėją, žaisliuką, pokštą ir kt.).

Vaikai gali rasti liūdnų veidelių takelį ir tyrinėti, ką prieis jo pabaigoje (nuskriaustą veikėją, mamos belaukiantį vaiką, nuo darbų pavargusią auklėtojos padėjėją, verkiančią lėlę ir pan.).

NUSIRAMINIMO DĖŽUTĖ

Į atvirą dėžutę ar krepšelį sudedame nusiraminti skirtus žaislus ir daiktus: minkštų įvairių faktūrų kamuoliukų, kuriuos galima spaudyti, buteliuką su skystyje plaukiojančiais blizgučiais, rutuliukais ir pan. Daiktus apžiūrime ir išbandome kartu su vaikais. Skatiname vaikus juos naudoti, norint nusiraminti, nusiminus, nuliūdus, supykus.

LINKSMOJI DĖŽUTĖ

Į krepšelį sudedame daiktus ir žaislus, kurie gali vaikus pralinksinti tam tikru efektu: gali pakartoti vaiko žodžius, juos paspaudus kažkas išsoka, juokiasi, numetus ant grindų, jie sako: „Oi“, „Ai“, yra valdomi balsu ir kt.

Pakviečiame vaikus patyrinėti žaislus ir patirti daug džiaugsmingų emocijų.

Žaislus nuolat keičiame, kad vaikai visada rastų kažką naujo.

Dvejų trejų metų vaikai ne visada atpažįsta ir skiria savo emocijas būsenas. Mes jiems padėsime, jei pamatę liūdną, piktą ar linksmą, pakomentuosime: „Matau, tu esi liūdnas. Kas nutiko?“, „Matau, tu pyksti. Bet mušti kito žmogaus negalima“, „Tau linksmas? Man taip pat linksmas“.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas parodo nuotrauką, kurioje jis yra liūdnas, piktas, ramus, linksmas? (5)
- Ar vaikas parodo, kuris veido kontūras atrodo liūdnas, piktas, ramus, linksmas? (3, 6)
- Ar vaikas pavadina vieną–tris emocijas? (3)
- Ar vaikas tapatina veidus su vienoda emocija išraiška? (3, 6)
- Ar apimtas stiprių emocijų vaikas eina prie nusiramimo ir linksmosios dėžutės? (3)
- Ar vaikas žiūri kitam žmogui į veidą, rodo gestus, kažką sako? (6, 7)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Kaip pritaikyti veiklą vaikui, kuris sunkiai atpažįsta emocijų išraišką?

Stebime, kada emocijas veido išraiškas vaikas atpažįsta geriausiai: kai mato vaiko ar suaugusiojo veidą, išgyvenamų emocijų išraiškos nuotraukas, emocijų išraiškos paveikslėlius ar emocijų piktogramas. Tas priemonės naudojame kartu su kitomis priemonėmis ar gyvose bendravimo situacijose, kad vaikas geriau atpažintų emocijas išraiškas. Kai pats vaikas jaučia ir išreiškia tam tikras emocijas, mes jas įvardijame. Visada įvardijame emocijas, kurias veido mimika išreiškia žmogus, į kurį žiūri vaikas.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Namuose surasti portretinių vaiko nuotraukų su skirtingomis emocijomis išraiškomis.
- Nuotraukas perkirpti per pusę ir leisti vyresniam broliui ar seseriai nupiešti kitą galvos ir kūno pusę. Vaikui pasiūlome sudėti tos pačios nuotraukos veidą iš pusės nuotraukos ir piešinio.
- Ant apsauginio veido skydelio, kurį yra užsidėjęs pedagogas arba mama ar tėtis, nupiešti jų emociją išraišką (besišypsantis ar piktai sučiauptas lūpas, besišypsantis primerktas akis ar surauktus antakius).

NAUDINGOS NUORODOS

Knygos vaikams:

Trace Moroney. *Kai esu laimingas*.

Baltų lankų vadovėliai, 2019.

Trace Moroney. *Kai supykstu*.

Baltų lankų vadovėliai, 2019.

Trace Moroney. *Kai jaučiu pavydą*.

Baltų lankų vadovėliai, 2019.

Trace Moroney. *Kai jaučiuosi geras*.

Baltų lankų vadovėliai, 2019.

Trace Moroney. *Kai jaudinuosi*.

Baltų lankų vadovėliai, 2019.

Trace Moroney. *Kai išsigąstu*.

Baltų lankų vadovėliai, 2019.

Trace Moroney. *Kai myliu*.

Baltų lankų vadovėliai, 2019.

Trace Moroney. *Kai jaučiuosi vienišas*.

Baltų lankų vadovėliai, 2019.

4

AŠ – VIENAS, MES – DVIESE AR TRISE

2. FIZINIS AKTYVUMAS. 2 žingsnis: savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdamas ar tempdamas daiktą, pralenda pro kliūtis keturpėscias. 3 žingsnis: vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija.

4. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ. 2 žingsnis: nusiramina kalbinamas suaugusiojo. 3 žingsnis: išbando įvairius konfliktų sprendimo būdus.

7. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS. 2 žingsnis: mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą, jiems šypsosi, mėgdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako. 3 žingsnis: ieško bendraamžių draugijos, žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu.

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. 2 žingsnis: supranta, ką reiškia *vienas, dar vienas, du, daug*. 3 žingsnis: skiria žodžius *mažai (vienas, du) ir daug*.

VIETA:
vidaus
erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelės

TRUKMĖ:
savaitė

Aš, tu, jis, mes, jie, vienas, abu, trise, kartu, smagiau, linksmiau, saugu, paprašyti, padėti, priimti, dalytis, palaukti, sūpynės, sūptis, stumdukas, stumti, tempti, telefonas, girdėti, lankas, parašutas, pėdsakas, purvas, gyvatėlė.

Įvairaus dydžio, formos, spalvos sūpynės, stumdukai vienam, dviem ar keliems vaikams iki 3 metų, stori vamzdžiai „telefonui“, audinys, parašutas, lankai, pakavimo dėžės, palapinės, nameliai, gyvatėlės, padedančios saugiai vaikščioti, dažai, purvas, popierius.

- Kaip smagiau – vienam ar su kitu (kitais)?
- Kada reikia žaidimų draugo?
- Ar bandome derintis prie kito vaiko, judėti, veikti kartu?
- Ar bandome paprašyti, priimti, palaukti, dalytis, padėti?
- Ar suprantame, ką reiškia *vienas, du, trys*?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Muzikinis žaidimas, kuriame ką nors reikia daryti vienam ir dviесе arba keliese.

TYRINĖJIMŲ STOTELĖS

KARTU – SMAGIAU

Parūpiname vaikams iki 3 metų tinkamų sūpynių, skirtų suptis vienam, dviem ar keliems vaikams (pvz., sūpynės vienam – „Boružė“, „Varlytė“, dviem, trims – „Banginukas“ ar kt.).

Kai vaikas pasisupa vienas, kartu su kitu vaiku ar trise, paklausiamo:

- Kaip suptis buvo smagiau? Kaip linksmiau? Vienam ar su Tomu (vaiko, su kuriuo suposi, vardas)? Vienam ar su Tomu ir Morta?

Aktyviai pritariame, jei vaikas sako, kad linksmiau suptis su kitu ar kitais vaikais. Jei jam labiau patinka suptis vienam, sakome, kad visi mėgstame skirtingus dalykus.

Jei vaikai nori suptis, stumdami vienas kitą nuo sūpynių, tariamės palaukti savo eilės – kol smėlio laikrodyje išbyrės smėlis.

MAN REIKIA ŽAIDIMŲ DRAUGO

Paskatiname vaikus klausytis savo balso – šūkavimų, žodžių – pro lankstų storą vamzdį. Pasiūlome pasikviesti į žaidimą kitą vaiką – tegul jis pakalba į vamzdį, susuktą popierių, piltuvėlį, o paskui tegul pasiklauso.

Pasiūlome vaikams „pašokdinti“ kamuoliuką, meškiuką ar kitą veikėją ant dviese, trise laikomo vaikų amžiui ir ūgiui pritaikyto audinio gabalo su rankenomis arba mažo parašiuoto. Tegul vaikas pabando pakviesti draugą žaisti. Mes jam padėkime tai padaryti.

Vaikai gali žaisti savo pramanytus žaidimus su lankais. Jei jie patys neatranda, pametame gerų idėjų, kad kažkas gali palaikyti lanką (lankus), tada galima sugalvoti daugiau ir įvairesnių žaidimų.

Pasikalbame su vaikais, kad kai kuriems žaidimams mums reikia žaidimo draugų.

AŠ PADEDU TAU. TU PADEDI MAN

Pasirūpiname, kad grupėje būtų stumdukų vienam ar dviem trimis vaikams. Dviem vaikams tinka mašinėlės, vežimėliai, dėžės, kuriuose vienas vaikas gali sėdėti, o kitas – jį stumti. Trims vaikams stumduką ar dėžę pritaikysime, jei priekyje dar pritaikysime virvę, kad vienas galėtų stumduką su jame sėdinčiu vaiku stumti, o kitas – tempti.

Vaikams žaidžiant ir susikuriant įvairioms bendravimo situacijoms, galime paklausti:

- Tu nori pasivažinėti? Paprašyk, kad Urtė pastumdytų mašinėlę (vežimėlį, dėžę). Paprašyk, kad Nojus mašinėlę (vežimėlį, dėžę) patemptų.
- Tu nenori pastumdyti mašinėlės su Urte? Tada ji nepastumdys mašinėlės su tavimi.
- Tu nori pasivažinėti? Pastumdyk mašinėlę su Nojumi. Paskui Nojus pastumdys tave. Mes padedame vienas kitam. Tada visiems yra smagu ir linksma.

KUR TELPU VIENAS? KUR GALIME TILPTI ABU? O VISI TRYS?

Pasirūpiname, kad grupėje ir lauke būtų padėta daiktų pakavimo dėžių, lankų, įrengta palapinių, namelių, kuriuose gali tilpti vienas, du ar keli vaikai. Į dėžes, palapines, namelius pridėdame rašiklių, mažų žaisliukų, žibintuvėlių, kad vaikai prasimanytų žaidimų, paišytų, žybsėtų žibintuvėliais. Dėžėse padarome skylučių, angų, kad į vidų kristų šviesa, ir vaikai galėtų iškišti galvą, ranką, koją.

Skatiname vaikus žaisti erdvėse, kuriose jie telpa tik po vieną, taip pat priimti

žaidimų partnerį į erdvę, kurioje gali tilpti du ar net keli vaikai. Taip vaikas tyrinėja buvimo vienam ir dviese ar keliuose privatumus ir nepatogumus – dviese smagiau, galima išradingiau veikti, bet yra mažiau vietos.

Jei kuris nors vaikas nenori dalytis bendra erdve ir žaislais, galime jo paprašyti į žaidimą priimti kitą vaiką, tapdami tinkamo bendravimo modeliu:

- Austėja labai labai nori į dėžę. Ji nori žaisti su tavimi. Ar sutinki ją priimti?

Jei vaikas sutinka, pasidžiaugiame. Jei nesutinka, tariamės dėžėje pabūti paeiliui.

AŠ ESU SAUGUS, KAI MES – KARTU

Su visais vaikais pasipraktikuojame eiti įsikibus į minkštą juostą, skirtą saugiams bendriems pasivaikščiavimams. Pažadžiame smagių žaidimų: tegul mūsų gyvatėlė šliaužia greičiau, lėčiau, pirmyn, į kairę, į dešinę; tegul šliaužia žemyn (nuokalne – gyvatėlę leidžiame žemyn), aukštyn (įkalnėn – gyvatėlę keliamo aukštyn), tegul peršliaužia kliūtį, tegul jos kūnas vinguriuoja (judame zigzagais), tegul galva pasiekia uodegą (einame rateliu). Visą tą laiką vaikai stengiasi nepaleisti gyvatėlės.

Paaiškiname, kad įsikibę į gyvatėlę mes nepasimesime, neatsiskirsime, būsim saugūs.

Išbandome juostas su rankenomis, skirtas eiti dviese, pažadžiame žaidimą: viena vaikų pora gauda kitą, pedagogo nurodytą, vaikų porą. Tikslas – vaikų pora neturi atsiskirti, t. y. neturi paleisti juostos su rankenomis. Nieko tokio, jeigu vaikams nepavyksta sutartinai judėti viena kryptimi ar pagauti kitą porą. Juk tai tik smagi treniruotė judėti drauge.

Sukuriamo arba randame aplinką purvo žaidimams. Vaikas „piešia“, „tapa“ purvu vienas, kartu su grupės draugu. Jis daro pėdų ir rankų purvo antspaudus.

Pajuntama ir pasikalbama, kaip smagu žaisti drauge, kartu sugalvojame daugiau būdų pažaisti, pasilinksminti.

SMAGUS KLEGESYS

Sukuriamo aplinką, kurioje vaikai darytų spalvotus pėdų antspaudus ant popieriaus ar audinio. Vaikai vaikščioja po vieną, praėjus vienam, kitas bando eiti jo pėdsakais, vaikai ant popieriaus ar audinio vaikščioja keliuose, pasirinkta spalva kuria savo maršrutus ir kt.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas sako „aš“, „tu“, „jis“, „jie“, „mes“? (7)
- Kiek ilgai vaikas pažaidžia, pabūna su kitu (-ais) vaiku (-ais)? (7)
- Ar vaikas palaukia savo eilės, priima į dėžę kitą vaiką, pavežioja stumduku, palaiko grupės draugui lanką? (4, 7)
- Ar vaikas parodo vieną, du, tris vaikus, daiktus? (11)
- Ar vaikas stovi, eina, lenda, užlipa, stumiasi kojomis, rankomis purto audinį, laikosi? (2)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Kaip pritaikyti veiklą vaikui, kuris nenori žaisti, veikti su grupės draugais?

Sudarome sąlygas vaikui priimtina veiklą išbandyti vienam. Jo veikimo vieta turėtų būti ne per toli nuo kitų vaikų (apie 1–2 metrus), kad jis juos galėtų matyti. Atkreipiame dėmesį, kada vaikas parodo norą prisijungti prie grupės draugų, ir kartu su juo nueiname pažiūrėti, ką jie veikia, trumpam įsijungiamo į bendrą veiklą. Pagauname momentą, kai kiti vaikai prieina prie su kitais nenorinčio žaisti vaiko, ir pabandome paskatinti juos susidomėti tais pačiais žaislais ar žaidimu.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

Namuose stumdyti, tempti stumdukus, žaisti su skarele, nedideliu rankšluosčiu, ką nors veikti po staltiese užtiestu stalu kartu su broliu (-iais), seserimi (-s) ir suaugusiais.

Šios veiklos esmė – surasti priemonių ir žaislų, kurie natūraliai paskatintų dvejų trejų metų vaikus atsirasti vieną šalia kito, toje pačioje veikloje. Vaikai patiria, kad kartu gali būti smagu, kad tam tikrai veiklai ir žaidimams būtinas partneris, tarpusavio pagalba. Jie patiria, kad gali pamėgdžioti įdomius kitų vaikų veiksmus. Supranta, kad neatsiskyrę nuo kitų yra saugūs išvykose.

Kartu susikuria daug bendravimo situacijų, kuriose reikia mokytis dalytis, priimti kitą vaiką, palaukti, padėti.

Pedagogas jomis pasinaudoja, padėdamas mokytis bendrauti.

5

MOKOMĖS DALYTIS

3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA. **3 žingsnis:** pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja.

4. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ. **2 žingsnis:** pradeda valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus. **3 žingsnis:** išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus.

7. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS. **2 žingsnis:** gali duoti žaislą kitam vaikui, jį paimti iš kito. **3 žingsnis:** pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu.

14. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS. **2 žingsnis:** veiksmais ir atskirais žodžiais reiškia norus; protestuoja, reiškia nepasitenkinimą, negalėdamas įveikti kliūtis. **3 žingsnis:** sugalvoja būdą, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą. Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelės

TRUKMĖ:
savaitė

Dalytis, duoti kitam, pasikeisti, palaukti savo eilės, naudotis tais pačiais daiktais, mano, tavo, mūsų, teksto žymeklis, atradimas.

Knygelės priedai: 2–7 lapai, vienkartinės stiklinės, rutuliukai, kamuoliukai, dėžė ar krepšys žaislams, kibirėliai, kubeliai, smulkios figūrėlės, sausa kempine nuvalomi žymekliai, lėkštutės, stiklinės, šiaudeliai, fluorescenciniai žymekliai, dažai, išnykstantys žymekliai, kreidelės, traukinukai, poroloniniai kubai, lėlės, vežimėliai, mašinėlės, kilimėliai.

- Ką reiškia dalytis?
- Kodėl dalijamės?
- Ką daryti, kai norime to, ką turi kitas vaikas?
- Kaip jaučiamės, kai kiti su mumis pasidalija?
- Kaip jaučiasi tie, su kuriais pasidalijame?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

AR AŠ TURĖČIAU DALYTIS SAVO LEDAIS?

Vaikams skaitome knygelės priedų 2–7 lapuose pateiktą istoriją „Ar aš turėčiau dalytis savo lemais?“ (Prieš veiklą pasigaminame knygelę.)

Paiškiname, kad meškiukas norėjo pasidalyti lemais su katinėliu, bet kol jį surado, jo ledai ištirpo. Meškiukas buvo nelaimingas. Tačiau jis paragavo ledu, kuriais pasidalijo jo draugas katinėlis. Kai dalijamės, visi esame laimingi. Jeigu tu dalijiesi, tai ir kitas su tavim dalijasi.

Su vaikais pažaidžiame dalijimosi lemais žaidimą: į vienkartinę stiklinę įdedame „ledų“ rutuliuką, o vaikai tuo metu turi po „ledų vaflių“ – vienkartinę stiklinę be ledu. Apverčiame savo vienkartinę stiklinę ir įridename kamuoliuką į vieno vaiko „ledų vaflių“, sakome: „Ar nori ledu? Aš dalijuosi su tavimi savo lemais“. Paskatiname vaiką „paragavus ledu“ pasidalyti jais su grupės draugu, apverčiant „ledų vaflių“ ir įridenant kamuoliuką į kito vaiko vienkartinę stiklinę. Žaidimą žaidžiame tol, kol lemais pasidalija visi vaikai.

Stebime vaikų emocijas, pasidžiaugiamo ir pagiriame, kad pasidalijo lemais. Pakomentuojame, kad pasidaliję lemais visi esame laimingi.

ĮTRAUKIANTIS SANTYKIŲ KŪRIMO KONTEKSTAS

ŽAISLŲ DALIJIMOSI DĖŽĖ

Su vaikais ir tėveliais susitariame, kad vaikai namuose apžiūrės savo žaislus ir pasirinks vieną, kuris yra pats mėgstamiausias ir kuriuo jie nenorėtų dalytis. Tai asmeninis vaiko žaislas, kurį ugdymo įstaigoje jis laikys ant savo lovos, savo spintelėje ar kitoje asmeninių daiktų vietoje.

Taip pat susitariame, kad vaikai namuose patys atrinks vieną žaislą, su kuriuo jie norės ir galės dalytis su draugais. Šį žaislą vaikas atsineša į grupę ir padeda į žaislų dalijimosi dėžės arba pakeisti jį kitu iš namų atsineštu žaislu.

Visi grupės vaikai gali imti žaislus iš šios dėžės ir su jais žaisti, tačiau vaikams nuolat kartojame, kad savo atneštą žaislą jie bet kada gali atsiimti iš žaislų dalijimosi dėžės arba pakeisti jį kitu iš namų atsineštu žaislu.

Nuolat kartojame vaikams, kad atneštas asmeninis žaislas yra vaiko, jis jo neprarado, tačiau dalijasi su kitais.

Sakome, kad kai dalijamės, kasdien turime vis kitų įdomių žaislų ir galime žaisti kartu.

DUODU KITAM, JEI MAN NEREIKIA

Sukuriame sensorinių žaidimų ir dalijimosi pertekliniais žaislais kontekstą. Padedame 2 kibirėlius ir tiek kubelių, rutuliukų ar smulkių figūrėlių, kad pripildžius abu kibirėlius, jų dar daug liktų.

Kitoje vietoje, kuri yra aiškiai matoma iš pirmosios, padedame kitus du kibirėlius ir vos keletą kubelių, rutuliukų ar smulkių figūrėlių.

Kai vienas vaikas žaidžia vienoje vietoje, o kitas – kitoje, vaikui, turinčiam žaislų perteklių, pasiūlome:

- Pripildei kibirėlius? Žaisliukų liko? Pasiilik, kiek tau reikia. Kurių nereikia, atiduok draugui. Matai, jis turi mažai žaislų.

Jeigu vaikas žaisliukus atiduoda, pasakome „Ačiū“, pagiriame, kad dalijasi. Atkreipiame dėmesį, kad draugas apsidžiaugė.

Tačiau visuomet turime būti pasirengę, kad vaikas nesutiks dalytis žaisliukais. Nespaudžiame jo. Turėkime daugiau panašių žaislų ir parodykime pavyzdį (tačiau paskui nespauškime vaiko ką nors daryti ne taip, kaip jis nori):

- O, tau reikia visų žaislų? Tu dabar negali pasidalyti? Nieko tokio, gal kitą kartą. Pasirodo, ir aš turiu žaisliukų. Man visų jų nereikia. Aš jais pasidalysiu su tavo draugu. Jis jų turi mažiau, nei tu. Man smagu dalytis. Bus smagu matyti, kaip ... (vaiko vardas) apsidžiaugs.

NAUDOJUOSI TAIS PAČIAIS DAIKTAIS

Sukuriame mažiems vaikams prieinamo eksperimento su sausa kempine nuvalomais baltos lentos žymekliais kontekstą, leidžiantį patirti, kad galime dalytis ir tais daiktais, kurie grupėje yra vienetiniai arba jų turime labai mažai. Šie sausai nuvalomi žymekliai pasižymi savybe, kad jų paliktas pėdsakas ilgą laiką netirpsta vandenyje.

Ant stalo padedame 4–5 skirtingų spalvų sausai nuvalomus žymeklius, kuriais reikės dalytis. Žymeklių turi būti perpus mažiau nei vaikų. Kiekvienam eksperimente dalyvaujančiam vaikui padedame po baltą keramininę lėkštutę, po stiklinę su trupučiu vandens ir šiaudelį.

Pasiūlome vaikams žymekliais ką nors nupiešti ant lėkštutės (keverzonę, rutuliuką, įsivaizduojamą daiktą ir pan.).

Pasakome, kad žymeklių turime tik keletą, todėl reikės dalytis: palaukti savo eilės; ką nors nupiešus, duoti kitam vaikui; keistis žymekliais, kai reikia tam tikros spalvos, ir pan.

Vaikai piešia, o mes stebime, ar jie dalytis bendrai naudojamais daiktais. Jeigu kuris nors „užvaldo“ žymeklį ir nesidalija, priiname prie jo ir klausiamo:

- Ar jau pabaigėi savo piešinį?
- Gal norėtum žymeklį duoti kitam vaikui?
- Gal norėtum paimti kitą žymeklį?

Atsarginėje kišenėlėje visada turėkime dar vieną–du žymeklius tam atvejui, jei kuris nors vaikas taip ir nesulauks savo eilės. Priekime prie šio vaiko ir demonstratyviai pasiūlykime:

- Aš turiu dar vieną žymeklį. Galiu pasidalyti su tavimi.

Kai pamatome, kad visi vaikai jau primargino savo lėkštutes, pasiūlome jiems į lėkštutes atsargiai įpilti vandens iš stiklinės.

Šiek tiek luktelime ir paklausiamo:

- Ką pastebite? Kas vyksta?

Sulaukiame vaikų reakcijos, neskubame, stebime vaikų tyrinėjimus. Kai emocijos pradeda rimti, konstatuojame:

- Ar matote, kad jūsų piešinėliai pradėjo plaukioti?

Pasiūlome pažaisti su plaukiojančiais piešinėliais – pūsti į juos pro šiaudelį, stebėti, kas vyksta. Vaikų paklausiamo:

- Ką tavo piešinėlis daro?
- Kas atsitiko tavo piešinėliui?

Pasidžiaugiamo, kad pasidaliję žymekliais galėjome atrasti smagų žaidimą.

Panašiai naudojimosi tais pačiais daiktais kontekstus galime sumodeliuoti su fluorescenciniais (šviečiančiais) flomasteriais, dažais, ekranais; išnykstančiais žymekliais, kreida, kurios pėdsakas, paliktas ant popieriaus lapo ar audinio, po kurio laiko išnyksta.

KAS GERIAU: TRAUKINUKAS AR VIENAS VAGONĖLIS?

Grupėje sukuriame žaidimų kontekstą, leidžiantį pajusti, kad bendras žaidimas – tai galimybė turėti viską ir žaisti įdomiau, neprarandant nieko.

Sukuriame kontekstą 3–4 vaikams žaisti gretimose vietose, matant vienas kitą. Ant 3–4 mažų kilimėlių padedame po vieną traukinuko vagonėlį (ant vieno kilimėlio – garvežiuką), po keletą skirtingų nedidelių žaisliukų. Geriausia turėti traukinuką, kurio vagonėlius prie garvežiuko ir vieną prie kito pritraukia magnetinė jungtis. Bet tinka ir prikabinami vagonėliai.

Kai pastebime, kad keletas vaikų atrado kilimėlius su vagonėliais ir žaisliukais, kurį laiką stebime, ar vaikai žais atskirai, kiekvienas su savo vagonėliu, ar priartės vienas prie kito ir bandys žaisti kartu.

Jei pastebime, kad vaikai pradėjo žaisti kartu ir iš garvežiuko bei vagonėlių padarė traukinuką, pasidžiaugjame:

- Koks puikus traukinukas! Su vienu vagonėliu žaisti ne taip smagu. Su garvežiuku – smagiau. Geriau sudėti žaislus į vieną vietą ir žaisti bendrai.

Jei pastebime, kad vaikas ilgai žaidžia su vagonėliu, bet žvilgčioja į garvežiuką, kurį turi grupės draugas, jį padrąsiname:

- Eik pažaisti su ... (vaiko vardas). Iš garvežiuko ir vagonėlio galite kartu padaryti traukinuką. Su traukinuku bus žaisti smagiau. Galėsite kartu žaisti su traukinuku. (Galime paskatinti ir kitus atskirai žaidžiančius vaikus susiburti.)

Jei vaikas ar vaikai nesutinka susiburti bendram žaidimui, pasakome:

- Tu dabar nori žaisti vienas. Tau patinka šis vagonėlis. Nieko tokio, gal kitą kartą nuspręsi pažaisti kartu su kitais vaikais.

Panašius bendro žaidimo su tais pačiais žaislais kontekstus galime sumodeliuoti su dideliais poroloniniais kubais, sujungiamais vikšriukais.

IMK MANO, LEISK PAŽAISTI SU TAVO

Ant kelių greta esančių kilimėlių (maždaug 1 metro atstumu) sukuriame dalytis skatinantį ir mokantį kontekstą.

Ant vieno kilimėlio išdėliojame sunkiasias mašinas, ant kito – statybines detales, ant trečio – lengvuosius automobiliukus. Arba ant vieno kilimėlio padedame lėlių, ant kito – žaislinę virtuvėlę, ant trečio – lėlių vežimėlių.

Kai du ar trys vaikai atranda kilimėlius, stebime, ką jie darys – ar žais su ant savo kilimėlio esančiais žaislais, ar inicijuos bendrą žaidimą. Stebime. Nesukubame įsikišti.

Kai vaikai pradeda žaisti kartu ar patys pasikeičia žaislais, pasidžiaugiame:

- Tu davei Joriui sunkvežimį. Joris tau davė mažą mašinėlę. Abu turite tai, ko norėjote. Pasikeisti žaislais yra gerai. Visada galima paprašyti „Imk mano... Duok man savo...“. Jei draugas nesutinka, nieko tokio. Visada galima surasti kitą įdomų žaislą. Arba galima palaukti, kol jis nebenorės žaisti.

Kai pamatome, kad kuris nors vaikas nori žaislo, padėto ant kito vaiko kilimėlio, jį padrąsiname paprašyti:

- Tu nori vežimėlio savo lėlytei? Su vežimėliais žaidžia Meda. Duok jai vieną lėlę ir paprašyk vežimėlio. (Padedame vaikui rasti žodžius, kaip paprašyti ar padėkoti, ir padedame tai padaryti.)

KAŽ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar žaidžiant dalijimosi žaidimus vaikas duoda daiktą grupės draugui, ima daiktą iš kito vaiko? (7)
- Ar vaikas ima bendro naudojimo priemonės ir vėl padeda jas atgal, duoda kitiems vaikams? (7)
- Ar vaikas žodžiais ir veiksmais parodo, kada nenori daikto duoti kitam vaikui? (14)
- Ar vaikas pasako, parodo, kad nori grupės draugo turimo daikto? (14)
- Kokias emocijas vaikas rodo, kai duoda daiktą kitam vaikui? (3, 4)
- Kokias emocijas vaikas rodo, kai grupės draugas jam duoda norimą daiktą? (3, 4)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Kaip pritaikyti veiklą vaikui, kuris neduoda savo daikto grupės draugui pažaisti, nes mano, kad jo neteks, daugiau neturės?

Jeigu vaikas nepasiruošęs dalytis – neverčiame to daryti. Tai skatiname palaipsniui: jam sudarome sąlygas stebėti, kaip kiti vaikai dalijasi savo žaisliukais, vėliau paraginame leisti kitam vaikui paglostyti savo žaisliuką, tada – duoti palaikyti, o paskui ir pažaisti. Vaikui paaiškiname, kad draugui pažaisti duotas daiktas vis tiek yra jo, jis bet kada gali jį atsiimti. Sudarome sąlygas stebėti, kaip kitas vaikas kažkam davė pažaisti savo žaislu, o paskui jį atsiėmė. Palankiai vertiname vaiko eksperimentavimą – duoti daiktą ir vėl atsiimti.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Namuose paskaityti knygelių, pažiūrėti vaikiškų filmukų apie dalijimąsi.
- Skatinti vaikus pagalvoti apie namuose nesančius šeimos narius (broliuką, sesutę, tėvelį, mamytę, senelį, močiutę) ir palikti jiems tuo metu valgomų skanėstų (vaisių, saldumynų). Tegul vaikas pats pavaišina kitus.
- Leisti vaikui padalyti ledus ar kitus skanėstus kitiems šeimos nariams: duoti po vieną kiekvienam.
- Vaizdo įrašas vaikams apie dalijimąsi, anglų kalba (*Daniel Tiger - Daniel Shares His Tigertastic Car*):

Antrųjų–trečiųjų metų sulaukę vaikai aktyviai tyrinėja sampratas „mano“, „tavo“, „mūsų“ ir savo daiktais dalijasi sunkiai. Visus grupėje turimus daiktus skirstome kategorijomis: „mano“ – pripažįstame vaiko teisę pačiam turėti šį daiktą savo spintelėje, ant lovos ir kt., neverčiame juo dalytis; „tavo“ – skatiname suprasti, kad šis daiktas yra kito vaiko; jei jo nori, turi paprašyti, pasisiūlyti žaisti kartu, ką nors duoti grupės draugui, kad jis su tavimi norėtų pasidalyti; bet jis turi teisę juo su tavimi nesidalyti; „mūsų“ – bendri žaislai ir daiktai, kuriais dalijamės.

Pirmieji mokymosi dalytis žingsniai: atiduoti kitam vaikui, ko tau nereikia, ko turi daug; su trokštamu žaislu žaisti bendrus žaidimus; keistis daiktais, daiktu naudotis paeiliui.

NAUDINGOS NUORODOS

Vaizdo įrašas pedagogui, kaip atliekamas dalijimosi eksperimentas, anglų kalba (*Toddlers Learning to Share*):

Knyga vaikams:

R. Bright, J. Field. *Peštukai voveriukai*. Baltos lankos, 2020.

6

ŠEIMA ATEINA Į DARŽELĮ. DARŽELIS ATEINA Į NAMUS

5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA. 3 žingsnis: kalba pirmuoju asmeniu: sako „mano“.

6. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS. 2 žingsnis: sunkiai atsiskiria nuo mamos, tėčio ar globėjo, akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. 3 žingsnis: lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų.

8. SAKYBINĖ KALBA. 2 žingsnis: klausosi ir kalba, mimika, gestais reaguoja į suaugusiųjų kalbėjimą. 3 žingsnis: kalba kelių žodžių sakiniais.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. 2 žingsnis: pažįsta ir pavadina kai kuriuos žmones, jų atvaizdus. 3 žingsnis: pasako savo ir savo šeimos narių vardus.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus
erdvė

FORMA: laisvi
tyrinėjimai
sukurtame šeimos
kontekste

TRUKMĖ:
savaitė

Aš, mamytė, tėvelis,
broliukas, sesutė, močiutė,
senelis, lovytė, šeima,
mano, ne mano, nuotrauka,
namelis, namai, šeimos
medis.

4–5 padėkliukai, vaikų mamyčių,
tėvelių, broliukų, sesučių, lovelių,
namų augintinių nuotraukos,
nedideli žaisliukai iš namų, skirtingi
namelių kontūrai, klizai, virvelės,
lipnus popierius, rėmeliai ant sienų
nuotraukoms įdėti, lipni plėvelė,
magnetinis popierius, dažai,
flomasteriai.

- Kas yra mano šeimos nariai?
- Kurie atvaizdai yra mamos, tėčio, sesers (brolio)?
- Kas yra mano, o kas – ne mano?
- Kaip sekasi atrinkti vieną iš kelių?
- Kaip gebame pavadinti, atsakyti?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Grupėje skamba šeimų mėgstamos
muzikos įrašai. Paprašome tėvų, kad
kiekviena šeima atneštų arba nurodytų
bent vieną muzikos kūrinį, kuris yra
mėgstamas jų namuose.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS:

ŠEIMA GRUPĖJE. SMAGUS BENDRAVIMAS SU ŠEIMOS NARIAIS

Paprašome tėvelių, kad į grupę atneštų didesnių nuotraukų. Ant sienų, durų, lovelių šonų sėdinčio vienu–dveju metų vaiko akių lygyje priklijuojame jo šeimos nuotraukas. Tai gali būti visos šeimos ar atskirų jos narių nuotraukos.

Jei yra vietos, įtaisome veidrodį, kuriame vaikas gali matyti save, o veidrodžio šonuose pritvirtiname vaiko tėvelio ir mamytės nuotraukas. Vaikas save mato tarp tėvų.

Vaikų klausiamo:

- Kur yra tavo mamytė? Parodyk mamytę.
- Kur yra tavo tėvelis? Parodyk tėvelį.
- Kur yra tavo sesutė (broliukas)? Parodyk sesutę (broliuką).

NETIKĖTI SUSITIKIMAI SU ARTIMAISIAIS

Vaiko šeimos, mamos, tėčio, brolio, sesers nuotraukas priklijuojame ant kibirėlių, kaladėlių, lego dėlionės detalių, mašinėlių, piramidžių, namelių (klijavimui tinka peršviečiamas lipnus popierius – nuplėsiame plėvelę, prie lipnios pusės priklijuojame nuotrauką veidu į lipnią pusę, tada plėvelę lipnia puse klijuojame prie daikto).

Paprašome tėvelių atnešti nuotraukų, padarytų ant magnetinio popieriaus. Jas galime pridėti prie geležinių paviršių, ir šie jas pritraukia.

Šeimos nuotraukos gali būti pritvirtintos prie helio pripūstų balionų ir kaboti vaikų akių lygyje.

Stebime ir nufotografuojame vaikų reakcijas, kai jie ant įprastų žaislų pamato savo šeimos nario nuotrauką. Pakalbiname vaiką apie jo šeimą.

ŠEIMOS DĒLIONĒS

Iš j divi ar trīs dalis perkirtų ir ant storesnio popieriaus užklijuotų šeimos nuotraukų (jas laminuojame) sukuriame 2–3 dalių dėliones.

Sukarpytas nuotraukas priklijuojame ant pagaliukų ir taip padarome sudėtingesnes šeimos dėliones.

Šeimos nuotraukėles pritvirtiname prie magnetukų, naudojame ant magnetinio popieriaus priklijuotas nuotraukas. Vaikas „žvejoja“, stengdamasis „sužvejoti“ savo šeimos narių nuotraukas.

MANO ŠEIMOS NAMELIS

Ant stalo padedame įvairios formos namelių kontūrų. Kiekvienas vaikas, dalyvavęs grupelės veikloje ir suradęs savo šeimos nuotraukas, išsirenka namelį, kuris jam patinka, ir jame suklijuoja savo šeimos nuotraukėles.

Šeimų namelius įkurdiname grupėje.

MANO MAMYTĖ. MANO TĖVELIS

Paprašome tėvelių, kad į grupę atneštų vaiko mamos, tėčio, brolio (sesers) nuotraukų, kokį nors nedidelį vaiko žaisliuką iš namų, vaiko lovelės, namų augintinio nuotraukų.

Ant vieno padėkliuko padedame 3–4 vaikų mamų nuotraukas. Panašiai paruošime padėkliukus su tėvelių, brolių ir seserų nuotraukomis, su 3–4 žaisliukų iš vaikų namų, lovyčių nuotraukomis, su namų augintinių nuotraukomis (jei vaikai namuose laiko augintinį).

Pasikviečiame 3–4 dvejų–trejų metų vaikus, kurių šeimų nuotraukos išdėliotos ant padėkliukų, atkreipiame jų dėmesį į padėkliuką su mamų nuotraukomis (kiti padėkliukai uždengti arba paslėpti). Vaikai apžiūrinėja nuotraukas. Stebime ir fotografuojame vaikų reakciją, kai jie suranda ir atpažįsta savo mamą nuotraukoje.

Vaikams užduodame klausimus:

- Kas čia? Tavo mamytė? Kur tavo mamytė?
- O kas čia? (Rodome kitą, ne vaiko mamos, nuotrauką.) Ar čia tavo mamytė? Čia ne tavo mamytė? Čia – Mykolo mamytė.

Kai vaikai pasiima nuotraukas su savo mamytėmis, parodome jiems kitą padėkliuką – su tėvelių nuotraukomis. Kiekvieno vaiko paklausiamo individualiai:

- Kur tavo tėvelis? Surask savo tėvelį. Čia tavo tėvelis? (Parodome ne vaiko tėvelį.) Ne, čia ne tavo tėvelis. Surask savo tėvelį.

Panašiai vaikams parodome padėkliukus su brolių ar seserų (jei jie jų turi), namų augintinių (jei jie jų turi), vaikų lovelių nuotraukomis, su žaisliukais.

Žaidžiame tol, kol vaikai išlaiko dėmesį arba kol susirenka mamytės, tėvelio, brolio ar sesers, namų augintinio, savo lovelės nuotraukas ir savo žaisliuką. Kelis kartus tai apžiūrime ir sakome: „Čia tavo šeima“. Rodome į kitų vaikų turimas nuotraukas ir sakome: „O čia ne tavo šeima“.

Vaikas lengviau adaptuosis darželyje, jausis geriau, jei darželyje bus jaučiama namų dvasia. Vaikui darželis bus mielas ir artimas, jei pedagogai taps jo „namiškiais“, ir jis susitiks su jais namų aplinkoje

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS: DARŽELIS NAMUOSE (veiklos plėtojimas namuose)

Namuose sukurkime mielų prisiminimų apie darželį kampelį.

- Šeimos medis
Namuose sukurkime šeimos medį iš šeimos narių delnų ar pėdų antspaudų, šeimos narių nuotraukų, piešinių.
Vieną šeimos medį pakabinkime vaiko kambaryje, o kitą atneškime į darželį.
- Grupės medis
Nufotografuokime grupėje esantį grupės vaikų delniukų antspaudų medį, ir nuotrauką pakabinkime vaiko kambaryje.
- Darželis namuose ant sienos
Įrėminkime pedagogo (-ų) ir grupėje žaidžiančio vaiko nuotraukas ir pakabinkime vaiko kambaryje ant sienos.
- Mano darbelių darželyje knygelė
Parsineškime iš darželio vaiko piešinių (pirmųjų keverzonių), statinių nuotraukų ir padarykime albumėlį pavartyti.

KĄ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas parodo savo šeimos narių nuotraukas? (6, 10)
- Ar vaikas pavadina, vardija šeimos narius? (8, 10)
- Ar vaikas nudžiunga, nušvinta, pamatęs šeimos narių nuotraukas? (6)
- Ar vaikas sako „mano“, „ne mano“? (5)
- Ar vaikas atsako į klausimą parodydamas, pavadindamas? (8)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Kaip pritaikyti veiklą vaikui, kuris tik mechaniškai dėlioja nuotraukas, nemoka jų atrinkti, suskirstyti?

Vaikui rodome ne 3–4, o tik 2 nuotraukas. Arba rodome vieną nuotrauką ir klausiamo: „Kas čia?“. Stebime vaiko emocinę reakciją, kuri parodo, ar vaikas atpažino mamą, tėtį.

NAUDINGOS NUORODOS

Ronne Randall. *Mielos akimirkos. Pasakojimai apie tėvų ir vaikų meilę*. Vaiga, 2019.
Debi Giori. *Mylėsiu tave, kad ir kas nutiktų*. Baltos lankos, 2018.
Mama, aš tave myliu. Alma littera, 2019.
Tėti, aš tave myliu. Alma littera, 2019.

7

AŠ MOKU. AŠ GALIU

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelės

TRUKMĖ:
savaitė

- Kokių yra batų?
- Kaip apsiauti batą ant tinkamos kojos?
- Kaip užsisegti, susivarstyti batus?
- Ką aš moku, galiu pats?
- Kaip mes drauge kuriame batukų istorijas?

Batai, lipdukas, sagtis, užtrauktukas, raištelis, apsiauti, nusiauti, pora, toks pats, tos kojos, ne tos kojos, pėdsakas, didelis, mažas, didesnis, mažesnis.

Įvairių rūšių batai, dviejų dalių lipdukai su aiškiais objektais, kiti lipdukai, teksto žymeklis, nagų lakas, priemonės ar rėmeliai raišteliams varstyti, skirtingo dydžio batų dėžės, popierius, pieštukas, guašas ar vandeniniai dažai, teptukai, prijuostės, teatro širma.

1. KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI. 3 žingsnis: savarankiškai arba suaugusiojo padedamas apsiauna ir nusiauna batus.

4. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ. 3 žingsnis: bando sutelkti dėmesį veikdamas, žaisdamas.

6. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS. 3 žingsnis: nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo, priima suaugusiojo pasiūlymus, pagalbą.

16. PROBLEMŲ SPRENDIMAS. 3 žingsnis: drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS Oho, kiek batų!!!

Su tėvais susitariame, kad jie į darželį atneš po kelias poras įvairių rūšių vaikiškų ir suaugusiųjų batų (vasarinių, žieminių, rudeninių, šlepečių, baletų batelių, darbo, šventinių batelių ir kt.). Batai turėtų būti nedaug avėti, švarūs, gerai išplauti ir dezinfekuoti, estetiški.

Paprašome tėvų atnešti ir grupėje surandame lėlių, meškiukų, įvairių veikėjų batų. Visus batus sudedame į vieną krūvą.

Iš ryto atėję vaikai grupės viduryje randa didelę krūvą įvairiausių batų.

Paskatiname vaikus juos apžiūrėti, surasti batų poras ir pasimatuoti, pabandyti

vaikščioti su skirtingais vaikiškais ir suaugusiųjų batais: aukštakulniais, guminukais, atviromis šlepetėmis ir kt. Vaikai vaikšto, bėgioja, trepsi, išbandydami, kaip skamba, žybsi batai.

Vaikai bando atsegti ir užsegti lipdukus, sagteles, atitraukti ir užtraukti užtrauktukus, suvarstyti raištelius ir kt.

Kiekvienas vaikas bando pasirinkti jam labiausiai patinkančius batus. Išsiaiškina, kurie jam yra per maži (lėlių, veikėjų, kūdikių batukai), kurie – per dideli, krinta nuo kojos (atviri suaugusiųjų batai).

Siekiame, kad vaikai patys sugalvotų, ką gali veikti su batais, neskubame teikti pasiūlymų.

TYRINĖJIMŲ STOTELĖS

AŠ JAU MOKU PATS!

Vaikai mokosi patys susirasti abu batukus, nustatyti, kurios kojos yra batukas, jį teisingai apsiauti ir užsisegti.

Mažam vaikui paprastai sunku atpažinti ir atrinkti, kurios kojos – dešinės ar kairės – yra batukas. Kartu su vaikais ir tėvais išbandome keletą būdų, kurie labai palengvina vaikų gebėjimą tinkamai apsiauti batus ant dešinės ar kairės kojos:

- Flomasteriu, žymekliu uždedame taškelį ar prilipdome mažą lipduką ant vidinės batų pusės. Paaiškiname, kad padėjus batukus vieną šalia kito, taškeliai turi „draugauti“, t. y. liestis vienas su kitu arba būti greta. Teisingai pasidėjęs pažymėtus batukus, vaikas bando juos apsiauti ant tinkamos kojos.
- Išbandome kūrybišką kelią, padedantį vaikui apsiauti batus ant tinkamos kojos. Tėvams ir vaikui sutikus, nulakuojame jo kairės kojos piršto nagą viena spalva

ir tos spalvos lipduką įklijuojame į kairės kojos bato vidų. Dešinės kojos piršto nagą nulakuojame kita spalva ir įklijuojame tos spalvos lipduką į dešinės kojos bato vidų. Pagal nago ir bato lipduko spalvą vaikas bando surasti dešinės ar kairės kojos batą ir jį apsiauti.

- Įsigyjame dviejų dalių lipdukų su gyvūnelių ar daiktų atvaizdais. Galime patys perkirpti lipduką į dvi dalis. Teisingai sudėję batukus, lipduko dalis įklijuojame į jų vidų. Prieš apsiaudamas batukus, vaikas sudeda juos taip, kad matytų visą gyvūnelio ar daikto vaizdą, o tada bando juos apsiauti ant tinkamos kojos.

Kad pats galėtų apsiauti batus, vaikas mokosi atplėšti lipnią juostelę, atsegti sagtelę, atrišti raištelį.

Apsiavęs batukus, vaikas nori pats prilipinti lipnią juostelę, juos užsegti arba užrišti. Kad jis tai galėtų padaryti pats, parūpiname įvairiai užsegamų ar užrišamų batų ir paskatiname vaiką praktikuotis.

AŠ GALIU SURASTI PORĄ

Kuriame istoriją. Atbėga vienas batelis ir prašo pagalbos. Jis nesuranda kito batelio, savo porininko. Vaikai padeda bateliui, ieško jo poros pagal spalvą, dydį, formą, išvaizdą.

Poros batui vaikai ieško prie jo pridėdami kitą batą, palygindami, arba iš akies, peržvelgę kitus batus.

Surastą batų porą vaikai „apgyvendina“ ant kilimėlio, suoliuko, padeda į lentyną, į tinkamo dydžio batų dėžutę.

Batas dėkoja vaikams.

Tada atbėga kitas didelis batas. Jis guodžiasi ir ašaroja. Kažkur pasimetė jo porininkas. Jis žino, kad vaikai gali jam padėti, moka surasti jam porą...

AŠ SUPRANTU, KURIS YRA DIDESNIS (ILGESNIS)

Toliau žaidžiame istoriją, kurdami ją su vaikais. Du batai – didelis ir mažas – susiginčia, kuris iš jų yra didelis, o kuris – mažas. Kas gali padėti išspręsti jų ginčą? Kas žino, kuris iš jų yra didelis, o kuris – mažas? Vaikai pamatuoja pasirinktus batus, suglaudę jų padus, ir parodo (pasako), kuris batas yra didelis, o kuris – mažas. Ginčas išspręstas. Batai nebesipyksta, susidraugauja.

Dabar atbėga trečias batukas Smalsiukas. Jis klausia vaikų:

- Ar yra batas, didesnis už mane? Ar yra batas, mažesnis už mane?
Ar yra tokio pat, kaip aš, didumo batas?

Vaikai matuoja batus ir sudeda 3 skirtingo dydžio batus nuo didžiausio iki mažiausio.

Smalsiukas teiraujasi: „Kuris batas yra mamytės (tėvelio)? Kuris batas yra vaiko?“. Vaikai nusprendžia, orientuodamiesi pagal dydį.

AŠ GALIU SURASTI BATO PĒDŠAKĀ

Batų istorija tęsiasi. Šeši batukai vaikams pasakoja, kad visi jie gyvena viename dideliame name – ant balto popieriaus lapo. Bet dabar jie neranda savo vietos. Batai prisimena, kad paliko savo pėdsakus namelyje (ant popieriaus lapo). Ir prašo vaikų kiekvienam surasti jo pėdsaką, t. y. jo vietą.

Vaikai ieško vietos kiekvienam batui, t. y. bando uždėti batą ant jo pėdsako. Matuoja, apžiūrinėja, kol batukas sutinka, kad taip, čia yra jo vieta, čia jis jaučiasi jaukiai.

Staiga du batai panori apsigyventi kitur, ant kito balto popieriaus lapo. Paprašo vaikų juos ten perkelti ir pieštuku apibrėžti jų kontūrus, kad vėliau jie galėtų surasti savo vietą. Vaikai jiems padeda.

AŠ MOKU NUDAŽYTI, IŠGRAŽINTI

Keletas batų nusprendžia, kad norėtų tapti gražesni, ir paprašo vaikų juos nudažyti.

Kartu su vaikais susirandame dažų, teptukų, prijuosčių. Įsipilame vandens.

Batukų gražinimo darbai prasideda. Vaikai parenka spalvas ir storais teptukų potėpiaais tepa, brauko, taškuoja batukus.

Išgražinti batukai džiūsta, džiaugdamiesi rezultatu.

AŠ GALIU VAIDINTI

Išgražinti batukai tinka batukų istorijai suvaidinti.

Prie jų prijungiamo žybsinčius batukus su garso signalu.

Vaikai, už teatro širmelės stuksendami batukais, imituoja lėtus ir greitus žingsnius, trepsėjimą vietoje, šokinėjimą ir kt. Trepsenimą lydi švieselių žybsėjimas ir garso signalai. Vaikai veikia tai chaotiškai, tai ritmiškai, tai garsiau, tai tyliau.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Nuvykti į 2–8 metų vaikams skirtą spektaklį „Mano batai buvo du“ (Valstybinis Vilniaus mažasis teatras).
- Kai vaikas jau bando užsirišti batų raištelius, galime jį pamokyti, kaip tai padaryti lengviausiai. Filmuotoje medžiagoje pamatysite, kaip galite pamokyti vaiką užsirišti batų raištelius, žr. nuorodą pedagogui:

Vaizdo įrašas pedagogui, kaip pamokyti vaiką užsirišti batų raištelius, anglų kalba (*How to tie a Shoe Lace in 1 Second*).

- Pasiklausyti muzikinės improvizacijos „Mano batai buvo du“ ir pažaisti žaidimą „Surask batuką“ (leidykla „Strazdanėlės“, 2012).
- Jeigu šeima gyvena Vilniuje, galima nueiti apžiūrėti Viliaus Mačiulsko betoninę skulptūrą „Batai“, kuri stovi prie Vilniaus dailės akademijos Naujųjų rūmų.
- Jeigu šeima gyvena Šiauliuose, galima nueiti apžiūrėti greta Šiaulių dailės galerijos stovinčią Martyno Gaubo skulptūrinę kompoziciją „Mano batai“.
- Jeigu šeima gyvena Kaune, galima nueiti apžiūrėti greta Benediktinių vienuolyno ansamblio tvoros, ant laiptų, vedančių link vadinamųjų Angelų vartų, pastatytą bronzinę skulptūrą „Pasivaikščiojimas palaimintojo batais“ (2019).
- Pavartyti ir paskaityti Stanislovo Abromavičiaus eilėraščių knygą „Smėlio batai“, Naujasis lankas, 2018.

NAUDINGOS NUORODOS

Vaizdo įrašas vaikams, kaip užsirišti batų raištelius, anglų kalba (*Tying Shoe Laces Song. Original Song by LBB Junior*).

Straipsnis pedagogui, kaip mokyti vaikus užsirišti batų raištelius, anglų kalba (*Win A Loopez: the shoe tying aid for 2012*).

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas ima, apžiūrinėja, matuojasi batus, trumpam pats įsitraukdamas į veiklą? (4)
- Ar vaikui pavyksta pačiam apsiauti batus ant tinkamos kojos? (1)
- Ar vaikas kelis kartus vėl pabando užsegti ar suvarstyti batus, kai iš karto nepavyksta? (16)
- Ar vaikas įsitraukia į pedagogo inicijuotą batukų istorijos kūrimą, savarankiškai darydamas tai, ko „prašo batukai“? (6)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Ką numatome vaikui, kuriam sunku atlikti mąstymo reikalaujančias veiklas (surasti porą batui, nustatyti, kuris batas yra didesnis, o kuris – mažesnis)?

Iš anksto sukuriame alternatyvią vietą, kurioje bus padėta tik keletas labai kontrastingo dydžio ir spalvos batų porų. Ant tos pačios batų poros padų užklijuojame vienodus lipdukus su gyvūnėlių ar žaislų paveikslėliais. Mažesnis daiktų skaičius ir papildomas orientyras – ieškoti, ant kurių batų padų užklijuoti tokie pat gyvūnėliai, padeda vaikui pačiam savarankiškai surasti bato porą.

Kad vaikas pats nustatytų, kuris batas yra didelis, o kuris – mažas, jam pateikiame „mąstymo įrankį“. Surandame batų dėžę, į kurią telpa mažas, bet netelpa didelis batas. Vaikas bando įdėti batą į dėžutę. Jei netelpa – batas yra „didelis“, jei telpa – „mažas“. Ši alternatyvi veikla, pasitelkiant „mąstymo įrankį“ – nedidelę batų dėžutę – naudinga ir kitiems vaikams, norint nustatyti, kuris batas yra didelis, o kuris – mažas.

Ką numatome vaikui, kurio rankos ir pirštukai yra ne tokie minkšūs, kaip kitų vaikų (negali užsegti, atsegti batukų)?

Iš anksto pasirūpiname, kad batų krūvoje būtų tik įsispiriamų ir su labai lengvai užsegamais, dideliais ir patogiais suimti lipdukais batų. Pasistengiame, kad būtent šie batai „netyčia“ patektų batus tyrinėjančiam vaikui. Padedame vaikui atplėšti lipduką, jei jam pačiam nepavyksta, pasidžiaugiame, kad pavyko jį užlipinti, net jeigu lipdukas tik iš dalies sukibęs. Galime padaryti batų lipdukų rėmelį treniruotis. Šiuo rėmeliu galės naudotis visi vaikai.

Trečiaisiais metais vaikas išgyvena raidos krizę, kuriai vykstant suvokiamas ir įtvirtinamas savasis „aš“. Vaikas pradeda apie save kalbėti pirmuoju asmeniu, veržiasi veikti savarankiškai: „Aš pats“. Dažnai save įtvirtina, suaugusiojo pasiūlymams, paliepiamams sakydamas: „Ne“.

Veiklos „Aš moku. Aš galiu“ padeda vaikui pajusti ir suprasti, kad jis labai daug ką gali atlikti pats. Suaugusiojo pozicija – veikti per tarpininkus, šiuo atveju – batelius, kuriant batų istorijas kartu su vaikais. Pedagogas nenurodo, neaiškina, ką vaikas turėtų daryti, į veiklas vaikas įsitraukia bendrai kuriant istoriją. Tai padeda vaikui pasijusti savarankiškam, pajusti, kad jis pats gali apsirengti, mąstyti, kurti. Tai padeda jam įtvirtinti savąjį „aš“.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI

Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui sudaro:

- Vadovas pedagogui
- *Pakylėta kasdienybė* (iki 6 m.)

I RINKINYS (iki 3 m.)

- *Judantys laiptai*
- **„Aš“ pasaulis**
- *Smėlio dėžė*
- *Kalbos spintelė*
- *Atradimų takelis*
- *Korys*
- *Puodų orkestras*
- *Medžiagų dialogai*

II RINKINYS (3–6 m.)

- *Judantis pasaulis*
- *„Aš“ – matomas ir nematomas*
- *Kalbos ir knygos gelmė*
- *Žalioji pieštukas*
- *Energijos upė*
- *Dėlionių kilimas*
- *Pasaulis be sienų*
- *Kūrybiniai dialogai*
- *Mokymosi veidrodis*
- *Realybių žaismė*

- Priedai knygelėms: *Judantys laiptai*, *„Aš“ pasaulis*, *Korys*, *Judantis pasaulis*, *„Aš“ – matomas ir nematomas*, *Žalioji pieštukas*, *Energijos upė*, *Dėlionių kilimas*, *Mokymosi veidrodis*, *Realybių žaismė*.

Iki trejų metų „aš“ yra nuolat kintančių vaizdų apie save pasaulis. Savo nepakartojamą tapatumą vaikas kuria pasitelkdamas kasdienes santykius su aplinka, „aš – ne aš“ tyrinėjimus, veiklą ir veiklos pėdsakų aptikimą aplinkoje. Atrasdamas daugybę būdų save parodyti, pristatyti, išreikšti, pavaizduoti ir pajausdamas savo veiklos ženklus bei prasmes, mažylis sulaukia pasaulio atsako – „aš“ atspindėjimo. Suaugusiųjų ir bendraamžių pritarimas, kūno kalba, žodžiai, ryšio pajauta audžia socialinio tapatumo tinklus (Audyn, C., De Boer, B., 2020; Ding, X. P., 2019). Knygelėje vaikams siūlomos veiklos provokuoja veidrodinio „aš“ atspindžius vaiką supančiame pasaulyje, leidžiančius pajusti savąjį „aš“ ir skatinančius atradimus.

iki 3 m.

SMĚĽIO
DĚŽĚ

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Žaismė ir atradimai. Rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo pedagogui, parengtos ir išleistos įgyvendinant Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamą projektą „Inovacijos vaikų darželyje“. Projektą inicijavo Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, vykdė Nacionalinė švietimo agentūra.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI. Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui rengė autorių grupė: Ona Monkevičienė (grupės vadovė), Rita Gruodytė-Račienė, Tatjana Jevsikova, Leonas Kleniauskas, Eglė Krivickaitė-Leišienė, Asta Lapėnienė, Sonata Latvėnaitė-Kričėnienė, Rita Makarskaitė-Petkevičienė, Ligita Neverauskienė, Viktorija Sičiūnienė, Vaida Stupurienė.

Konsultavo: Vitalija Bujanauskienė, Laimutė Jankauskienė, Edita Maščinskaitė

Leidinį recenzavo Stefanija Ališauskienė

Kalbos redaktorė Anželika Tekutienė
Fotografai: Juozas Lukoševičius, Lina Mickevičė
Dailininkė Živilė Šimėnienė
Dizainerė Silva Jankauskaitė

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-454-565-8

Išleido ir spausdino UAB „Vitaė Litera“

© Nacionalinė švietimo agentūra, 2021

Sonata Latvėnaitė-Kričienienė,
Eglė Krivickaitė-Leišienė,
Ona Monkevičienė,
Vaida Stupurienė

SMĖLIO DĖŽĖ

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI
REKOMENDACIJOS IKIMOKYKLINIO
UGDYMO PEDAGOGUI
I RINKINYS

Vilnius, 2021

ATPAŽINK SAVE / 8 p.

2. Fizinis aktyvumas
3. Emocijų suvokimas ir raiška
5. Savivoka ir savigarba

PLIUMPT, BUMBT, TEKŠT / 12 p.

1. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai
10. Aplinkos pažinimas
15. Tyrinėjimas

6–7. Santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais

ENERGIUKAI / 30 p.

3. Emocijų suvokimas ir raiška
14. Iniciatyvumas ir atkaklumas

SPALVOTAS PASAULIS / 16 p.

11. Skaičiavimas ir matavimas
15. Tyrinėjimas

SKALBINIAI / 24 p.

1. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai
3. Emocijų suvokimas ir raiška
15. Tyrinėjimas
16. Problemų sprendimas

ŽIEMOS ŠALČIO PASAKA / 20 p.

10. Aplinkos pažinimas
18. Mokėjimas mokytis

KNYGELĖS AKCENTAI

Knygelės *Smėlio dėžė* idėja – pasitelkiant įvairiapusiškas veiklas, padėti vaikams užmegzti draugiškus ryšius su bendraamžiais, puoselėti užsimezgsią draugystę, taip pat kurti pasitikėjimu ir pagarba grįstus santykius su suaugusiaisiais. Žaisdami vaikai mokosi suprasti kitus žmones.

Knygelės dalių *Žiemos ir pavasario draugystė* ir *Daiktų istorijos* veiklomis siekiama padėti vaikams kurti santykius su bendraamžiais ir suaugusiaisiais, dalis *Švaruoliai* skirta kasdieniniams gyvenimo įgūdžiams formuoti.

Veikdami vaikai dalijasi priemonėmis, kuria žaidimo taisyklės, drauge su pedagogu ieško kūrybinių sprendimų, mokosi spręsti iškilusius sunkumus.

GALIMYBĖS

Mažą vaiką pirmuosius metus supa jį mylintys žmonės, kurie ne tik patenkina prigimtinius vaiko poreikius, bet ir džiaugiasi mažais jo pasiekimais. Vaikas mokosi suprasti suaugusiuosius, bet kartu kuria ir savą pasaulį. Todėl suaugusiajam svarbu skatinti veikti savarankiškai, kartu – ir būti šalia, kad prireikus galėtų suteikti pagalbą ar patarimą, ir vaikas jaustųsi saugus.

Vaikas tuo pačiu metu mokosi ir suprasti draugą, jam atsiskleisti, ieško bendrų interesų, bando žaisti bendrus žaidimus ir sėkmingai spręsti kilusius nesutarimus. Šiame procese svarbus pedagogas, kaip stebėtojo ir globotojo, vaidmuo, kad bendraamžių santykiai ir draugystė sėkmingai augtų.

Pedagogas modeliuoja ir moderuoja veiklas taip, kad vaikai veiktų vieni šalia kitų, turėtų galimybę stebėti draugo darbą ir (arba) dirbti drauge ir, prireikus, padeda išspręsti iškilusius klausimus.

KNYGELĖ SMĖLIO DĖŽĖ SUDARYTA IŠ TRIJŲ DALIŲ:

1. dalį „Daiktų istorijos“ sudaro šios veiklos: *Energiukai; Atpažink save;*
2. dalį „Švaruoliai“ sudaro veiklos: *Skalbiniai; Pliumpt, bumbt, tekšt;*
3. dalį „Žiemos ir pavasario draugystė“ sudaro šios veiklos: *Spalvotas pasaulis; Žiemos pasaka.*

VEIKLŲ FORMOS:

kūrybinės
dirbtuvės,
tyrinėjimų stotelė.

RODYKLĖS PEDAGOGUI

Knygelėse siūlomos veiklos skatina išbandyti naujas, dar nepažįstamas veiklas, ieškoti atsakymų, džiaugtis savo ir draugo nuveiktais darbais.

Pedagogams svarbu kelti ir probleminius klausimus, modeliuoti situacijas, skatinančias ieškoti sprendimų; svarbu neskubėti laukiant vaikų atsakymų; drauge su vaikais ieškoti galimų sprendimų.

Vaikai skatinami kuo daugiau veikti savarankiškai, tačiau visada esame šalia, jei reikėtų pagalbos – padėti, pamokyti, patarti, ir taip kuriame vaiko ir suaugusiojo partnerystės santykį.

Kad pavyktų įgyvendinti bendrą knygelės idėją ir pasiekti atskirus joje aprašytų veiklų tikslus, veiklas siūlome atlikti reguliariai – neskubant ir drąsiai, atsižvelgiant į konkrečią situaciją, interpretuojant, pritaikant.

Svarbu nepamiršti, kad vaikų asmeninės savybės, temperamentai ir pomėgiai skiriasi: vieni yra drąsūs, aktyvūs, komunikabilūs, nesunkiai užmezgantys santykius ne tik su kitais vaikais, bet ir su suaugusiaisiais, o kiti – mažiau drąsus, dažniau pasirenkantys būti stebėtojais. Jeigu vaikas nelinkęs bendrauti, galime jį tik padrašinti, suteikti galimybę prisijungti prie veikiančių vaikų ir kryptingai lavinti jo socialinius gebėjimus. Kai kurie vaikai drąsiau jaučiasi žaisdami su pedagogu negu su bendraamžiais.

1

ATPAŽINK SAVE

2. FIZINIS AKTYVUMAS. 2 žingsnis: pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, išmeta daiktus iš rankos atleisdamas pirštus.

3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA. 1 žingsnis: atspindi kitų vaikų emocijų raišką (kartu juokiasi, jei juokiasi kitas). 2 žingsnis: atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.

5. SAVIVOKA IR SAVIGARBA. 2 žingsnis: turi savo kūno išorės vaizdinius – atpažįsta savo atvaizdą veidrodyje.

7. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS. 3 žingsnis: ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku.

8. SAKY TINĖ KALBA. 1 žingsnis: įdėmiai klausosi suaugusiojo; vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksams įvardyti; kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis. 2 žingsnis: dviejų trijų žodžių sakiniiais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko; kalba kelių žodžių sakiniiais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė

Popierius, medžiaga, plunksna, paviršius, mėlyna, raudona, balta, geltona ir kt. spalvų pavadinimai, veidas, atspindys, šypsena.

Plastikinis veidrodis, plastikinės dėžės dangtis, lipnioji juosta, spalvoto popieriaus, medžiagos skiautės, plunksnos.

- Kaip krinta popieriaus ir medžiagos skiautės?
- Kokį garsą skleidžia liečiamos medžiagos?
- Kokias spalvas matau?
- Ką matau, nubraukęs medžiagas nuo paviršiaus?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Sporto ar šokių salėje (kur yra didelių, ant sienos pakabintų veidrodžių) išbertos maišeliuose sudėtos įvairių spalvų popieriaus ir medžiagos skiautės. Vaikai laisvai juda.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Prie didelės plastikinės dėžės dangčio pritvirtinamas plastikinis veidrodis.

Ant dėžės dangčio pridedama sukarpyto balto, spalvoto popieriaus ir medžiagos skiaučių, plunksnų.

Einame į erdvę, kurioje yra didelių ant sienos pakabintų veidrodžių.

Pakviečiame pasižiūrėti į veidrodžius: ką ten vaikai mato: save? Draugus?

Pasiūlome pažaisti su paruoštomis priemonėmis (sukarpyto popieriaus

ar medžiagos skiautėmis): mesti skiautes ir stebėti, kaip jos juda. Visi tai kartojame. Pasiūlome skiaučių kritimą stebėti veidrodyje.

Atnešame paruoštas priemones (žr. „Įtraukiantis kontekstas“), pakviečiame vaikus priėti prie jų.

Vaikai žaidžia su skiautėmis, brauko delnais ar pirštukais dangčio paviršiumi, mēto skiautes į viršų, stebi, kaip jos krinta.

Pasiūlome vaikams elgtis, kaip jie nori: braukti pirštais, delnais, mētyti į orą; atsisėsti, atsigulti ant skiaučių.

Nepamirštame vaikų paklausti, ką jie mato ir jaučia: „Kaip krinta skiautės? Kokių spalvų yra šios skiautės?“ ir kt.

Įvardijame jų veiksmus: „Skiautes išmetei į orą! Perbraukime delnu, suimkime pirštais; kiek daug mėlynos spalvos skiaučių; veidrodyje pamatei save!“ ir pan.

Pasiūlome perbraukti per dangčio paviršių bei skiautes ir pažiūrėti įdėmiau – ką ten pamato? – savo ir (ar) draugo veidus. „Nuostabu! Kas čia tokie?“

Pasiūlome patyrinėti savo veido išraiškas veidrodyje: parodome šypsena, rimtą, liūdną veidą ir kt.

Pasidžiaugiamo kartu su vaikais.

Veikla skatina vaikus savarankiškai bandyti, ieškoti, atrasti, pastebėti, įsiklausyti; lavinama smulkiąjį motoriką, taktiliniai pojūčiai. Vaikai ne tik lies skirtingus paviršius, susipažins su spalvomis, bet ir patirs įvairių emocijų: džiaugsmą, nuostabą ar net išgąstį.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo emocijų išraiškas? (3)
- Kaip vaikas suima skiautes: pirštais, delnu? (2)
- Kaip braukia per paviršių: delnu, pirštuku, kumščiu? (2)
- Kokius garsus, skiemenis, žodžius vartoja vaikas užsiimdamas veikla? (8)
- Kaip reaguoja, pamatęs save ir (ar) draugą veidrodyje? (5)
- Ar atpažįsta savo ir draugo atvaizdą veidrodyje? (5)
- Ar atlikdamas veiklą vaikas ieško bendraamžių draugijos? (7)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Jei vaikas nepastebi savo ir draugų atvaizdų veidrodyje, pedagogas paragina jį ieškoti savo atvaizdo, pavyzdžiui, pakeisti veidrodžio vietą ir padėtį, pakeisti veidrodį; padeda vaikui jame save pamatyti (atpažinti). Su vaiku reikia kalbėtis, pasidžiaugti, kai jis save atranda.

SVARBU: veidrodis po plastikiniu dėžės dangčiu gali įskilti.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Galima žaisti su šviesomis: tą patį veikti išjungus šviesas, dėžės dangčius apjuosus lemputėmis.
- Ant veidrodžio padėti plastikinę dėžę su vandeniu, į ją mesti įvairius daiktus: akmenukus, skiauteles; aptarti, kas skęsta, kas plūduriuoja paviršiuje; kokius garsus girdime daiktui nukritus į vandenį; pasilenkus galima pamatyti savo atvaizdą.
- Sukarpius juostomis portretines nuotraukas (akys, antakiai, nosis, lūpos ir kt.), pasiūlyti vaikams sudėti veidą. Tada aptarti: didelės akys, ilgi plaukai, maža nosis, juokiasi, liūdi ir pan.

NAUDINGOS NUORODOS

Muzika pirmai veiklos daliai:
Ninna Nanna Mozart. Musica Classica per Bambini, Musica per Dormire Bambini, Bambini Canzoni:

Mozart per Bambini | Musica Classica Rilassante Effetto Mozart:

2

PLIUMPT, BUMBT, TEKŠT

1. KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI. 3 žingsnis: suaugusiojo padedamas, bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas.

6. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS. 2 žingsnis: mėgsta žaisti kartu su suaugusiuoju, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Prieš ką nors darydamas pažiūri į suaugusiojo veidą, laukdamas pritarimo ar nepritarimo ženklų, atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus. Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos.

8. SAKY TINĖ KALBA. 1 žingsnis: įdėmiai klausosi suaugusiojo; vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksams įvardyti. Bendraudamas vartoja įvairius garsus ir judesius, daug čiauška. 2 žingsnis: supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą apie artimiausios aplinkos objektus, reiškinius, santykius, nesudėtingus trumpus tekstukus: žaidimus, eilėraštkus, pasakas, pasakojimus, su dienvotvarke susijusius paaiškinimus, prašymus, paprastus klausimus. Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus. Dviejų trijų žodžių sakiniiais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. 2 žingsnis: žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi (rankšluostis, muilas).

15. TYRINĖJIMAS. 3 žingsnis: atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą; bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė

Purvina, purvas, švaru, nešvaru, mikrobai, liga, sirgti, plauti, šluostyti(s), muilas, rankšluostis, šlapia, sausa.

Smėlis, blizgučiai, muilas, rankšluostis (baltas, vienspalvis).

- Kas gyvena ant rankyčių?
- Kada reikia plauti rankytes?
- Kaip reikia plauti rankytes?
- Kodėl būtina tinkamai ir kruopščiai nusiplauti rankas?
- Kaip tinkamai nusiplauti rankas, kad ant jų neliktų mikrobu?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Pasaka ar dainelė apie mikrobus.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Grupėje parengiama speciali erdvė: didesnė dėžė su smėliu, kuriame įmaišyta blizgučių. Dėžėje įdėta *mikrobo figūrėlių*. Prisimename skaitytą knygutę ar dainelę apie mikrobus.

Leidžiame vaikams laisvai pažaisti, pasikalbame apie mikrobus ir tada pakviečiame juos nusiplauti rankas.

Pasiūlome rankas nusivalyti tik rankšluosčiu.

Paprašome pasižiūrėti į rankas ir pasakyti, ką mato ant rankų ir rankšluosčio (rankytės ir rankšluostis sausi, bet purvini: rankos iki galo nenuvalytos, bet ir rankšluostis išsteptas).

Nusiplauname rankas po tekančiu vandeniu. Paklausiame vaikučių, ką matome (smėlis nusiplovė, bet blizgučiai – ne).

Pasiūlome vaikams rankas gerai išsimuiluoti ir tuomet dar kartą pabandyti jas nusiplauti po tekančiu vandeniu. Aptariame, kaip dabar atrodo rankytės (nusiplovė ir blizgučiai).

Aptariame, kodėl svarbu rankas plauti su muilu ir gerai išsimuilavus nusiplauti po tekančiu vandeniu.

Pasiūlome šlapias rankas nusivalyti švariu rankšluosčiu. Paklausiame, ką mato ant rankyčių ir rankšluosčio (rankytės švarios ir sausos, o rankšluostis – švarus, bet šlapias).

Veikla padės vaikams suvokti priežasties ir padarinio ryšį; skatins vaikus bandyti, ieškoti, atrasti ir pastebėti.

KAŠ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar suaugusiojo padedamas, bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas? (1)
- Ar pakartoja, ką sako pedagogas? (8)
- Ar kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, jei kažkas nepavyksta? (6)
- Ar daiktus (muilą, rankšluostį) naudoja pagal paskirtį? (10)
- Kokius garsus, skiemenis, žodžius vartoja vaikas, užsiimdamas veikla? (8)
- Ar rodo susidomėjimą, atlikdamas veiklą – tyrinėjimą? (15)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Vaikas ar vaikai gali nenorėti veikti, kišti rankų į smėlį, sumaišytą su blizgučiais. Galime jiems pasiūlyti su smėliu žaisti užsimovus vienkartinės pirštines (pirštinių turėti daugiau, nes kiti vaikai taip pat gali jų norėti).

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Kodėl reikia plauti vaisius, daržoves (panaši veikla, kaip su rankų plovimu).
- Pereiti prie *mikrobų* sukeltųjų ligų: kai rankų ar vaisių (daržovių) gerai nenusiplauname, mikrobai patenka į mūsų pilvelį.

NAUDINGOS NUORODOS

Dainos:

Dainų Karuselė. TV.

DŽIMBA.

HEY HEY. Rankų plovimo instrukcija

Vaikiškos dainelės:

Plaunu rankutes:

vaikams. Kaip tinkamai plautis rankas:

Knygos vaikams:

Rita Bagdonaitė. *Fui ir Fe nuotykių. Apie bakterijas*. Šviesa, 2006.

Tony Ross. *Mažoji princesė. Nenoriu plautis rankų!* manoknyga.lt, 2013.

3

SPALVOTAS PASAULIS

7. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS. 2 žingsnis: mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. 3 žingsnis: vis dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu.

8. SAKY TINĖ KALBA. 1 žingsnis: įdėmiai klausosi suaugusiojo; vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksams įvardyti; kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis. 2 žingsnis: dviejų trijų žodžių sakiniiais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko; kalba kelių žodžių sakiniiais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį.

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS. 2 žingsnis. Matavimas: žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: *paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų* ir pan.

15. TYRINĖJIMAS. 2 žingsnis: stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, naujas veiklas, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė

Spalvų pavadinimai, šešėlis, žiūronai, dangus, sniegas, žemė, paveikslas, purkštukas, purkšti, spalvos.

Vienkartinės lėkštės (kartono lapai), spalvota plėvelė, virvė (siūlas), karšti klijai, žirklys, skylamušis, akvarelė, purkštukas su indu.

- Kokios spalvos yra sniegas? O dangus?
- Kaip pakeisti spalvą?
- Kuri spalva man patinka?
- Kaip nuspalvinti sniegą?
- Kokios dar spalvos gali būti dangus? O sniegas?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Susipažinimas su spalvomis, deklamuojant eilėraštuką (dainuojant dainelę), žaidžiant su skarelėmis ar vartant knygeles.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Kai žemę padengia sniegas, lauke paruošiame erdvę veiklai: pakabiname spalvotus žiūronus (kartono lapuose ar vienkartinėse lėkštėse iškerpame vidurį ir įklijuojame spalvotą plėvelę; priemonę pakabiname ant medžių šakų vaikų akių lygyje) (žr. „Naudingos nuorodos“).

Pakviečiame vaikus susipažinti su erdve:

- pirmiausia kviečiame vaikus savarankiškai susipažinti su priemone: apžiūrėti, liesti – tyrinėti priemonę;
- stebime vaikus, pasiūlome visiems pažiūrėti *pro žiūronus*, paklausiame, ką mato.

Pedagogas su kiekvienu vaiku kartu pažiūri *pro žiūronus* į sniegą, dangų, įvardija, kokią spalvą mato.

Pasiūlome su draugais apsikeisti *žiūronais*: aptarti, kaip pasaulį matome *pro draugo žiūronus*.

Vėl kviečiame vaikus laisvai tyrinėti sniego ir dangaus spalvas; prieiname prie kiekvieno vaiko, dar kartą įvardijame, kokias spalvas jie mato.

Jei diena saulėta, pasiūlome paieškoti spalvų ant sniego (šešėlių, krintančių nuo paruoštos priemonės) – pasidžiaugiame ant sniego matomomis spalvomis, dar kartą jas įvardijame.

Prisimename eilėraštį, dainelę ar skaitytą knygutę apie spalvas (žr. „Ikvėpiantis iššūkis“).

Pakviečiame vaikus piešti ant sniego (iš anksto pasiruošiame purkštukų su dažais (akvarelė ir vanduo), parenkame tokias pačias spalvas, kokios yra žiūronuose):

- parodome vaikams, kaip purkšti (vaikai mėgsta purkštuką atsukti į save, todėl atidžiai stebime juos);
- pasiūlome vaikams purkšti ant sniego.

Dar kartą aptariame spalvas, kurias matyti ant sniego.

Pasidžiaugiame bendromis jėgomis ant sniego sukurtu spalvotu paveikslu.

Veikla skatina vaikus bandyti, ieškoti ir atrasti, pastebėti. Lavina smulkiąją motoriką, aktyvina vaizduotę, kūrybingumą. Plečia pasyvųjį ir aktyvųjį vaiko žodyną, ugdo darbo grupėje gebėjimus.

KAJ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas dalijasi priemonėmis su bendraamžiais? (7)
- Ar atpažįsta įvardytą spalvą (geba įvardyti spalvas)? (11)
- Ar domisi ir kaip domisi priemonėmis ir veikla? (15)
- Ar duotos medžiagos skatina vaiką kurti savarankiškai, neparaginus imti veikti? (15)
- Kokius garsus, skiemenis, žodžius vartoja vaikas, užsiimdamas veikla? (8)
- Kaip vaikas reaguoja, pamatęs galutinį rezultatą? (15)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Su žiemos žiūronais reikia elgtis atsargiai, nes jie gali greitai sulūžti, be to, vaikai gali nepasidalyti žiūronais, todėl žiūronų reikėtų pasidaryti tiek, kad užtektų visiems.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Spalvinti su pipetėmis ant „debesų“: paklojame storesnį sluoksnį vatos; indeliuose paruošiame guašo, skiesto vandeniui, duodame pipečių, parodome, kaip jomis naudotis, ir kviečiame vaikus piešti ant „debesų“.
- Lauko žaidimus galima perkelti į vidaus erdvę: ant balto popieriaus lapo purkšti purkštukais.
- Ant (šviesos) stalo sukurti žiemos pasaką: paberti dirbtinio sniego, sukurti žiemos kontekstą.

NAUDINGOS NUORODOS

Kaip pasigaminti žiūronus:

Eilėraščiai apie spalvas:

Knygos vaikams:

Oliver Jeffers, Drew Daywalt. *Diena, kai kreidelės nusprendė išeiti*. Apkabink mėnulį, 2017.
Tobio pažintis su spalvomis. Ramduva, 2014.
Laima Zulonė. *Spalvoti pieštukai*. Obuolys, 2020.
Evelina Daciūtė. *Paslapčiausia paslaptis*. Alma Littera, 2020.

4

ŽIEMOS ŠALČIO PASAKA

6. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS. 3 žingsnis: drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Mėgdžioja, tačiau žaisdamas savaip per-tvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugu-siojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria.

7. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS. 3 žingsnis: bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, vis dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu.

8. SAKY TINĖ KALBA. 1 žingsnis: įdėmiai klausosi suaugusiojo; vartoja kelis trumpus žode-lius objektams, veiksams įvardyti; kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis. 2 žingsnis: dviejų trijų žodžių sakiniiais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko; kalba kelių žodžių sakiniiais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį.

10. APLINKOS PAŽINIMAS. 1 žingsnis: reaguoja į skirtingus vaizdus, paviršius, kvapus, garsus, skonius.

18. MOKĖJIMAS MOKYTIS. 2 žingsnis: nori naujų įspūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daik-tais, juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. Stebi ir mėgdžioja, klausia.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė

Gėlė, gėlės žiedlapis, citrina, citrinos riekelė, įvairios spalvos (raudona, geltona ir kt.), ledas, vanduo, šąla, virvė, gražu, puiku, šaunu, kūrinys.

Įvairios džiovintos gėlės, kepimo formos ir formelės, įvairūs citrusiniai vaisiai, virvė, vanduo.

- Kaip kvepia gėlės?
- Kaip kvepia citrusiniai vaisiai?
- Kokias spalvas matau?
- Kodėl vanduo tampa kietas?
- Kokio skonio yra citrina?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Pasakojimas ir veikla su vaizdinėmis priemonėmis – kaip vanduo tampa ledu.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Grupėje arba lauke paruošiama veiklos erdvė: į atskirus indus pridedama priemonių (gamtos gėrybių: kaštonų, šakelių, džiovintų citrinų ar apelsinų riekelių; įvairių žalių vaisių ar daržovių (pavyzdžiui, agurkų) riekelių; įvairių džiovintų gėlių, jų lapų, įvairių uogų ir kt.).

Paruošiamos įvairių formų ir dydžių silikoninės kepimo formos arba vienkartiniai indai (puodeliai, indeliai ir pan.).

Pakviečiame vaikus susipažinti su erdve: kartu su vaikais pačiupinėjame, pauostome, galime ir paragauti produktų.

Nepamirštame vaikams įvardyti, ką jie mato, liečia, uosto, pavyzdžiui: „Kas čia tas geltonas? Paragaukime! Oi, rūgštu (*susi-raukiame*), tai citrina. O kas čia?“.

Aptariame, kurie kvapai ir skoniai vaikams patiko, o kurie – nelabai.

Paraginame susikurti paveikslą: išsirinkti kepimo formą, į ją pridėti gėlių žiedlapių, šakelių, vaisių ar daržovių riekelių (siūlome vaikams veikti grupelėmis – po du-tris).

Įdedame po dvigubą virvelę (kad vėliau žaisliuką būtų galima pakabinti).

Į kepimo formas įpilame vandens.

Pasidžiaugiamo, pasigėrime vieni kitų sukurtais kūriniais; kokias spalvas matome draugų kūrinuose? Pabandome įvardyti, ką draugai naudojo (gėlių žiedlapius, kankorėžius, apelsino riekeles ar kt.) savo kūriniais sukurti.

Formas su vandeniu ir gamtos gėrybėmis paliekame lauke sušalti į ledą. Sutariame, kad vaikų ir žiemos šalčio sukurtus medžio papuošalus ateisime apžiūrėti rytoj.

Kitą rytą grupėje uostome apelsiną, cinamoną ir kt. Prisimename, ką vakar

kūrėme. Pasiūlome iš turimų medžiagų ant skirtingų paviršių sudėlioti paveikslus.

Pasidžiaugiamo grupėje sukurtais paveikslais, ruošiamės keliauti į lauką – patikrinti mūsų ir šalčio bendrų kūrinų.

Iš kepimo formų išimame kūrinus.

Kartu su vaikais juos kabiname ant medžių. Pasigėrime sukurtu grožiu.

Nepamirštame šiais kūriniais pasidžiaugti kartu su tėveliais. Paroda lauke yra prieinama visiems (sugalvojame parodai pavadinimą).

Vaiko ir šalčio sukurtus kūrinus stebime kurį laiką: ateiname, patikriname, aptariame.

KAŠ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Kokiomis priemonėmis vaikas domisi? (18)
- Kokius garsus, skiemenis, žodžius vartoja vaikas, užsiimdamas veikla? (8)
- Ar priima suaugusiojo pagalbą? (6)
- Ar vaikas stengiasi veikti savarankiškai, ar tik stebi veiklą? (6)
- Kaip reaguoja į skirtingos tekstūros ir kvapų priemones? (10)
- Kaip bendrauja su draugu atlikdamas bendrą veiklą? (7)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Išimant iš formos sušalusį meno kūrinį, jis gali suskilti ar sudužti, ir vaikas gali jautriai į tai sureaguoti. Iš ledo duženų ant žemės ar sniego galime sukurti dar vieną kūrinį ir juo pasidžiaugti.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Plėtoti metų laikų temą („užšaldyti“ metų laikus, parenkant kiekvienam metų laikui būdingas spalvas, medžiagas).
- Lede užšaldyti mėgstamiausius mažus žaisliukus, stebėti, kaip jie atitirpsta.
- Į balionus įpilti vandens ir laukti, kol užšals. Prakirpti balioną – išimti rutuliuką. Pipete lašinti šiltą vandenį, stebėti, kaip tirpsta.
- Šios veiklos tinkamos ir vyresniems vaikams.
- Pasigaminti sniegą (žr. „Naudingas nuorodas“).
- Kieme ieškoti ledo, piešti ant jo arba sniego.

NAUDINGOS NUORODOS

Kaip džiovinti
vaisius:

Dirbtinio sniego
receptas:

Veikla skatina vaikus savarankiškai bandyti, ieškoti, atrasti, pastebėti, įsiklausyti. Vaikai sužinos, kad vanduo užšąla esant minusinei temperatūrai. Veikloje taikomi STEAM metodikos elementai, formuojantys patirtimi grindžiamą mokymą(si), ji skatina savaiminį, aktyvų vaikų kūrybingumą.

5

SKALBINIAI

1. KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI. 3 žingsnis: suaugusiojo padedamas, nusirengia ir apsirengia, bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas. Padeda į vietą vieną kitą daiktą.

3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA. 1 žingsnis: mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. 3 žingsnis: pradeda vartoti emocijų raiškos žodelius.

6. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS. 2 žingsnis: akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. Mėgsta žaisti kartu su juo, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Prieš ką nors darydamas pažiūri į suaugusiojo veidą, laukdamas pritarimo ar nepritario ženklo, atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus. Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos.

15. TYRINĖJIMAS. 2 žingsnis: stengiasi išbandyti, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti.

16. PROBLEMŲ SPRENDIMAS. 3 žingsnis: drąsiai imasi veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus, bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų padarinius.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ar
lauko erdvė

FORMA:
tyrinėjimų
stotelė

Skalbti, servetėlė, purvina, kabinti, segtukas, virvė, švaru, gręžti, džiūti, dėmė, skalbėja, lygintuvas, lyginti, susiglamžęs.

Baltos medžiaginės servetėlės; dideli plastikiniai dubenys, vaikams tinkami skalbimo milteliai ar muilas; virvė, segtukai, skalbinių krepšys, lygintuvas, lyginimo lenta.

- Kas nutiko, kad servetėlė nebėra švari?
- Kas yra „švaru“, „nešvaru“?
- Ką reikia daryti, kad servetėlė būtų švari?
- Kaip aš galiu servetėlę išskalbti?
- Kur dingsta dėmės?

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Matomoje vietoje pastatome žaislinę skalbimo mašiną ir šalia padedame medžiaginių servetėlių ar rankšluostėlių.

Dubuo su rankšluostėliais, pakabinta virvė su segtukais.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Prieš pusryčiaujant, kai susėdame prie stalo, kiekvienam vaikui padengiame po baltą medžiaginę servetėlę. Atkreipiame vaikų dėmesį – *kokios baltos, švarios servetėlės yra patiestos*. Patiekiami pusryčiai, vaikai valgo.

Vaikams papusryčiavus ir nusinešus savo indus, juos pakviečiame dar kartą ateiti prie stalo į savo vietas.

Atkreipiame vaikų dėmesį, kaip atrodo stalas – *ar švarus? O kaip atrodo servetėlės?*

Klausiamo, *ką reikia daryti, kad stalas būtų švarus. Taip, teisingai, jį reikia nuvalyti pašluoste ar kempinėle.*

Kviečiame vaikus nuvalyti stalą.

Apžiūrime servetėles – pastebime, kad jos dar švarios.

Veiklą tęsiame per pietus: vaikams vėl patiesiamos baltos servetėlės.

Papietavus ir nusinešus savo indus, vaikus pakviečiame vėl ateiti prie stalo į savo vietas.

Atkreipiame dėmesį, kaip atrodo stalas ir servetėlės.

Mimika ir atitinkama intonacija parodome savo nustebimą, kad servetėlės nebėra tokios švarios. Kas joms nutiko? Ką su jomis reikia daryti?

Pakeliame kiekvieną servetėlę ir aptariame, ar ji švari (reikėtų turėti pasiruošus bent vieną švarią servetėlę).

Nešvarias servetėles dedame į tam paruoštą specialų skalbinių krepšį.

Laikas pietų miegui.

Po pietų miego, prieš pavakarius, einame plauti rankyčių. Vaikams plaunant rankas, pasakome: „Kad rankytės būtų švarios, jas *plauname* su muiliuku“.

Paklausiamo, kokias servetėles dėsime ant stalo: švarias ar nešvarias? Pastebime, kad rankytės – švarios. Paimame servetėles, paprašome kiekvieno vaiko pačiam pasitiesti servetėlę.

Pavalgius kartojame tą pačią eigą: nuvalome stalą, patikriname, ar servetėlės yra švarios.

Kitą dieną per pusryčius pastebime, kad nebeturime servetėlių – jos visos nebešvarios ir nebegalime jų naudoti.

Po pusryčių nusivalome stalą, keliaujame plauti rankų. Vaikams plaunant rankas, pasakome: „Kad rankytės būtų švarios, jas *plauname* su muiliuku“.

Grįžę į grupę, kalbamės – ką daryti, kad vėl turėtume švarių servetėlių ir galėtume jas vėl pasitiesti? „Mūsų rankytės yra švarios, o servetėlės – nešvarios, kas gali joms padėti?“

Pakviečiame vaikus į lauką, kur yra paruošta veiklos erdvė (kiekvienam vaikui – po dubenį su vandeniu): „Einame išplauti servetėles su vandeniu ir muilu“.

Vaikai nešasi servetėles ir muilą.

Pedagogas rodo pavyzdį: paima servetėlę, pritupia prie dubens, sušlapina servetėlę, ją muiluoja ir t. t.

Kviečiame vaikus taip pat imti po servetėlę ir ją išskalbti.

Vaikams dirbant, komentuojame jų veiksmus: „Mes skalbiame servetėlę, servetėlė bus švari, servetėlė yra šlapia“ ir kt.

Išskalbus, išgręžus servetėles, laikas jas pakabinti ant virvės ir prisegti segtukais. Nepamirštame komentuoti vaikų veiksmus: „Gręžiame servetėlę, kabiname ją ant virvės, segame segtuku“ ir kt. Paaiškiname, kodėl servetėlę reikia prisegti segtuku; atsakome į kitus vaikų klausimus ar pastabas.

Po pavakarių einame į kiemą pasižiūrėti servetėlių. Pasidžiaugiame, kad *jos jau sausos! Ir švarios!*

Jei vaikai pastebėjo, kad ne visos servetėlės po skalbimo yra švarios, nuraminame, jog kartais taip nutinka, kad dėmių nepavyksta išvalyti, bet mes galime paprašyti darželio skalbėjų (tetų, kurios skalbia nešvarius skalbinius), kad išplautų jas dar kartą.

Atsinešę servetėles į grupę, atkreipiame vaikų dėmesį, kad servetėlės yra susiglamžiusios – parodome susiglamžiusias servetėles.

Pasakome, kad jas reikia išlyginti – parodome lygintuvą (įspėjame, kad jis yra karštas ir sunkus, lygintuvu gali lyginti tik pedagogas, o namuose – mama ar tėtis).

Išlyginę vieną ar kelias servetėles, palyginame jas su susiglamžiusiomis.

Kai visos servetėlės išlygintos, jas susidedame į joms skirtą vietą ir laukiame kitos dienos, kada vėl jas galėsime naudoti.

Vaikų paklausiamo, ar jie pastebėjo, kiek daug darbo reikia įdėti, kad servetėlė būtų švari? Taip pat yra ir su mūsų drabužiais.

Visą šį procesą siūlome kartoti ne vieną kartą.

KAŽ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas rodo iniciatyvą valyti stalą, plautis rankas, skalbti servetėlę? (16)
- Kokias emocijas vaikui kelia ši veikla? (3)
- Ar (ir kaip) jis prašo suaugusiojo pagalbos? (6)
- Ar, dalyvaudamas šioje veikloje, pastebi skirtumus tarp sąvokų: *švarus – nešvarus, sausas – šlapias, susiglamžęs – išlygintas*? (3)
- Ar stengiasi spręsti susidariusias sudėtingas situacijas? (16)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

- Plaudami servetėles vaikai gali sušlapti ir jautriai į tai sureaguoti. Veikiant yra tikimybė sušlapti, todėl reikėtų iš anksto apie veiklą informuoti tėvelius, pasitarti, kad įdėtų dar vienus drabužėlius pasikeisti. Be to, veiklą vertėtų vykdyti vasarą, kai lauke šilta.
- Vaikas nesupranta, kodėl reikia stengtis valgyti tvarkingai. Pedagogas kartu su vaikais sėdasi prie stalo pusryčiauti ir pietauti, taip rodydamas tinkamą pavyzdį; paprašome tėvų tęsti šį projektą namuose: susitvarkyti savo valgymo erdvę, padėti sutvarkyti vakarienės stalą ir pan.

VEIKLOS PLĖTOJIMAS

- Kai veikla išbandyta ir skalbimo procesas suprastas, galima dainuoti dainas, žaisti žaidimus apie skalbimo mašinas, skalbėjas (žr. „Naudingos nuorodos“).
- Galima aplankyti darželio skalbyklą.
- Išsinešti savaitgaliui namuose išplauti savo servetėlę.
- Veiklos su skalbinių segtukais (žr. knygelę *Judantys laiptai* – „Spalvų akvariumas“).

NAUDINGOS NUORODOS

Nuotraukos apie skalbimą senovėje:

Ši veikla įtraukia į tyrinėjimo procesą; ugdo kasdienius vaiko įgūdžius; veikla gali pažadinti skirtingas vaiko emocijas: džiaugsmą, liūdesį, nuostabą, smalsumą.

Lavina smulkiąją, stambiają motoriką.

6

ENERGIUKAI

3. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA. 3 žingsnis: pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus.

7. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS. 3 žingsnis: trumpai pažaidžia su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu; gali simpatizuoti kuriam nors vaikui.

6. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAISIAIS. 3 žingsnis: nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo.

14. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS. 3 žingsnis: nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus.

PASIEKIMAI

VIETA:
vidaus ir
lauko erdvė

FORMA:
kūrybinės
dirbtuvės

- Kokių būna dėžių?
- Ką galima su jomis veikti?
- Ką galime sukurti kartu?
- Kaip aš jaučiuosi, veikdamas vienas ir su kitais?
- Kuo įdomus veiklos rezultatas?

Dėžė, bokštas, dažai, pieštukas, flomasteris, teptukas, prijuostė, vanduo, dažyti, gražinti, nušvisti, žaislai, meškiukas, lėlė, dramblys, pelė, šviečianti lazdelė, stebuklinga, kartu, draugiškai, susitarti.

Įvairių dydžių (ne per didelių, kad maži vaikai pajęgtų jas paimti ir pakelti), formų, paskirties dėžės, įvairūs žaislai, dailės priemonės, knyga „Geriausai draugai“, šviečianti energijos lazdelė („Energy stick“), žaislai – knygelės veikėjai.

ĮKVEPIANTIS IŠŠŪKIS

Benji Davies, Linda Sarah knygos „Geriausai draugai“ skaitymas ir vartymas.

ĮTRAUKIANTIS KONTEKSTAS

Trijose grupės erdvėse vaikai pamato daug skirtingos formos ir dydžio dėžių: *dėžių kalną, dėžę su radiniais, žaislų dėžę.*

Su vaikais prieiname prie *dėžių kalno*: vaikai apžiūrinėja, ima, deda, atidaro, uždaro dėžes, išbando, ką su jomis galima veikti.

Kai tyrinėjimo emocijos ir azartas pradeda mažėti, vaikams pasiūlome:

- Kas norės, čia galės statyti dėžių bokštą. Statyti reikės kartu trise ar keturiese.

Dabar visi nueiname prie *dėžės su radiniais*. Paprašome vaikų apžiūrėti dėžę iš išorės, žvilgtelėti ir į jos vidų. Kas ten yra?

Kai vaikai dėžėje suranda spalvotų pieštukų, kreidelių, flomasterių, vandeninių dažų ir guašo, teptukų, indelių vandeniui, prijuosčių ir kt., jiems pasiūlome:

- Kas norės, galės išgražinti šią dėžę įvairiomis spalvomis ir piešinukais. Dėžę išdailinti reikės kartu trise ar keturiese.

Kai vaikai pasidžiaugia dėžėje surastomis dailės priemonėmis, visi kartu nueiname prie *žaislų dėžės*, kurioje matosi sudėti įvairūs minkšti ir kiti siužetiniai žaislai.

Vaikai iškrausto dėžę, apžiūri žaisliukus, pradeda su jais žaisti. Tuomet pasiūlome:

- Kas nori likti prie *žaislų dėžės* ir sugalvoti žaidimų su rastais žaislais?

Kai keli vaikai pasirenka žaisti siužetinius žaidimus, kitiems pasiūlome pasirinkti, ką veiks: ar statys bokštą iš dėžių, ar spalvins dėžę?

Pasistengiame, kad atlikdami kiekvieną veiklą, vaikai būtų pasiskirstę po kelis. Stebime, kad vaikai veiktų kartu, pakaitomis, sutardami. Jei reikia, prieiname ir padedame išspręsti kilusias problemas (nesulaukia savo eilės, kada ant statomo bokšto galės uždėti dėžę; nori dažyti tą pačią dėžės pusę; nepasidalija tuo pačiu žaislu ir kt.).

Vaikams bebaigiant darbus, į grupę ateina skaitytos knygelės veikėjas (-ai). Jis (jie) atsineša dėžutę, kurioje yra stebuklinga lazdelė („*Energy stick*“).

Veikėjas išima lazdelę iš dėžutės ir paaikšina, kad stebuklinga lazdelė parodo, ar vaikai kartu veikė energingai, ar stengėsi, ar buvo draugiški, išmoko susitarti, pasidalyti.

Veikėjas pakviečia dėžių bokštą stačius vaikus sustoti aplink bokštą ir visiems susikibti už rankų. Veikėjas praskiria dviejų vaikų rankas, paduoda stebuklingą lazdelę ir paprašo ją laikyti už galų. Kas nutiko?

Stebuklinga lazdelė sužibo. Vadinasi, vaikai kartu veikė energingai ir draugiškai.

Dabar veikėjas pakviečia kitą vaikų grupelę, dažiusią dėžę, susikibti už rankų, dviem vaikams laikant stebuklingą lazdelę. Ar nušvis lazdelė? Šaunu, lazdelė nušvito. Vadinasi, ir dėžės dažytojai veikė energingai, draugiškai.

Veikėjas pakviečia paskutinę vaikų grupelę, žaidusią siužetinius žaidimus, susikibti už rankų. Prieš paduodamas stebuklingą lazdelę, paklausia: „Ar nušvis lazdelė? Ar žaidėte draugiškai?“. Paduoda vaikams lazdelę, o ši, žinoma, nušvinta.

Vaikai jaučiasi įvertinti, paskatinti veikti draugiškai, išspręsti nesutarimus, kai jų pasitaiko.

Pozityvias emocijas sustipriname visi susikibę už rankų ir pamatę, kad stebuklinga lazdelė nušvito, nes mums gera būti visiems kartu.

KAŲ STEBĖTI IR VERTINTI?

- Ar vaikas ima, varto, deda, atidaro, uždaro dėžes, išima ir įdeda daiktus? (14)
- Ar deda dėžę ant kitų vaikų padėtų dėžių? (7)
- Ar suranda laisvą vietą ant dėžės, kurią galima spalvinti? (7)
- Ar vaikas įsitraukia į veiklą, kurią pasiūlė suaugusysis? (6)
- Kaip vaikas reaguoja į savo asmeninius ir bendrus su kitais vaikais veiklos rezultatus? (3)

KAIP PRITAIKYTI VEIKLĄ VAIKŲ ĮVAIROVEI?

Ką numatome vaikui, kuris nesidomi kitais vaikais ir bendra veikla?

- Jam iš anksto sudarome sąlygas pasirinkti norimą veiklą su dėžėmis netoli kitų vaikų (1–1,5 metro atstumu) ir veikti individualiai arba kartu su pedagogu. Svarbu, kad vaikas matytų ir girdėtų, ką veikia ir kalba grupės draugai. Pastebėję, kad vaikas susidomėjo bendraamžių veikla, pakviečiame uždėti vieną dėžę ant bokšto ar padaryti keletą potėpių ant dėžės. Vaikas gali piešti ant atskiros kartono skiautės, o tada pritvirtinti ją prie gražinamos dėžės, kad pasijustų kartu daręs bendrą veiklą.
- Paskatiname siužetinius žaidimus žaidžiančius vaikus atnešti ir paduoti kokį nors žaisliuką iš žaislų dėžės bendru žaidimu nesidominčiam vaikui.

NAUDINGOS NUORODOS

Knygos vaikams:

Aušra Kiudulaitė, Marius Marcinkevičius. *Draugystė ant straublio galo*. Tikra knyga, 2017.

Benji Davies, Linda Sarah. *Geriausi draugai*. Presa, 2019.

Šviečianti energijos lazdelė „Energy stick“ – tai žmogaus kūno generuojamos elektros laidininkas. Elektra yra elektronų srautas grandinėje. Kai vaikai susikimba rankomis ir laiko lazdelę už abiejų galų, grandinė susijungia, ir elektra pradeda tekėti. Energijos lazdelė yra tokia jautri, kad fiksuoja net labai mažą elektronų srautą, kuris juda mūsų odoje esančiais skysčiais.

ŽAISMĖ IR ATRADIMAI

Rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo pedagogui sudaro:

- Vadovas pedagogui
- *Pakylėta kasdienybė* (iki 6 m.)

I RINKINYS (iki 3 m.)

- *Judantys laiptai*
- „Aš“ pasaulis
- **Smėlio dėžė**
- *Kalbos spintelė*
- *Atradimų takelis*
- *Korys*
- *Puodų orkestras*
- *Medžiagų dialogai*

II RINKINYS (3–6 m.)

- *Judantis pasaulis*
- „Aš“ – matomas ir nematomas
- *Kalbos ir knygos gelmė*
- *Žalioji pieštukas*
- *Energijos upė*
- *Dėlionių kilimas*
- *Pasaulis be sienų*
- *Kūrybiniai dialogai*
- *Mokymosi veidrodis*
- *Realybių žaismė*

- Priedai knygelėms: *Judantys laiptai*, „Aš“ pasaulis, *Korys*, *Judantis pasaulis*, „Aš“ – matomas ir nematomas, *Žalioji pieštukas*, *Energijos upė*, *Dėlionių kilimas*, *Mokymosi veidrodis*, *Realybių žaismė*.

„Jei tik pasakysi, man pasimirš, bet jei parodysi – aš atsiminsiu; jei leisi man pačiam padaryti – aš suprasiu“ (pagal kinų patarlę). Vaikai mokosi patirdami – jie priima viską, ką girdi ir mato, jie noriai mokosi: mėgdžioja ir tyrinėja (liečia, uosto, ragauja, klausosi). Padėkime vaikams pažinti pasaulį, sukurdami jiems tinkamą įtraukiančią aplinką.